

Salla Janhonen

”SE ON KESKELLÄ EI-MITÄÄN – MUTTA SIELLÄ ON KAIKKI”

Kaupungista Inarin kuntaan muuttaneiden näkemyksiä arjesta, kuulumisesta ja asuinpaikkaan kiinnittymisestä

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2022

TIIVISTELMÄ

Salla Janhonen: ”Se on keskellä ei-mitään – mutta siellä on kaikki” Kaupungista Inarin kuntaan muuttaneiden näkemyksiä arjesta, kuulumisesta ja asuinpaikkaan kiinnittymisestä

Pro gradu -tutkielma, 123s., 6 liites.

Tampereen yliopisto

Yhteiskuntatutkimuksen tutkinto-ohjelma

Sosiaalipolitiikka

Ohjaaja: Marita Husso

Huhtikuu 2022

Inari on harvinainen kunta Lapin maakunnassa. Väestökadosta kärsivän maakunnan yksi pohjoisimmista kunnista onnistuu olemaan muuttovoittoinen, vaikka se on ”keskellä ei-mitään”.

Tutkimuksessa tarkastellaan kaupungista Inarin kuntaan muuttaneiden ihmisten arkea. Tavoitteena on selvittää Inariin muuttajien muuttomotiiveja, kuntaan jäämisen syitä sekä kokemuksia arjesta, paikallisyhteisöön kuulumisesta ja asuinpaikkaan kiinnittymisestä. Tarkoituksena on antaa ääni niille, joille Inarin kunta on pitkäaikainen koti ja arjen elinympäristö – ei vain sattumalta valittu lomakohde. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu ensisijaisesti Rita Felskin teoriasta, jonka mukaan arki koostuu kolmesta ulottuvuudesta: ajallisuudesta (*repetition*), tilallisuudesta (*home*; *sense of home*) ja modaalisuudesta (*habit*). Lisäksi arjen elinympäristön, kuulumisen, paikkaan kiinnittymisen ja paikallisidentiteetin käsitteet ovat keskeinen osa tutkimuksen teoreettista viitekehystä.

Tutkimusaineisto koostuu kuuden ihmisen teemahaastatteluista. He ovat työikäisiä ihmisiä, joilla on vahva kaupunkilaistausta. Haastattelut on toteutettu Inarin kunnassa vuoden 2020 touko-kesäkuussa. Haastattelujen lisäksi aineistoa on täydennetty osallistuvalla havainnoinnilla, jota on tehty Inarissa vuoden 2020 tammi-syyskuun välisenä aikana. Tutkimuksen analyysimenetelmänä on käytetty teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä.

Muuttajien muuttomotiivit ovat olleet moninaisia. Muuton taustalla on ollut sekä Inarin kuntaan vetäviä että kaupungista poistyöntäviä motiiveja. Pääasialliset muuttomotiivit liittyivät työ- ja koulutusmahdollisuuksiin, asuin ympäristön fyysisiin ominaisuuksiin sekä muuton mahdollistaman elämänmuutoksen tekemiseen. Kaupungista pois työnsivät esimerkiksi liikenne, hektisyys, melu, asumisen ahtaus, ihmisten kasvottomuus, luonnonläheisyyden puute sekä kaupunkiympäristön suorituskeskeisyys. Osalle muutto toimi irtiottona kaupungin oravanpyörästä, ja mahdollisti rauhoittumista ja itsetutkiskelua.

Inarin kunta nähdään kotina ja hyvänä asuin ympäristönä esimerkiksi sen turvallisuuden, rauhallisuuden ja luonnonläheisyyden vuoksi. Arjen keskeisiä tiloja ovat koti, työpaikka, luonto, kunnan peruspalvelut sekä sosiaalinen media. Ajallisuuden näkökulmasta muuttajien arki näyttäytyy pääosin rauhallisena ja kiireettömänä. Erityisesti työ, vuodenajat sekä niiden mukana vaihtuvat sääolosuhteet ja valon määrä rytmittävät arkea. Vuodenajat ja luonnon läsnäolo vaikuttavat myös arjen rutiineihin ja toiminnan laatuun. Muuttajat kokevat arkensa pääasiassa hyväksi ja mielekkääksi. Arjessa tapahtuvan toiminnan mielekkyyttä luovat viihtyisä koti, työ, harrastukset, luonnonrauha sekä ihmissuhteet, kuten perhe, ystävät ja naapurit.

Muuttajat kokevat, että muutto on parantanut heidän kokonaisvaltaista hyvinvointiaan, vahvistanut luontoyhteyttä sekä muuttanut kulutustottumuksia ja käsityksiä siitä, mitkä asiat ovat arjessa tärkeitä. Myös sosiaalisten suhteiden määrä on kasvanut. Syvempien ihmissuhteiden luominen koetaan kuitenkin haastavaksi. Muuttajat kokevat, että paikallisyhteisöön on vaikea päästä mukaan. Kunnassa eletyn ajan pituudesta riippumatta muuttajat kokevat olevansa ulkopuolisia ja ”junantuomia”. Muuttajat kuitenkin suhtautuvat tulevaisuuteen toiveikkaasti, eikä heillä ole kiinnostusta palata vanhaan kaupunkielämään. Inarin kunnan sekä muiden maaseutualueiden tulevaisuus kuitenkin mietittyttävät. Erityisesti kunnan vuokra-asuntojen, työpaikkojen sekä palvelujen tarjontaa toivotaan kehitettävän, jotta kunta säilyisi jatkossakin vetovoimaisena ja elinvoimaisena. Inarin toivotaan kuitenkin säilyvän rauhallisena kuntana, jossa sekä ihmisillä että luonnolla on tulevaisuudessa tilaa olla ja hengittää.

Avainsanat: Inarin kunta, arki, arjen rytmi, elinympäristö, kuuluminen, maallemuutto, muuttomotiivit, osallistuva havainnointi, paikallisyhteisö, paikkaan kiinnittyminen, teemahaastattelu

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -ohjelmalla.

ABSTRACT

Salla Janhonen: *"It's in the middle of nowhere – but there is everything"* Views regarding the everyday life, belonging and place attachment of those who have moved from the city to the municipality of Inari

Master's Thesis, 123 pages, 6 appendices

Tampere University

The Unit of Social Research

Social Policy

Supervisor: Marita Husso

April 2022

Inari is a rare municipality in the region of Lapland. Even though it is one of the most northernmost municipalities in the region and is located in the "middle of nowhere", it has managed to increase its population.

This study examines the everyday life of the people who have moved from the city to the municipality of Inari. The aim of this study is to examine the motives of moving and reasons of staying in Inari, but also the experiences of the everyday life, belonging to the local community and place attachment of the people who have moved to Inari. The purpose is to give a voice to those for whom Inari is a long-term home and everyday living environment – not only a holiday destination chosen by chance. The theoretical framework of this study consists of Rita Felski's three aspects of everyday life: time (*repetition*), space (*home; sense of home*) and modality (*habit*). The concepts of living environment, belonging, place attachment and local identity are also an essential part of the theoretical framework of this study.

The study data consists of six focused interviews that were conducted in the municipality of Inari during May and June 2020. Interviewees are working-aged people with a strong urban background. In addition to the interviews the study data has also been collected by participatory observation made in the municipality of Inari between January and September 2020. The collected data was analyzed by using theory-driven content analysis.

According to the results, the in-migrants have had various moving motives. There has been both pulling motives to Inari and pushing motives away from the city behind the move to Inari. The main moving motives were related to job and education opportunities, living environment's physical characteristics and the change in life made possible by the move. Traffic, hecticness, noise, crowded housing, facelessness, lack of closeness to the nature and performance-oriented urban environment pushed out of the city. For some, the move served as a detachment from the hamster wheel of the city life and enabled them to calm and introspect.

Because of Inari's safety, peacefulness and closeness to nature, it is seen as a home and a good living environment. Home, workplace, nature, basic services and social media are main spaces in the everyday life. From the time perspective in-migrants' everyday life appears to be mainly peaceful and leisured. Especially work but also seasons and the changing weather and light conditions effect the rhythm of everyday life. The everyday life feels mainly good and meaningful. Cozy home, working place, hobbies, tranquility of nature and human relations such as family, friends and neighbors create meaningfulness to everyday life's action.

Moving to Inari has improved in-migrants' holistic well-being, strengthened their connection to nature but also changed consumption habits and perceptions of what matters in life. The number of social relations has also increased. However, creating deeper relationships is perceived as challenging. In-migrants find it difficult to get into the local community. Regardless of the length of time they have lived in Inari, in-migrants feel they are outsiders and "brought in by train". However they are optimistic about the future and have no interest in returning back to the old city life. Yet in-migrants ponder about the future of Inari and other rural areas. It is hoped that the supply of rental housing, jobs and services will be developed so that the municipality will continue to be attractive and vibrant. In-migrants hope that in the future Inari will stay as a peaceful place where both people and nature have room to be and breathe.

Keywords: municipality of Inari, everyday life, the rhythm of everyday life, living environment, belonging, rural migration, moving motives, local community, place attachment, participatory observation, focused interview

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin OriginalityCheck service.

*Oi valkolinnut vieraat Lapin kesän
Te suuret aatteet, teitä tervehdän
Oi, tänne jääkää, tänne tehden pesän
Jos muutattekin maihin etelän*

(Eino Leino: Kangastuksia, 1902)

Sisällysluettelo

1.	Johdanto	1
2.	Maaseudun muutos ja muuttoliike Suomessa	5
2.1	<i>Maaseudun määritelmä</i>	5
2.1.1	Maaseudun kolmijakomalli.....	7
2.1.2	Kaupunki–maaseutu-luokitus.....	7
2.2	<i>Muuttoliike Suomessa</i>	9
2.3	<i>Maaseudulle kohdistuva muuttoliike</i>	11
2.3.1	Maallemuuton motiiveja.....	11
2.3.2	Maallemuuttajien tyypittelyä.....	15
2.3.3	Maallemuuton kokemukset.....	17
2.4	<i>Lapin muuttoliike</i>	19
2.4.1	Lapin maakunnan nykytila.....	20
2.4.2	Lappiin muuttajat.....	21
2.4.3	Lapin tulevaisuus.....	23
2.5	<i>Inarin kunta tutkimuspaikkana</i>	25
2.5.1	Inariin muuttajat.....	27
2.5.2	Saamelaisuus, saamelaiset ja Saamenmaa.....	29
3.	Arjen ja kuulumisen kokemukset tutkimuksen keskiössä	31
3.1	<i>Arjen määrittelyä</i>	31
3.1.1	Arki Agnes Hellerin ja Henri Lefevbren hahmottelemana.....	32
3.1.2	Rita Felskin arjen kolme ulottuvuutta.....	33
3.1.3	Arjen rytmit.....	34
3.2	<i>Kuuluminen</i>	35
3.2.1	Kuuluminen, valta ja toiseuttaminen.....	36
3.2.2	Paikkaan kiinnittymisen ja paikallisidentiteetin merkitys.....	38
4.	Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset	39
5.	Tutkimuksen menetelmät ja aineisto	40
5.1	<i>Aineistonkeruuprosessi</i>	40
5.1.1	Osallistuva havainnointi.....	42
5.1.2	Teemahaastattelu.....	43
5.1.3	Haastateltavien kuvaus ja taustatiedot.....	46
5.2	<i>Teoriaohjaava sisällönanalyysi</i>	47
5.3	<i>Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus</i>	49
6.	Muutto Inarin kuntaan	51
6.1	<i>Inarin kuntaan vetävät motiivit</i>	51
6.2	<i>Hyppy tuttuun vai tuntemattomaan?</i>	55
6.3	<i>Muuttoa hidastavat tekijät</i>	56
7.	Inarilainen arki	59
7.1	<i>Arjen tilat – ”Tuntuu, et tääl on kaikki”</i>	61
7.1.1	Koti.....	61
7.1.2	Työpaikka.....	63
7.1.3	Luonto.....	64

7.1.4	Sosiaalinen media.....	66
7.1.5	Palvelut ja kuluttaminen.....	68
7.1.6	Arjen tilasta toiseen liikkuminen.....	71
7.1.7	Välimatkat	73
7.2	<i>Arjen rytmi Inarissa – ”On paljon kotona ja luonnossa, ja siellähän ei niinku kummassakaan oo silleen tavallaan kiire.”</i>	75
7.2.1	Työ arjen rytmittäjänä	77
7.2.2	Vuodenajat ja valon määrä vaikuttavat arjen toimintoihin	79
7.3	<i>Vapaa-aika ja harrastukset – ”...käyn luonnossa hiihtämässä, et saan sen sielunhoidon samalla”</i>	80
7.4	<i>Sosiaalisten suhteiden moniulotteisuus – ”Aina, ku sä oot jostain muualta, niin sä oot jostain muualta”</i> ...	82
7.4.1	Naapurusto – turvallisuutta vai tunkeilua?.....	86
7.4.2	Yhteydenpito lähtöalueen ihmisiin.....	88
7.4.3	Paikallisyhteisöön kuuluminen	90
8.	Tulevaisuus Inarin kunnassa	96
8.1	<i>Ajatuksia poismuutosta ja Inarin kunnan pitovoimatekijöistä</i>	96
8.2	<i>Inarin kunnan ja maaseudun tulevaisuus</i>	97
9.	Pohdinta ja johtopäätökset	101
9.1	<i>Yhteenveto ja pohdintaa tutkimuksen tuloksista</i>	101
9.2	<i>Johtopäätökset</i>	108
9.3	<i>Tutkimuksen merkitys ja jatkotutkimusaiheet</i>	109
10.	Lähdeluettelo	113
	<i>LIITE 1: Tutkimustiedote</i>	124
	<i>LIITE 2: Haastateltaville jaetut lomakkeet</i>	125
	<i>LIITE 3: Haastattelurunko</i>	127

1. JOHDANTO

Matkailumainoksissa Lapin maakunta kuvataan idyllisenä ja eksoottisena lomakohteena, jossa todellisuus rakentuu pimeällä taivaalla loimuavista revontulista, maanteillä kulkevista poroista sekä valkoisista tunturimaisemista. Viime vuosina Lapin kansainvälisen tunnettuuden eteen on tehty paljon brändityötä (Häyrynen, Asiala & Ristioja 2019, 26), ja maakunta kiinnostaa monia erityisesti sen luonnonläheisyyden, laajojen harrastusmahdollisuuksien, rauhallisen elämäntavan ja selkeiden vuodenaikojen vuoksi. Samaan aikaan Lappiin kuitenkin yhdistetään eräänlainen karuus, pitkät välimatkat, suppea palveluntarjonta, kaamos sekä ihmisten yksinäisyys. Lappi saatetaan nähdä paikkana, jossa ”todellinen suomalainen” ei välttämättä haluaisi asua (Tuulentie 2001, 98–99). Vaikka maakunta on lähes 180 000:n ihmisen koti (Tilastokeskus 2022f), asukkaiden todelliset arjen kokemukset jäävät julkisessa keskustelussa usein taka-alalle. Matkailu- ja lomakohteen sijaan Lapin tulisi profiloitua myös modernina ja monipuolisena työnteon paikkana, jossa voi asua ja elää (Lapin liitto 2021, 7).

Maaseutu nähdään nykyisin taantuvana alueena, sillä suurimmat muuttovirrat suuntautuvat kohti suuria kaupunkeja (Tikkanen 2018, 1). Viime vuosina mediassa onkin uutisoitu paljon Suomen maaseutua, ja etenkin Lapin maakuntaa, koskevasta väestökadosta. Yhteiskunnallista keskustelua on käyty myös siitä, tuleeko koko Suomea ylipäätään pitää asuttuna. Median antama kuva maaseudusta on ollut pitkään melko negatiivissävytteistä, ja maaseutualueista kirjoitettaessa käsitellään esimerkiksi muuttotappioalueita ja lakkautusuhan alla olevia kyläkouluja (Aho & Ilola 2004, 19). Maaseutu on kuitenkin tärkeä osa suomalaista yhteiskuntaa, ja kaupunkilaisten tapaan myös maaseudun asukkaat ovat aktiivisia toimijoita arjessaan (Haliseva-Soila 1993). Sosiaalipoliittisesta näkökulmasta katsottuna kaupunkeihin virtaavasta muuttoliikkeestä on oltava huolissaan, sillä uudet asukkaat ovat maaseudun elinvoimaisuuden edellytys (Aho & Ilola 2004, 53). Jotta palvelut saadaan säilytettyä ja välimatkat pidettyä kohtuullisina, maaseudulle tarvitaan lisää ihmisiä.

Lapin maakuntaa on aina peilattu etelään, ja se on jo vuosikymmeniä nähty etelän vastakohtana. Etelä on lähtemisen suunta, jonne virtaavat myös lappilaiset nuoret aikuiset. (Suopajarvi 1999, 18.) Tilastokeskuksen (2022e) pitkän aikavälin väestöennusteiden mukaan Lapissa on kuitenkin ainakin kolme kuntaa, jotka pystyvät väestökato-oletusten vastaisesti kasvattamaan asukasluokuaan: *Rovaniemi*, *Kolari* ja *Inari*. Inari onkin ollut viime vuosina yksi harvoista Lapin kunnista, jonka asukasmäärä on kasvanut (Tilastokeskus 2022a). Koska Rovaniemi on Lapin maakunnan ainoa

kaupunkialue, on luonnollista, että suureen kaupunkiin suuntautuva muuttoliike on kasvanut. Sen sijaan mielenkiintoista on, mikä vetää harvaan asutussa Inarin kunnassa uusia asukkaita puoleensa – ja mikä saa ihmiset jäämään?

Tutkimusideani sai alkunsa, kun vuoden 2019 syksyllä puolisoni kysyi minulta: ”*Mitä sanoisit, jos muutettaisiin Lappiin?*” Aluksi vastaukseni oli kieltävä. Yllätyksekseni löysin kuitenkin parin kuukauden kuluttua itseni irtisanoutuneena pitkäaikaisesta työstäni ja pakkaamasta aluskerrastoja sekä toppahousuja matkalaukkuihin. Muuttoa tehdessäni ymmärsin, kuinka stereotyyppisiä mielikuvani Lapista olivat. Nuo mielikuvat perustuivat puhtaasti yli kymmenen vuoden takaisiin lapsuuden lomamatkoihin, jotka sijoittuivat Lapin turistikeskuksiin. Jännitin, minkälaista arkeni tulisi Lapissa olemaan. Pelkäsin talven kylmyyttä, pitkiä välimatkoja ja lounasaikaan laskeutuvaa pimeyttä. Vuosia Tampereen keskustassa asuneena pelkäsin, miltä uusi elinympäristö tuntuu. Millaista on asua kahdensadan metrin sijaan kahdenkymmenen kilometrin etäisyydellä palveluista? Tulevaa arkea pohtiessani ymmärsin, etten tiedä mitään siitä arjesta, jonka keskellä Lapissa eletään.

Asuinpaikakseni päätyi minusta riippumattomista syistä Inarin kunta. Eli juuri se Lapin kunta, jonka väestönkasvuun toistaiseksi uskotaan. Lähipiirissäni naureskeltiin ja kauhisteltiin, että ”*et sitten yhtään kylmempää, pimeämpää ja kaukaisempaa paikkaa keksinyt*”. Alkuperäisenä suunnitelmana oli asua Inarin kunnassa puoli vuotta. Lopulta asuin siellä vuoden 2020 tammikuusta syyskuun loppuun asti. Asuinpaikkani vuoksi tutkielmani rajaus muodostui kuin itsestään. Päätin, että Lapin maakunnan sijaan on järkevämpää käsitellä Inarin kuntaan kohdistuvaa muuttoliikettä ja keskittyä sinne muuttaneiden ihmisten arjen kokemuksiin.

Tämän tutkielman keskiössä ovat ihmiset, jotka ovat syystä tai toisesta muuttaneet kaupungista Lappiin, Inarin kuntaan. Pysin tuomaan tutkielman kautta näkyväksi niitä asioita, joita julkisessa keskustelussa harvoin käsitellään – tai jotka jäävät stereotyyppisten, Lappia koskevien, mielikuvien varjoon. Tavoitteenani on selvittää, millaiset tekijät ovat edesauttaneet Inarin kuntaan muuttamista, miten inarilaista arkea kuvataan ja mistä syistä kuntaan halutaan jäädä asumaan. Lisäksi tutkin, miten Inarin kuntaan muuttaneet kokevat paikallisyhteisöön kuulumisen ja asuinpaikkaan kiinnittymisen. Mitä on se todellinen arki, jonka keskellä Inarin kunnassa eletään? Kuinka arjen rytmi koetaan? Kokevatko Inariin muuttajat olevansa osa Inarin kunnan paikallisyhteisöä? Mitkä ovat lopulta niitä syitä, jotka ovat saaneet kaupungista Inariin muuttaneet ihmiset jäämään pohjoiseen? Haluan antaa äänen niille ihmisille, joille Inarin kunta on pitkäaikainen koti ja arjen elinympäristö – ei vain sattumalta valittu lomakohde.

Syy, miksi keskityn Inariin muuttaneisiin ihmisiin siellä koko elämänsä asuneiden sijaan, on se, että haluan ymmärtää, miten ulkopaikkakuntalainen ja kaupunkiympäristössä asunut ihminen kokee uuden elinympäristön ja sinne rakentuneen arjen. Uskon, että samassa ympäristössä aina asunut ihminen tulee helposti sokeaksi erilaisille arkisille asioille, jotka saattavat olla arjen toimivuuden kannalta kuitenkin välttämättömiä. Haluan ymmärtää, miksi nämä sekä kaupunki- että maaseutuelämän kokeneet ihmiset ovat päättäneet valita Lapin maaseudun kodikseen. Tarkoitus ei ole vähätellä paikallisten kokemusten painoarvoa. Paikallisväestön ikääntyessä on kuitenkin selvää, että Inarin kuntaan tarvitaan asukkaita myös alueen ulkopuolelta. Tästä syystä koen, että on tärkeää käsitellä inarilaista arkea myös ulkopaikkakunnalta muuttaneiden näkökulmasta sekä tuoda esiin heidän tekemiään huomioita.

Maaseutua tarkastellaan usein suhteessa kaupunkiin, ja ne nähdään usein toistensa vastakohtina. Maaseutu nähdään usein paikkana, joka on ”keskellä ei-mitään” ja josta on pitkä matka ”joka paikkaan”. Maaseudusta puhuttaessa ”joka paikalla” viitataan kaupunkimaisen tiiviisti rakennettuihin paikkoihin, joissa on paljon ihmisiä ja palveluita. Paikkoihin, jotka ovat jossain muualla kuin siellä, jossa itse olemme. (Tedre 2016, 18.) Tätä tiedostamatonta näkökulmaa Silva Tedre ja Sonja Pöllänen (2016) kutsuvat *metodologiseksi urbanismiksi*. Se on eräänlaista sokeutta nähdä eri alueiden yhteiskuntarakenteiden erityispiirteitä ja pinta-alaeroja. Se ei osaa kysyä kysymyksiä kuten mitä, missä tai miten. Siinä metsä nähdään vain metsänä tai paikkana, joka on ”keskellä ei-mitään”. (Tedre 2016, 18.)

Todennäköisesti lähes jokainen meistä on joskus syyllystynyt metodologiseen urbanismiin. Se on ymmärrettävää etenkin silloin, kun tietoa tai kokemusta ei ole tarpeeksi, ja ympäristöä tarkastellaan omien ennakkokäsitysten kautta. Metodologista urbanismia esiintyy etenkin kaupungista maalle muuttajan kohdalla, kun palveluita arvioidaan suhteessa kaupungissa syntyneisiin kokemuksiin. Vastavuoroisesti pitkään maalla asunut suhteuttaa odotuksiaan menneisyyteen ja elinympäristössä tapahtuneisiin muutoksiin. (Tedre 2016, 104–105.) ”Keskellä ei-mitään” -tyyppiseksi paikaksi kuvailtu ympäristö saattaa näyttäytyä tutkijankin silmissä siltä, ettei paikassa ole mitään. Katse ei välttämättä osaa hahmottaa ja eritellä ympäristöä maaseudulla asuvien ihmisten tavoin. Metsät, suoalueet, halkopinot, ladot, sivutiet ja postilaatikkorivit muodostavat ympäristön ja maaseudun fyysiset puitteet, jotka kertovat myös ihmisten elämäntavoista, harrastuksista ja työstä. Ne ovat maaseudun arkielämän konteksti, joka tutkimuksissa unohdetaan usein avata. On kuitenkin tärkeää ymmärtää, että myös ”ei-mitään” on merkityksellisiä sisältöjä täynnä. (em., 19–20).

Edellä mainittu maaseudun ja kaupungin vastakkainasettelu on havaittavissa myös tässä tutkielmassa. Vaikka tutkimuksen kohderyhmänä on kaupungista Inarin kuntaan muuttaneet ihmiset, pääasiallisena tarkoituksena ei ole kuitenkaan vertailla kaupunkiympäristöä ja Lapin maaseutua keskenään. Osa kyseenalaistaakin kaupunki–maaseutu-vastakkainasettelun (esim. Saartenoja 2004, 47). Kyseistä kohderyhmää ei valittu siitä syystä, että haastateltavat osaisivat tunnistaa elinympäristöjen eroja ja asettaa niitä vastakkain, vaan siksi, että he ehkä osaisivat haastaa metodologista urbanismia ja nähdä syvemmälle. Nähdä, minkälaisista asioista harvaan asutussa kunnassa vietetty arki koostuu, ja mitä kaikkea ”keskellä ei mitään” -tyyppisesti kuvatussa paikassa oikeasti on. Uskon, että kokemus sekä kaupungissa että maaseudulla asumisesta rikastuttaa aineistoa ja mahdollistaa sen, että ympäristöä osataan havainnoida uudella tavalla. Uskon haastateltavien kokemusten tuovan tutkimukselle uudenlaista näkökulmaa sekä merkityksellistä tietoa siitä, minkälaista harvaan asutussa Inarin kunnassa on asua. Silva Tedren ja Pirjo Pölläsen (2016, 105) sanoin: ”*Yhdelläkään maaseutukylällä ei ole vain yhtä ääntä vaan monta.*” Tämän tutkimuksen tarkoituksena on haastaa metodologista urbanismia, ja kysyä sellaisia kysymyksiä, joita Lapin maaseudusta ja siellä eletystä arjesta harvemmin kysytään.

Lapin maakuntaan kohdistuvaa muuttoliikettä tutkiessani yllätyin, kuinka vähän aiempaa tutkimusta aiheesta löytyy. Vaikka maallemuuttoa ja vastakaupungistumista on tutkittu suhteellisen paljon, koen, ettei niiden tutkimustuloksia voi suoraan verrata Lapin maakunnassa asumiseen, sillä Lapin maaseutu poikkeaa olosuhteiltaan ja elinkeinorakenteeltaan muun Suomen maaseutualueista. Vaikka Lappi ei ole väestönkehitykseltään yhtenäistä aluetta, sen erilaiset arktiset kasvuolosuhteet, pitkät välimatkat ja monipuoliset elinkeinot ovat Lapin maaseutualueille tyypillisiä ominaisuuksia. (Häyrynen ym. 2019, 8.) On siis eri asia asua maaseudulla Etelä-Suomessa kuin Lapin maakunnassa, jossa kaamosaika kestää kauan, ja talvet ovat pitkiä ja lumisia. Lisäksi Lapin poikkeuksellisen monipuolinen luonto ja rehelliset vuodenaajat mahdollistavat erilaisia toimintoja ja harrastuksia, jotka vaikuttavat arkielämän rakentumiseen. Nyt on oikea aika tutkia, miten arki paljon markkinoidussa Inarin kunnassa koetaan.

2. MAASEUDUN MUUTOS JA MUUTTOLIIKE SUOMESSA

Tutkimukseen haastateltujen ihmisten arjen ympäristö sijaitsee Lapin maaseudulla, harvaan asutussa Inarin kunnassa. Tästä syystä myös tutkimuksen teoreettinen tausta nojaa vahvasti maaseutututkimukseen. Tässä luvussa tarkastellaan maaseudun muutosta sekä muuttoliikettä Suomessa. Ensimmäisessä alaluvussa esitellään maaseudun määritelmiä sekä maaseudun merkitystä ja siitä nousevia mielikuvia. Toisessa alaluvussa syvennytään siihen, kuinka muuttoliike on Suomessa ajan kuluessa muuttunut. Kolmannessa alaluvussa käsitellään maaseudulle kohdistuvaa muuttoliikettä ja maallemuuton motiiveja. Aiemman maaseutututkimuksen kautta esitellään maallemuuton motiiveja, maallemuuttajia sekä sitä, minkälaisena elinympäristönä maaseutu koetaan. Neljännessä alaluvussa syvennytään Lapin maakuntaan, joka on kaupunki–maaseutu-luokituksen mukaan Rovaniemeä ja sen ympärysalueita lukuun ottamatta harvaan asuttua maaseutua (Helminen ym. 2020, 13). Luvussa tarkastellaan Lappiin kohdistuvaa muuttoliikettä, alueen yhteiskunnallista tilannetta sekä tulevaisuusnäkyymiä, ja se toimii eräänlaisena Inarin kuntaan johdattelevana osiona. Viidennessä alaluvussa esitelläänkin Inarin kuntaa ja Inariin muuttajia. Koska Inarin kunta sijaitsee Saamenmaan alueella, ja kolmasosa asukkaista on saamelaisia (Inarin kunta 2022a), luvussa käsitellään myös saamelaisuutta.

2.1 Maaseudun määritelmä

Suomi on harvaanasuttu maa, jossa maaseutu on oleellinen ja arvokas osa yhteiskuntaa. Jopa yli 95 prosenttia Suomen pinta-alasta on maaseutua, ja noin 1,6 miljoonaa suomalaista asuu vakituisesti maaseudulla (Maa- ja metsätalousministeriö 2022). Maaseutu on kuitenkin käsitteenä hyvin laaja ja monitulkintainen. Määritelmät vaihtelevat erilaisten tilanteiden, asiayhteyksien ja näkökulmien mukaan, eikä yleisesti hyväksyttyä ja kaiken kattavaa määritelmää suomalaisesta maaseudusta ole olemassa (Tuorila 2006, 5). Eri puolille Suomea sijoittuvat maaseutualueet ovat erilaisia. Eroja alueilla on esimerkiksi asutuksessa, elinkeinoissa ja aluekehityksessä. Kriteerit vaihtelevat myös maittain. (Aho & Ilola 2004, 21.)

Maaseudun käsitteen kiistanalaisuus on yksi maaseutututkimuksen paradokseista. Tällöin voidaan väittää, että myös tutkimuksen kohde on epäselvä. (Malmsten 2004.) Maaseudun määritelmään vaikuttaa, minkälaisesta näkökulmasta ja minkälaisista lähtökohdista käsin alueita tarkastellaan.

Perinteisesti maaseutua on määritelty suhteessa kaupunkiin. Koska maaseutu nähdään usein kaupungin vastakohtana, joillekin ihmisille maaseutumaisia alueita voivat olla kaikki ne alueet, jotka eivät ole kaupunkia – ja päinvastoin. Myös Etelä-Suomi ja Lappi nähdään usein toistensa vastakohtina. (Suopajarvi 1999, 18.) Jokaisella on subjektiivinen mielikuva siitä, mitä maaseudulla tarkoitetaan. Maaseutuelämään kohdistuvilla mielikuvilla on suuri merkitys, sillä ne vaikuttavat myös maaseutua koskevaan päätöksentekoon (Rouhiainen 2002, 139) – ja sitä kautta satojentuhansien ihmisten arkeen.

Maaseudun käsite herättää monenlaisia mielikuvia. Vanhoissa elokuvissa maaseutu nähtiin hyvänä ja ihmiselle luonnollisena asuinpaikkana. Nykyään kaupungin voidaan sanoa edustavan samaa mielikuvaa. (Aho & Ilola 2004, 21.) Kaupungistumisesta huolimatta maaseutua saatetaan edelleen tarkastella nostalgisten, suorastaan romanttisten, mielikuvien kautta. Maaseutuun liitetään monesti luonto, vapaus, aitous ja ahkeruus (Pyysiäinen & Vihinen 2020, 5). Myös kiireettömyys, hiljaisuus ja puhdas elinympäristö ovat yleisiä maaseutuelämään yhdistettäviä arvoja. Toisaalta maaseutu voidaan yhdistää myös takapajuisuuteen, heikkoon palveluntarjontaan ja sosiaaliseen jähmettyneisyyteen. (Henttinen 2009, 13.) Kielteisiltä vaikuttavat mielikuvat voidaan nähdä myös myönteisesti. Joillekin maaseudun yksinäisyys voi merkitä omaa rauhaa ja takapajuisuus perinteikkyyttä. (Karvonen 2000, 30.)

Eriävistä näkemyksistä huolimatta maaseutua kuitenkin arvostetaan, ja moni suomalainen pitää maaseudulla asumista varteenotettavana vaihtoehtona (Henttinen 2009). Koronapandemian myötä maallemuutto on ollut toistuva teema erilaisissa medioissa, ja joidenkin tilastojen mukaan pandemia on saattanut vaikuttaa maaseutuun kohdistuviin asenteisiin (Kluukeri 2020). Lisääntyneet etätyömahdollisuudet sekä tietoliikenneyhteyksien kehitys ovat lisänneet maallemuuton mahdollisuuksia, ja suomalaiset kokevat maaseudun entistä vetovoimaisempana (Vainio 2020). Esimerkiksi Pyysiäisen ja Vihisen (2020, 5) tutkimuksen mukaan yli 60 prosenttia suomalaisista liittyy hyvän elämän käsitteen maaseutuun joko paljon tai erittäin paljon.

Sen lisäksi, että maaseudulla asuu paljon ihmisiä, se tuottaa monia hyödykkeitä ja mahdollisuuksia. Suurin osa Suomen aineellisista ja aineettomista resursseista sijaitsee maaseudulla, ja ne ovat olennainen osa Suomen kilpailukykyä. On merkittävää, että myös suurin osa kaupunkiyhteiskunnalle välttämättömistä ekosysteemipalveluista tuotetaan maaseutumaisilla alueilla. (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR 2009, 11.) Maaseudun yhteiskunnallisena tehtävänä on toimia myös monipuolisena ihmisten hyvinvoinnin lähteenä. Viihtyisän asuinympäristön, luonnonrauhan sekä

matkailu- ja virkistyspalveluiden kaltaiset voimavarat ovat tulevaisuudessa entistä tärkeämpiä taloudellisen kilpailukyvyn tekijöitä ja hyvinvoinnin lähteitä (em.). Maaseudun luonnon ja kulttuuriympäristön hyvinvointi on edellytys myös maaseudun elinvoimaisuudelle ja kilpailukyvyille. Olennaista on kuitenkin maaseudulla asuvien ihmisten määrän ja heidän hyvinvointinsa kehitys. Suomen yhteiskunnallisen kehityksen kannalta on merkittävää, että maaseutu pysyy elinvoimaisena ja houkuttelevana. Jos maaseutu ei kehity ja maaseutualueiden asukasmäärät jatkuvasti laskevat, sen vaikutukset säteilevät laajalti koko Suomeen.

2.1.1 Maaseudun kolmijakomalli

Maaseutua on usein tarkasteltu maaseututyypittelyn eli kuntarajoihin perustuvan maaseudun kolmijaon mukaisesti. Maaseudun kolmijakomallin ovat alun perin kehittäneet Reijo Keränen, Pentti Malinen, Heikki Keränen ja Tiina Heiskanen (1993). Maaseututyypittelyssä Suomen kunnat on jaettu neljänlaisiin kuntiin: *kaupunkeihin, kaupungin läheiseen maaseutuun, ydinmaaseutuun* sekä *harvaan asuttuun maaseutuun*. Maaseutua on kaikki kaupunkien ulkopuolinen alue. Kaupunkien läheinen maaseutu sijaitsee suurten kaupunkikeskusten tuntumassa. Ydinmaaseutu on elinkeinotoiminnaltaan joko perinteisten maaseutuelinkeinojen aluetta tai toiminnoiltaan monipuolistunutta maaseutua, jonne maatalous on Suomessakin keskittynyt. Lisäksi alueella on voimakkaita kuntakeskuksia ja kyliä. Harvaan asuttu maaseutu on sijainniltaan kaikkein syrjäisintä. Pitkien etäisyyksien vuoksi työssäkäynti kaupungeissa ei ole mahdollista. Myös elinkeinorakenne on yksipuolinen ja muuttotappio korkea. (Keränen ym. 2000.)

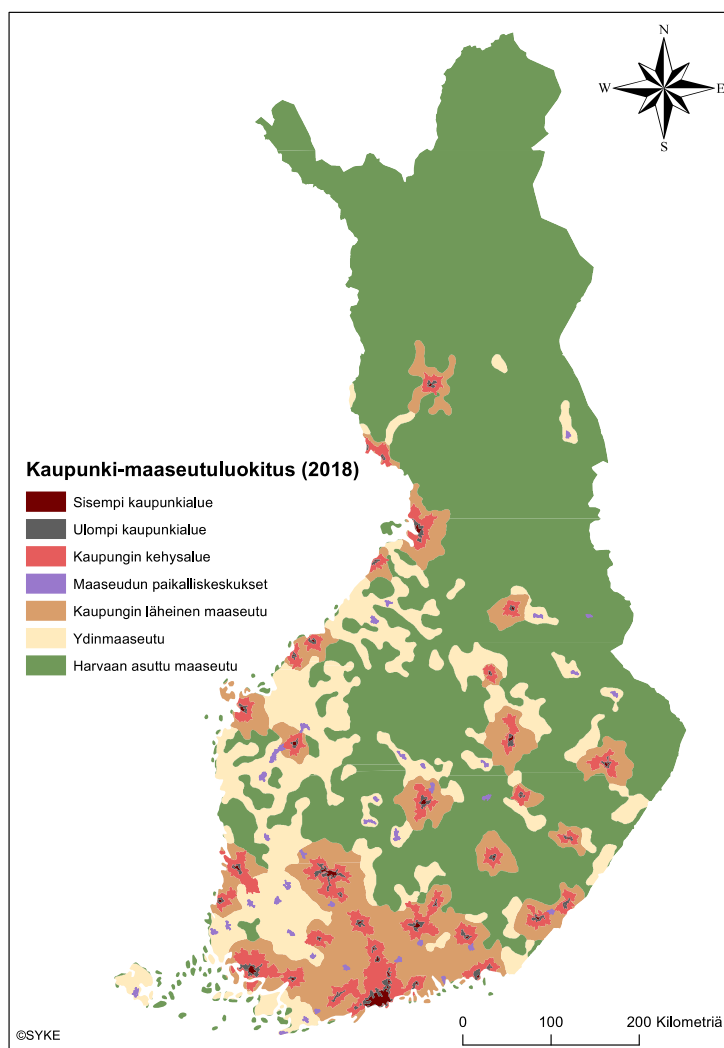
Kuntapohjaisen maaseututyypittelyn avulla voidaan tunnistaa alueiden erilaisia piirteitä. Kolmijakomallin ongelmana kuitenkin on, että kokonaista kuntaa tarkastellaan yksikkönä. Tarkastelu tuottaa ongelmia etenkin pinta-alaltaan laajojen kuntien kohdalla, joissa on sekä maaseutumaisia että kaupunkimaisia alueita (Helminen ym. 2014, 7). Kunnassa vallitsevien erilaisten sisäisten piirteiden vuoksi sitä voi olla haastava laittaa vain yhden kategorian alle.

2.1.2 Kaupunki–maaseutu-luokitus

Vuonna 2013 julkaistiin ensimmäinen paikkatietopohjainen kaupunki–maaseutu-luokitus, joka on sittemmin korvannut edellä mainitun kuntarajoihin perustuvan kaupungin ja maaseudun erottelun

sekä maaseudun kolmijaon. Uusi kaupunki–maaseutu-luokitus perustuu paikkatietoihin, eikä aikaisempien luokitusten kaltaisiin hallinnollisiin aluerajoihin. Kuntarajojen tarkastelun sijaan luokituksen tavoitteena on tuottaa alueellisia tietosisältöjä, tehdä analyysyjä ja teemakarttoja kuntarajoista riippumatta (Helminen ym. 2014, 7; Helminen ym. 2020). Luokituksen lähtökohtana on paikkatietoaineisto, jossa maa on jaettu 250x250 metrin ruudukkoon. Jokainen ruudukko on luokiteltu johonkin seitsemästä kaupunki- ja maaseutualueluokasta. Maaseutualueet on luokiteltu neljään luokkaan: *maaseudun paikalliskeskuksiin, kaupungin läheiseen maaseutuun, ydinmaaseutuun ja harvaan asuttuun maaseutuun*. Kaupunkialueeksi on rajattu kaikki yli 15 000 asukkaan taajamat, ja kaupunkialueluokat on jaettu sisempään kaupunkialueeseen, ulompaan kaupunkialueeseen ja kaupungin kehysalueeseen. (Helminen ym. 2020, 12.)

Kuva 1. Uusi kaupunki–maaseutu-luokitus



Lähde: Helminen ym. 2020

Luokituksen mukaan maaseutualueita ovat kaikki kaupunkien kehyskuntien ulkopuoliset alueet. *Maaseudun paikalliskeskukset* ovat suurempien kaupunkialueiden ulkopuolella sijaitsevia suurehkoja taajamakeskuksia, pikkukaupunkeja ja isoja kirkonkyliä. *Kaupungin läheisellä maaseudulla* viitataan alueeseen, joka on toiminnallisesti ja fyysisesti lähellä kaupunkialueita. Se pitää sisällään erityyppisiä maaseutualueita, kuten taajamia ja harvaan asuttuja alueita. *Ydinmaaseutu* on aluetta, joka on elinkeinorakenteeltaan monipuolista ja suhteellisen tiiviisti asutettua maaseutualuetta. Alueen maankäyttö on intensiivistä, joten erityisesti maatalousvaltaiset alueet nousevat ydinmaaseuduksi. *Harvaan asuttu maaseutu* luokitellaan alueeksi, jossa monipuolisia keskittymiä ei ole tai ne ovat pieniä ja sijaitsevat etäällä toisistaan. Se on paikalliselta elinkeinorakenteeltaan yksipuolista ja väestömäärältään harvaan asuttua aluetta, jonka maa-alasta suurin osa on metsää. Alue sijaitsee kaukana isoista keskuksista, taajamia on harvassa ja niiden välillä saattaa olla laajoja asumattomia alueita. (Helminen ym. 2020, 12.) Harvaan asutulla maaseudulla on tilaa, puhdasta ympäristöä, luonnonvaroja sekä oma elämänculttuuri, ja alueilla sijaitsee usein vetovoimaisia matkailukeskittymiä. Harvaan asuttu maaseutu kattaa noin 68 prosenttia koko Suomen pinta-alasta. (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR 2014, 18.)

Ihmisten ja tavaroiden lisääntyneen liikkuvuuden, maankäytön muutosten sekä tietoliikenne- ja viestintäyhteyksien kehityksen seurauksena kaupunki-maaseutu-luokituksessa määriteltyjen alueiden suhteet ovat viime vuosikymmenten aikana muuttuneet. Maaseudun ja kaupungin välinen raja on hälventynyt. Maaseutu- ja kaupunkialueiden välille on kehittynyt molemmin suuntaisia yhteyksiä. Onkin tärkeää ymmärtää eri alueita ja niiden paikallisia olosuhteita, jotta alueiden välistä yhteistyötä voidaan kehittää. Tiiviillä yhteistyöllä voidaan kehittää palvelujen tarjontaa sekä parantaa asukkaiden elämänlaatua. (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR 2014, 18–19.)

Uuden kaupunki-maaseutu-luokituksen mukaan tämän tutkimuksen tutkimuspaikkana oleva Inarin kunta on harvaan asuttua maaseutua. Luokitusta tarkastellessa on kuitenkin hyvä muistaa, ettei se kuvaa paikallista tasoa, vaan määrittelee rakenteeltaan erityyppisiä aluekokonaisuuksia. Esimerkiksi Inarin kunta ei ole harvaan asuttuna maaseutuna pelkästään haja-asutettua aluetta, vaan oleellista on, että taajamat sijaitsevat harvassa. (Helminen ym. 2020, 9.)

2.2 Muuttoliike Suomessa

Maaseudun ja kaupunkien välisen muuttoliikkeen suunta on eri vuosikymmeninä vaihdellut, ja vielä 1950-luvun alussa muuttosuunnat liikkuvat maalaiskuntien välillä (Kytö ym. 2006, 4).

Maassamuuton suunta kääntyi 1960- ja 1970-luvuilla, jolloin alkoi eräänlainen maaltapako Etelä-Suomeen, kaupunkiin ja Ruotsiin paremman elintason toivossa. Merkittävin taitekohta oli 1990-luvun talouslama, josta seurannut työttömyys käynnisti voimakkaan muuttoliikkeen kohti kasvukeskuksia, joissa oli enemmän työ- ja opiskelumahdollisuuksia. (Helminen ym. 2013, 18; Kytö 1998, 200–202.)

Suomen sisäinen muuttoliike on ollut ennätysellisen vilkasta 2010-luvulla. Kuntien välinen tulo- ja lähtömuutto on suuntautunut suurimpien kaupunkien lisäksi myös kaupunkien ja kaupunkiseutujen kehyskuntiin. Samalla Suomen itäiset ja pohjoiset alueet ovat menettäneet väestöään. (Kytö & Kral-Leszczynska 2013, 13.) Vaikka muuttoliike on ollut vilkkaampaa, se on ollut myös valikoidumpaa ja saman työssäkäyntialueen sisällä tapahtuvaa. Timo Aron (2013, 3; 7–8) mukaan kunnat ovat jakautuneet väestönkehityksen näkökulmasta kasvaviin, supistuviin ja kriisiytyviin kuntiin, ja muuttovoittoa keräävät kunnat keskittyvät maantieteellisesti yhä pienemmälle alueelle. Esimerkiksi vuosina 2010–2018 hieman alle kaksi kolmesta (64,6 %) muutosta on oman kunnan sisällä tapahtuneita lähimuuttoja ja vain hieman yli yksi kolmesta (35,4 %) muutosta on ylittänyt kuntien väliset rajat. Alle puolet (45 %) kuntien rajatkin ylittävistä muutoista tapahtui maakuntien sisällä. Muuttovoittoa saavien alueiden määrä onkin 2010-luvulla vähentynyt ja samanaikaisesti laskenut syntyvyys on lisännyt alueellista eriytymistä Suomessa. (Aro ym. 2020, 33–34.)

Kaupungistuminen on globaali megatrendi ja pitkään pinnalla ollut ilmiö, joka on muuttanut, ja tulee muuttamaan, suomalaista yhteiskuntaa ja hyvinvoinnin jakautumista. Suomalaisten asumispreferenssit ovat urbanisoituneet (Strandell 2017), ja Suomessa kaupungistumisaste on noussut jo yli 72 prosentin (Helminen ym. 2020, 14). Kasvukeskukset vetävät puoleensa erityisesti nuoria, jonka vuoksi syrjäseutujen ikärakenne painottuu ikääntyvään väestöön. Väestön ja työpaikkojen keskittyminen suurimpiin kasvukeskuksiin tuo mukanaan myös alueellisia, ekologisia, sosiaalisia ja taloudellisia haasteita (Kytö & Kral-Leszczynska 2013, 7). Maan sisäisen muuttoliikkeen polarisoituminen ja luonnollisen väestönlisäyksen heikentyminen asettavat haasteita etenkin pienille ja maaseutumaisille kunnille. Ikääntyvän väestön vuoksi harvaan asutun maaseudun tilanne on tulevaisuudessa haastava. Maaseudulla on enemmän työttömiä, huollettavia ja työvoiman ulkopuolisia työikäisiä ja työssäkäyviä kohden kuin kaupungeissa. (Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR 2014, 20–21.) Haasteet ovat lisänneet maahanmuuton merkitystä, joka on yhä useammassa kunnassa ainoa väestön määrää kasvattava tekijä (Aro ym. 2020, 34).

2.3 Maaseudulle kohdistuva muuttoliike

Vaikka kaupungistuminen yhä jatkuu Suomessa, muuttovirroissa on tapahtunut muutoksia jo jonkin aikaa. Vastakaupungistumista on ollut nähtävissä 1980-luvulta lähtien, ja maallemuutto nähdään aiempaa varteenotettavampana vaihtoehtona (Iisakkala 1994, 10). Muuttovirtojen suunnissa ja määrissä nähtiin muutoksia erityisesti koronapandemian aikaan vuonna 2020, jolloin kaupunkimaisten kuntien muuttovoitot pienentyivät. Vastavuoroisesti maaseutumaisten kuntien muuttotappiot pienentyivät. (Lipasti 2021.) Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan aiemman maaseutututkimuksen kautta maallemuuton motiiveja, hyvän elinympäristön määritelmää, elinympäristön vetovoimatekijöitä, maallemuuttajia sekä sitä, millaisena elinympäristönä maaseutu koetaan.

2.3.1 Maallemuuton motiiveja

Maallemuuton motiiveja on tutkittu useissa maaseutututkimuksissa (esim. Kytö & Aatola 2006; Aho & Ilola 2004; Pehkonen 2005; Virtanen 2003). Pehkosen (2005, 31) mukaan maallemuuton motiivit ovat hyvin moninaisia eli muuttopäätökseen vaikuttavat useat eri motiivit yhdessä. Kaikki motiivit vaikuttavat muuttopäätökseen, mutta joillain motiiveilla saattaa olla suurempi painoarvo kuin toisilla. Muuttotapahtuma toteutuu, kun motiivit kasvavat tarpeeksi suuriksi (Kytö ym. 2006, 2). On siis mahdotonta löytää yhtä ainutta muuttoon johtanutta vaikutinta (Pehkonen 2005, 31).

Muutto voidaan eritellä tavoitemuutoksi tai pakkomuutoksi. Tavoitemuuttoon liittyy päämääriä, joita ihminen pyrkii muuton avulla saavuttamaan. Tällaisia voivat olla esimerkiksi koulutus, asumistaso ja elämänkokemuksen kartuttaminen. Suomen sisäinen muuttoliike onkin ollut 2000-luvun alkupuolelta saakka eräänlaista tavoitemuuttoa, jossa muuttajien tarkoituksena on ollut oman elämänlaadun parantaminen. (Korkiasaari & Söderling 2007, 255.) Pakkomuuttoon liittyy usein esimerkiksi työpaikan kaltaisia ulkoisia tekijöitä, jotka pakottavat vaihtamaan asuinpaikkaa (Kytö 1998, 32). Lisäksi siinä pyritään useimmiten säilyttämään nykyinen elintaso (Kytö 2015, 38).

Ahon ja Ilolan (2004, 93) mukaan maaseudulle muutetaan sekä maaseutuuympäristön että elämäntilanteeseen, kuten työhön tai perheeseen, liittyvien syiden vuoksi. Myös Beckerin ja Teneyn (2018) mukaan muutto voi usein olla työperäistä muuttoa tai uran edistämiseen tai perheen perustamiseen liittyvää. Harvaan asutulle maaseudulle suuntautuvia muuttoja tehdään myös läheisten vuoksi (Heikkilä, Rintala, Airio & Kainulainen 2002, 69). Etenkin sukulaisten läheisyys näyttää

vaikuttavan muuttopäätökseen harvaan asutulle maaseudulle muutettaessa. Tutkimusten mukaan myös maaseututaustaisuudella on vaikutusta maallemuuttoon, ja monen muuton taustalla on halu palata takaisin kotiseudulle (Aho & Ilola 2004, 9). Paluumuuton lisäksi maallemuuttoa on perusteltu myös oman talon rakentamisella ja ekologisen elämäntavan toteuttamisella (Kytö & Aatola 2006, 38–39).

Tarveteorioihin perustuvassa muuttoliiketutkimuksessa muutto nähdään inhimillisten tarpeiden vajaan tyydytyksen heijastumana. Esimerkiksi työ, asumismuoto ja ympäristön ominaisuudet vaikuttavat vahvasti siihen, kuinka asukkaiden tarpeentyydytys toteutuu ja kuinka asuinpaikassa viihdytään. Tyytymättömyys ilmenee joko tiedostamattomana tyytymättömyytenä tai tiedostettuina ja ilmaistuin muuttoaikeina. (Kytö ym. 2006, 2.) Tarveteorioiden mukaan muutto on siis heijastuma siitä, että erilaiset tarpeet eivät tule lähtöalueella tyydytetyiksi (Kytö & Kral-Leszczynska 2013, 21). Kytön ja Kral-Leszczynskan (2013, 21) mukaan Humal Capital -teoria on yksi tunnetuimmista muuttoliikettä työmarkkinaperspektiivistä selittävästä teorioista. Teorian mukaan muutto on yksilön näkökulmasta investointia inhimillisen pääoman kasvattamiseksi. Muuttoa uudelle asuinalueelle pidetään kannattavana, jos siitä saatava hyöty – muuton kustannukset vähennettynä – on suurempi kuin hyödyt entisessä asuinpaikassa. Vanhan ja uuden asuinpaikan hyötyjä verrataan tulojen, menojen ja kaikkien asumisen osatekijöiden, mutta myös erilaisten psykologisten kustannusten kesken. (ks. myös Isserman, Taylor, Gerking & Schubert 1986, 543–580.) Esimerkiksi Theodore Schultz (1971, 8) näkee uuteen paikkaan muuton samanlaisena investointina kuin opiskelun.

Ahon ja Ilolan (2004) tutkimuksen mukaan maallemuuttajilla on paljon etenkin fyysiseen ympäristöön kohdistuvia odotuksia. Maaseutuelämästä elää vahvoja mielikuvia. Muutolta haetaan erilaisia asioita, kuten rauhoittumista ja kaupungin kiireestä vetäytymistä, omalla pihamaalla puuhastelua sekä erilaisten harrastuslajien harjoittamista. Kytön ym. (2006, 15) mukaan maallemuutolla tavoitellaankin usein kaupunkien hektisen elämäntavan korvaamista rauhallisemmalla elämäntavalla, ja kaupungeista muutetaan yleisimmin pois asumiseen, ympäristöön ja muihin kuin taloudellisiin syihin liittyvien tekijöiden vuoksi (Koskinen ym. 2007, 254–255). Mielenkiintoista on, ettei Ahon ja Ilolan (2004) tutkimuksessa korostu samalla tavalla sosiaaliseen ympäristöön kohdistuvat odotukset. Sosiaaliset suhteet ovat harvemmin ainoana syynä maallemuutolle, vaikka maaseutualueiden yhteisöllisyydestä ja pienistä piireistä elää edelleen vahvoja oletuksia. Motivaatiot ja odotukset eivät kuitenkaan ole toisiaan poissulkevia, ja muuton ja asumiskokemuksen karttuessa odotukset voivat muuttua merkittävästikin. Rauhaa ja tilaa hakenut maallemuuttaja saattaa yllättäen huomata osallistuvansa kaikkiin mahdollisiin kylätapahtumiin.

Vastavuoroisesti uusia harrastusmahdollisuuksia ja sosiaalisia suhteita janoava voi todeta nauttivansa eniten yksinolosta, luonnonrauhasta ja hiljaisuudesta. Olennaista on, kuinka oman kodin lähiympäristö vastaa omia toiveita ja odotuksia – ja kuinka näihin pystytään sopeutumaan. (em. 29.)

Asuinympäristöllä voi olla suuri vaikutus ihmisen hyvinvointiin (Heikkilä ym. 2002). Anja Allaksen (1991) mukaan nykyajan ihmistä ahdistetaan jatkuvan tietotulvan lisäksi myös nopeilla ympäristömuutoksilla, joiden seurauksena ihminen ei ehdi tulla tutuksi oman elinympäristönsä kanssa. Tästä irrallisuuden tunteesta voidaan käyttää termiä *asumisstressi*. Etenkin kaupunkiympäristöissä tapahtuvat nopeat muutokset saattavat vahvistaa kaupunkilaisten muuttohaluja (Kytö ym. 2006, 8). Asumisstressi saattaa osittain selittää maallemuuttoa (Kytö & Kral-Leszczynska 2013, 7).

Pyysiäisen ja Vihisen (2020, 22) mukaan suomalaiset näkevät maaseutu ympäristön hyvänä asuin- ja elinympäristönä, jossa on mahdollista elää laadukkaampaa elämää kuin kaupungissa. Hyvän elinympäristön käsitettä on vaikea määritellä, mutta sillä viitataan usein ympäristöön, jossa ihmiset viihtyvät. Viihtyvyyteen vaikuttavat monet tekijät, kuten hyvät palvelut ja liikenneyhteydet, naapurit, esteettinen ympäristö sekä sosiaaliset kontaktit. (Kytö ym. 2006, 6.) Maija Hakasen (1993) mukaan hyvä asuinympäristö on paikka, joka tukee oman elämän ja ympäristön hallintaa. Jos fyysinen ympäristö on hajanainen, arkielämän toimintoja hajottava tila, elämäkin alkaa helposti tuntua irralliselta ja hajanaiselta. Hyvässä asuinympäristössä voi sekä asua että tehdä työtä. (em.) Vaikka muutolla ja uudella asuin- ja elinympäristöllä pyritään usein tavoittelemaan parempaa elämänlaatua, etenkin alussa voi ilmetä myös hyvinvoinnin heikkenemistä. Esimerkiksi sosiaalinen kiinnittyminen voi viedä vuosia, ja uusia ystäviä voi joutua etsimään pitkään. (Heikkilä ym. 2002.)

Asumiseen liittyvään päätöksentekoon vaikuttavat monet tekijät, kuten aikaisemmat asumiskokemukset, arvomaailma, elämänvaihe ja tulevat tarpeet. Muuttajalla on harvoin täydellistä tietoa asuntotarjonnasta tai todellista käsitystä tulevista asumistarpeistaan. Muuttopäätös perustuu siis valintahetkellä käytössä oleviin resursseihin, tunnistettuihin tarpeisiin ja koettuihin arvoihin. (Hasu 2010, 87.) Myös elämäntapa ja siihen liittyvät arvostukset vaikuttavat asuin- ja elinympäristön valintaan. Hyvässä elinympäristössä voi siis myös toteuttaa ihanteellisena pidetty elämäntapaa. Elämäntavan sopiminen elinympäristöön ja elinympäristön sopiminen elämäntapaan tulevat sitä tärkeämmäksi, mitä kauemmaksi kaupungeista muutetaan. Huomioitavaa on, että elämäntavat ja asuinympäristö ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa, ja myös asuinympäristö vaikuttaa elämäntapaan sekä elämässä tärkeiksi koettuihin asioihin. (Kytö ym. 2006, 14; 47.)

Esimerkiksi Katri Koistinen ja Helena Tuorila (2008) ovat tutkineet asukkaiden näkemyksiä siitä, minkälaisessa elinympäristössä on kuluttajien mielestä hyvä elää. Tutkimuksen lähtökohtana oli tutkia eri elämäntilanteessa olevien ihmisten näkemyksiä riippumatta sen hetkisestä asuinpaikasta. Aikuistalouksissa asuvien toiveena nousi esiin toive jokapäiväisen elämän helppoudesta ja vaivattomuudesta. Palveluiden saatavuutta pidettiin tärkeänä asiana, mutta sen kohdalla oltiin valmiita joustamaan sillä edellytyksellä, että julkinen liikenne toimii. Vastauksissa ihannoitiin rauhallisella paikalla asumista, ja parhaana asumisvaihtoehtona pidettiin omakotitaloa. Lapsiperheiden vastauksissa hyvää asuinympäristöä määrittäväksi tekijäksi nousi päivittäistavarakauppojen ja koulujen hyvä sijainti, joiden toivottiin olevan mieluusti kävelyetäisyydellä toisistaan. Lisäksi luonnonläheisyyttä ja hyviä liikenneyhteyksiä arvostettiin. Eläkeläisten kertomuksissa nousivat esiin alueen turvallisuuden merkitys ja kävelyetäisyyden päässä olevat lähipalvelut. Tiivistetysti eri elämäntilanteissa olevien ihmisten vastauksia yhdistivät ajatukset hyvistä palveluyhteyksistä. Sekä aikuis-, lapsi- että eläkeläistalouksien kertomuksista nousi esiin näkemys, ettei pelkkien päivittäistavarapalveluiden saatavuus riitä, vaan niiden lisäksi toivottiin muiden jokapäiväisten palveluiden hyvää saatavuutta. Lisäksi hyviä julkisia yhteyksiä arvostettiin. Vastauksissa yhtenä huonon elinympäristön merkinä pidettiin riippuvaisuutta autosta. Koistisen ja Tuorilan (2008, 51) mukaan olikin yllättävää, että vaikka eri elämäntilanteessa olevat ihmiset olivat halukkaita elämään tiiviisti ja jopa urbaanisti, monissa kertomuksissa nousi esiin tarve päästä metsään liikkumaan, marjastamaan tai sienestämään. Kaikenikäisille ihmisille oli merkityksellistä, että metsään päästäisiin nopeasti ja helposti.

Koistisen ja Tuorilan tutkimus on yli kymmenen vuotta vanha, joten on vaikea sanoa, kuinka suuresti ihmisten näkemykset hyvästä elinympäristöstä ovat vuosien aikana muuttuneet. On kuitenkin mielenkiintoista, että vastauksissa nousivat esiin hyvät palveluyhteydet, hyvä julkinen liikenne, autottomuus sekä arjen helppous – mutta kuitenkin myös luonnonläheisyyden suuri merkitys. Luonnonläheisyyttä lukuun ottamatta mikään edellä mainituista asioista ei todennäköisesti toteudu Lapin harvaan asutulla maaseudulla.

Monenlaiset vetovoimatekijät vaikuttavat ihmisten muuttohalukkuuteen. Maaseutualueiden vetovoimaan liittyviä avaintekijöitä ovat esimerkiksi asunto- ja tonttitarjonta, tila ja väljyys, rauhallisuus sekä alueen terveellisyys, turvallisuus ja yhteisöllisyys. Vastaavasti toimiva julkinen liikenne, saatavilla olevat lähipalvelut, toimivat laajakaistayhteydet, koulutus- ja opiskelumahdollisuudet sekä alueen turvallisuus, yhteisöllisyys ja luonnonläheisyys ovat maaseutualueiden pitovoimaan liittyviä avaintekijöitä. (Aro 2021.) Tuorilan (2006, 25–25) mukaan

maaseudun elämyksellisyyden voima on nimenomaan sen arkisuudessa ja tavanomaisuudessa sekä siinä, että se kykenee tarjoamaan ihmisten kaipaamia aitoja elämyksiä esimerkiksi luonnon kautta.

Asuin- ja elinympäristöjen vetovoimatekijät luokitellaan usein koviin ja pehmeisiin (esim. Kotler, Asplund, Rein & Haider 1999, 43). *Kovia vetovoimatekijöitä* ovat muun muassa alue- ja paikallistalouden kehitys, työllisyys- ja työpaikkakehitys ja korkeakoulutustarjonta. *Pehmeät vetovoimatekijät* ovat enemmänkin pitovoimatekijöitä, jotka liittyvät alueen herättämään fiilikseen ja ilmapiiriin, alueen identiteettiin, tapahtumiin ja elämyksiin, matkailu- ja luontokohteisiin sekä ravintoloiden, kahviloiden ja museoiden kaltaisiin vetovoimapalveluihin. (Aro 2016.) Kovat vetovoimatekijät ne ovat yleisiä ja verrattain helposti jäljennettäviä, mutta pehmeät vetovoimatekijät ovat harvinaisempia, jolloin ne tarjoavat otollisemman pohjan kilpailevista kunnista erottautumiselle (Rainisto 2003, 72–73). Tiivistetysti kovat vetovoimatekijät houkuttelevat ihmisiä muuttamaan alueelle, mutta pehmeät vetovoimatekijät saavat ihmiset lopulta jäämään. Viime aikoina on ollut havaittavissa, että pehmeät vetovoimatekijät ovat tulleet yhä merkityksellisemmiksi muuttokohteen valinnassa (Aro 2014, 42; Lehtonen & Kotavaara 2021).

Luonnollisen väestönkasvun heikkeneminen, suomalaisten muuttuneet asumispreferenssit (Strandell 2017) sekä kaupungistumisen ja globalisaation kaltaiset megatrendit luovat eri alueiden välille kilpailua ja pakottavat kunnat tarkastelemaan alueen vetovoimatekijöitä (Zimmerbauer 2008, 66–68). Koveneva kilpailu luo haasteita erityisesti pienille ja maaseutumaisille kunnille, joihin väestön ikääntyminen osuu usein kipeimmin. Koska muuttajat eivät ole homogeeninen ryhmä (Aho & Ilola 2004, 26), myös vetovoimatekijät poikkeavat toisistaan erityyppisillä alueilla. Kaj Zimmbauerin ja Ulla Korpimäen (2006) mukaan oleellista onkin tunnistaa alueen mahdolliset kohderyhmät ja suunnitella alueen tarjonnan sisältö niiden mukaan.

2.3.2 Maallemuuttajien tyypittelyä

Yleinen mielikuva vaikuttaa usein olevan se, että nuoret ja lapsettomat aikuiset suuntaavat muuttoautonsa kaupunkiin parempien työ- ja opiskelumahdollisuuksien toivossa, ja lapsiperheet ja eläköityvät ihmiset muuttavat maalle etsimään rauhallisempaa elämänrytmiä. Elinkaarinäkökulmasta tarkasteltuna näyttääkin siltä, että maaseudulle muuttaminen painottuu tiettyihin elinkaaren vaiheisiin: maaseudulta poismuuttaminen on vilkkainta nuorena, kun taas maaseudulle muuttaminen on yleisintä perheuran alkupäässä ja eläkkeelle jäädessä. (Kytö & Aatola 2006, 19.) Satu Nivalaisen

(2002, 5) ja Hannu Kydön ym. (2006, 22) mukaan keski-ikäiset ja eläkeikää lähestyvät suhtautuvat maaseutuelämään keskimääräistä avoimemmin, sillä iän myötä työn merkitys vähenee ja asuinympäristön viihtyisyys lisääntyy. Vastavuoroisesti lapsiperheet hakevat maaseudulta turvallista kasvuympäristöä lapsille (em.). Tutkimukset kuitenkin osoittavat, etteivät maallemuuttajat ole homogeeninen ryhmä (Aho & Ilola 2004, 26), vaan maaseudulle muuttaa eri ikäisiä ja erilaisissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä.

Maallemuuttajista on olemassa erilaisia tyypittelyjä, joissa maaseudulle suuntaavat jaetaan eri ryhmiin riippuen siitä, mistä syistä ja minkälaisille maaseutualueille he muuttavat. Esimerkiksi Aho ja Ilola (2004, 26) ovat jakaneet erilaiset muuttajat kolmeen ryhmään: *asuinympäristömuuttajiin*, *elämäntilannemuuttajiin* ja *paluumuuttajiin*. Merkittävin osa maaseudulle muuttaneista on entiselle kotiseudulle suuntaavia paluumuuttajia, joilla halu palata kotipaikkakunnalle on vain yksi muuton syy. Paluumuuttajat eivät siis erotu omaksi ryhmäkseen muuttomotiiveiltaan. Ydinmaaseudun ja harvaan asutun maaseudun kunnissa noin joka kolmas tai jopa joka toinen tulija on elämäntilannemuuttaja. Elämäntilannemuuttajien kohdalla maallemuuton tärkeimpänä syynä on jokin henkilökohtaisessa elämässä tapahtunut muutos, kuten uuden työpaikan löytäminen tai avio- tai avoliiton solmiminen. Vastavuoroisesti kolmannen pääryhmän ihmiset eli asuinympäristömuuttajat muuttavat maaseudulle rauhallisuuden, luonnonläheisyyden ja tilan väljyyden vuoksi. Myös maaseudun tarjoamat harraste- ja toimintamahdollisuudet ovat yksi motiivi muutolle. Asuinympäristömuuttajissa on keskimääräistä enemmän lapsiperheitä, työn perässä muuttaneissa nuoria perheettömiä ja paluumuuttajissa eläkeläisiä. Kaikissa muuttajatyypeissä on kuitenkin eri elämäntilanteissa olevia ihmisiä, joten yleistyksiä ei voida tulosten perusteella luoda. Tutkimuksen mukaan maallemuuttajat suosivat kyliä ja haja-asutusalueita enemmän kuin taajamia. Etenkin elämäntilanne- ja paluumuuttajat vaikuttavat suosivan syrjäisempää maaseutua. (em. 30.)

Vastavuoroisesti Johanna Pekkanen (1996) on ryhmitellyt haja-asutusalueille muuttavat kahteen ryhmään: *asuinympäristöjohteisiin* ja *asuntojohteisiin*. Asuinympäristöhakuisten asuinpaikan valintaa ohjaavat ympäristötekijät ja mahdollisuudet vaikuttaa ympäristöön. He ovat usein hyvätuloisia, keski-ikäisiä pariskuntia. Asuntojohteisten ryhmään kuuluvat ovat usein lapsiluvultaan kasvavia perheitä, jotka painottavat usein asumisuraa, jonka huippu on monesti itse rakennettu omakotitalo.

Toisinaan maallemuutosta puhutaan myös tietyn väestöosan etuoikeutena, sillä maaseudulla töitä on määrällisesti vähemmän eivätkä saatavilla olevat työtehtävät välttämättä vastaa omaa koulutusala.

Korkeakoulutuksen nähdään pienentävän maallemuuton halukkuutta (esim. Hunnako & Palm 2002, 52; Haliseva-Soila 1993, 90). Joissain tutkimuksissa maallemuuttajien koulutustason nähdäänkin olevan alhainen ja he ovat keskimääräistä pienituloisempia (esim. Aho & Ilola 2003, 76–77; Nivalainen 2002, 31). Esimerkiksi Kydön ym. (2006, 29) tutkimuksessa harvaan asutulle maaseudulle muuttaneiden ihmisten koulutustaso oli alhaisempi kuin muille maaseutualueille muuttaneiden koulutus. Tulevaisuudessa tilanne saattaa kuitenkin muuttua, sillä etätyö on vuosi vuodelta yleistynyt, ja viimeistään koronakriisi pakotti organisaatiot omaksumaan uusia työmenetelmiä. Työ- ja elinkeinoministeriön työolobarometrin mukaan vuonna 2020 noin puolet palkansaajista tekivätkin etätyötä. Vuonna 2019 vastaava luku oli vielä 36 prosenttia. Työolobarometrin tulosten mukaan etätyönteko näyttäisi olevan myös sidoksissa työtehtävään. Vuonna 2020 ylemmistä toimihenkilöistä etätyötä teki 87 prosenttia, alemmista toimihenkilöistä 44 prosenttia ja työntekijöistä vain 7 prosenttia. (Keyriläinen 2020, 78–79.) Nätin ym. (2010) mukaan etätyö onkin yhteydessä henkilön sosioekonomiseen asemaan. Voiko tulevaisuudessa yhä useampi maallemuuttaja ollakin korkeakoulutettu henkilö, jolla on mahdollisuus etätyöskentelyyn?

2.3.3 Maallemuuton kokemukset

Maallemuuttoa tutkittaessa on havaittu, että maaseudulle muutto on koettu pääosin positiivisena ja elämänlaatua kohentaneena tapahtumana (Heikkilä ym. 2002). Moni maallemuuttaja kokee että maaseudulla pystyy elämään vapaampaa, omien arvojen mukaista, elämää (esim. Tuorila 2006, 24; Kytö & Aatola 2006, 8). Maaseutu koetaan turvallisena ympäristönä jossa on mahdollisuus tilavampaan asumiseen ja halvempiin asumiskustannuksiin (Tuorila 2006, 23). Korkeamman elintason ja henkilökohtaisen turvan lisäksi maallemuuton nähdään tarjoavan myös heikompia harrastusmahdollisuuksia, kulttuuripalveluita, liikenneyhteyksiä sekä työllistymismahdollisuuksia (Virtanen 2003). Maallemuuton kokemuksiin vaikuttaa merkittävästi se, kuinka hyvin muuttaja on ottanut asuinpaikastaan selvää ennen muuttamista (Kytö & Aatola 2006, 100). On selvää, että pettymyksiä tulee, jos muuton odotukset ovat olleet liian korkealla ja epärealistisella tasolla. Esimerkiksi Tuorilan (2006, 24) osasivat suhtautua maaseudun arjen haasteisiin kevyemmin, koska haasteisiin oli osattu varautua etukäteen.

Kydön ja Aatolan (2006, 34) tutkimuksessa kaupungeista harvaan asutulle maaseudulle muuttaneet olivat maaseudun sisällä muuttaneita tyytymättömämpiä lähtöasuinalueensa epäviihtyisyyteen ja asumisen kalleuteen. Jatkomuuttoaiheet olivat kuitenkin sitä yleisempiä, mitä huonommaksi

alueellinen palvelutaso koettiin. (em. 60.) Mielenkiintoinen huomio Kydön ja Aatolan (em.) tutkimuksessa on myös se, kuinka muutto vaikutti maalle muuttaneiden sosiaalisiin suhteisiin, harrastuksiin sekä vapaa-ajan käyttöön. Luontoon, liikuntaan ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvät vapaa-ajan toiminnot lisääntyivät tai pysyivät enemmistöllä ennallaan. Esimerkiksi puutarhanhoito lisääntyi 60 prosentilla ja kuntoilu 50 prosentilla muuttajista. Enemmistö koki kulttuurin harrastamisen ja television katselun joko vähentyneen tai pysyneen ennallaan. Merkittävin muutos tapahtui kuitenkin sosiaalisissa suhteissa. Tutkimuksen mukaan sosiaaliset suhteet nimittäin lisääntyivät eniten harvaan asutulle maaseudulle tai ydinmaaseudulle muutettaessa. Lisäksi yhteydenpito sukulaisiin ja tuttaviiin säilyi muuton jälkeen ennallaan tai lisääntyi useammin kuin väheni. (em. 61–63.) Myöskään Tuorilan (2006, 30) tutkimuksessa muuton ei nähty vaikuttavan vanhoihin ystävyysuhteisiin. Sen sijaan muuton nähtiin selkeyttävän ihmissuhteita siten, että todelliset ystävät valikoituivat selkeämmin pinnallisista ihmissuhteista (em.).

Suomalaisten mielikuvissa maaseudun olemukseen liittyy vahvasti yhteisöllisyys. Maaseudulla luotetaan ihmisiin, tunnetaan naapurit ja autetaan muita. (Lüthje 2005; Aho & Ilola 2004, 129.) Aiemmassa maaseutututkimuksessa maaseudun yhteisöllisyyttä kuvataan ristiriitaisesti. Toisaalta pienet sosiaaliset piirit lisäävät turvallisuuden tunnetta ja helpottavat arkisten asioiden hoitamista (Pehkonen 2005), mutta liika tuttavallisuus koetaan kuitenkin haasteena. Maaseudun pienissä kylissä asukkaat ja heidän taustansa tunnetaan pääsääntöisesti paremmin (Tuorila 2006, 32) ja asukkaiden on vaikea pysyä tuntemattomana (Pehkonen 2005). Tutkimuksissa (esim. Tuorila 2005, Högbacka 2003) korostetaan pienten paikkakuntien juoruilukulttuuria, joka nähdään nimenomaan maaseutualueiden negatiivisena ominaisuutena. Esimerkiksi Högbackan (2003) maallemuuttajat kokivat, että juoruilukulttuuri haastaa sosiaalisten suhteiden luomista ja ylläpitoa. Vaikka uudelta paikkakunnalta haluttiin uusia ystäviä, muuttajat eivät halunneet puhua henkilökohtaisista asioista liian avoimesti ja pienen välimatkan ylläpitäminen koettiin tarpeellisena, sillä pelkona oli, että pian koko kylä tietäisi omista asioista (em. 271).

Juoruilukulttuurin lisäksi aiemmissa maaseutututkimuksissa nousee esille haasteet uudelle alueelle sopeutumisessa. Sopeutumista haastavat esimerkiksi maaseutumaisten kylien kuppikuntaisuus ja epäluuloinen suhtautuminen vastamuuttaneisiin sekä heidän maaseutuelämään soveltumiseen (esim. Högbacka 2003, 270; Kumpulainen 1993, 88–89). Myös erilaiset kulttuuritaustat voivat hankaloittaa suhteiden luomista paikallisissa (Lehtola 2001, 195). Paikallisyhteisöihin kiinnittymisen haasteet ovat tunnistettu ongelma myös Lapin kunnissa (Lapin liito 2021, 25). Heikki Susiluoma (1998) puhuu ”me ja muut -ilmiöstä”, jolla hän viittaa asukkaiden vaikeuksiin päästä tiiviiseen kyläyhteisöön sisään.

Muuttajat joutuvat usein tekemään kovasti töitä päästäkseen osaksi yhteisöä (Susiluoma 1998, 56). Kuitenkin paluumuuttajan on helpompi sopeutua maaseudulle, sillä sukulaissuhteet ovat tyypillisesti maaseudulla tärkeitä (em. 64). Myös perinteitä ja vanhoja toimintatapoja arvostetaan niin, etteivät kaikki yhteisöt ole välttämättä valmiita ottamaan uusia jäseniä vastaan (Viinikainen & Puustinen 2000). Avoimempi suhtautuminen paluumuuttajiin näkyy esimerkiksi siinä, että tonttien myynnin koetaan olevan turvallisempaa paluumuuttajille kuin ventovieraille (Pehkonen 2005, 36). Sopeutumisen koetaan olevan helpompaa alueilla, joissa ulkopaikkakunnilta tulleita asukkaita on jo ennestään paljon. Asukkaiden erilaisten taustojen nähdään estävän sisäänpäin lämpiävyyttä. (Viinikainen & Puustinen 2000, 78–79, 103.)

2.4 Lapin muuttoliike

Lappi-buumista on keskusteltu jo vuosia, ja Lappia on markkinoitu pitkään maailman puhtainta ilmaa, sisäistä rauhaa sekä selkeitä vuodenaikoja tarjoavana maakuntana. Etenkin Lapin kansainvälisen tunnettuuden eteen on tehty paljon brändityötä, ja viime vuosina se on kasvattanut suosiotaan luksusmatkailukohteena maailmalla. (Häyrynen ym. 2019, 26.) Seija Tuulentien (2001, 98–99) mukaan Lappi on monelle suomalaiselle alue, jonne mennään matkailemaan, kalastamaan ja hiihtämään. Samalla se saatetaan kuitenkin nähdä paikkana, jossa ”todellinen suomalainen” ei haluaisi asua. Monen mielessä tuntuukin kuitenkin elävän mielikuva siitä, että Lappi on hyvä lomakohde – mutta ei välttämättä sellainen paikka, jossa voisi samanaikaisesti myös asua, tehdä töitä ja harrastaa (ks. myös House of Lapland 2021).

Lappi on ollut pitkään muuttotappiainen kunta, jonka väestö ikääntyy, vähenee ja keskittyy kasvukeskuksiin. Samalla väestöllinen huoltosuhde kasvaa. (Lapin liitto 2021, 4.) Lapin väestökato ja väestön keskittyminen kasvukeskuksiin on synnyttänyt aktiivista julkista pohdintaa Lapin tulevaisuudesta ja siitä, mitä maakunnalle tapahtuu, jos yhä useampi muuttoauto suuntaa kohti etelää – ja yhä harvempi pohjoiseen. Toisaalta koronavuosien muuttovoitot ovat herättäneet toivon kipinää pitkään kestäneiden haasteiden keskelle. Koronavuosi 2020 oli nimittäin poikkeuksellinen, ja Lapin väkiluku yllättäen nousi (em. 4). Myös vuonna 2021 monet Lapin kunnat olivat muuttovoittoisia (Nieminen ym. 2021, 392). Tässä luvussa käsitellään Lapin maakuntaan kohdistuvan muuttoliikkeen nykytilaa ja sitä, minkälaisia ihmisiä Lappiin muuttajat tyypillisesti ovat. Viimeisessä alaluvussa pohditaan myös Lapin maakunnan tulevaisuutta.

2.4.1 Lapin maakunnan nykytila

Lappi on Suomen pohjoisin maakunta, jonka pinta-ala kattaa vajaan kolmanneksen koko Suomen maapinta-alasta. Lapin maakunnan muodostavat 21 kuntaa, joista Kemi, Kemijärvi, Rovaniemi sekä Tornio ovat kaupungeja. Lapin kunnat ovat tyypillisesti pinta-alaltaan suuria ja väkiluvultaan pieniä. Lisäksi välimatkat ovat pitkiä. (Ympäristöhallinto 2019.) Huomioitavaa on, että Lapin maakunta on hyvin suuri ja moninainen, ja sen kunnat eroavat runsaasti toisistaan. Jokaisella kunnalla on omat vahvuutensa ja heikkoutensa. (Häyrynen ym. 2019, 27.) Lähes koko Lappi on maaseutua, ja Lapin maaseutu poikkeaa muun Suomen maaseutualueista. Vaikka Lappi ei ole väestönkehitykseltään yhtenäistä aluetta, voidaan sanoa, että erilaiset arktiset kasvuolosuhteet, pitkät välimatkat, monipuoliset elinkeinot sekä harva, vähenevä ja kasvukeskuksiin keskittyvä asutus ovat Lapin maaseutualueille tyypillisiä ominaisuuksia. (em. 8.)

Tilastokeskuksen (2022f) ennakkotietojen mukaan Lapin väkiluku oli vuoden 2021 lopussa 176 510. Maakunnan väestö keskittyy kasvukeskuksiin: noin 60 prosenttia koko maakunnan väestöstä asuu maakunnan suurimmissa kaupungeissa Kemissä, Rovaniemellä ja Torniossa, ja loput 40 prosenttia asuvat taajamissa tai maaseudulla (Häyrynen ym. 2019, 10). Väestön keskittyminen autioittaa laajan Lapin alueen kyliä ja maaseutua (Lapin liitto 2020, 11). Peruselinkeinot, kuten maa- ja metsätalous, elintarviketuotanto, porotalous ja kalatalous, ovat Lapin maaseudun tukipilareita, sillä ne työllistävät ihmisiä – ja kasvattavat samalla Lapin maaseudun elinvoimaisuutta (Häyrynen ym. 2019, 37).

Kaupunki–maaseutu-luokituksen mukaan lähes koko Lapin maakunta on Rovaniemeä ja sen ympärysalueita lukuun ottamatta harvaan asuttua maaseutua (Helminen ym. 2020, 13). Harvaan asuttujen alueiden keskeisenä ongelmana on tyypillisesti kunnan demografisen rakenteen vääristyminen. Vääristymä johtuu kunnan asukkaiden ikääntymisestä ja työikäisten sekä lasten määrän vähenemisestä. (Häyrynen ym. 2019, 29.) Lapin maakunnan tunnistettuna haasteena on myös maan sisäisestä muuttoliikkeestä johtuva, ja kohtuullisen pitkään jatkunut, muuttotappio. Etenkin nuorten ja aikuisten poismuutto Lapista on ollut voimakasta (Lapin liitto 2020, 11). Myös kuntien välinen nettomuutto ja luonnollinen väestönlisäys ovat olleet Lapissa jo pidempään negatiivista. (Lapin liitto 2021, 4.) Syntyvyyden laskun rinnalla Lapin väestö ikääntyy kovalla vauhdilla. Samalla väestöllinen huoltosuhde kasvaa, ja se on Lapissa hieman korkeampi verrattuna Suomen keskiarvoon. (em. 11.)

Lapin elinkeinoelämä että aluetalous elävät voimakasta muutoksen aikaa. Koronapandemian rajoitustoimet ovat haastaneet palvelualojen ja etenkin rajoja ylittävää liiketoimintaa (Nieminen ym. 2021, 392). Lisäksi rajoitustoimet ovat katkaisseet Lapin useita vuosia jatkuneen myönteisen työllisyyskehityksen. Esimerkiksi vuonna 2021 työllisten määrä oli edelleen alempi kuin vuonna 2019, ja ero muuhun Suomeen on kasvanut. Myös osaavan työvoiman saatavuus on ollut jo vuosia Lapin keskeinen haaste. (em. 395–397.)

Pitkään jatkuneen laskevan trendin jälkeen Lapin maakunnan väkiluvun väheneminen on ollut viime vuosina hillitympää (Lapin liitto 2020, 11). Koronavuoden 2020 aikana väkiluku kääntyi yllättäen nousuun (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2021a, 2), ja monet Lapin kunnat ovat olleet muuttovoittoisia myös vuonna 2021 (Nieminen ym., 392). Tilastokeskuksen (2021) mukaan vuonna 2020 Lapin maakunnan muuttotappio oli pienin yli 40 vuoteen. Lappi menetti väestöään muuttotappiona muualle Suomeen 239 henkilöä. Lapin muuttotappio on ollut viimeksi tätä pienempi vuonna 1976 (em.). Lapin kuntien asema maan sisäisessä muuttoliikkeessä kuitenkin vaihtelee. Esimerkiksi vuosina 2010–2020 Rovaniemi sai kohtuullisia muuttovoittoja ja Tunturi-Lapin kunnista Kittilä, Inari ja Kolari saivat asukaslukuun suhteutettuna suuria muuttovoittoja. Pelkosenniellä ja Enontekiöllä nettomuuton tase oli lähellä nollaa. Muut kunnat kärsivät eriasteisia muuttotappioita. (MDI 2021.)

Lappiin suuntaavien muuttojen määrän kasvun lisäksi myös Lapin ammattikorkeakoulun hakijamäärät nousivat vuoden 2021 keväällä historian suurimmiksi. Hakijamäärät nousivat jopa 27 prosentilla. (Lapin ammattikorkeakoulu 2021.) Lapin vetovoiman kasvusta saattaa viestiä myös House of Laplandin vuoden 2021 syksyllä toteuttama tutkimus, jonka mukaan jopa yli puoli miljoonaa 18–59-vuotiasta suomalaista olisi kiinnostunut muuttamaan Lappiin. Viisi prosenttia tutkimuksen vastaajista arvioi muuttavansa Lappiin joko pysyvästi tai väliaikaisesti, ja 40 prosenttia arvioi muuttavansa Lappiin vuoden 2026 jälkeen. (House of Lapland 2021.)

2.4.2 Lappiin muuttajat

Tilastokeskuksen (2022c) mukaan vuonna 2020 Lapin maakuntaan muutettiin eniten Pohjois-Pohjanmaalta, toiseksi eniten Uudeltamaalta ja kolmanneksi eniten Pirkanmaalta. Lappiin muutti eniten 20–24-vuotiaita (1282 henkilöä), toiseksi eniten 25–29-vuotiaita (1013 henkilöä), kolmanneksi eniten 30–34-vuotiaita (597 henkilöä) ja neljänneksi eniten 15–19-vuotiaita (415 henkilöä). Eli

valtaosa muuttaneista on ollut nuoria aikuisia. House of Laplandin toteuttaman profilointi- ja segmentointitutkimuksen mukaan kaikista potentiaalisimpia Lappiin muuttavia ovatkin seikkailunhaluiset 20–24-vuotiaat, vaikutusvallasta ja hyvistä harrastusmahdollisuuksista nauttivat naiset sekä vaatimattomuutta, luontoa ja perinteitä arvostavat 45–49-vuotiaat miehet. Upean luonnon, puhtaan ulkoilman ja monipuolisten harrastusmahdollisuuksien lisäksi monia tutkimukseen vastanneita kiinnosti myös etätyön harjoittamisen ja yrityksen perustamisen mahdollisuudet. (House of Lapland 2018.)

Potentiaalisten Lappiin muuttajien kohderyhmää ja Lapin vetovoimatekijöitä on kartoitettu myös syksyllä 2021. House of Laplandin toteuttamassa tutkimuksessa syvennyttiin Lappiin muuttamiseen liittyviin mielikuviin, mahdollisiin muuton esteisiin sekä potentiaalisten muuttajien kohderyhmään. Tutkimuksen mukaan yli puoli miljoonaa 18–59-vuotiasta suomalaista olisi kiinnostunut Lappiin muutsota. Viisi prosenttia vastaajista arvioi muuttavansa Lappiin joko pysyvästi tai väliaikaisesti. 40 prosenttia kiinnostuneista arvioi muuttavansa Lappiin vuoden 2026 jälkeen. Tärkeimpiä syitä Lappiin muutolle olivat esimerkiksi turvallisuus, luonto, parempi tasapaino työn ja vapaa-ajan välille sekä asumisen kohtuuhintaisuus. Lappiin muuton esteinä olivat muuta Suomea heikommät työ- ja opiskelumahdollisuudet sekä palveluiden puute. Matkailukuntia harkittiin asuinpaikaksi muita kuntia useammin. Vastausten perusteella muuttoliike kasvaa tulevaisuudessa etenkin kaupungeissa ja suuremmissa taajamissa, kuten Inarissa, Kittilässä, Rovaniemellä ja Torniossa. (House of Lapland 2021.)

House of Laplandin toteuttaman tutkimuksen mukaan myönteisin suhtautuminen Lappiin muuttoon on nuorilla, alle 40-vuotiailla, pohjoissuomalaisilla ja opiskelijoilla. Potentiaalisimpia muuttajasegmenttejä ovat *Lappimieliset nuoret* sekä *Lappia ihannoivat perinteikkäät*. *Lappimieliset nuoret* ovat nuoria ihmisiä sekä opiskelijoita, jotka asuvat tyypillisesti kerrostalossa, mutta arvostavat luonnonläheisyyttä sekä maaseutumaista asumista. Heillä on positiivinen kuva Lapista ja jonkin verran kiinnostusta Lappiin muuttamista kohtaan. *Lappia ihannoivat perinteikkäät* ovat pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvia luontoa, maaseutumaista asumista ja turvallisuutta arvostavia henkilöitä. He ovat keskimääräistä harvemmin korkeasti koulutettuja tai yksineläjiä, joille Lappi näyttäytyy houkuttelevana vakituksena asuinpaikkana ja positiivisten mahdollisuuksien maakuntana. (House of Lapland 2021.)

2.4.3 Lapin tulevaisuus

Tällä hetkellä Lapissa taistellaan monenlaisten haasteiden ja yhteiskunnallisten ilmiöiden keskellä. Lapin kuntien demografisten rakenteiden vääristymisen vuoksi kuntien elinvoimaisuus on vaarassa jo parin vuosikymmenen kuluttua. (Häyrynen ym. 2019, 29) Uusien asukkaiden saaminen maakunnan ulkopuolelta on elinehto Lapin kehittymiselle sekä sille, että koko maakunta voidaan pitää asuttuna. Myös Lapin kilpailukyvyn näkökulmasta on tärkeää, että ikärakennetta ja huoltosuhdetta saadaan pitkällä aikavälillä tasapainotettua. (Lapin liitto 2020, 11.)

Lapin veto- ja pitovoimaan liittyvät teemat ovat olleet Lapin kunnille ja muille toimijoille tärkeitä jo pitkään. Teemoihin sekä niihin liittyviin haasteisiin on vastattu erilaisten hankkeiden, kokeilujen ja tutkimusten avulla. Esimerkiksi vuonna 2021 Lapissa oli käynnissä yli 50 erilaista pito- ja vetovoimakokonaisuuteen liittyvää hanketta. Lisäksi teemoja on käsitelty useissa eri strategia- ja suunnitteluasiakirjoissa. (Lapin liitto 2021, 4.) Vuonna 2020 on käynnistetty useita laajoja selviytymissuunnitelmia, joiden tavoitteena on varmistaa koronapandemian jälkeinen kasvu, lappilaisen yritystoiminnan uudistaminen sekä jatkuvuuden turvaaminen. Esimerkiksi vihreän siirtymän, digitalisaation ja paremman kilpailukyvyn painopisteitä valmistellaan uudessa maakuntaohjelmassa eli Lappi-sopimuksessa. (Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus 2021b, 1.)

Lapin liiton (2021) julkaisemassa Lapin veto- ja pitovoima -tiekartassa kuvataan Lapin veto- ja pitovoiman nykytilaa ja tarpeita seitsemän toimenpidekokonaisuuden avulla. Tiekarttaan on koottu keskeisiä tavoitteita ja toimenpiteitä, joita tehdään – tai joita tulisi tehdä – Lapin elinvoimaisuuden lisäämiseksi. Tiekartassa painotetaan, että elinvoimainen Lappi tarvitsee lisää muuttajia eri puolille Lappia. Erityisesti sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista sekä muiden alojen osaajista on kasvava pula, ja mikäli osaajia ja työntekijöitä ei saada, Lapin ja sen kuntien elinvoimaisuus voi heikentyä merkittävästi (em. 4). Etenkin maaseudun kylien elinvoimaisuuden näkökulmasta on tärkeää, että tulevaisuudessa kuntien asuntokanta on riittävää ja kohtuuhintaista, peruspalvelut ovat saavutettavat ja riittävät sekä liikenne- ja tietoliikenneyhteydet toimivat sujuvasti. Tiekartassa korostetaan, kuinka tulevaisuudessa on kehitettävä myös koulutuksen ja oppilaitosten työelämäyhteyksiä sekä työpaikkojen houkuttelevuutta ja kilpailukykyä. (em. 5–6.) Myös yhteisöllisyyttä ja Lapin kuntien vastaanottavuutta korostetaan, sillä positiivinen asenneilmapiiri vaikuttaa merkittävästi muualta muuttaneiden henkilöiden viihtymiseen. Kokemusten mukaan Lapin kuntien paikallisyhteisöihin kiinnittyminen voi olla ajoittain haastavaa, ja siihen halutaan tulevaisuudessa kiinnittää tarkempaa huomiota. (em. 25.)

Lapin veto- ja pitovoima -tiekartassa korostetaan myös stereotyyppisen ja kapean Lappi-kuvan kumoamisen tärkeyttä (Lapin liitto 2021, 7). Lapin maakunta ja sen elinkeinoelämä on hyvin riippuvainen matkailusta, ja maakunnan kansainvälisen tunnettuuden eteen on tehty paljon töitä. (Häyrynen ym. 2019, 26.) Lapin monipuolisia työnteon, yrittämisen ja mahdollisuuksia ei kuitenkaan tunneta riittävästi (Lapin liitto 2021, 7). Esimerkiksi House of Laplandin toteuttaman tuoreen tutkimuksen mukaan Lapin muuton esteenä on usein vahvat mielikuvat muuta maata heikommista työ- ja opiskelumahdollisuuksista, palveluiden puutteesta sekä alueen elinvoimasta (House of Lapland 2021). Matkailu- ja lomakohteen sijaan Lapin tulisikin profiloitua yhä vahvemmin myös modernina ja monipuolisena työnteon paikkana. Paikkana, jossa voi myös asua ja elää. (Lapin liitto 2021, 7.) Tuoreen, vuosille 2021–2027 suunnatun Lapin maaseutuohjelman yhtenä tavoitteena onkin lisätä Lapin positiivista brändiviestintää ja jalkauttaa Lappi-brändiä niin paikallisella kuin kansallisellakin tasolla (Häyrynen ym. 2019, 27).

Koronapandemia on tuonut Lapin jo ennalta vaikeaan tilanteeseen uusia haasteita. Toisaalta Lapin kaltaisten maaseutualueiden kehityksen näkökulmasta pandemia on tuonut mukanaan myös uusia kehitysmahdollisuuksia (Lehtonen & Kotavaara 2021, 36), sillä se on tuonut esiin jo aiemmin vallalla olleita ilmiöitä, kuten etätyöskentelyä, monipaikkaisuutta, kotimaanmatkailua ja maaseutumaista asumista. Koronakriisi on lisännyt etätyöskentelyn määrää, ja Lappi on ollut pandemian aikaan suosittu etätöiden tekemisen paikka muualta Suomesta tulleille (Lapin liitto 2021, 28). MDI:n (2021, 66) poismuuttoa koskevan selvityksen vastaajista yli neljännes haluaisikin tehdä Lapissa etätöitä – ja lähes viidennes tekee etätöitä Lapissa. Koronakriisin seurauksena Lapissa on käynnistetty hankkeita, joiden tavoitteena on kehittää etätöimahdollisuuksia Lapissa sekä lisätä ymmärrystä Lapin etätyöskentelyn mahdollisuuksista.

Esimerkiksi vuonna 2021 Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella käynnistettiin *Työhyvinvointia digiajassa* -hanke, jonka tavoitteena on tukea työelämän uudistamista Lapin alueella. Hankkeen osana on Etänä Lapissa -kampanja, jonka aikana jaetaan Lapin etätöntyöntekijöiden tarinoita ja lisätään ymmärrystä Lapin monipuolisista etätyöskentelyn mahdollisuuksista. Vuonna 2021 myös Lapin yliopistossa käynnistettiin *Perheystävällinen hybridityön Lappi* -hanke, jossa vastataan Lapin liiton kokoaman Lapin veto- ja pitovoima -tiekartan tavoitteisiin kehittämällä etätöiden mahdollisuuksia Lapin kunnissa. Samalla pyritään vahvistamaan lappilaisten yritysten ja julkisten organisaatioiden houkuttelevuutta. (Lapin yliopisto 2021.)

Mikko Dufvan ym. (2020, 39) mukaan koronakriisin seurauksena lisääntynyt etätyöskentely voi lisätä monipaikkaisuutta. Lisäksi pandemia on monipuolistanut kaupunkien ja maaseutujen välistä keskustelua. Muuttoliikkeen dynamiikka näyttää myös jossain määrin muuttuneen, ja muuttoliikkeen suunta on kohdistunut kehyskuntien ja seutukaupunkien lisäksi myös maaseutumaisiin kuntiin. (em.) Olli Lehtosen ja Ossi Kotavaaran (2021) mukaan koronapandemian aikana tehdyt havainnot viittaavat siihen, että tulevaisuudessa pehmeät vetovoimatekijät, kuten asuinympäristön viihtyisyyteen ja luonnon tuottamaan hyvinvointiin liittyvät tekijät, voivat määrittää nykyistä enemmän ihmisten asumista ja liikkumista. Lapin veto- ja pitovoimaa käsittelevä tiekartta sekä Lapin maakunnassa käynnissä olevat hankkeet ja toimenpiteet osoittavat, että koronakriisin tuottamiin haasteisiin ja ilmiöihin suhtaudutaan mahdollisuutena. Maakuntaa halutaan kehittää niin, että se houkuttelee tulevaisuudessa erilaisia osajia ja työntekijöitä maakunnan ulkopuolelta ja tarjoaa hyvät puitteet myös etänä tapahtuvan asiantuntijatyön tekemiseen (Lapin liitto 2021, 28). On mielenkiintoista nähdä, toteutuvatko pahimmat kauhuskenaariot Lapin osalta, vai pitävätkö ennustukset Lappiin muuttavien ihmisten kasvavasta määrästä paikkaansa.

2.5 Inarin kunta tutkimuspaikkana

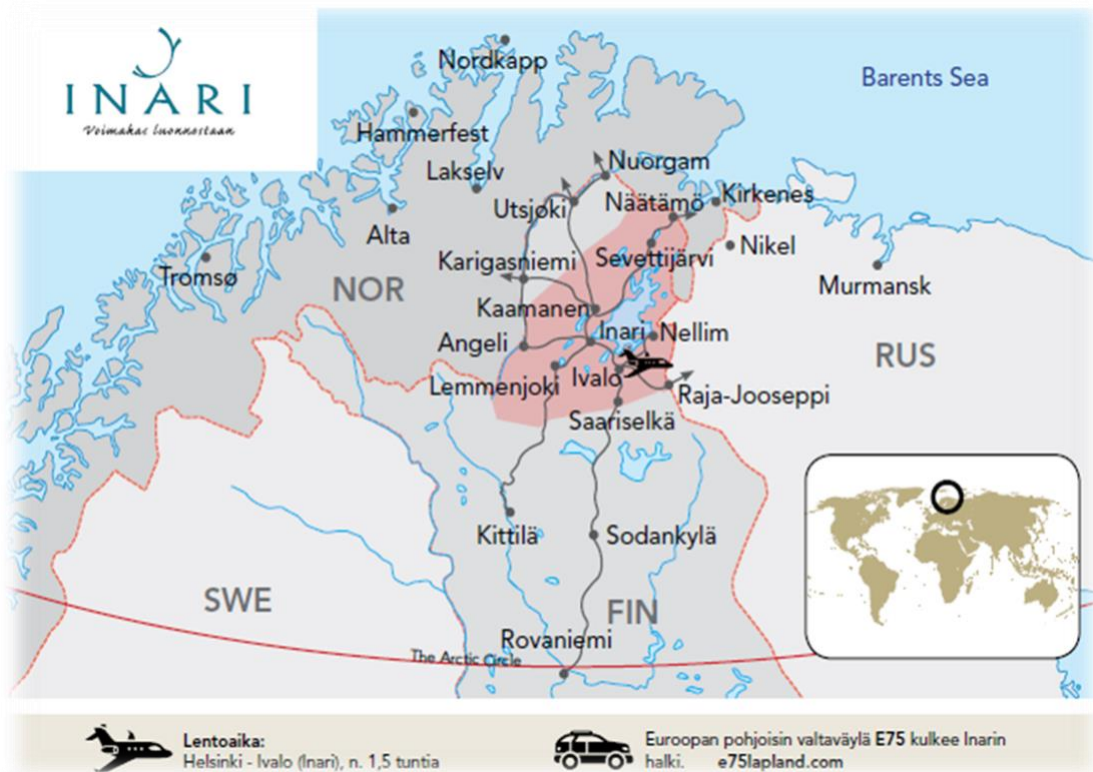
Inarin kunta on pinta-alaltaan Suomen suurin kunta. Se sijaitsee Lapin maakunnassa, Norjan ja Venäjän naapurissa, Euroopan Unionin pohjoisimmassa kulmauksessa. (Inarin kunta 2022a.) Inarin kunta on myös osa Saamenmaata eli saamelaisten asuttamaa aluetta neljän valtion alueella Fennoskandian pohjoisosissa (Ranta & Kanninen 2019, 319). Keskeisen sijaintinsa vuoksi Inari on ollut kautta aikojen erilaisten kulttuurien kohtauspaikka. Monikulttuurinen Inari on myös Suomen ainoa nelikielinen kunta. Suomen kielen rinnalla Inarissa puhutaan virallisesti kolmea eri saamen kieltä: pohjoissaamea, inarinsaamea ja koltansaamea. Inarilaisista vajaa kolmannes onkin saamelaisia. (Inarin kunta 2022a.)

Vuoden 2021 joulukuussa Inarin kunnassa asui 7008 asukasta. Alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä oli 12,0 prosenttia, 15–64-vuotiaiden osuus 61,0 prosenttia ja yli 64-vuotiaiden osuus 27,0 prosenttia. (Tilastokeskus 2022a.) Kunnan asukasluku on pysynyt suhteellisen samana viimeisen kolmenkymmenen vuoden ajan. Kuten muualla Suomessa, myös Inarissa väestörakenne on muuttunut ja ikääntyvien ihmisten määrä kasvaa kuitenkin vuosittain. Vuodesta 1990 asukasluku on ollut enimmillään vuonna 1993, jolloin kunnassa asui 7874 henkilöä, ja alhaisimmillaan vuonna 2012, jolloin asukasluku oli 6732. (Tilastokeskus 2022d.) Tilastokeskuksen (2022e) pitkän aikavälin

väestöennusteen mukaan Inarin asukasluku kasvaa vuoteen 2040 mennessä. Huomioitavaa on, että Tilastokeskuksen ennusteet ovat laskennallisia (Tilastokeskus 2019), eivätkä huomioi esimerkiksi koronapandemian, etätyöskentelyn lisääntymisen, maaseudun lisääntyvän arvostuksen tai muiden ennalta arvaamattomien tekijöiden vaikutuksia.

Kaksi kolmasosaa Inarin kunnan väestöstä asuu kunnan hallinnollisessa keskuksessa ja suurimmassa taajamassa, Ivalossa (Inarin kunta 2022a), josta löytyvät Pohjois-Lapin laajimmat palvelut, kuten päivystävä terveyskeskus, Ivalon lukio, kunnantalo, ja Ivalon lentokenttä. Ivalosta 39 kilometriä etelään löytyy Inarin kirkonkylä. Inarin kirkonkylä on aktiivinen matkailukylä, jota kutsutaan Suomen saamelaiskulttuurin keskuksiksi, jonka lähiympäristössä ja läheisissä kylissä saamelainen perinne on pysynyt elävänä. Inarin kylässä on esimerkiksi Saamelaiskulttuurikeskus Sajos (Saamelaiskäräjät), Saamelaismuseumo ja luontokeskus SIIDA sekä Saamelaisalueen koulutuskeskus. Inarin kunnan matkailukeskuksena toimii Saariselkä, joka on yksi Inarin kunnan suosituimmista matkailukohteista. Saariselkä on Suomen johtava hiihtokeskus, jossa on laskettelurinteiden ja hiihtolatuksen lisäksi myös lukuisia hotelleja ja ravintoloita. Muita kyliä ovat Nellim, Kaamanen, Kuttura, Partakko, Sevettijärvi ja Raja-Jooseppi. (Inarin kunta 2022c.)

Kuva 1. Inarin kunta ja kyläkeskukset



Lähde: Inarin kunta (2022d)

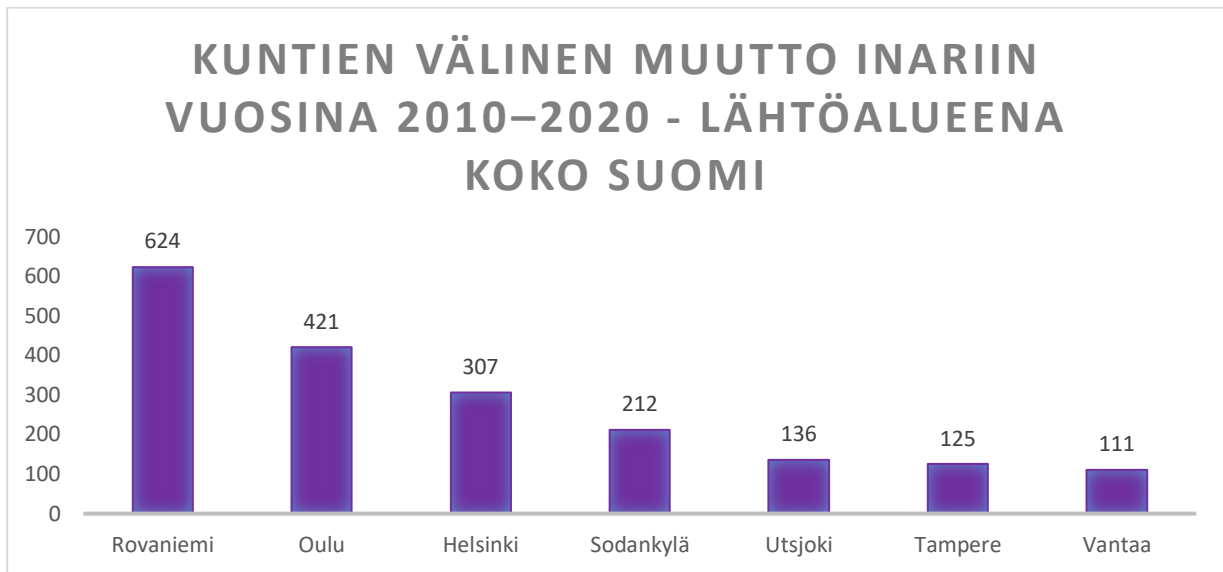
Inarin kunta markkinoi itseään turvallisenä ja yhteisöllisenä asuinpaikkana sekä vetovoimaisena matkailukohteena, jonka vahvuuksia ovat selkeät vuodenaajat, avara alkuperäinen luonto ja lukuisat metsä- ja tunturimaisemat. Inarin kunnasta puhuttaessa ei voi olla mainitsematta Inarijärveä, joka on Suomen toiseksi suurin järvi (Inarin kunta 2022a). Inari-Saariselkä matkailualueella sijaitsevat kaksi Suomen suurinta kansallispuistoa: Lemmenjoen kansallispuisto sekä Urho Kekkosen kansallispuisto (Inari-Saariselkä 2022). Inarin kunnan alueella vierailee vuosittain satojattuhansia matkailijoita, jotka tulevat Inarin kuntaan retkeilemään, vaeltamaan ja kalastamaan.

Matkailun lisäksi alueen muita elinkeinoja ovat porotalous, kalastus, metsätalous, koulutustoiminta sekä muut yksityiset palvelutoiminnot. Kylmäteknologia ja erityisesti auto- ja rengastestaus ovat alueen uusimpia toimialoja. (Inarin kunta 2022a.) Esimerkiksi ensimmäisenä maailmassa ympärivuotiset talviolosuhteet takaavan testaushallin käyttöönottanut Test World Oy sijaitsee Ivalossa (Test World Oy 2021). Vuonna 2018 Inarin kunnan alueella oli hieman yli 3100 työpaikkaa, joista 84,3 prosenttia oli palvelualojen työpaikkoja (Tilastokeskus 2022a). Suurimmat työnantajat ovat Inarin kunta, Rajavartiolaitos ja Metsähallitus. Vuonna 2019 Inarin kunnan palveluksessa oli 581 vakinaista ja määräaikaista työntekijää, Ivalon ja Raja-Joosepin rajavartioasemilla (Rajavartiolaitos) 80 henkilöä ja Metsähallituksella 46 henkilöä. (Inarin kunta 2022b.) Inarin kunta on maininnut omiksi ajankohtaisiksi haasteikseen työvoiman saatavuuden ja vuokra-asuntojen tarpeen. Erityisesti sosiaali- ja terveysalan työntekijöistä on pulaa. (Inarin kunta 2020.) Nähtäväksi jää, kuinka koronapandemia ja sen jälkeinen aika vaikuttavat kunnan talouteen, alueen matkailun elpymiseen sekä koko elinkeinorakenteeseen.

2.5.1 Inariin muuttajat

Kuten todettua, Inari on ollut viime vuosina yksi harvoista Lapin kunnista, jonka asukasluku on kasvanut (Tilastokeskus 2022a). Vuosien 2010–2020 välisenä aikana Inarin kuntaan muutti yhteensä 4338 ihmistä. Näistä 53 prosenttia oli naisia ja 47 prosenttia miehiä. Muuttajia oli eniten vuonna 2018, jolloin Inariin muutti yhteensä 445 ihmistä. Vähiten muuttajia oli vuonna 2010, jolloin Inarin kuntaan suuntasi 323 ihmistä. Tarkasteltaessa muuttoliikettä Inarin kuntaan Suomen muista kunnista, kymmenen vuoden tarkastelujaksolla erottuu seitsemän lähtökuntaa, joista muuttajia on ollut yli 100 henkeä: Rovaniemi, Oulu, Helsinki, Sodankylä, Utsjoki, Tampere ja Vantaa. (Tilastokeskus 2022c.) Alla olevassa kuviossa 1 kuvataan näiden kuntien muuttajamäärien vaihtelua.

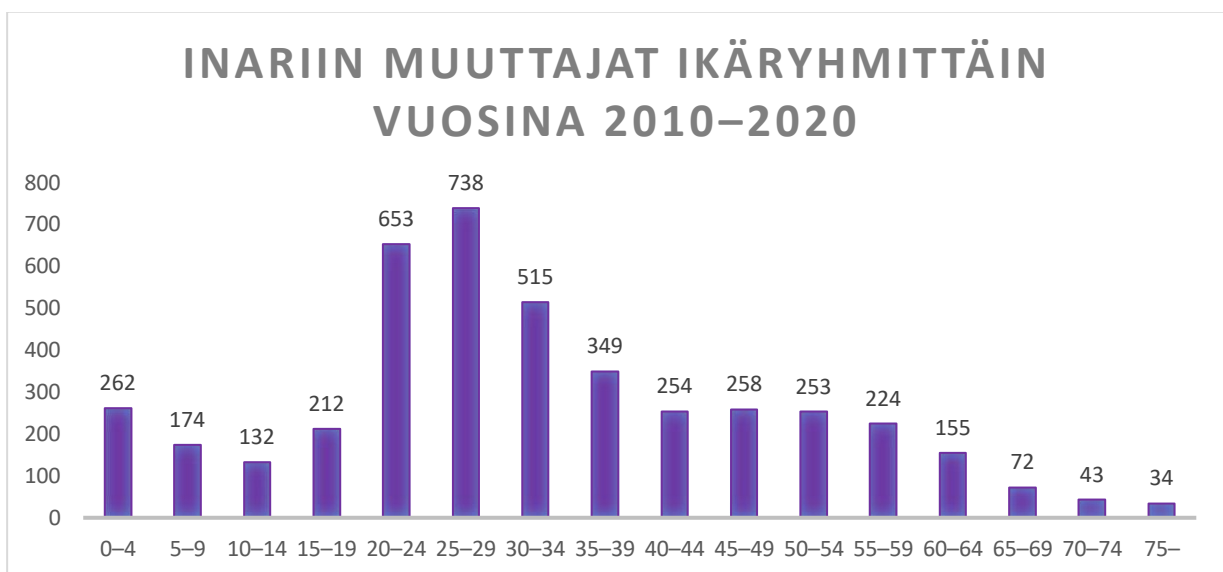
Kuvio 1. Kuntien välinen muutto Inariin – lähtöalueena koko Suomi



Lähde: Tilastokeskus 2022c

Kuvio 1 osoittaa, että valtaosa Inariin muuttajista on muuttanut Lapin maakunnassa sijaitsevasta kaupungista tai kunnasta: Rovaniemeltä, Sodankylästä tai Utsjoelta. Loput kaupungit sijaitsevat joko Pohjois-Pohjanmaalla, Pirkanmaalla tai pääkaupunkiseudulla. Alla olevassa kuviossa 2 on esitetty Inarin kuntaan muuttajat ikäryhmittäin vuosina 2010–2020. Valtaosa Inarin kuntaan muuttaneista on ollut 20–34-vuotiaita. Kaikkein vähiten on muuttanut 10–14-vuotiaiden sekä yli 65-vuotiaiden ikäryhmistä. (Tilastokeskus 2022b.)

Kuvio 2. Inariin muuttajat ikäryhmittäin vuosina 2010–2020



Lähde: Tilastokeskus 2022b

Kuviot 1 ja 2 tukevat House of Laplandin vuonna 2021 tehdyn tutkimuksen tuloksia, jonka mukaan myönteisin suhtautuminen Lappiin muutolla on nimenomaan nuorilla, alle 40-vuotiailla ja pohjoissaomalaisilla ihmisillä (House of Lapland 2021).

2.5.2 Saamelaisuus, saamelaiset ja Saamenmaa

Inarin kunta sijaitsee Saamenmaan alueella, ja noin kolmasosa kunnan asukkaista on saamelaisia (Inarin kunta 2022a). Valtaosa Saamenmaan alueella asuvista saamelaisista asuu Inarin kunnassa, ja kunnan alueella käytetään kaikkia kolmea Suomessa käytettävää saamenkieltä: inarin-, koltan- ja pohjoissaamea (Arola 2021, 11). Vaikka saamelaisuus ei ole tämän tutkielman keskiössä, on perusteltua todeta, että saamelaisuus näyttelee merkittävää roolia inarilaisten arjessa. Tästä syystä on mahdotonta puhua Inarin kunnasta ilman, että avaa saamelaisuuden, saamelaisten ja Saamenmaan käsitteitä.

Saamelaiset ovat ainoa Euroopan Unionin alueella asuva virallinen alkuperäiskansa. Saamelaisia asuu neljän valtion alueilla: Norjassa, Ruotsissa, Suomessa ja Venäjällä. Heitä arvioidaan olevan yhteensä noin 75 000–100 000. Saamen kielen puhujien tarkkaa lukumäärää ei tiedetä, mutta arvioiden mukaan alle puolet saamelaisista taitaa esivanhempiansa kieltä. (Ranta & Kanninen 2019, 19.) Suomessa on noin 10 000 saamelaista. Heistä yli 60 prosenttia asuu kotiseutualueensa ulkopuolella. (Saamelaiskäräjät 2022.) Suomen saamelaiset jakaantuvat puhuttujen saamen kielten mukaan inarin-, koltan- ja pohjoissaamen kieliryhmiin, jotka eroavat toisistaan kielellisesti, uskonnollisesti ja kulttuurisesti (Ranta & Kanninen 2019, 19). Saamelaisten perinteisiä elinkeinoja ovat kalastus, käsityö, metsästys ja poronhoito. Nykyään saamelaisten perinteisten elinkeinojen harjoittaminen on käynyt yhä vaikeammaksi muun muassa ilmastonmuutoksen, kaivostoiminnan, ympäristön rakentamisen, metsähakkuiden ja liikalaiduntamisen vuoksi (Anaya 2011, 17–18; Heikkilä & Järvinen 2011, 69–74). Tänä päivänä huomattava osa saamelaisista toimii tavallisissa, nykyaikaisissa ammateissa, ja vain viidennes heistä omistaa poroja (Ranta & Kanninen 2019, 20).

Saamelaiskäräjälain (974/1995, 3 §) mukaan saamelaisella tarkoitetaan henkilöä, joka pitää itseään saamelaisena, edellyttäen, että hän tai ainakin yksi hänen vanhemmistaan tai isovanhemmistaan on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenä; tai että hän on sellaisen henkilön jälkeläinen, joka on merkitty tunturi-, metsä- ja kalastajalappalaiseksi maa-, veronkanto- ja henkikirjassa; taikka että ainakin yksi hänen vanhemmistaan on merkitty tai olisi voitu merkitä äänioikeutetuksi

saamelaisvaltuuskunnan tai saamelaiskäräjien vaaleissa. Virallinen saamelaismääritelmä perustuu ensisijaisesti saamen kieleen, mutta siinä korostetaan myös itseidentifikaatiota eli henkilön omaa kokemusta siitä, kokeeko hän itsensä saamelaiseksi (Kuokkanen 2007, 143; Ranta & Kanninen 2019, 277). Saamelaisilla on eri näkemyksiä siitä, mistä tekijöistä heidän saamelaisuutensa koostuu. Saamen kielen lisäksi moni kokee saamen käsityön, perinteisen ruokavalion, musiikin, tiiviin luontosuhteen sekä saamelaisten perinteiset elinkeinot tärkeiksi saamelaisen identiteetin rakennuspalikoiksi. Koska saamelaiset ja valtaväestö ovat sekoittuneet keskenään vuosisatojen ajan, geenit eivät toimi etnisen saamelaisuuden perusteena. Tärkeää on, että saamelaiskulttuuriin koetaan elävää yhteyttä ja kuulumisen tunnetta. Saamelaiset ajattelevat, että saamelaisuuteen kasvetaan. (Ranta & Kanninen 2019, 277–278.)

Vielä 1900-luvun alussa noin puolet Suomen Lapin väestöstä oli saamelaisia (Lehtola 1997, 8). Tällä hetkellä saamelaiset ovat kuitenkin etnisenä ja kielellisenä vähemmistönä kaikkialla Pohjolassa – myös kotiseutualueellaan Saamenmaassa (Pietikäinen 2000, 18). Saamenmaalla tarkoitetaan saamelaisten asuttamaa aluetta Suomessa tai koko Fennoskandiassa (Kotimaisten kielten keskus 2022). Suomessa saamelaisten virallinen kotiseutualue käsittää Enontekiön, Utsjoen ja Inarin kunnat sekä Sodankylän kunnan pohjoisosan. Saamelaisten kotiseutualueen rajausta on määritetty vuonna 1995 voimaan tullessa saamelaiskäräjälaissa, jonka perustana on saamen kielen esiintyminen. Kotiseutualueellaan saamelaisilla on oikeus saada julkisia palveluja omilla kielillään. Julkisten palvelujen toteutumista seuraa saamelaisten itsehallintoelin Saamelaiskäräjät. (Laki saamelaiskäräjistä 974/1995, 1 §; Ranta & Kanninen 2019, 20.) Saamelaisten asema alkuperäiskansana vahvistettiin Suomen perustuslaissa vuonna 1995. Perustuslain mukaan saamelaisilla on oikeus ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä perinteisiä elinkeinojaan. Alkuperäiskansastatus tuo saamelaisille erityisiä kollektiivisia oikeuksia sekä kansainvälisen oikeuden suojeluun. Suomi on sitoutunut näistä suureen osaan, mutta osa keskeisistä sopimuksista on vielä vahvistamatta. (Ranta & Kanninen 2019, 21.)

3. ARJEN JA KUULUMISEN KOKEMUKSET TUTKIMUKSEN KESKIÖSSÄ

Tutkimuksen teoreettinen tausta nojaa vahvasti arjen tutkimusperinteeseen. Tässä tutkimuksessa arkea jäsennetään erityisesti Rita Felskin (2000), mutta myös Agnes Hellerin (1984) ja Henri Lefebvren (1991) teorioita hyödyntäen. Lisäksi arjen elinympäristön, kuulumisen ja paikkaan kiinnittymisen käsitteet ovat keskeinen osa tutkimuksen teoreettista viitekehystä. Seuraavassa luvussa esitellään erilaisia näkökulmia ja määritelmiä näiden käsitteiden tarkasteluun.

3.1 Arjen määrittelyä

Arki on yleinen ilmiö ja mielenkiintoa herättävä tutkimuksen kohde. Sen tarkastelu auttaa ymmärtämään sekä yhteiskunnan rakenteita että inhimillisen toiminnan mahdollisuuksia (Jokinen 2005, 12). Eeva Jokisen (2005, 156) mukaan yhteiskunnallista muutosta ei voikaan ymmärtää, jos ei ymmärrä arjen logiikkaa. Arjen tutkimista kuitenkin vaikeuttaa sen subjektiivisuus. Koska arkisuus syntyy eri tavoin eri paikoissa ja eri merkityksillä ladattuna, pelkällä havainnoinnilla ei voida luoda kovin kauaskantoisia päätelmiä ihmisten arkikokemuksista. Tietoa kannattaakin etsiä arjen kokemusasiantuntijoilta itseltään. (em.)

Arki on ihmisen elämänilmiönä vanha (Tuomi-Gröhn 2009, 148). Yhteiskuntatieteilijöitä arjen tutkimus alkoi kuitenkin kiinnostaa vasta 1900-luvun alkuvuosikymmeninä (Heinonen 2012, 61). Useat tutkijat ovat käsitelleet arkea. Sosiologi Mike Featherstonen (1992, 160–161) mukaan tutkijat ovat hahmottaneet arjesta muun muassa seuraavia piirteitä: rutiinit, toistuvat kokemukset, uskomukset, uusintaminen, nykyhetki, yhteisyys, spontaani toiminta, tiedon heterogeenisyys ja moniäänisyys.

Arki on osa jokaisen ihmisen elämää. Arkisuutta ei kuitenkaan löydy valmiina ja helposti havaittavana tilana tai paikkana. Ihmiset eivät liiku ei-arkeen ja sieltä takaisin. Arki on niin itsestään selvänä pidetty, monisyinen ja useista erilaisista tekijöistä koostuva toiminnan ja olemassaolon muoto, että sille on vaikea antaa yksinkertaista määritelmää. (Felski 2000, 77.) Suomenkielen termit *arki* tai *arkielämä* ovat merkitykseltään hieman kapeampia kuin termien englanninkielinen vastine *everyday life*. *Everyday life* viittaa jokapäiväiseen elämään, mutta arjesta tai arkielämästä puhuttaessa korostuu usein arjen ja pyhäpäivien välinen ero. (Heinonen 2012, 60.) Voi olla yllättävän vaikea

vastata kysymykseen: ”*Millaista arkesi on?*”. Sen sijaan voi olla helpompi hahmottaa arkea kertomalla niistä asioista, joita usein tekee sekä niistä paikoista ja toiminnoista, joiden parissa viettää eniten aikaa. Lyhyesti sanottuna arki on sitä, miten ihmiset elävät (Harinen & Koski 2007, 7).

Vaikka arki on yksityistä, myös yhteiskunta ohjaa sitä. Esimerkiksi työelämä, koulut ja eri palveluiden aukioloajat ohjaavat yksilöiden ajankäyttöä. Yhteiskunnan luoma aikakehys vaikuttaa kulutustapoihimme, mutta myös siihen, millaisia palveluita käytämme. Aikakehysten lisäksi perheen, ystävien ja paikallisyhteisön toiminta vaikuttavat arkeen. (Hämeenaho 2014, 38; Jokinen 2005, 13.) Eli yhteiskunnan lisäksi myös ympärillä olevilla kontakteilla on vaikutusta siihen, minkälaiseksi arkemme rakentuu.

3.1.1 Arki Agnes Hellerin ja Henri Lefebvren hahmottelemana

Ranskalaisen filosofi Henri Lefebvren (1991) mukaan arkielämä on kaiken toiminnan perusta ja kohtauspaikka. Hänen mukaan arki liittyy kaikkiin päivittäisiin toimintoihin, eikä sitä tule rajata vain perheeseen ja ystävyysuhteisiin. Sen sijaan arki on kaikkien niiden inhimillisten suhteiden summa, jotka muodostavat ihmisyyden. Arki on jotain, jota tuotamme omilla teoillamme (Lefebvre 1971, 31). Arki muodostuu toistoista, kuten ihmisen mekaanisesta toiminnasta tai päivien, viikkojen ja kuukausien toistumisesta. Arki on elämää tässä ja nyt. Lefebvren mukaan arjen paino on raskain naisilla, ja naisten mahdollisuudet arjen muuttamiseen ovat rajalliset. (em. 18–21, 73.) Esimerkiksi Rita Felski ja Eeva Jokinen ovat kritisoineet tätä väitettä myöhemmin.

Agnes Heller on unkarilainen sosiaalifilosofi, yhteiskuntatieteilijä ja arjen tutkija. Hellerin (1984, 4) mukaan ihmisen jokapäiväinen elämä kiinnittyy vahvasti ihmisen välittömään elinympäristöön. Arki on jatkuvasti ihmisen ulottuvilla. Myös jokapäiväiset kontaktit kuuluvat arkeen. Nämä arjen kontaktit voivat syntyä neljällä tapaa: sattumalta, asiakassuhteena, kiintymykseen perustuvana suhteena tai organisatorisen toiminnan tuloksena. (em. 220.) Hellerin mukaan ihmisten kanssa käyty vuorovaikutus ja toimiminen ovat tärkeitä arjen osa-alueita. Heller näkee ihmisten kanssa tapahtuvan toiminnan kuitenkin eräänlaisena arjen pelinä, johon aikuiset ovat sidottuja sosiaalisten normien, moraalisen vastuun ja tietoisuuden kautta. (em. 216–236.) Hellerin mukaan jokapäiväiset kontaktit ja toiminta sijoittuvat aina johonkin tilaan. Tila voi olla koettua tai mielikuvituksen tuotetta. Arjen keskuksena voidaan pitää kotia, joka on se paikka, josta jokapäiväinen toiminta alkaa – ja jonne

päivän loppuksi palataan. Kodin käsitteellä ei viitata pelkkään fyysiseen tilaan, vaan paikkaan, jossa voi tuntea turvaa, ja jossa on itselle tärkeitä ihmisiä. (em. 236–239.)

Toiminnan ja tilan lisäksi aika on tärkeä arjen näkökulma Hellerin teoriassa. Heller (1984, 239) kiinnittää arjen erityisesti nykyisyyteen, ympäröivään maailmaan sekä yksilölliseen ja yhteisölliseen aikaan. Hänen mukaan nykyhetki erottaa menneisyyden ja tulevaisuuden toisistaan. Myös ihmisen kokemus ajasta vaihtelee: joskus aika matelee, mutta toisinaan se tuntuu lentävän. Ajan kulumisen kokemukseen vaikuttaa etenkin toiminnan luonne ja se, kuinka henkilökohtaisesti se koetaan. Epämiellyttävien askareiden kohdalla viisi minuuttia voi tuntua tunneilta – ja mukavien askareiden äärellä päinvastoin. (em. 246.) Hellerin mukaan kapitalismin myötä päivän kiertokulku on vaativampaa ja nopeampaa kuin ennen. Myös elämisen rytmi kiihtyy, mutta ihmisen sosiaaliluokka vaikuttaa siihen, kuinka elämisen rytmi muuttuu. (em. 244.)

3.1.2 Rita Felskin arjen kolme ulottuvuutta

Rita Felskin (2000, 78) mukaan arjen määrittely on hankalaa, koska jokapäiväisellä elämällä ei ole selkeitä rajoja. Arkea on kaikkialla – ja toisaalta ei missään. Arki on synonyymi rutiinille, samankaltaisuudelle ja tavalle. Se on samaan aikaan sekä turvaa että tavallisuuden luomaa tylsyyttä. Arki on jaettua todellisuutta, josta on eristetty pois maaginen, pyhä ja ihmeellinen (em. 78–79). Felskin mukaan arki koostuu kolmesta ulottuvuudesta: ajallisuudesta, tilallisuudesta ja modaalisuudesta. Arjen ajallisuus on toistavaa (*repetition*), tilallisuus on kodintuntua (*home; sense of home*) ja modaalisuus on tavanmukaisuutta eli toiminnan laatuun liittyvä ulottuvuus (*habit*). Oleellista arjen hahmottamisessa ovat toisto, koti ja arjen tilat sekä tavat ja rutiinit. (em. 81–89.) Tarkastelen Inarin kuntaan muuttaneiden arkea etenkin näiden arjen kolmen analyyttisen ulottuvuuden näkökulmasta.

Arki on päivittäin toistuvia asioita, kuten syömistä, nukkumista ja työn tekemistä. Toisaalta arkea ovat myös laajemmat elämänrytmit, kuten viikot, viikonloput ja loma-ajat. Toistot luovat arkeen järjestystä ja turvaa, ja ilman niitä elämää ja ympäröivää maailmaa olisi mahdotonta organisoida. Arjen ajallisuutta voi tarkastella joko lineaarisesti tai kehämäisesti. Lineaarinen aikakäsitys nähdään perinteisen ajattelun mukaan maskuliinisena, mutta kehämäinen ajattelu nähdään feminiinisena, sillä siinä toistuvat naisten tuottamat arjen askareet ja naisten elämään liittyvä biologinen kierto, kuten

raskaudet ja kuukautiset. Toistot ovat avainasemassa sosiaalisen identiteetin toteuttamisprosessissa, sillä toistojen kautta tulemme siksi ihmiseksi, joka olemme. (Felski 2000, 81–84.)

Arjen tilallisuudella ei ole selkeitä rajoja, vaan arki on jatkuvaa tilasta toiseen liikkumista. Esimerkiksi työpaikka, koti ja ostoskeskus ovat tiloja, jotka ovat osa monen ihmisen arkea. Koti nähdään usein rutiinien ja tuttuuden synonyyminä. Paikkana, jossa voi pysähtyä. Samalla se on kuitenkin tila, jota tuotetaan toistuvasti uudelleen. Vaikka koti on yksityistä aluetta, ympäröivällä maailmalla on vaikutusta siihen, minkälaiseksi koti muodostuu. Toisaalta myös teknologian kehitys vaikuttaa käsityksiimme tiloista. Internetin välityksellä ihminen voi kotonakin ollessaan kokea olevansa muualla, ja koko maailma tuntuu olevan lähempänä. Koti on myös vahvasti sukupuolittunut tila. Koska naiset ovat olleet perinteisesti paljon kotona, heidät nähdään perinteisesti kodin ruumiillistumana. (Felski 2000, 85–87.) Kolmas arjen ulottuvuus on modaalisuus eli tavanmukaisuus. Felskin mukaan arjen modaalinen ulottuvuus löytyy tavoista, jotka ovat samanaikaisesti sekä tekoja että asenteita. Tavat ovat usein puoliautomaattisia ja hajamielisesti toistettuja tekoja. Esimerkiksi töihin ajamisen ja ruokaostosten tekemisen kaltaiset toiminnot ovat tyypillisiä tapoja, joita suoritetaan usein automaattisesti ilman tietoista keskittymistä itse toimintaan. (em. 89.)

3.1.3 Arjen rytmit

Arki rakentuu erilaisista välttämättömistä ja vapaavalintaisista toiminnoista. Sen rakentumiseen vaikuttavat esimerkiksi perheenjäsenten sosiaalinen ja materiaallinen toiminta, ympäröivä ympäristöä sekä yhteiskunnan rakenteet ja kehitys (Korvela 2014, 328). Arjen rytmit muodostuvat, kun erilaiset toiminnot järjestyvät ajallisesti suhteessa toisiinsa tiettyyn toistuvaan järjestykseen. Arkea kuvataankin usein rutiinien, toistojen ja rytmien kautta. Toistojen, rytmien ja rutiinien avulla arki pysyy kasassa. Vaikka rutiinit tuovat arkeen turvallisuuden tunnetta, juuri toistot ja rutiinit tekevät arjesta näkymätöntä (Hämeenaho 2014, 36). Arjen rytmittyminen on subjektiivinen kokemus, ja ihmisten kokemukset arjesta saattavat olla hyvinkin ristiriidassa keskenään. (em. 317–321.)

Yhteiskunnan rakenteiden lisäksi ympäröivät kulttuurit ja yhteisöt vaikuttavat arjen rytmittymiseen (Korvela 2003). Vielä maatalousyhteiskunnassa maataloustyöt, kotityöt ja vapaa-aika kietoutuivat vahvasti toisiinsa. Teollistumisen jälkeen työn ja vapaa-ajan rajat alkoivat kuitenkin erottua selvemmin toisistaan. (Korvela 2014, 321.) Nykyistä yhteiskuntaa kuvataan usein informaatioyhteiskunnaksi, johon vaikuttavat sekä maatalousyhteiskunnan että teollisen

yhteiskunnan rakenteet. Informaatioyhteiskunnassa keskeistä on, että sähköisen informaation tuottamisen ja hyödyntämisen lisäksi niiden käytön mahdollistavaa infrastruktuuria rakennetaan kaikkien kansalaisten ulottuville. (em. 322.) Yhteiskuntamme onkin yhä enenevässä määrin muuttumassa yhteiskunnaksi, jossa kaikki on ihmisten saatavilla 24 tuntia vuorokaudessa, seitsemän päivää viikossa.

Säännöllinen päivärytmi ja arjen rutiinit lisäävät ihmisten hyvinvointia, koska ne luovat turvaa ja tekevät päivistä ennakoitavia (Korvela 2014, 338). Rutiinit tuottavat myös ontologista turvallisuutta, joka on Anthony Giddensin (1991, 243) mukaan yksilön tunnetta jatkuvuudesta sekä tapahtumien järjestyksestä. Jokisen (2005, 30) mukaan arjen rutiinit säästävät ihmisiä jatkuvalta päätöksenteolta. Ihmiset ylikuormittuisivat, jos jokainen päivä eroaisi edeltävästä päivästä ja aina pitäisi miettiä, mitä syö aamupalaksi, mihin aikaan menee töihin tai mitä aikoo harrastaa. Jokisen (em. 9, 63) mukaan arjen rauhaisa rytmi ja hidas muuttuminen voivat suojata ihmisiä myös yhteiskunnallisilta muutoksilta. Arki tuottaa hyvää oloa, jos ihminen saa toimia itselle sopivassa rytmissä (Heller 1984).

Säännöllisen päivärytmin lisäksi autonomisuus, eli mahdollisuus vaikuttaa oman arjen rakentumiseen, lisää hyvinvointia (Korvela 2014, 339). Esimerkiksi niin sanotut ruuhkavuodet syntyvät, kun yhteiskunnan rakenteet ohjaavat ja pakottavat ihmiset tiettyyn rytmiin ja aiheuttavat sosiaalisia paineita toimia odotuksenmukaisella tavalla (em. 325). Kitkaa syntyy, kun ulkopuolelta tulevat vaatimukset estävät yksilöä päättää omasta arjen rytmistään (em. 339). Jokisen (2005, 21) mukaan modernin kapitalismin pakkorytmit kuten työajat, kaupungin rytmit ja liikenneruuhkat eroavat kuitenkin merkittävästi ihmiselle luontaisesta elämänrytmistä. Lefebvren (1991) mukaan ristiriitaa syntyykin siitä, etteivät ihmisten luontaisen kaltaisiksi muodostuneet rytmit ja kapitalistisen yhteiskunnan rytmit ole yhdenmukaisia.

3.2 Kuuluminen

Kuulumisen (*belonging*) käsite on noussut tutkimusten keskiöön etenkin 2000-luvulle tultaessa, ja se nähdään osittain identiteetin käsitteen haastajana. Kuten identiteetti, myös kuulumisen viittaa ihmisen kiinnittymisen ja kiintymisen kokemukseen. (Hiltunen & Oisalo, 2016, 3.) Kuulumisen on tunnetta siitä, että kokee olevansa ”kotona” (Yuval-Davis 2006, 197). Oli kyseessä sitten jokin paikka tai yhteisö – kuulumisen on tunnetta, joka viestii: tänne minä kuulun. Käsitteenä kuulumisen on epämääräinen ja huonosti teoretisoitu, ja sitä pidetään usein itsensä selittävänä asiana (Antonsich

2010, 1). Kuulumisen tunnetta pidetään usein riittävän perusteltuna syynä tehdä tai olla tekemättä asioita. Harvemmin pysähdytään pohtimaan, mitä kuulumisella todellisuudessa tarkoitetaan (em.). Mitä se tarkoittaa, kun ihminen kertoo kuuluvansa jonnekin? Seuraavaksi esittelen kuulumisen käsitettä sekä kuulumisen teoriaa.

Kuuluminen nähdään teoreettisena ja analyttisenä, sosiaalisen vuorovaikutuksen ja subjektiivisten kokemusten tutkimisen välineenä (Lähdesmäki ym. 2016, 234). Se on monitahoinen prosessi, joka limittyy samanaikaisesti erilaisiin yhteisöihin, kategorioihin ja identiteetteihin, kuten esimerkiksi kansalaisuuteen, sukupuoleen, uskontoon tai ammattiryhmiin. Kaikki nämä kategoriat ja identiteetit ovat päällekkäisiä. (Harinen & Kivijärvi 2009, 76; Yuval-Davis 2011.) Staattisen tilan (*being*) sijaan kuuluminen on alettu nähdä joksikin tulemisen (*becoming*) prosessina (Antonsich 2010, 15–19). Nira Yuval-Davisin (2006, 199) mukaan kuuluminen on dynaaminen prosessi, jossa kiinnitytään moniin erilaisiin kohteisiin, monin eri tavoin. Se voi olla itse määriteltyä tai toisten määrittelemää sekä pysyvää, ristiriitaista tai tilapäistä. (em.)

Kuuluminen voi olla virallista, epämuodollista tai kuvitteellista (Hiltunen & Oisalo 2016, 3). Ihminen voi olla esimerkiksi jonkin paikallisjärjestön tai taloyhtiön hallituksen tunnustettu jäsen. Toisaalta kuulumisessa on usein kyse subjektiivisesta kokemuksesta. Se voi olla tunnetta siitä, että kokee olevansa osa ystävä- tai työporukkaa. Kuulumisen tunne saattaa muodostua myös vieraassa maassa, kun kuulee yllättäen jonkun puhuvan omaa äidinkieltä. Tunne voi syntyä myös kaupan kassalla, kun näkee toisen asiakkaan ostavan tuotteen, jota itsekin käytät. Tällöin voidaan puhua kuvitelluista yhteisöistä, jotka ovat Benedict Andersonin (2007) mukaan yhteisöjä, joiden jäsenet eivät tunne toisiaan henkilökohtaisesti. Esimerkiksi Suomen kansakunta tai tamperelaiset ovat kuviteltuja yhteisöjä, koska kaikki sen jäsenet eivät voi mitenkään tavata tai tuntea toisiaan henkilökohtaisesti. Kasvokkaisten kontaktien puuttumisesta huolimatta suomalaisten ja tamperelaisten mielissä elää kuva heidän jakamastaan yhteydestä ja yhtenäisyydestä. (Anderson 2007, 39–40.)

3.2.1 Kuuluminen, valta ja toiseuttaminen

Marco Antonich (2010, 645) tarkastelee kuulumisen käsitettä kahden analyttisen ulottuvuuden kautta. Ensimmäisessä ulottuvuudessa kuuluminen nähdään henkilökohtaisena ja intiiminä kodin tuntuna (*place-belongingness*). Toisessa ulottuvuudessa kuuluminen voidaan nähdä kuulumisen politiikkana (*politics of belonging*), jossa ollaan kiinnostuneita etenkin siitä, kuinka ihmiset

jakautuvat ”*meihin*” ja ”*heihin*” (em. 649). Kuulumisen politiikan tavoitteena on ulos ja sisään sulkevien prosessien kyseenalaistaminen ja oikeuttaminen esimerkiksi käytännön toimien tai diskursiivisten tasojen kautta. (Antonsich 2010; Yuval-Davis 2006.) Kuulumisen politiikassa kaksi puolta vastakkain asettuvat vastakkain: ne, joilla on vaatimus esimerkiksi tietyllä asuinalueella elämiseen sukujuurien perusteella sekä ne, joilla on valta vaatia oikeutta kyseiseen paikkaan (Antonsich 2010, 12). Esimerkiksi yhteiskuntaan tai johonkin yhteisöön kuuluminen on moniulotteinen prosessi, jossa yksilön oma toiminta ja yhteiskunnan suhtautuminen tuottavat vaihtelevia siteitä ihmisten välille. Prosessissa ihmisiä kutsutaan mukaan (*inkluisio*), mutta myös suljetaan pois yhteisen piiristä (*ekskluisio*). (Keskinen & Vuori 2012, 11.) Kuulumisessa on siis kyse myös yksilöiden ja yhteisöjen välisestä suhteesta. Se on tunnetta siitä, että kuuluu *meihin*. Kuulumisessa on aina kyse myös toiseuttamisesta ja valtasuhteille ehdollistumisesta (Antonsich 2010.) Toisaalta kuulumisessa on myös kyse siitä, ketkä päästetään sisään, ketkä ei – ja ketkä jättyvät vapaaehtoisesti ulkopuolelle (Hiltunen & Oisalo 2016, 4).

Kuulumisessa on kyse myös yksilöiden ja paikkojen välisestä suhteesta, sillä kokemus kuulumisesta muodostuu suhteessa ympäröivään sosiaaliseen maailmaan. Fensterin (2005, 244) mukaan kuuluminen on aiemmin mainitun virallisen kuulumisen lisäksi myös etenkin tunnetta siitä, että kuuluu johonkin paikkaan (*sense of belonging*). Tunne kasvaa ja vahvistuu arkipäivän toiminnoissa. Kuulumisen tunnetta saattaa lisätä esimerkiksi tieto siitä, että tuntee oman asuinalueensa kadut ja oikotiet. Oman kodin lähistön tunteminen lisää myös alueeseen kiinnittymistä. (em.) Elspeth Probyn (1996, 3–15) näkee kuulumisen myös sitkeänä ja hauraana toiveena kuulua johonkin – siitäkin huolimatta, että todellinen kuuluminen saattaa olla nykyisessä maailmassa mahdotonta. Kuuluminen on kaipausta muihin ihmisiin, paikkoihin tai olemisen muotoihin kiinnittymiseen. Toisaalta se on myös kaipausta joksikin tulemiseen ja sitä kautta johonkin kuulumiseen. Mielenkiintoista on, että kuulumisen tunne huomataan usein vasta silloin, kun ihminen ei kuulu joukkoon (Yuval-Davis 2006).

Kuulumisen käsitteen vahvuus on siinä, että se mahdollistaa subjektiiviset, sosiaaliset ja yhteiskunnalliset ulottuvuudet tutkimuksessa. Se tuo esiin myös sellaiset normit ja rajoitteet, jotka mahdollistavat tai vastavuoroisesti estävät kuulumisen kokemuksen. (Lähdesmäki ym. 2016, 241.) Tutkimuksen myötä on tullut yhä selkeämmäksi, että paikkaan kuuluminen ja muu kuuluminen eivät ole niin toisistaan erillisiä kuin on totuttu ajattelemaan (Antonsich 2010). Sen sijaan kuuluminen on monen tekijän summa.

3.2.2 Paikkaan kiinnittymisen ja paikallisidentiteetin merkitys

Jo vuosikymmenten ajan muuttoliike ja kaupungistuminen ovat olleet vahvistuvia trendejä Suomessa (Kytö & Kral-Leszczynska 2013). Pitkäsen ja Westisen (2018, 27) suomalaista identiteettiä käsittelevän tutkimuksen mukaan ilmiöt eivät ole kuitenkaan johtaneet alueellisten ja paikallisten identiteettien heikentymiseen. Paikallisten (*local*) ja globaalien (*global*) identiteettien on nähty yhdistyvän glokaaleiksi identiteeteiksi, jotka yhdistävät palasia molemmista (Robertson 1995; Torkington 2012). Näiden rinnakkaisidentiteettien on havaittu olevan melko yleisiä myös kaupunki–maaseutu-jaottelua tutkittaessa. Esimerkiksi noin 40 prosenttia suomalaisista kokee olevansa samanaikaisesti sekä kaupunkilaisia että maalaisia. Tämä kaksoisidentiteetti on yleinen etenkin sellaisilla kaupungeissa asuvilla, joilla on jonkinlaisia siteitä myös maaseutuun. (Vesala, Vihinen & Rantamäki-Lahtinen 2011.)

Yleisellä tasolla suomalaiset ovat hyvin kiinnittyneitä lähiympäristöönsä, kuntaan ja maakuntaan (Pitkänen & Westinen 2018, 50). Usein ajatellaan, että etenkin pienissä kunnissa asuvilla on vahva paikallisidentiteetti (Laamanen 2007). Tutkimusten mukaan asuinpaikan koolla ei kuitenkaan vaikuta olevan merkitystä kiinnittymisen ja samastumisen kokemusten muodostumisessa. Tutkimustulokset osoittavat, ettei kotikunnan merkitys korostu alle 10 000 asukkaan kunnissa. (Pitkänen & Westinen 2018, 34.) Kiinnittymiseen ja maakuntaan samastumiseen vaikuttavat etenkin muodostuneet tunnesiteet, juuret, perhe ja suku, arvot sekä yhteinen historia ja kulttuuri (Heinonen 2011, 97). Kiintyminen omaan asuinpaikkaan kehittyy myös ajan kanssa: mitä pidempään on kaupungissa tai kunnassa asunut, sitä kiinteämmin se on osa identiteettiä (Pitkänen & Westinen 2019, 34).

Alueelliset identiteetit ovat nykyään yllättävän vahvoja. Alueellinen kiinnittyminen vaihtelee maakunnan mukaan. Tutkimusten mukaan paikkaan sidottu identiteetti on tärkeämpi maaseudulla asuville kuin kaupungeissa asuville (Vesala ym. 2011), ja etenkin maaseudun haja-asutusalueella asuville oma kylä ja kotiyhteisö on keskimääräistä tärkeämpi (Pitkänen & Westinen 2018, 33). Tutkimukset osoittavat, että etenkin Lapin, Etelä-Pohjanmaan, Pohjanmaan sekä Etelä- ja Pohjois-Karjalan asukkailla on vahva paikallisidentiteetti. Paikkaan kiinnittyvillä identiteeteillä ja vahvistuvalla kuulumisen tunteella on varmasti suuri merkitys myös alueelliselle elinvoimalle. Maakuntaan, kuntaan tai kotiyhteisöön samaistuminen voi luoda positiivista me-henkeä ja vaikuttaa maakunnalliseen profiloitumiseen. (em. 50–51.)

4. TUTKIMUKSEN TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää kaupunkilaistaustaisten muuttajien kokemuksia inarilaisesta arjesta, paikallisyhteisöön kuulumisesta sekä asuinpaikkaan kiinnittymisestä. Lisäksi tarkoituksena on tutkia, millaiset tekijät ovat edesauttaneet kaupunkilaistaustaisen ihmisen Inarin kuntaan muuttamista ja sinne asumaan jäämistä.

Tutkimuksessa arkea tarkastellaan erityisesti Rita Felskin (2000) arjen teorian kautta, jonka mukaan arki koostuu kolmesta ulottuvuudesta: 1) *ajallisuudesta* eli toistosta ja rytmistä 2) *tilallisuudesta* eli tiloista, joissa arki tapahtuu 3) *modaalisuudesta* eli päivittäisistä tavoista, rutiineista ja toiminnasta, jotka ovat usein tiedostamattomia normaaliarjessa. Tarkoituksena on haastaa metodologista urbanismia ja antaa ääni ihmisille, joille Inarin kunta on koti – ei vain sattumalta valittu lomakohde. Mitä on se todellinen arki, jonka keskellä Inarissa eletään?

Tutkimuskysymykset ovat:

- *Millaiset tekijät ovat edesauttaneet Inarin kuntaan muuttamista ja sinne asumaan jäämistä?*
- *Miten Inariin muuttaneet kuvaavat arkeaan?*
- *Miten Inarin kuntaan muuttaneet kertovat asuinpaikan paikallisyhteisöön kuulumisen ja kiinnittymisen haasteista ja mahdollisuuksista?*

5. TUTKIMUKSEN MENETELMÄT JA AINEISTO

Tässä luvussa kuvataan tutkimuksen toteutuksen eri vaiheita. Ensin avataan tutkimuksen aineistonkeruuprosessia ja tutkimuksen aineistonkeruumenetelmiä eli teemahaastattelua ja osallistuvaa havainnointia. Sen jälkeen esitellään haastateltavien taustatiedot ja syvennyttään teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin analysointimenetelmänä. Lopuksi syvennyttään tutkimuksen eettisyyteen ja luotettavuuteen.

5.1 Aineistonkeruuprosessi

Kaupungista maaseuduille suuntautuvaa muuttoliikettä on tutkittu melko paljon, mutta Lapin maaseudulle suuntautuva muuttoliike on jäänyt kohtalaisen vähäiselle huomiolle. Tästä syystä päätin kerätä aineistoni itse. Asuin itse Inarin kunnassa sijaitsevassa Ivalossa vuoden 2020 tammikuusta syyskuuhun, joten tuntui luonnolliselta ja hedelmälliseltä valinnalta kerätä tutkimusaineisto laadullisin menetelmin kaupungista Inarin kuntaan muuttaneita ihmisiä haastatteleamalla. Jari Eskolan ja Jaana Vastamäen (2015, 27) sanoin: ”...*kun halutaan tietää mitä joku ajattelee jostakin asiasta, kaikkein yksinkertaisinta ja usein tehokkaintakin on tietenkin kysyä sitä häneltä.*” Inarin kunnassa asuessani täydensin aineistoa myös kenttätyön ja osallistuvan havainnoinnin kautta.

Tutkimusaineisto koostuu kuuden ihmisen haastatteluista, jotka on kerätty Inarin kunnassa touko- ja kesäkuussa vuonna 2020. Haastateltavat ovat noin 25–65-vuotiaita Inarin kunnan asukkaita. Löysin haastateltavat monenlaisin keinoin – ja osittain myös sattuman kautta. Osa haastateltavista löytyi House of Laplandin Mun Lappi -Facebook-sivun kautta, jossa sivun ylläpitäjä jakoi tutkimushaastattelupyyntöni. Sen jälkeen haastatteluun osallistumisesta kiinnostuneet ottivat minuun sähköpostitse yhteyttä. Osa haastateltavista löytyi myös paikallisten tuttavien kautta. Käytin myös niin kutsuttua lumipallo-otantaa, eli sain edelliseltä haastateltavalta seuraavan haastateltavan yhteystiedot (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99). Haastattelujen pituudet vaihtelivat 45 minuutista kahteen ja puoleen tuntiin. Mielestäni pituudet kertovat siitä, että haastateltavat vastasivat kysymyksiin mielellään. Haastatteluista kertyi litteroitua tekstiä noin 150 sivua.

Kuusi haastattelua ei ole määrällisesti paljon. Laadullisessa tutkimuksessa keskeisintä ei kuitenkaan ole määrä, vaan aineiston laatu (Hakala 2018, 20). Usein sanotaan, että laadullinen aineisto on

sopivan kokoinen silloin, kun se saturoituu eli kyllääntyy. Saturaatiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa aineistossa alkaa ilmetä niin paljon toistoa, ettei lisäaineisto tuota enää lisätietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99; Eskola & Suoranta 2014.) Kyllääntymistä ei voida kuitenkaan saavuttaa, ellei tiedetä, mitä aineistosta ollaan hakemassa. Saturaatioon vetoaminen ei kuitenkaan sovi kaikkeen laadulliseen tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 99–100.) Jari Eskolan (2007) mukaan 6–8 haastateltavaa ei olekaan hassumpi määrä, kun puhutaan opinnäytetyöstä. Haastateltavien vastauksissa nousi esiin samankaltaisia, aiempien haastateltavien tekemiä havaintoja. Esiintyneestä toistosta huolimatta olen tietoinen siitä, että useamman haastattelun tekeminen olisi voinut rikastuttaa aineistoa entisestään. Tästä huolimatta koen, että keräämäni tutkimusaineisto on hedelmällistä pitkien ja syvällisten haastattelujen, mutta myös haastateltavien erilaisten elämäntilanteiden, asuinympäristöjen sekä vaihtelevan ikärakenteen ansiosta.

Haastateltavien kriteerinä oli täysi-ikäisyys, sillä ajattelin harvan nuoren olevan elämäntilanteessa, jossa harvaan asuttuun Inarin kuntaan muutto olisi ajankohtaista. Täysi-ikäisyyden kriteerillä halusin myös rajata aineistoa paisumasta liian suureksi. Toiseksi haastateltavilla tuli olla vähintään vuoden mittainen kokemus Inarin kunnassa asumisesta. Taustalla oli ajatus siitä, että haastateltava olisi ehtinyt luomaan mahdollisimman realistisen ja kattavan kuvan Inarin kunnasta asuinpaikkana. En kokenut tarpeelliseksi asettaa sen tarkempaa aikarajaa muutolle. Itseasiassa jopa toivoin, että haastateltavilla olisi mahdollisimman eri mittaisia kokemuksia Inarissa asumisesta. Tämä mahdollistaisi pohdintaa myös siitä, onko asumisajan pituudella vaikutusta kuulumisen kokemuksiin. Kolmantena kriteerinä oli haastateltavan kaupunkilaisuus tai aiemmat kokemukset kaupunkimaisessa elinympäristössä asumisesta. Kaupunkilaisuuden termiä on vaikea määritellä, sillä se voi tarkoittaa ihmisille erilaisia asioita. Tässä tutkimuksessa kaupunkilaisella viitataan kuitenkin ihmiseen, joka on muuttanut Inarin kuntaan kaupungiksi määritellystä paikasta tai on ennen Inariin muuttoja asunut kaupunkimaisessa elinympäristössä. Neljäntenä kriteerinä oli, ettei haastateltavilla saanut haastatteluhetkellä olla poismuuttoaikeita, koska tutkimuksen yhtenä tavoitteena on selvittää kuntaan jäämisen taustalla olevia syitä sekä kunnan pitovoimatekijöitä.

Olin varautunut haastattelemaan noin kymmentä ihmistä. Koronapandemian vuoksi aineistonkeruu kuitenkin pitkittyi, sillä halusin tehdä haastattelut mieluiten kasvotusten ja haastateltaville tärkeissä paikoissa, jotta saisin haastattelutilanteista kaiken mahdollisen irti. Koska asuin tuolloin itse tutkimuspaikassa, tuntui tärkeältä hyödyntää ainutlaatuinen tilaisuus ja kohdata Inarin kuntaan muuttaneet ihmiset kasvotusten, eikä esimerkiksi etäyhteyden avulla tai lomakehaastatteluin. On selvää, ettei vastaava toteutus olisi ollut yhtä helposti toteutettavissa, jos olisin asunut

kotipaikkakunnallani Tampereella. Vallitsevan koronapandemiatilanteen vuoksi jännitin, pääsenkö tekemään haastatteluja ollenkaan ennen omaa poismuuttoani. Hetken mietin aineiston keräämistä etähaastatteluin tai kyselylomakkein. Onneksi koronatilanne helpottui toukokuussa, ja pääsin haastattelemaan ensimmäisiä kohderyhmään kuuluvia ihmisiä – kuitenkin turvavälejä ja viranomaisten hygieniasuosituksia noudattaen.

5.1.1 Osallistuva havainnointi

Asuin itse Inarin kunnassa vuoden 2020 tammikuusta syyskuun loppuun. Koen, että tuo yhdeksän kuukauden mittainen kokemus Inarissa asumisesta oli erittäin tärkeä, ja suorastaan välttämätön, tämän tutkimuksen onnistumisen kannalta. Kun kerroin ystäville ja tuttaville tulevasta pohjoiseen muutostani, käytin puheessani juuri näitä metodologiselle urbanismille tyypillisiä ilmaisuja: ”se koti on keskellä *ei-mitään*” ja ”ympäriällä on *vain metsää*”. Olin ennakkoluuloinen, sillä tietämykseni lappilaisesta arjesta perustui lapsuuteni Saariselän ja Ylläksen kaltaisten hiihtokeskusten läheisyydessä vietettyjen lomamatkojen sekä Lappi-aiheisten elokuvien ja sarjojen varaan. Ennakkokäsitykseni olivat siis syntyneet lapsuuden lomamatkojen, median luomien mielikuvien sekä kuulopuheiden pohjalta.

Havainnointi on yleinen laadullinen tiedonkeruumenetelmä, joka nähdään perusteltuna menetelmänä silloin, jos tutkittavasta ilmiöstä on vain vähän tai ei lainkaan tietoa saatavilla (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 3.2). Suuritöisyydestään huolimatta havainnointi nähdään hedelmällisenä tiedonhankintamenetelmänä esimerkiksi haastattelun ohella (Aarnos 2001). Havainnoinnin avulla voidaan monipuolistaa tutkittavasta ilmiöstä kerättävää tietoa. Sillä voidaan helpottaa asioiden havainnointia niiden oikeissa asiayhteyksissä, ja esimerkiksi vahvistaa haastatteluaineistossa kerrottuja asioita tai vastavuoroisesti tehdä havaintoja mahdollisista ristiriitaisuuksista. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku 3.2)

Havainnointi voidaan jakaa neljään erilaiseen aineistonkeruumenetelmään: piilohavainnointiin, havainnointiin ilman osallistumista, osallistuvaan havainnointiin ja osallistavaan havainnointiin. Tässä tutkimuksessa olen käyttänyt *osallistuvaa havainnointia*, joka toimii teemahaastatteluja täydentävänä aineistonkeruumenetelmänä. Osallistuvassa havainnoinnissa tutkija toimii aktiivisesti tutkittavassa ympäristössä ja vaikuttaa joko aktiivisesti tai passiivisesti tapahtumien kulkuun. Tiedonhankintaa tehdään esimerkiksi sosiaalisten vuorovaikutustilanteiden kautta. (Tuomi &

Sarajarvi 2018, luku 3.2) Tavoitteena on tarkastella ja ymmärtää tutkittavaa ilmiötä ennakkoluulottomasti ja niin, ettei mitään rajata pois (Huovinen & Rovio 2007, 106).

Inarissa asuessani kirjoitin kenttäpäiväkirjaa, johon kirjasin havaintojani ylös. Ensimmäisinä viikkoina kirjatut havainnot liittyvät helposti havaittaviin asioihin, kuten palvelujen aukioloaikoihin ja asiakaspalvelun laatuun, vuodenaikojen ja säätilojen vaihteluun, paikalliseen luontoon tai elinympäristössä eläviin eläimiin. Päiväkirjan alkuosassa on merkintöjä arjessa kohdatuista eläinlajeista, lumen määrästä, saamenkielisistä tienviitoista sekä Inarin kunnan palveluista, rakennuksista ja maisemista. Päiväkirjan edetessä kirjoitukset menevät syvemmälle tasolle, ja huomio alkaa kiinnittyä myös niihin asioihin, joihin ei tule turistina välttämättä kiinnitettyä huomiota: paikallisnuorten pukeutumistyyliin, kierrätyspisteisiin, nopeusrajoituksiin, kulkuvälineisiin, talotyyppeihin, susiaitoihin, ostoskoriin sisältöihin sekä paikallisten harrastuksiin. Silva Tedren (2016, 19) mukaan maaseudun havainnointi ja erilaisten huomioiden tekeminen vaativatkin opettelua sellaisilta ihmisiltä, jotka eivät tunne maaseutua tai etenkin tutkittavaa maaseutualuetta. On kiinnostuttava siitä, mitä alueella on, mitä ei ole ja mitä ennen on ollut. Ja mahdollisesti – mitä joskus voisi olla? Huomioiden tekeminen vaatii tarkkaavaisuutta matkan varrella, ei pelkästään määränpäässä. (em.)

Inariin muuttaessani pohdin, onko tutkimuspaikkaan muuttaminen riski tutkimuksen onnistumisen kannalta. Onnistunko säilymään ennakkoluulottomana kokemuksistani huolimatta? Se, että asuin itse tutkimassani asuinpaikassa ja jaoin saman todellisuuden haastateltavien kanssa, vaikutti kuitenkin aineistonkeruuprosessiin positiivisesti. Mitä kauemmin olin Inarissa asunut, sitä enemmän aloin kiinnittää huomiota aiemmin näkymättömissä olleisiin tekijöihin. Peilasin toistuvasti omia havaintojani haastatteluaineistossa ilmenneisiin asioihin. Toisinaan haastatteluaineistossa ilmenneet havainnot sekä omat havaintoni tukivat toisinaan, mutta toisinaan niissä ilmeni myös ristiriitaisuuksia. Ilmenneet ristiriitaisuudet muistuttivat siitä, etteivät asiat ole mustavalkoisia, vaan subjektiivisia. Myös haastattelutilanteissa oli helpompi seurata haastateltavien tarinoita, kun tutkimuspaikka oli itselleni tuttu, ja tiesin ennalta Inarissa sijaitsevien paikkojen sijainteja ja nimiä.

5.1.2 Teemahaastattelu

Koska tutkimuksen keskiössä olivat ihmisten henkilökohtaiset kokemukset, mutta aihetta oli tutkittu suhteellisen vähän, tutkimusaiheeni tarkennuttua minulle oli selvää, että haluan kerätä aineistoni

laadullisin menetelmin. Haastattelu on yksi käytetyimpiä laadullisen tutkimuksen tiedonkeruumuotoja, ja se sopii joustavuutensa vuoksi moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Haastattelutilanteet mahdollistavat ei-kielellisten vihjeiden havainnoinnin ja sitä kautta vastausten syvällisemmän ymmärtämisen. Toisin kuin kyselytutkimuksessa, haastattelutilanteessa on myös helpompi motivoida haastateltavaa. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 34–36.) Laadullisessa tutkimuksessa ei kuitenkaan pyritä tilastollisiin yleistyksiin. Sen sijaan tavoitteena on kuvata jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtää tietynlaista toimintaa tai antaa teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Tästä syystä on tärkeää, että henkilöt, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on siitä omakohtaista kokemusta. Tiedonantajien valinnan ei tule olla satunnaista, vaan harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.)

Haastattelumenetelmäksi valitsin *puolistrukturoidun teemahaastattelun*, sillä se mukautuu hyvin erilaisiin tilanteisiin ja ihmisiin. Teemahaastattelussa itseäni kiehtoi juuri sen joustavuus. Se, ettei haastattelun kulkua voinut suunnitella kovinkaan tarkasti etukäteen. Tarkat, etukäteen laaditut, kysymykset olisivat saattaneet hallita tilannetta liikaa. Puolistrukturoiduille haastattelumenetelmille on yleensä ominaista, että kysymykset ja kysymysten muotoilu pysyvät kaikille haastateltaville täysin samoina. Teemahaastattelusta puuttuu strukturoidulle lomakehaastattelulle luonteenomainen kysymysten tarkka muotoilu ja järjestys, mutta se ei ole yhtä vapaamuotoinen kuin esimerkiksi syvähaastattelu. Teemahaastattelussa edetään nimensä mukaisesti haastattelijan aiemmin luomien teemojen mukaisesti. Teema-alueet pysyvät siis samoina haastattelusta toiseen, mutta haastattelutilanteessa esitetyt kysymykset voivat olla hyvinkin erilaisia. Teemahaastattelu ei ota kantaa haastattelukertojen määrään tai siihen, kuinka syvälle aiheen käsittelyssä päästään. Oleellisinta on, että kaikkien haastateltavien kanssa keskustellaan vapaamuotoisesti samoista teemoista niin, että jokaisen haastateltavan ääni pääsee kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 47–48.) Teemahaastattelu on toisinaan hyvin samankaltainen syvähaastattelun kanssa. Näiden kahden haastattelutyypin rajaa voikin olla vaikea vetää.

Kuten kaikissa tiedonkeruumuodoissa, myös haastatteluissa on omat haasteensa. Haastateltavien etsiminen, haastatteluajkojen sopiminen, haastattelun toteutus ja litterointi voivat viedä yllättävänkin paljon aikaa. Haastattelujen vuoksi tehdyistä matkoista aiheutuu myös kustannuksia haastattelijalle. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 34.) Olin ongelmasta hyvin tietoinen – valitsinhan tutkimuspaikakseni pinta-alaltaan Suomen suurimman kunnan. Lisäksi haastattelut saattavat sisältää virhelähteitä, sillä ihmisillä on usein taipumus vastata sosiaalisesti hyväksytyllä tavalla (em.).

Haastatteluajankohdasta sovittiin kunkin haastateltavan kanssa etukäteen puhelimitse tai sähköpostitse. Haastateltavat saivat päättää haastattelupaikan itse. Eskolan ja Vastamäen (2015, 30) mukaan haastattelupaikalla voi olla suurikin merkitys haastattelun onnistumisen kannalta, sillä monet tekijät voivat vaikuttaa vuorovaikutustilanteeseen. On tärkeää, että tila on haastateltaville turvallinen ja ennestään tuttu. Tällöin haastattelijalla on vieraalla maalla ja haastateltava on se, joka määrittää, kuinka tilassa käyttäytyään. (em. 31.) Tapasin neljä haastateltavaa heidän kodeissaan ja kaksi haastattelua tein ulkona, puiston penkillä.

Ennen virallisen haastatteluosuuden alkua moni halusi tarjota kahvia ja esitellä kotiaan. Koin tällaisen kodin esittelyn suurena luottamuksen osoituksena, mutta toisaalta myös haastattelun tekoa helpottavana asiana. Oli hienoa nähdä niin monen haastateltavan koti kokonaisuudessaan, sillä se auttoi hahmottamaan haastateltavien arjen elinympäristöä. Ennen haastattelua kerroin itsestäni ja tutkielmani taustoista. Muistutin haastateltavia myös haastattelun nauhoittamisesta ja haastatteluaineiston anonymisoinnista eli siitä, ettei haastatteluista voi tunnistaa kenenkään henkilöllisyyttä. Pienestä alkujännityksestä huolimatta haastateltavat rentoutuivat keskustelun edetessä niin, ettei keskustelusta ollut tullut loppua. Haastateltavat olivat selvästi innostuneita tutkimukseni aiheesta, ja he kertoivat avoimesti omista kokemuksistaan ja elämästään Inarin kunnassa. Joissain kohdissa ilmeni pientä epäröintiä siitä, uskaltaako tietyistä aiheista puhua. Osa haastatteluista kaipasikin minulta vahvistusta siihen, ettei heitä vain pysty tunnistamaan aineistosta. Epäröinti kävi ilmi ilmaisuihin, kuten: ”...näistäki asioista on jotenki vaikeeta jutella silleen hienotunteisesti”, ”No onneks tää menee anonyyminä sitten”, ”...ne on tosi herkkiä aiheita täällä.” Tein haastateltaville selväksi, ettei kaikista teemoista ole pakko puhua, jos ei halua. Epäröinneistä huolimatta moni halusi kuitenkin jatkaa aremmistakin aiheista keskustelua.

Moni haastateltava tuntui olevan kiinnostunut myös omasta muuttotarinarastani. Haastattelujen lopuksi moni halusi tietää, kuinka olen Inarissa viihtynyt ja aionko jäädä kuntaan lopullisesti asumaan. Osa halusi jutella muista asioista vielä virallisen haastatteluosuuden päätyttyäkin, ja osa toivotti tervetulleeksi kahville jatkossakin. Haastateltavien vieraanvaraisuus, avoimuus ja innostuneisuus saivat minut tuntemaan oloni tervetulleeksi ja vahvasti näkemystäni tutkimusaiheen tärkeydestä.

Haastattelujen tekeminen oli yllättävän työlästä aineistonkeruumenetelmän vuoksi. Välimatkat haastateltavien luokse olivat toisinaan hyvinkin pitkiä, ja huonoista julkisen liikenteen yhteyksistä johtuen kuljin jokaisen haastateltavan luo omalla autollani. Pisin haastattelun vuoksi tahtamani matka oli yhteensä noin kaksisataa kilometriä. Tunnin haastatteluun saattoikin kulua alkujutustelujen,

virallisen haastattelun ja automatkojen vuoksi neljästä viiteen tuntia. Kertyneistä ajokilometreistä huolimatta koen, että oli ainoastaan positiivista tavata suurin osa haastateltavista heidän kodeissaan. Ajomatka auttoi itseäni hahmottamaan asuinympäristöä ja välimatkoja. Usein löysin itseni pohtimasta, miltä tuntuisi itse, Tampereen keskustassa asuneena, asua monen kymmenen kilometrin päässä esimerkiksi lähimmästä apteekista, terveyskeskuksesta tai Postista. Toisaalta haastateltavien kotien näkeminen myös rikkoi omaa, hieman romantisoitua, käsitystäni lappilaisista kodeista. Kaikki eivät asu vanhoissa hirsimökeissä keskellä metsää, vaan koteja ja elinympäristöjä on monenlaisia.

Vaikka teemahaastattelussa on omat haittapuolensa, se osoittautui hyväksi tiedonkeruumuodoksi oman tutkimukseni tekemiseen. Moni haastateltava tuntui tykkäävän haastattelun keskusteleavasta ja vastavuoroisesta tyylistä. Painotinkin jokaisen haastattelun alussa, että tarkoituksena on keskustella vapaamuotoisesti ja rennosti. Osalla heräsi haastattelun lopuksi huolta siitä, puhuivatko he liikaa aiheen vierestä tai tarpeeksi toivomistani aihealueista. Haasteena olikin pitää kiinni etukäteen valitsemistani teemoista ja ohjata keskustelua mahdollisimman vähän, mutta kuitenkin niin, ettei keskustelu lähtisi rönsyilemään liikaa teemojen ulkopuolelle. Haasteista ja välimatkoista huolimatta koen kuitenkin onnistuneeni. Jokaisen haastattelun jälkeen tuntui, että sekä minulla että haastateltavalla oli ollut mukava keskusteluhetki. Hetki, josta molemmat olivat hyötäneet: haastateltava sai jakaa ajatuksiaan ja kokemuksiaan kuunteleville korville, ja minä sain tarvitsemani arvokasta tietoa arjesta Inarin kunnassa.

5.1.3 Haastateltavien kuvaus ja taustatiedot

Tutkimusaineisto koostuu kuuden, noin 25–64-vuotiaan, ihmisen haastatteluista. Haastateltavista yksi on mies ja loput viisi ovat naisia. Haastatteluhetkellä haastateltavat olivat asuneet Inarissa alle viidestä vuodesta yli 35 vuoteen, ja he olivat muuttaneet Inarin kuntaan eri puolilta Suomea: kaksi Etelä-Suomesta, kaksi Länsi-Suomesta, yksi Pohjois-Suomesta ja yksi Itä-Suomesta. Haastatteluhetkellä kaksi haastateltavista oli palkkatyössä, kaksi työskenteli yrittäjänä ja kaksi oli työttömänä. Työttömät haastateltavat olivat kuitenkin olleet töissä muuton jälkeen. Haastateltavista kolmella oli korkeakoulutausta, ja loput olivat käyneet ammattikoulun tai opistotason koulutuksia.

Alla olevaan taulukkoon 1 on koottu haastateltavien taustatiedot. Heidät on järjestetty sattumanvaraiseen järjestykseen ja nimetty järjestyksen mukaisesti lyhentein H1–H6. Anonymiteetin

turvaamiseksi haastateltavien iät sekä Inarin kunnassa elettyjen vuosien lukumäärä on ilmoitettu pyöristetysti. Lisäksi lähtöalue on ilmoitettu maakunnittain.

Taulukko 1. Haastateltavien taustatiedot

Haastateltava	Ikä	Sukupuoli	Lähtömaakunta	Asumisaika Inarissa	Elämän-tilanne
H1	60–64v.	Mies	Kanta-Häme	Yli 35 vuotta	Yrittäjä, asuu puolison kanssa
H2	30–34v.	Nainen	Pirkanmaa	Alle viisi vuotta	Työtön, asuu kämppäkaverin kanssa
H3	60–64v.	Nainen	Pirkanmaa	Yli 10 vuotta	Yrittäjä, asuu puolison kanssa
H4	25–29v.	Nainen	Lapin maakunta	Alle viisi vuotta	Palkkatyössä, puoliso ja lapsi
H5	30–34v.	Nainen	Uusimaa	Alle 10 vuotta	Palkkatyössä, yksinelävä
H6	40–44v.	Nainen	Etelä-Karjala	Alle viisi vuotta	Työtön, lapsia

5.2 Teoriaohjaava sisällönanalyysi

Tutkimuskysymykseni ja keräämäni laadullisen aineiston vuoksi tutkimukseni analyysimenetelmäksi valikoitui sisällönanalyysi, joka voidaan nähdä sekä yksittäisenä tutkimusmetodina että teoreettisena viitekehyksenä. Sisällönanalyysin tavoitteena on saada ilmiöstä ymmärrettävä ja yhtenäinen kuva, jonka voi asettaa yhteiskunnalliseen kontekstiin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117; Hakala & Vesa 2013, 222.) Sisällönanalyysi voidaan jakaa aineistolähtöiseen, teoriaohjaavaan ja teorialähtöiseen analyysitapaan (Tuomi & Sarajärvi 2018). Tässä tutkimuksessa hyödynnän *teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä*, joka etenee aineistolähtöisen analyysin tavoin aineiston ehdoilla. Ero on siinä, kuinka empiirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin. Aineistolähtöisessä analyysissä teoreettiset käsitteet ja teoriat luodaan aineiston pohjalta. Teoriaohjaavassa analyysissä on teoreettisia kytkentöjä, mutta se ei pohjaudu suoraan jo olemassa oleviin teorioihin. Teoreettiset käsitteet tuodaan kuitenkin jo olemassa olevasta teoriasta. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä pyritään luomaan tutkittavasta ilmiöstä uutta tietoa siten, että olemassa olevaa teoriaa ja tutkimukseen kerättyä aineistoa

yhdistellään. (em. 108–133.) Valitsin teoriaohjaavan sisällönanalyysin, koska se sopii parhaiten tukemaan tutkimusasetelmaa ja tutkimuskysymyksiäni. Esimerkiksi arjen, kuulumisen sekä arjen ajallisuuden, modaalisuuden ja tilallisuuden käsitteet ovat analyysissäni vahvasti läsnä. Näin ollen analyysi ei ole vain aineistolähtöistä.

Aineiston analysointi alkoi oikeastaan jo haastatteluvaiheessa: jo ensimmäisiä haastatteluja tehdessäni aloin kiinnittää huomiota esiin nousseisiin yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin. Nauhoitin kaikki haastattelut ääninauhurilla ja litteroin, eli kirjoitin ne puhtaaksi, mahdollisimman pian haastattelutilanteiden jälkeen. Jätin litteroinneista pois omia täytesanojani (*aivan, joo, kyllä, niin niin*), joita sanoin usein haastateltavan sanomisten väliin. Muutoin puheiden asiasisällöt pysyivät ennallaan. Koska tarkoituksena ei ole tehdä äänenpainoja, hymähdyksiä tai taukoja analysoivaa keskusteluanalyysiä, en merkinnyt niitä litterointeihin. Merkitsin kuitenkin sellaiset kohdat, joissa haastateltavat naurahtivat tai nauroivat, sillä niillä saattaa olla merkitystä puheen sisällön ja sanoman ymmärtämisessä.

Haastattelut litteroituani aloitin niiden sisältöihin perehtymisen. Seurasin haastatteluaineistoa analysoidessani aineistolähtöisen sisällönanalyysin vaiheita, joita on kolme: aineiston pelkistäminen eli redusointi, aineiston ryhmittely eli klusterointi ja konkreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi (Tuomi & Sarajarvi 2018, 122–127). Kävin haastattelut useaan kertaan läpi saadakseni tarkan yleiskuvan aineiston sisällöstä. Tutustuttuani syvällisesti aineistoon, aloin pelkistää eli redusoida sitä. Ensin järjestelin aineistoa haastatteluissa esiin nousseiden teemojen mukaan. Järjestelyä ja teemojen löytämistä helpotti se, että haastattelut oli toteutettu teemahaastatteluina. Seuraavaksi merkitsin aineistosta kohdat, jotka olivat tutkimuskysymysteni kannalta oleellisia. Tutkimukseni kohdalla tämä tarkoittaa etenkin Inariin muuttamisen motiiveja, inarilaista arkea sekä kuulumisen kokemuksia käsitteleviä kohtia. Aluksi pyrin järjestämään kaiken rajaamani aineiston jonkin teeman alle, mutta lopulta jätin tutkimuskysymyksen kannalta irrelevantit kohdat analyysin ulkopuolelle. Kuten teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin kuuluu, pidin aineistoa tarkastellessani mielessä myös ne teoreettiset, kuulumisen ja arjen kolmen ulottuvuuden käsitteet, joiden kautta olen päättänyt tarkastella aihetta.

Aineiston rajauksen jälkeen kävin aineistoa vielä useaan kertaan analyttisesti läpi. Rajauksen jälkeen klusteroin aineiston eli ryhmittelin samaa teemaa käsitteleviä yksiköitä yhteen ja tein niistä alaluokkia. Sen jälkeen nimesin alaluokat niiden sisältöä kuvaavalla käsitteellä, kuten naapurit, välimatkat, kuluttaminen, kodintuntu, kuuluminen. Klusteroinnin avulla pystyin erittelemään, mitkä

teemat toistuivat saman alaluokan sisällä – ja kuinka usein. Lopuksi yhdistelin alaluokista yläluokkia. Niitä luodessani varmistin, että yläluokkien sisältö vastaa tutkimuskysymyksiini. Lopuksi kävin vielä kerran aineistomateriaalin läpi ja täydensin yläluokkien alle vielä joitain sitaatteja.

5.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Kaikkiin tutkimuksiin liittyy eettisiä ratkaisuja, joita on pohdittava tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Eettiset ongelmat ovat erityisen monitahoisia haastatteluissa, joissa ollaan suorassa kontaktissa tutkittaviin. Tutkimusta tehdessä erityisesti haastateltavan yksityisyyden ja anonymiteetin säilyttäminen on tärkeää. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 19–20.) Tutkimuksesta ei saa aiheutua haittaa sen kohteena oleville tai muille tutkimukseen liittyville tahoille (Puusa & Juuti 2020). Haastateltavien yksityisyyden suojaaminen on erityisen tärkeää tässä tutkimuksessa, sillä haastateltavat tulevat väestöllisesti pieneltä paikkakunnalta, jossa piirit ovat pienet ja haastateltavat saattavat olla helpommin tunnistettavissa. Huolehdin haastateltavien anonymiteetin säilymisestä tutkimuksen eri vaiheissa. Se, että aineisto on kerätty pari vuotta sitten saattaa olla tässä tutkimuksessa eduksi: mitä vanhempi aineisto on, sitä hankalampaa henkilöiden tunnistaminen on, sillä vuosien kuluessa haastateltavien tiedot muuttuvat (Tietoarkisto 2022).

Ennen haastattelujen tekoa haastateltaville lähetettiin luettavaksi ja allekirjoitettavaksi kolme lomaketta: tutkimustiedote, tietosuojailmoitus sekä osallistumissuostumuslomake. Lomakkeissa mainitaan muun muassa tutkimuksen taustasta, aineistonkeruumenetelmästä, aineiston luottamuksellisesta käsittelystä sekä tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja haastateltavan oikeudesta peruuttaa tutkimukseen osallistuminen koska tahansa. Nauhoitin haastattelut ääninauhurilla. Keräsin haastateltavilta vain tutkimuksen kannalta relevantteja tietoja, kuten iän, lähtöalueen, koulutus- ja ammattitaustan sekä asuinpaikan sijainnin Inarin kunnassa.

Haastattelujen jälkeen litteroin haastattelut ja siirsin ne Tampereen yliopiston Office 365-tunnuksilla käytössäni olevaan OneDrive-kansioon, jossa aineisto oli suojassa oman käyttäjätunnukseni takana. Haastatteluaineiston runsaudesta johtuen en lähtenyt anonymisoimaan koko aineistoa, vaan poistin tunnistetiedot niistä lainauksista, jotka tulivat osaksi tutkielmaa. Haastateltavien yksityisyyden suojaamiseksi en kirjannut litteroituihin haastatteluihin haastateltavien henkilötietoja, kuten nimeä, sähköpostiosoitetta tai tarkkaa asuinpaikkaa. Lisäksi tallensin haastattelut haastattelupäivämäärän,

enkä esimerkiksi haastateltavan nimen, mukaan. Käytän haastateltavista lyhenteitä H1–H6. Haastateltavien ikä ja asumisen kesto on ilmoitettu viiden vuoden tarkkuudella. Lähtöalue on ilmoitettu maakunnittain. Tutkimuspaikan pienuudesta johtuen en myöskään kerro haastateltavien tarkkoja asuinpaikkojen sijainteja ja kylien nimiä. Koska tutkimuksen keskiössä on arki ja palvelujen saatavuus vaikuttaa arjen rakentumiseen, kuvaan, asuvatko haastateltavat esimerkiksi taajama-alueilla sijaitsevien palveluiden läheisyydessä vai syrjemmillä alueilla.

Haastateltavalle annetut lupaukset aineiston käsittelystä, säilyttämisestä ja tuhoamisesta tulee pitää. On suositeltavaa, että tutkimuslupaa pyydetessä kysytään mahdollisuudesta käyttää aineistoa myös myöhemmissä tutkimuksissa. (Kuula & Tiitinen 2010, 450.) Vaikka tietosuojailmoitukseen kirjattiin, että haastatteluaineisto arkistoitaisiin myöhemmin Tietoarkistoon, näin ei lopulta kuitenkaan tehty. Aineiston runsaudesta johtuen koko aineiston anonymisointi olisi vienyt kohtuuttoman suuren työajan, joten tutkielman valmistuttua sekä haastattelunauhoitteet että litteroinnit tuhottiin.

Tutkimuksen eettisyyteen liittyy olennaisesti myös tutkielman luotettavuus. Hirsjärven ym. (2009, 232) mukaan laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan vahvistaa mahdollisimman tarkalla kuvauksella tutkimuksen toteutuksesta. Kaikki tutkimuksen vaiheet tulisi kuvata mahdollisimman selvästi auki. Siihen pyrin myös tässä tutkielmassa. On tärkeä tiedostaa, että myös tutkijan oma subjektiivisuus, eli hänen aiemmat tietonsa ja odotuksensa, vaikuttavat tutkimukseen. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan parantaa, kun tutkija tiedostaa lähtökohtien mahdolliset vaikutukset aineistonkeruuseen ja tulkintaan. (Ahonen 1994, 122.) Pohdin näitä kysymyksiä itsekini. Mietin, kuinka oma asumisjaksoni Inarin kunnassa saattaisi vaikuttaa tutkimuksen eri vaiheisiin. Tutkimusta tehdessä pyrin kuitenkin luopumaan ennakkokäsityksistäni ja omista kokemuksistani, ja keskityin haastateltavien kertomiin asioihin ilman, että pidin mitään itsestänselvyytenä. Objektivistista lähestymistapaa lisää myös se, että kirjoitin valtaosan tutkielmasta kotikaupungissani Tampereella, jonne muutin Inarista yhdeksän kuukauden asumisjakson jälkeen. Kaupunkimaiseen elinympäristöön palaaminen auttoi ottamaan etäisyyttä tutkimuspaikkaan.

Tutkielman luotettavuuden lisäämiseksi analyysiosuuteen on lisätty aineistosta otettuja lainauksia, joiden avulla on mahdollista vahvistaa argumentointia (Hirsijärvi & Hurme 2015, 194) sekä lisätä tutkimustulosten uskottavuutta. Lainauksia ei ole myöskään esitetty väärissä yhteyksissä, vaan kontekstissaan. Haastatteluotteista on toisinaan jätetty välistä pois sellaisia kohtia, jotka olisivat saattaneet tehdä haastateltavasta tunnistettavan. Kyseisessä yhteydessä myös epärelevantit kohdat on poistettu, jotta otteista ei tulisi liian pitkiä. Pois jätetyt kohdat on merkitty ”[...]” merkinnällä.

6. MUUTTO INARIN KUNTAAN

Ensimmäisessä analyysiluvussa tarkastellaan Inarin kuntaan muuttaneiden pääasiallisia muuttomotiiveja, Inarin kunnan vetovoimatekijöitä sekä muuttoa hidastavia tekijöitä. Maallemuuttajat voidaan jakaa asuinympäristö-, elämäntilanne- ja paluumuuttajiin (Aho & Ilola 2004, 26). Kukaan tämän tutkimuksen muuttajista ei ole kuitenkaan paluumuuttaja eli Inarin kunta ei ole yhdenkään muuttajan entistä kotiseutua. Muuttajat ovat siis joko elämäntilanne- tai asuinympäristömuuttajia eli henkilöitä, jotka ovat muuttaneet Inarin kuntaan vapaaehtoisesti joko henkilökohtaisessa elämässä tapahtuneiden muutosten tai asuinympäristön erilaisten vetovoimatekijöiden vuoksi. Muuttajien kohdalla voidaan puhua tavoitemuutosta, sillä muutolla on pyritty saavuttamaan koulutukseen tai työelämään sekä elämäkokemusten kartoittamiseen liittyviä tavoitteita (ks. myös Korkiasaari & Söderling 2007).

6.1 Inarin kuntaan vetävät motiivit

Pehkosen (2005, 31) mukaan maallemuuton motiivit ovat moninaisia, ja on vaikea osoittaa yhtä ainoaa syytä muuton taustalla. Aineisto osoittaa, että myös Inarin kuntaan muuttaneilla on ollut useampia sekä Inarin kuntaan työntäviä että kaupunkiympäristöstä poistyöntäviä motiiveja, jotka ovat vaikuttaneet lopulliseen muuttopäätökseen. Joillain motiiveilla on kuitenkin saattanut olla suurempi painoarvo kuin toisilla. Muuttajien pääasialliset muuttomotiivit liittyivät erityisesti oman tai puolison työpaikan löytymiseen, koulutusmahdollisuuksiin, perhesuhteisiin, asumiseen tai muuton mahdollistaman elämänmuutoksen tekemiseen. Muuttohetkellä jokaisella muuttajalla oli tiedossa työhön tai kouluttautumiseen liittyviä mahdollisuuksia Inarin kunnassa.

Valtaosa muuttajista on muuttanut Inarin kuntaan joko oman tai puolison työpaikan perässä. Tämä on mielenkiintoinen havainto ottaen huomioon, että monissa maaseutututkimuksissa työhön liittyvät muuttomotiivit jäävät selkeästi vähemmälle merkitykselle (esim. Virtanen 2003). Työperäisten muuttajien kohdalla Inariin muuttaminen ei ole ollut suunniteltua, vaan mahdollisuus muutolle on syntynyt sattumalta. Inariin on muutettu erityisesti jatko-opinnoista valmistumisen jälkeen. Esimerkiksi eräs vastavalmistunut muuttaja päätyi ensimmäisen kerran Inarin kuntaan kesätöihin, ja myöhemmin kesätyöpaikka avasi ovia myös muihin työtehtäviin kunnan sisällä. Työn perässä muuttaneiden ihmisten muuttotarinoita yhdistää spontaanisuus ja se, että Inariin muuttaminen ei ole

ollut kenenkään varsinaisena tulevaisuuden haaveena. Muuttopäätös on syntynyt nopeasti – jopa minuuteissa – ja myös itse muuttoprosessi on tapahtunut nopealla aikataululla.

”Mulla oli silleen, et mä olin valmistunu... [...] Nii mun piti keksii, et mistä mä saan kesätöitä. [...] Sit mul tuli siellä Mollin sivuilla vastaan työpaikkahakuilmoitus, Helsinki-Lappi. [...] Ja sit oli silleen, että siitä työhaastattelusta sitte meni ehkä pari viikkoo, kun mä lähin tänne..” H5

”Mun mies sai siirron tonne [asuinalueen nimi Inarissa] [...] Mä sain sillon gradun ulos ja oli just silleen, et ei ollu enää mitään syytä olla [lähtöalueella]. Oli mulla työpaikka, mut ei se ollu semmonen unelmien työpaikka. [...] Mut mää sitte, että mäpä alan vitsillä kattoon, että oisko mulle jotaki töitä sieltä niinkö Ivalosta tai Inarista. Ja sitte löyty.” H4

”... [läheinen] soittaa täältä, että hänen ainoo työntekijä tekeyty sairaaks, että... Että mitä hän tekee? [...] Mä mietin kymmenen minuuttia. Mä et ei helkatti, että kai mun täytyy lähtee. [...] Se oli kaks päivää siitä, niin mä istuin junassa.” H3

Osa muuttajista oli tullut Inarin kuntaan ensisijaisesti kunnan opiskelumahdollisuuksien perässä. Muuttajilla oli ollut jo pidemmän aikaa haaveena muuttaa Lappiin, ja lopulta Inarin kovat vetovoimatekijät, eli tässä tapauksessa muuttajille sopivat koulutusmahdollisuudet, johtivat lopulliseen muuttopäätökseen ja Lappi-unelman toteuttamiseen.

”Sit mä löysin, että ai Inarissaki on joku koulu. Tollanen Saamelaisalueen koulutuskeskus. Sit mä laitoin sinne mailii, et ehtiiks hakee vielä. [...] Sit mä muutin....” H2

”Mun pari kaveria haki eräopaskouluun, ja sitte mulla tuli semmonen, et hei, että jos noi on hakenu eräopaskouluun, ni kyllä munki pitää sinne hakee. (naurua) Et ku se eräily on ollu aina harrastuksena.” H6

Työ- ja koulutusmahdollisuuksiin liittyvien motiivien lisäksi aineistossa korostuu elämänmuutoksen tarve. Muutolla on haettu parempaa elämänlaatua, rauhallisempaa elämänrytmiä ja omaa hyvinvointia tukevaa, luonnonläheistä elinympäristöä. Moni muuttaja on tuntenut tyytymättömyyttä kaupunkielämää kohtaan. Tarveteorioiden mukaan muutto onkin heijastuma siitä, kun tarpeet eivät tule lähtöalueella tyydytetyiksi (Kytö & Kral-Leszczynska 2013, 21). Alla olevassa lainauksessa muuttaja kuvaa, kuinka muuttopäätös on vahvistunut ulkomaanmatkalla syntyneen oivalluksen seurauksena. Haastateltava kuvaa kaupunkielämän arkea oravanpyöränä, jossa arki rullaa eteenpäin – mutta elämä kuitenkin junnaa paikallaan.

”Sit siellä reissussa jotenki mulla vaan korostu, että jos mä nyt taas meen sinne [lähtöalueelle]. Mä meen samaan työhön ja sit se arki vaan rullaa. Se on vaan niinku semmonen oravanpyörä. Et mä en pääse elämässä eteenpäin. [...] Sit mä katoin jotain sellasii videoita niinku Lapista [...] sit mä aattelin, et joo, nyt mä sinne oikeesti lähen.”
H2

Valtaosan kohdalla kaupungista poistyöntävät motiivit liittyivät pääasiassa tyytymättömyyteen kaupunkielämää kohtaan, mitä esiintyi etenkin asumiseen, ympäristöön, liikkumiseen ja ajankäyttöön liittyvien teemojen kohdalla. Kaupungeista muutetaankin yleisimmin pois asumiseen, ympäristöön ja muihin kuin taloudellisiin syihin liittyvien tekijöiden vuoksi (Koskinen ym. 2007, 245–255). Aineistossa kaupunkiympäristön negatiivisina puolina korostui etenkin melu, liikenne, hektisyys, pahat hajut, saasteet, asumisen ahtaus sekä suorituskeskeisyys. Myös luonnonläheisyyden puute ja luontosuhteen syventämisen tarve korostui lähes jokaisen muuttajan kohdalla. Etenkin kaupunkien keskusta-alueilla asuneet kokivat kaupunkien tarjoamat puistoalueet riittämättömiksi. Muuttajat kaipasivat ympärilleen lisää vehreyttä ja luonnonrauhaa. Osa koki ärsytystä siitä, kuinka kaupungissa asuessa luonnonrauha saattoi sijaita niin kaukana omasta elinympäristöstä, että sen äärelle täytyi siirtyä esimerkiksi pyörällä, bussilla tai autolla.

”Ne helvetin liikennevalot ja se koko liikenne. Ja se hektisyys. Se hektisyys oikeestaan kuvaa kaiken.” H1

”Mua ärsytti ihan aivan hirveesti asua kerrostalossa. Mä inhosin sitä, kun yläkerrasta kuuluu ääni, ku joku kävelee tai aina oli niitä bilettäjiä. [...] Se melu oli se, joka ärsytti ihan hirveenä.” H4

”Se semmonen niinku virtsan ja ulosteen ja tommosen haju siel kaupungissa.” H5

Moni muuttaja oli ymmärtänyt kaupunkiympäristössä asumisen kuormittavuuden vasta muutettuaan. Eräs muuttaja kuvasi kaupunkielämää ihmisvilinän ja minuuttiaikataulujen, mutta erityisesti kasvottomuuden keskellä elämiseksi. Hänen mielestään kaupungin suuressa ihmismassassa inhimillisyys helposti unohtuu. Myös Georg Simmel (1903) kuvaa kaupunkielämää ympäristönä, jossa tiheästi vaihtuvat ärsykkeet sekä asumisen ahtaus johtavat helposti ihmisten väliseen henkiseen etäännyntymiseen. Simmelin sanoin: *”nowhere feels as lonely and lost as in the metropolitan crowd.”* Myös kaupungissa liikkumiseen kohdistui ristiriitaisia tunteita: toisaalta hyvistä julkisista liikenneyhteyksistä oltiin kiitollisia, mutta toisaalta elämän oltiin nähty sisältävän liian paljon odottamista sekä bussissa ja autossa istumista, sillä keskustan ruuhkien vuoksi lyhyissäkin matkoissa saattoi kulua kauan aikaa.

”Se [arki] oli just sitä, että juostaan metroon... (naurua)” H5

”Ja sit se siellä [kaupungissa] kulkeminen, että aina vaikka ois mennä niinkö kuus kilometriä autolla kaupungin toiselta puolelta toiselle puolelle, niin se kesti tosi kauan.” H4

Aineistossa suurina muuttomotiiveina korostuivat myös sosiaaliset ja elämänvaiheeseen liittyvät motiivit, jotka ovat tyypillisiä kaupunkiseuduilta maaseudulle suuntautuvia muuttovirtoja selittäviä motiiveja (Virtanen 2003). Valtaosa muuttajista oli muuttaessaan vastavalmistuneita, sinkkuja tai lapsettomia. Osalla lapset olivat jo aikuistuneet. Monella ei ollut myöskään omistusasuntoa tai mielekästä vakituista työpaikkaa jarruttamassa muuttopäätöksen tekemistä. Esimerkiksi työn perässä muuttaneiden muuttopäätösten taustalla on ollut myös sosiaalisia syitä, kuten halu muuttaa samalle paikkakunnalle Inarin kunnasta työpaikan saaneen puolison kanssa tai halu auttaa työvoimapulasta kärsivää, paikallista läheistä. Paikkakunnalla asuvista tutuista henkilöistä on haettu henkistä turvaa sekä tukea muuttopäätöksen tekemiselle. Toisaalta muutolla on tavoiteltu myös yhteisöllisyyttä ja samanhenkisten ihmisten löytämistä. Etenkin muutamien nuorempien muuttajien vastauksissa korostui eräänlainen halu tehdä valtavirrasta poikkeavia elämänvalintoja. Perinteisten siirtymävaiheiden toteuttamisen sijaan elämältä on haluttu jotain muuta. Heidän tapauksessaan Inarin kuntaan muuttaminen tuntui symboloivan vastavirtaan kulkemista ja oman itsen etsimistä.

”Mulla oli [kaupungissa] vähän semmonen muukalaisolo. Et sitte kaverit alko meneen naimisiin ja rakentaa taloja ja saaha lapsia ja muuta. Et sit mää oon se semmonen outolintu. Siis ei kukaan ikinä sanonu. Ei se ollu mikään semmonen taakka, mut vähän hiipi semmonen olo, että mä en ehkä halua tota.” H2

”Sillon teininä ihannoin tätä [Inarin kunnan] paikallisväestön asennetta ja sitä luonnonläheisyyttä ja en tykänny yhtään etelän. Olin jotenki ihan väärässä paikassa väärään aikaan, ja syntyny ihan väärälle paikkakunnalle. En ollu ollenkaan kiinnostunu niistä asioista, mistä suurin osa ikätovereista oli.” H6

Aineistossa korostuu, että muuttajien muuttopäätökseen ovat vaikuttaneet sekä pehmeät että kovat vetovoimatekijät. Työperäisten muuttajien kohdalla muuttopäätökseen ovat vaikuttaneet pääasiallisesti Inarin kunnan kovat vetovoimatekijät, eli kunnassa sijaitseva työpaikka joko itselle tai puolisolalle. Toisaalta muuttajien joukossa on myös niitä, jotka ovat kiinnostuneet Inarin kunnasta yksinomaan sen pehmeiden vetovoimatekijöiden, kuten alueen positiivisten mielikuvien, ilmapiirin, luonnon, hyvien ulkoilu- ja harrastemahdollisuuksien, rauhallisuuden sekä alueen identiteetin vuoksi. Usean muuttajan kohdalla pehmeät vetovoimatekijät ovat siis ensin herättäneet muuttokiinnostuksen, mutta lopulta kovat vetovoimatekijät, kuten kunnan tarjoamat työ- ja koulutusmahdollisuudet, olivat

johtaneet muuttoon lähes jokaisen muuttajan kohdalla. Tulokset ovat hyvin samankaltaisia Jenni Mattilan ja Minna Vesterisen (2020) opinnäytetyötutkimuksen kanssa, jossa selvitettiin Inarin kuntaan muuttaneiden näkemyksiä kunnan vetovoimatekijöistä.

6.2 Hyppy tuttuun vai tuntemattomaan?

Kukaan muuttajista ei ollut asunut Inarin kunnassa aiemmin. Noin puolet olivat vierailleet Inarin kunnassa ennen muuttoa, mutta puolelle Inari oli elinympäristönä täysin tuntematon. He olivat suhtautuneet muuttoon enemmänkin seikkailuna ja kokeiluna, eikä tulevaa arkea oltu hirveästi mietitty etukäteen.

”Mä en ollu ikinä edes käyny Inarissa. Et mä olin käyny siellä niinku Länsi-Lapissa silloin pari kertaa aikasemmin.” H2

”Ihan siis olen kyllä niinku kehä kolmosen sisäpuolen kasvatti. (naurua) [...] Eli ihminen, joka on ajatellu, et pitäääks suomalaisten käydä jossain Lapissa, et ei mua kiinnostanu yhtään tulla Lappiin. Ei mulla ollu yhtään semmosta, että uu, Lapin hurmaa! [...] Sit mä lähin tänne niinku parin viikon varoajalla. [...]” H5

Puolella muuttajista oli aiempia omakohtaisia kokemuksia Lapin maakunnasta. Osalle unelma pohjoiseen muutosta oli syntynyt Lapin maakuntaan tehtyjen vaellusten myötä. Osalle Inari oli tullut tutuksi jo lapsena, eli unelma pohjoiseen muuttamisesta oli syntynyt jo vuosia – tai jopa vuosikymmeniä – ennen muuttoa. Alla olevat lainaukset kuvaavat, kuinka Inarissa vierailu on jo lapsena herättänyt selittämättömän tunteen siitä, kuin olisi saapunut kotiin – paikkaan, johon tuntee kuuluvansa. Lopulta tuo kodintunne on synnyttänyt vahvan ajatuksen siitä, että pohjoiseen on joskus muutettava.

”Mä kävin pikkupoikana hiihtämässä ja mä totesin, että tää on mun paikkani.” H1

”Oikeestaan tää tänne muutto on tapahtunu siitä syystä, että oon niinku pienestä asti kulkenu täällä. Et on niinku vuosittain käyny, parhaimpina vuosina kolmeki kertaa. Oon ollu varmaan joku 12-vuotias, ni mä oon saanu semmosen... Oon ehkä silloin tullu Lapin hulluks. Tai saanu semmosen ahaa-elämyksen, että tää on todella hieno paikka. Täällä haluan asua aikuisena. Ja se on niinku tapahtunu tuolla Inarijärvellä. [...] Silloin oon oikeestaan niinku rakastunu tähän paikkaan. Ihanku kotiin tulis. Se on joku semmonen selittämätön.” H6

6.3 Muuttoa hidastavat tekijät

Maaseutua tarkastellaan usein nostalgisten ja romantisoitujen mielikuvien kautta. Toisaalta maaseutuun yhdistetään myös heikko palveluntarjonta ja takapajuisuus. (Henttinen 2009, 13.) Kydön ja Aatolan (2006, 100) mukaan maallemuuton kokemuksiin vaikuttaa se, kuinka hyvin muuttaja on ottanut asuinpaikastaan selvää ennen muuttoa. Myös maaseudun haasteisiin on hyvä varautua etukäteen (Tuorila 2006, 24). Ajatus Inarin kuntaan muuttamisesta olikin herättänyt muuttajissa monenlaisia ajatuksia ja tunteita. Muutto ei ollut kuitenkaan tuottanut muuttajille suuria pettymyksiä, koska puolet tiesivät, minkälaiseen paikkaan he olivat muuttamassa, ja puolet suhtautuivat tulevaan asuinpaikkaan korostetun varautuneesti – ikään kuin pahimpaan varautuen. Heitä oli mietityttänyt kunnan palveluntarjonta, pitkät välimatkat ja sääolosuhteet. Muuttajat olivat metodologisen urbanismin tavoin pohtineet, että Inarin kunta on ”jorpakkoa” ja ”keskellä ei-mitään”. Matalien odotusten ansiosta suuremmilta pettymyksiltäkin oli vältytty.

”Et mähän kysyin kaikkee, että onks täällä kirjastoo ja onks täällä niinku terveyskeskusta? Mä luulin, et mä tuun johonkin ihan jorpakkoon.” H5

”Kun miettiin Lappiin muuttoa, ni ajattelin, et ei kyllä Ivaloon ehkä välttämättä halua, että siellähän ei oo niinkun kaikkia... Et siellä ei oo sitte niitä vaatekauppoja ja sairaalaki on 300 kilometrin päässä, et en kyllä tiiä... Et oisko kuitenkin Rovaniemi kätevämpi paikka asua? Vähän niinku semmosena aikuisena tullu se myös semmonen pelko, että mitäs jos ja mitäs jos.” H6

Epävarmuutta kokivat etenkin ne, joilla ei ollut vielä muuttohetkellä työpaikkaa Inarissa. Eräs koulutuksen perässä muuttanut koki muuttavansa uudesta koulutuspaikastaan huolimatta ”tyhjän päälle”, sillä hänellä ei ollut muuttohetkellä työpaikkaa tiedossa. Muuttajat kokivat, että työpaikan puuttuminen saattaakin olla monella suurin este muuttamiselle. Osa muuttajista olikin joutunut välillä palaamaan hetkellisesti etelään tekemään töitä siihen asti, kunnes Inarista oli taas löytynyt töitä. Muuttajat olivat kuitenkin heti palanneet Inariin, kun töitä oli taas löytynyt.

Joidenkin muuttopäätöstä hidastutti haastava elämäntilanne, kuten etelästä löytyvä vakituinen työpaikka ja omakotitalon asuntolaina. Myös asuntopula oli hidastanut muutamien muuttoaikeita. Moni oli yllättynyt hyväkuntoisen ja kohtuuhintaisen asunnon löytämisen vaikeudesta. Koulutuksen perässä muuttaneille asunto oli järjestynyt opiskelupaikan puolesta, mutta osa joutui muuttaessaan tyytymään väliaikaisiin ratkaisuihin, kuten lomahuoneistoihin ja Airbnb-asuntoihin.

Taloudellisten riskien lisäksi aineistossa muuttoa hidastaviksi tekijöiksi korostui myös sosiaaliset riskit. Osa muuttajista ei ollut tuntenut Inarista muuttohetkellä ketään. Etenkin yksin muuttaneet olivat pohtineet, kuinka helposti uudelta paikkakunnalta saisi uusia ystäviä. Myös alaikäiset lapset hidastivat muuttopäätöstä. Esimerkiksi aikanaan lastensa isästä eronnut muuttaja oli pohtinut Lappiin muuttoa vuosien ajan, sillä lasten muuttohalukkuus sekä muuton vaikutukset lasten elämään ja ihmissuhteisiin olivat mietityttäneet häntä.

”Sitte erosin, ja sen jälkeen tuli oikeestaan aina välillä semmosia ajatuksia, että minkäköhänlaista olis muuttaa Lappiin? [...] ...mietiskelin sitä asiaa itekseni. Että voinko niinku lapset ottaa kainaloon ja lähtee? Että haluaako ne tuhannen kilometrin päähän eroon sukulaisistaan, isästään, kaikesta mahdollisesta? Että haluaako ne tulla? Kun sain kysytyä heiltä, että mitä mieltä ootte, ja sitte toinen oli ihan innoissaan, että millon, millon muutetaan?” H6

Inariin muutto tarkoitti myös kasvavaa, useiden satojen kilometrien, välimatkaa läheisiin. Tämä huolestutti sekä muuttajia että heidän läheisiään. Monien muuttajien läheiset olivat reagoineet muuttoilmoitukseen järkytyksen ja kauhun sekaisin tuntein. Osa oli pitänyt muuttopäätöstä järjettömänä. Erityisesti Inarin kunnan pohjoinen sijainti oli mietityttänyt monia. Erään haastateltavan sanoin: *”Sukulaiset piti mua hulluna.”*

”Mun ensimmäinen, mun nuorin tytär, ku mä näytin kartasta: ”Mihin sä oot menossa?! Tuohan on keskellä ei-mitään.” Mä sanoin, et nii-in. Se on keskellä ei-mitään, mutta siellä on kaikki.” H3

”Äiti oli kauhuissaan aluksi, mut hän on persoonanakin semmonen niinku jotenkin todella, todella huolehtivainen. Se oli aivan niinku, että mitä ihmettä, ja miten te nyt ja kuinka te pärjääte ja miten tästä... [...] Mut osittain ajattelin sitä, että hän varmaan myös ajatteli itseään, että nyt ne lähtee sinne tuhannen kilometrin päähän.” H6

”Se on ollu tosi kova paikka varsinki mun ydinperheelle. Meillä on tosi tiivis perheyhteisö.” H5

Monen läheisen järkyttynyt ensireaktio oli kuitenkin pian vaihtunut ylpeyteen, kannustukseen ja ihailuun. Osa muuttajista kertoi saaneensa kehuja erityisesti rohkeudesta. Erään muuttajan isä oli todennut: *”Vau, hienoo, että toteutat unelmias!”*. Osa muuttajista ihmetteli, miksi Inariin tai ylipäätään Lappiin muuttaminen nähdään niin merkittävänä elämänmuutoksena.

”Monikin niinku tämmösistä hyvänpäiväntutuista ja kavereista ja tuttavista, niin on niin kuin paljon sitä toivotettu ja sanonu, että vau, olitpa rohkeeta, tosi hienoo. Tosi rohkeeta. Sitten, että no. Muutin vaan paikkakuntaa, että mitä rohkeutta siihen vaaditaan, että

pakataan kamat ja lähetään toiselle paikkakunnalle? [...] Mä en ymmärrä, miksi se eroaa vaikka Hämeenlinnaan muutosta? (naurua)” H6

Taloudellisista ja sosiaalisista riskitekijöistä sekä ennakkokäsityksistä huolimatta valtaosalle muutto oli tuntunut alusta saakka niin oikealta ratkaisulta, ettei muutto juurikaan pelottanut. Päinvastoin moni oli tuntenut olonsa voimaantuneeksi, autonomiseksi toimijaksi, joka uskaltaa tilanteen vaatiessa tekemään rohkeita päätöksiä. Moni oli lohduttanut itseään sillä ajatuksella, että Inarista pääsisi aina muuttamaan pois, jos elämä uudessa paikassa tuntuisikin vaikealta.

”Se oli jotenki niin selkee, että mä haluan mennä. [...] Ja varmaan siinä oli semmonen, et aina täältä pääsee pois, jos tuntuu pahalta...” H2

”Ei mulla silloin pelottanu mikkään. En mä ainakaan muista pelänneeni mitään. Silloin oli jotenki niin, kun ei ollu mitään omistusasuntoa eikä mitään, niin mää ajattelin, että me vaan muutetaan tänne hetkeksi ja sitte voi muuttaa pois, jos tuntuu siltä.” H4

7. INARILAINEN ARKI

Tässä analyysiluvussa aineistoa tarkastellaan arjen ja kuulumisen näkökulmista. Ensin arkea kuvataan yleisellä tasolla, ja muuttajat kuvaavat tavallista arkipäiväänsä Inarin kunnassa. Seuraavissa alaluvuissa arkea tarkastellaan Rita Felskin (2000) arjen teorian kautta, jonka mukaan arki koostuu kolmesta ulottuvuudesta: 1) *ajallisuudesta* eli toistosta ja rytmistä 2) *tilallisuudesta* eli tiloista, joissa arki tapahtuu 3) *modaalisuudesta* eli päivittäisistä tavoista, rutiineista ja toiminnasta, jotka ovat usein tiedostamattomia arjessa. Miltä Inarin kunnassa eletty arki näiden ulottuvuuksien kautta näyttää?

Ensimmäisessä alaluvussa syvennytään niihin tiloihin, joissa arki tapahtuu: kotiin, työpaikkaan, luontoon, sosiaaliseen mediaan ja palveluihin. Palveluiden yhteydessä käsitellään myös muuttajien arjessa tapahtuvaa kuluttamista. Lisäksi luvussa syvennytään arjessa tapahtuvaan liikkumiseen ja välimatkakäsityksiin. Kolmas alaluku käsittelee inarilaisen arjen ajallisuutta ja rytmiä sekä siihen vaikuttavia tekijöitä, ja neljännessä alaluvussa tarkastellaan muuttajien vapaa-ajan toimintaa ja harrastuksia. Koska jokapäiväiset kontaktit ovat olennainen osa arkea (Heller 1984, 4), viides ja viimeinen alaluku syventyy sosiaalisten suhteiden moniulotteisuuteen. Luvussa syvennytään arjen sosiaalisten suhteiden laatuun ja määrään, mutta ennen kaikkea paikallisyhteisöön kiinnittymiseen ja kuulumisen kokemuksiin.

Aluksi on hyvä tarkastella, kuinka muuttajat itse kuvaavat arkeaan. Jokaiselle esitettiin kysymys: *Millainen on tavallinen arkipäiväsi?* Kysymykseen vastaaminen tuotti osalle vaikeuksia, ja moni pohti, mitä arkipäivällä tai arjella ylipäätään tarkoitetaan. Tämä on ymmärrettävää, sillä arjen tutkijoillakaan ole konsensusta arjen käsitteestä. On myös hyvä muistaa, että haastattelut sijoituivat koronapandemian alkupuoliskolle eli vuoden 2020 loppukevääseen ja alkukesään, jolloin muuttajien arki oli hieman erilaista eikä pandemia-arjesta ollut vielä ehtinyt tulla niin sanottua ”uutta normaalia”. Muuttajien joukossa oli palkkatyöläisiä, työttömiä ja yrittäjiä. Koronapandemia näkyi jollakin tavalla kaikkien elämässä. Osa halusikin tarkentaa, tarkoitetaanko kysymyksellä heidän ”normaalia” arkeaan vai korona-arkea. Muuttajia ei kuitenkaan ohjailtu kumpaankaan suuntaan, sillä tarkoituksena oli selvittää, miten he hahmottavat ja käsittävät oman arkensa. Se, että moni jakoi arjen ”vanhaan arkeen” ja ”korona-arkeen” kertoo koronapandemian tuoreudesta sekä siitä, ettei uuteen korona-arkeen oltu ehditty tottua, ja uusi arki nähtiin jokseenkin väliaikaisena. Muuttajat päätyivät kertomaan arjestaan molempien versioiden kautta eli arkipäiväkuvaukset olivat sekoitus aikaa ennen ja jälkeen koronan. Työttömänä olleet muuttajat palasivat usein vastauksissaan pandemiaa edeltävään aikaan, jolloin työt

rytmittivät arkea. Osa puhui korona-ajan uudesta arjesta vähättelevään, jopa häpeilevään sävyyn. Korona-aikaa edeltävästä ajasta haettiin toisinaan tukea. Moni halusi korostaa, ettei arki normaalisti ole pelkkää harrastamista, ulkoilua ja itsensä toteuttamista, vaan kyllä töitäkin tehdään.

Muuttajat kuvaavat arkeaan tavallisena, mutta kuitenkin hyvänä ja mielekkäänä. Tavallista arkipäivää kuvataan toiminnan kautta ja kronologisessa järjestyksessä. Aamu alkaa tyypillisesti aamukahvilla, lehden lukemisella tai kevyellä liikunnalla, kuten joogalla tai kävelyllä. Vastauksissa korostuu myös lähtemisen merkitys. Osa lähtee aamurutiinien jälkeen töihin. Etätyötä tekevä siirtyy työpöytänsä ääreen. Ennen työpäivän alkua saatetaan viedä lapsi hoitoon tai kouluun. Päivällä, ja erityisesti valoisan aikaan, halutaan tehdä mahdollisimman paljon asioita ulkona. Mikäli töihin ei lähdetä, kotoa halutaan poistua päivittäin jonnekin: ruokakauppaan, hiihtoladulle tai ystävän luo. Illat pyhitetään kodille ja rauhoittumiselle.

”On ollu tavallaan kaks kuukautta vaan tässä kotona. [...] Mutta niin siis joo. Maanantaina, niin joo, heräsin kaheltatoista (naurua). Sit join tässä rauhassa aamukahvit, ja nyt mä oon tilannu hesarin ton viikonloppunumeron. Ni se on tosi kiva, että niinku lukee lehteä aamulla. Sit lähin käymään kaupassa ja sit tuln ja laitoin oikeen ruokaa silleen pitkän kaavan kautta. Sit kävin hiihtämässä ja... Sitte sauna päälle ja neulon ja näin.” H2

”Arkipäivä menee, et herää seiskan aikaan tai vähän ennen. Sitte me lähetään puoli kasi pyöräileen, ja mä nakkaan lapsen hoitoon ja meen töihin ja haen sen neljän jälkeen. Sit me käyään ruokakaupassa tai mennään suoraan kotiin ja... Sitte me illalla tehään jotain. Yleensä ollaan vaan kotoa tai käyään jossain. [...] Semmosta ihan perusarkea.” H4

”Aamu alkaa jonkinlaisella joogaamisella. Mä tykkään hitaista aamuista. [...] Mut mä tykkään tosiaan tässä istuu ja syödä aamupalaa. Mul on semmonen, et mä en ota laitteita aamupalalle. Sit vaan tuijottelee ja keskittyy siihen syömiseen. [...] Sithän mul on työkuukausina sillee, että mulla alkaa usein vasta iltapäivästä ne [työt]. [...] Sit se menee aika lailla silleen, että mä niinku suunnittelen sit niit [töitä] siin aamupäivällä ja sit lähen ajeleen töihin. [...] Illat menee tosi myöhäseks, et mä syön silleen eteläeurooppalaisittain kaheksan-yheksän aikaan, ja sit tietenki pitää yrittää rauhottuu.” H5

”Nyt korona-aikana tietysti se on niinku ehkä erilaista, mitä silloin töissä käydessä. Mutta koska nyt viime talven tein sitä vuorotyötä, ni osittain se oli samanlaista se arki. Hyvinki sitä, että aamut on tosi rauhallisia, mistä oon aina tykänny. Mistä varmaan ehkä kaikki tykkää, että saa rauhassa juua kahvia ja lueskella tai kattoo päivän uutisia, jos haluaa. No ehkä silloin töissä käydessäkin, mutta nytki on semmonen, että joka päivä pitää lähtee johonki. [...] Se voi olla se lähteminen vaan... Se voi olla kaupassakäynti. Se voi olla lenkkeily. Tai sit se on joku luontoretki.” H6

Lyhyissä arkipäiväkuvauksissa korostuvat kaikki Rita Felskin (2000) arjen ulottuvuudet: muuttajat kertovat, mitä he tekevät (*modaalisuus*), mihin aikaan (*ajallisuus*) ja missä paikoissa (*tilallisuus*). Ulottuvuudet sekoittuvat myös toisiinsa. Seuraavissa alaluvuissa syvennytään tarkemmin siihen, miltä Inarissa eletty arki näiden kolmen ulottuvuuden kautta näyttää.

7.1 Arjen tilat – ”Tuntuu, et tääl on kaikki”

Arjen määrittely on hankalaa, koska jokapäiväisellä elämällä ei ole selkeitä rajoja. Arkea on kaikkialla – ja toisaalta ei missään. (Felski 2000, 78.) Arjen jokapäiväiset kontaktit ja toiminta sijoittuvat kuitenkin aina johonkin tilaan (Heller 1985, 236). Tästä syystä voi olla helpompi hahmottaa arkea tarkastelemalla sekä niitä paikkoja että toimintoja, joiden parissa aikaa vietetään. Arjen tilallisuudellakaan ei ole selkeitä rajoja. Siihen voi kuulua monia erilaisia paikkoja ja laajempia elinympäristöjä. (Felski 2000, 85.) Toisaalta arjen tilallisuus on myös kodintuntua. Tunnetta siitä, että on turvassa. (Heller 1984.) Aineistossa arjen keskeisiksi fyysisiksi tiloiksi nousevat koti, työpaikka ja luonto. Myös kunnan peruspalvelut ja muut julkiset tilat, kuten harrastetilat, sekä sosiaalisen median kaltaiset virtuaaliset tilat ovat osa Inarin kunnassa asuvien ihmisten arkea. Muuttajat haluavat viettää mieluiten aikaa tiloissa, joissa on kodintuntua. Tiloissa, joissa herää kuulumisen tunne. Myös erilaiset liikkumistavat ovat olennainen osa tilallisuutta (em. 85). Seuraavissa alaluvuissa syvennytään tarkemmin muuttajien arjen tilallisuuteen. Tilallisuuden lomassa on luontevaa käsitellä myös arjen modaalisuutta eli niitä rutiineja, tapoja ja toimintoja, joita tiloissa tuotetaan.

7.1.1 Koti

Koti on arjen tilallinen perusta ja keskus. Koti on se tila, josta jokapäiväinen toiminta alkaa, jossa arki tapahtuu – ja jonne päivän päätteeksi palataan. Samalla koti tarjoaa turvaa. (Felski 2000, 85; Heller 1984, 236–239.) Myös Inariin muuttajien kohdalla koti on se paikka, jossa vietetään eniten aikaa arjessa. Muuttajia voisi luonnehtia koti-ihmisiksi: kaikki viihtyvät hyvin kotona – ja näin on ollut jo lähtöalueella.

”Mä oon ollu sillonki [kaupungissa asuessa] aika semmonen, et mä myös viihdyn tosi paljon kotona. Et mä saatan nyhväätä kotona. Et ei se eroa tästä arjesta nykyään.” H5

Kotona halutaan levätä ja olla rauhassa, mutta myös toteuttaa arjen rutiineja ja velvollisuuksia sekä viettää aikaa itselle tärkeiden ihmisten parissa. Rutiinit tuovat arkeen turvaa ja järjestystä, ja ilman niitä elämää olisi vaikea organisoida (Felski 2000, 84). Kotona tehdään kotitöitä, harrastetaan ja tavataan ystäviä. Kodin merkitys korostuu erityisesti silloin, kun töitä tai muita velvollisuuksia on normaalia enemmän. Tällöin myös osa arjen rutiineista, kuten harrastukset, saattavat vähentyä tai jäädä kokonaan pois. Erityisesti matkailualalla työskentelevillä päivät saattavat venyä yömyöhään. Tällöin kotona ladataan akkuja, ja itsestä pidetään huolta nukkumalla, saunomalla ja syömällä hyvin.

Muuttajien kodit sijaitsevat eri puolilla Inarin kuntaa: kaksi asuu taajama-alueiden läheisyydessä ja loput haja-asutusalueiden kylissä, joista osa sijaitsee useiden kymmenien kilometrien päässä taajama-alueiden palveluista. Yleisin asumismuoto on omistusasuminen. Muuttajista kaksi asuu vuokralla. Valtaosa asuu omakoti- tai paritalossa. Kaksi muuttajaa asuu kerrostalossa. Valtaosa asunnoista sijaitsee luonnonläheisyydessä ja veden äärellä. Inarin kunnan tunnistetun asuntopulan (Inarin kunta 2020) vuoksi valtaosalla oli alkuun haasteita löytää hyväkuntoista ja kohtuuhintaista asuntoa. Valtaosa oli löytänyt nykyisen kotinsa sattumalta esimerkiksi paikallisten tuttavien avustuksella. Eräs haastateltava oli päättänyt hankkimaan omistusasunnon melko pian muutettuaan, koska sopivaa vuokra-asuntoa ei ollut löytynyt. Haasteista huolimatta tämänhetkisissä asunnoissa viihdytään, ja ne vastaavat hyvin omiin tarpeisiin ja toiveisiin. Asunto koetaan nimenomaan kotina.

Kodista puhuttaessa ei viitata pelkästään omaan omistus- tai vuokra-asuntoon, vaan myös muihin arjen tiloihin ja laajempiin elinympäristöihin. Muuttajat puhuvat esimerkiksi Inarin kunnasta, naapurustosta, kyläyhteisöstä, asuntoa ympäröivästä alueesta tai Inarin kunnan luonnosta kodin synonyymeinä. Ne herättävät muuttajissa sisäistä rauhaa ja kodintunnetta. Koti on siis myös tunnetila, josta Inarissa asuessa nautitaan – ei pelkkä tila, jonne saavutaan. Hellerin (1984) mukaan koti ei olekaan pelkkä fyysinen tila, vaan paikka, jossa voi tuntea turvaa ja tavata itselle tärkeitä ihmisiä.

”On tullu joku semmonen sisäinen rauha. Ja olen tullut kotiin.” H6

”Mutta siis tavallaan ennen sitä Saariselkää, Kiilopäätä, jossain Vuotson kohilla, ku näkyy ekan kerran ne tunturit siellä. Ni sillon mulle tuli jotenki semmonen fiilis, et nyt mä oon tullu kotiin.” H2

Aineistossa kotiin liitetään vahva turvallisuuden tunne, ja asuinpaikkaa kuvataan lintukodoksi. Sijainnista riippumatta koti on paikka, jossa voi tuntea olevansa niin turvassa, ettei esimerkiksi auton ovien, polkupyörän tai ulko-oven lukitsemiselle nähdä tarvetta. Asioille lähtiessä luotetaan siihen, että naapurit pitävät huolen siitä, ettei kodin pihapiiriin tule ulkopuolisia. Erityisesti syrjäisemmissä

kylissä asuvat saavat turvallisuuden tunnetta luonnonläheisyydestä ja siitä, että koti on kaukana suurista ihmisjoukoista. Kuten monissa maaseutututkimuksissa (esim. Tuorila 2006, 23; Virtanen 2003), myös tässä tutkimuksessa muuttajat kokevat, että luonnon keskellä on turvallisempaa kuin kaupungissa.

”Sama on niinku ton kämpän oven kans tai ku lähtee vaikka käymään kaupassa tai jossain, ni sitte me jätetään vaan ulko-ovi auki. Koska ei sinne voi tulla kukaan. Siinä on aina ne meidän naapurit aina on muut naapurit ja niin. En mä tiä onkse pöljän semmosta toimintaa. Et ainahan sitä pitäis varautua, vaikka tää onki tämmönen lintukoto vähän niinkö. Mutta voihan täälläki sattua ja tapahtua.” H4

”Luonnossa on paljon turvallisempaa, ku vaikka kaupungissa. Täällä voi niinku jättää ovet auki ja auton ja talon ovet auki, ja sitte ku on käyny talavella kaupassa, ni auto käyntiin kaupan pihalle. Ni tommosistaki asioista tuntuu, et tääl niinku jotenki se yhteisö on pieni ja pietään huolta toisistaan.” H2

”Tääl on vähemmän tätä populaatioo, ehkä vähemmän sitä niin sanottua rikollisuutta ja tämmöstä. Että ehkä turvallisempi. Tottakai on turvallisempi täällä kuin kaupungissa, missä on enemmän sitä laitapuolenkulkijaa ja avohoitopotilaita ja kaikennäköstä semmosta. Enemmän liikennettä. Ei tarvi... No, lasten puolestakaan ehkä niin pelota. Ei niinku se turvallisuus pelota mua ollenkaan.” H6

7.1.2 Työpaikka

Työpaikka on kodin jälkeen yksi keskeisimmistä arjen tiloista. Osalla muuttajista työpaikan sijainti vaihtelee, ja työmatka saattaa olla useita kymmeniä kilometrejä. Työpaikalle liikutaan omalla autolla. Eräs muuttaja kulkee töihin kesäisin myös polkupyörällä. Valtaosa työssäkävivistä muuttajista työskentelee fyysisesti samassa tilassa päivästä toiseen. Heillä työpaikka sijaitsee kodin piirissä tai muutamien kilometrien päässä kotoa. Eräällä muuttajalla koronapandemia on siirtänyt työpisteen väliaikaisesti kotiin. Kun valtaosa päivän toimista tapahtuu kodin piirissä, sen rooli arjen keskuksena korostuu (Tikkanen 2018, 9). Osalla työpaikan ja kodin läheisyys ovatkin johtaneet työn ja vapaa-ajan rajojen hämärtymiseen, ja sitä kautta kodin tilojen uudelleenmäärittelyyn. Esimerkiksi vierashuone saatetaan nähdä työnteon tilana, koska oma työpiste sijaitsee siellä.

Valtaosa muuttajista työskentelee matkailualalla joko yrittäjänä tai työntekijänä. Osa tekee matkailun parissa myös sesonkityötä. Osa työskentelee asiantuntijatehtävissä. Työpaikka herättää muuttajissa ristiriitaisia tunteita. Osalle työ on omien arvojen mukaista, unelmien työtä, jossa pääsee toteuttamaan omia vahvuuksia. Työpaikka nähdään toisena kotina ja tilana, jossa valtaosa jokapäiväisistä kontakteista tapahtuu. Erityisesti yrittäjille työntekeä on elämäntapa ja toimintaa, jota ei voi tehdä

vasemmalla kädellä. Osalle työpaikka merkitsee kuitenkin pääasiassa tilaa, jossa käydään hoitamassa omat velvollisuudet – ja sitten tilasta poistutaan. Näille muuttajille työ merkitsee vähemmän, eikä sen nähdä olevan täysin samassa linjassa omien arvojen kanssa. Eräs muuttaja toteaa: *”Se on vaan työtä. Työskentelen täällä, niin se mahdollistaa, että voin tehdä vapaa-ajallani asioita. Vaikka se sotii mun ajatusmaailmaa vastaan.”* Esimerkiksi eräs matkailualalla työskentelevä muuttaja myy työkseen hotellihuoneita, vaikka ei itse pidä hotelleista, vaan yöpyisi mieluummin teltassa. Toinen muuttaja kokee ristiriitaa siinä, että hän on eräoppaan työssään riippuvainen erityisesti ulkomaalaisista turisteista ja Ivalon lentokentästä – mutta näkee samaan aikaan lentämisen ympäristölle haitallisena. Työtä kuitenkin tehdään, koska sillä nähdään olevan välinearvoa, eli työllä pyritään saavuttamaan jotain muuta itselle tärkeää. Työpaikka mahdollistaa sen, että voi elää ja harrastaa kunnassa, jossa rakastaa asua.

7.1.3 Luonto

Inariin muutettua luonnossa vietetty aika on kasvanut jokaisen muuttajan kohdalla eksponentiaalisesti. Luonto on tila, jossa vietetään päivittäin aikaa, ja sillä on merkittävä rooli arjessa. Muuttajien suhde luontoon on samanlainen kuin Högbäckan (2003) maallemuuttajilla: luonto ei ole vain katseen kohde, vaan paikka, joka mahdollistaa tekemisen. Luonto on tila – jopa eräänlainen palvelu – mikä tarjoaa nautintoja kaikille aisteille. Eräs muuttaja kuvaa, kuinka *”luontoannos on saatava joka päivä”*. Annostus luontoa on helppo saada, koska monien muuttajien kodit sijaitsevat luonnon välittömässä läheisyydessä. Toisin kuin kaupungissa, Inarin kunnassa luontoon ei tarvitse varsinaisesti hakeutua – luontoa on kaikkialla. Se on läsnä kodin piirissä, työnteossa ja vapaa-ajalla. Tästä syystä luonnosta ei voi puhua supermarketin kaltaisena, selkeänä tilana, johon siirrytään ja josta poistutaan. Kun jokapäiväisen arjen luontoympäristöstä halutaan kuitenkin irtautua, osa muuttajista suuntaa Inarin kunnan kansallispuistoihin tai erämaa-alueille. Suomen kahden suurimman kansallispuiston välissä eläessä eivät reitit lopu.

Vaikka luonto on ollut muuttajille tärkeää jo kaupungissa asuessa, he kokevat kuitenkin olleensa irtaantuneita luonnosta. Moni kokee, että Inarissa asuminen on lisännyt omaa luontoyhteyttä. Luonnossa olemisesta on tullut tärkeä rutiini. Inarissa luonto ja sen eläimet tulevat konkreettisesti silmille. Riippumatta siitä, asuuko taajama-alueella vai syrjemmässä, keittiön ikkunasta saattaa nähdä saman päivän aikana useita eläimiä: metsähiiriä, kärppiä, riekkoja, rusakoita ja poroja. Eläimet muistuttavat läsnäolollaan siitä, ettei arjen tiloja jaeta pelkästään ihmisten, vaan myös luonnon

kanssa. Siinä missä kaupungissa asuessa moni muuttaja saattoi tuntea asumisstressiä, eli irrallisuuden tunnetta jatkuvassa muutoksessa olevan ympäristön kanssa (Kytö & Kral-Leszczyńska 2013, 7), Inarissa luonto ja arkiympäristössä tapahtuvat hitaammat muutokset luovat pysyvyyden tuntua ja lohtua. Samalla ne luovat mahdollisuuden tulla tutuksi oman elinympäristön kanssa.

Inarin kunnan luonto ja puhdas ilma ovat lisänneet monen muuttajan sekä fyysistä että henkistä hyvinvointia. Elämänlaadun koetaan parantuneen. Eräs muuttaja kertoo päässeensä irti poskiontelontulehduskierteestä – ja toinen ahdistuneesta mielestä. Koska muuttajat kokevat saavansa luonnosta paljon hyvää, sille halutaan antaa jotain myös takaisin. Luonnosta halutaan pitää huolta samalla tavalla kuin kodista. Muuttajat ovat jossain määrin ympäristötietoisia. Koska yksityisautoilusta luopuminen on harvaan asutulla alueella lähes mahdotonta, luonnosta huolehtiminen ja sen kunnioittaminen näkyvät esimerkiksi kierrättämisenä, kuluttamisen pienentämisenä tai lentomatkailun lopettamisena. Inariin muuton myötä muuttajille on muodostunut yhä syvempi rakkaus Suomen ja pohjoisen luontoa kohtaan. Osa kertoo, ettei ole Inariin muutettuaan käynyt kertaakaan ulkomailla. KaukokaiPUUTA ei ole, sillä pohjoinen tarjoaa kaiken tarvittavan.

”Tykkään omalta osaltani niinku edesauttaa sitä, että tää luonto pysyis mahdollisimman monimuotoisena ja samanlaisena.” H6

”Tääl on vähän rennompaa ja saat olla luonnon lähellä. Totta kai tääl on hyvä olla. Järvestä saat kalat ja saat tehdä sellasia asioita, mistä sä nautit.” H1

”Kun oppii hyödyntämään tota luontoa, et mikä vaikutus sillä on sitte taas mieleen. Tää on hyvä ympäristö kääntyä sisäänpäin ja alkaa kuunteleen, mitä itse tarvitsee. [...] Ehkä just vähän sille omalle suorittamisellekin on tullu vastapainoo siihen, että elämää ei tarvii suorittaa, vaan siitä voi niinku nauttii.” H5

”En mä oo kaivannu täältä mihinkään. Et en mä oo käyny ulkomailla kertaakaan sen jälkeen, kun mä muutin tänne. [...] Ehkä jotenki kokee, että täällä riittää sitä semmosta tutkittavaa ja niin paljon paikkoja, mis haluis käydä. Ja sit varmaan ehkä toi ilmastonmuutos ja tämmöset asiatki vaikuttaa, et haluais suosii lähimatkailuu ja kotimaanmatkailua.” H2

Luontokohteista Inarijärvi on paikka, joka nousee esiin jokaisen muuttajan puheessa. Inarijärvi on läsnä jokaisen muuttajan arjessa: sen rannalla tai välittömässä läheisyydessä joko asutaan, harrastetaan tai tehdään töitä. Monen mielestä Inarijärvi on paras asia Inarin kunnassa. Se rikastuttaa jokaisen arkea kauneudellaan. Samalla se on paikka, joka mahdollistaa arjen toiminnallisuuden. Inarijärvellä voi harrastaa, mutta myös liikkua tilasta toiseen ympäri vuoden. Kesäisin järvellä

kalastetaan, uidaan ja veneillään – talvisin pilkitään, hiihdetään ja moottorikelkkaillaan. Suuren pinta-alansa ansiosta se on paikka, jossa voi samanaikaisesti kohdata, tuottaa ja paeta arkea.

Ajan kuluessa Inarin kunnan ainutlaatuihin luontoon saattaa myös turtua, ja elinympäristön ominaisuudet sekä sen mahdollistamat tavat ja rutiinit tulee helposti otettua itsestäänselvytenä – eli niistä tulee modaalisia. Tunturimaisemien arvostus kuitenkin kasvaa, kun keskustelelee kaupungeissa asuvien ihmisten kanssa tai käy välillä muualla. Eräs vuosia Inarissa asunut muuttaja toteaa: *”Kyllä mulle tulee vieläkin semmonen wow-efekti, että oikeesti mä asun täällä. Oikeesti tajuanko mä missä maisemissa mä oon.”* Osa kokee, että kiitollisuus luonnonläheistä ja väljää elinympäristöä kohtaan on kasvanut etenkin koronapandemian alussa, jolloin ylimääräisiä ihmiskontakteja suositeltiin vältettävän. Siinä missä monien muuttajien läheiset joutuivat viettämään karanteenia kaupunkien keskusta-asunnoissa, Inarissa arki jatkui jokseenkin samanlaisena. Luonnon keskellä turvavälien pitäminen ei ole vaikeaa.

7.1.4 Sosiaalinen media

Teknologian kehitys vaikuttaa tilakäsityksiin: esimerkiksi internet tuo maailman niin lähelle, että kotonakin voi tuntea olevansa muualla (Felski 2000, 85). Erilaiset mediat, kuten sosiaalinen media, televisio, internet, radio ja sanomalehdet luovat eräänlaisen virtuaalisen maailman, joka on olennainen osa muuttajien jokapäiväistä arkea. Sanomalehteä selailaan erityisesti aamuisin ja silloin, kun halutaan rauhoittua. Radio pauhaa automatkoja taittaessa, ja televisiota katsotaan erityisesti iltaisin kotona iltapalan kera. Puhelin ja sen mukana kulkevat sosiaalisen median kanavat ovat käytössä pitkin päivää, monissa arjen toiminnoissa. Sosiaalisen median kanavista erityisesti Facebook ja Instagram ovat aktiivisessa käytössä olevia virtuaalisia tiloja. Internetiä käytetään niin töissä, opinnoissa kuin vapaa-ajallakin. Internet helpottaa sosiaalista yhteydenpitoa, mutta myös palveluiden saavutettavuutta: esimerkiksi verkossa asiointi korvaa kaukana olevia tai puuttuvia palveluita.

Sosiaalista mediaa käytetään erityisesti yhteydenpitoon. Sen avulla seurataan lähimmäisten arkea, vaihdetaan kuulumisia sekä jaetaan tietoa omasta arjesta ja itselle tärkeistä asioista. Sosiaalista mediaa hyödynnetään myös tiedonhankintaan, tiedottamiseen sekä paikallisten kanssa viestimiseen. Sekä Inarin kunnalla että Lapin maakunnalla on useita Facebook-ryhmiä, joita muuttajat hyödyntävät arjessaan. Ryhmien kautta voi matalalla kynnyksellä tiedustella mitä tahansa: karanteenin koiran näköhavaintoja, hiihtolatuksen kuntoa tai kimppakyytejä taajamien palveluiden äärelle. Facebook-

ryhmät ovat hyvä esimerkki kuvitelluista yhteisöistä, joiden jäsenet eivät välttämättä tunne toisiaan henkilökohtaisesti (Anderson 2007), mutta ryhmiin kuulumisen kuitenkin lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta. Ryhmien kautta voi saada sisäpiiritietoa, jota ei muuten saisi selville. Toisinaan sosiaalinen media kuitenkin myös ahdistaa. Osa kokee paitsi jäämisen pelkoa eli FoMoa (Przybylski, Murayama, DeHaan & Gladwell 2013) seuratessaan lähtöalueelle jääneiden ystävien yhdessäoloa sosiaalisen median kanavien kautta.

Vaikka valtaosa kokee, että heidän ruutuaikansa on pysynyt muuton jälkeen suhteellisen samana, monet haluaisivat vähentää älylaitteiden käyttöä ja tehdä jotain ”järkevämpää ja kehittävämpää”. Virtuaaliseen maailmaan pakenemisen sijaan arkea halutaan kohdata. Moni muuttajista kertoo tekevänsä säännöllisen epäsäännöllisesti erimittaisia somepaastoja, joiden aikana puhelinta käytetään pääasiassa soittamiseen ja viestittelyyn. Luonnonläheisen asuinympäristön luomat mahdollisuudet ja uudet harrastukset tekevät paastoista helpompia.

”Kyl mä välillä koen, et mä oon liikaa puhelimella. Että ois paljon järkevämpää käydä vaikka kävelyllä tai lukee kirjaa. [...] Jos laittaa jonku äänikirjan ja neuloo, ni se on jotenki ihanan vapauttavaa. Et kokee muka tekevänsä jotain hyödyllisempää tai niinku järkevämpää, kehittävämpää. [...] Se on ehkä ihaninta aina, ku lähtee tonne maastoon vaikka viikoks, et sä laitat sen puhelimen pois. Ja sit sä tavallaan tajuat sen viikon jälkeen, että siellä ei ihan oikeesti oo tapahtunu mitään, mitä mun tarvis tietää.” H2

Osa muuttajista kokee, että Inarissa ihmisillä on kyky olla vahvemmin läsnä hetkissä. Yhdessä ollessa ei yleensä esimerkiksi räplätä puhelinta. Eräs muuttaja pohtii, voiko osasyynä olla se, että Inarissa asuessa tulee harvemmin vastaan tilanteita, joissa puhelimen äärelle helposti hakeudutaan. Arjessa ei esimerkiksi tule juurikaan istuttua julkisissa kulkuvälineissä, jonotettua tai odotettua bussia. Osa kokee, että sosiaalisella ympäristöllä on ollut vaikutusta siihen, että puhelimen sijaan aikaa halutaan käyttää toimintoihin, jotka tukevat omaa hyvinvointia.

”...se kännykän räplääminen yhdistyy siihen, et mihinköhän se sit yhdistyis... Mä mietin, kun täällä ei joudu silleen niinku samalla tavalla just venäileen bussiikaan. Tai venäileen vaik, kun ei oo hirveesti jonoja tai tällästä. Ei tarvita semmosta niinku oheistekemistä, et voiks se siihenki liittyä. [...] Ihmiset osaa olla enemmän läsnä niis hetkissä. Mun suurin osa kokemuksista on slleen, et ku sä istut jonkun kans vaik kahville, niin sit siinä ei oikeesti räplätä sitä puhelinta samaan aikaan.” H5

Osa kokee, että Inarissa asuminen on lisännyt tarvetta rajata omaa arkitodellisuutta niin, ettei erilaisten medioiden käytölle nähdä samanlaista tarvetta kuin kaupungissa asuessa. Osa muuttajista kuvaa arkeaan kuplana. Koska arki tuntuu niin hyvältä, omaa päätä ei välttämättä haluta sekoittaa

maailman uutisia seuraamalla. Erään muuttajan sanoin: ”*Mun elämä pyörii tässä silti, vaikka mie en nyt heti tiedä, mitä jossain muualla on tapahtunut*”. Myös valtamedian uutisointi herättää tunteita. Uutisten koetaan eksotisoivan lappilaista elämää liikaa. Osa kokee, ettei valtaosa valtamedian uutisotsikoista kosketa omaa elämää, vaan pääasiassa kaupungissa ja erityisesti pääkaupunkiseudulla asuvien ihmisten arkea. Yleissivistyksen vuoksi uutisia seurataan, mutta ei välttämättä yhtä aktiivisesti kuin ennen.

”...kun on löytänyt sen oman rauhan, niin on myös ehkä vähän semmonen, et en halua kuunnella uutisia, en haluu katsoa uutisia. Et mun elämä on aika pieni piiri tässä ja nyt. [...] Että se semmonen kupla kyllä tulee. [...] Mut sit mä koen, että ihmisen onnellisuus ja viisaus tulee jostaki muusta, ku sitä yhteiskuntaa tai sitä seuraamalla, mitä täällä tapahtuu.” H6

”Välillä myös ärsyttää semmonen eksotisointi tavallaan valtamediajutuissa. Että ne oikeen suurentelee semmosia eroja. [...] Se ei anna sitä oikeeta kuvaa, että ihan tavallisia ihmisiä täällä ollaan. (naurua)” H4

7.1.5 Palvelut ja kuluttaminen

Kodin, työpaikan ja luonnon lisäksi Inarin kunnan taajama-alueilla sijaitsevat peruspalvelut ovat olennainen osa muuttajien arkea. Ennen muuttoa muuttajia oli mietityttänyt Inarin kunnan palveluntarjonta, sillä usein palveluita on harvaan asutulla maaseudulla niukalti. Muuttaessa palvelujen saatavuuteen oli suhtauduttu varautuneesti. Osa oli miettinyt, onko kunnassa terveyskeskusta, kirjastoa tai löytyykö ruokakaupoista samanlaisia elintarvikkeita kuin kaupungista. Rajallisemmat aukioloajat olivat aluksi osalle shokki. Palveluntarjonta oli kuitenkin yllättänyt muuttajat positiivisesti. Muuttajat kokevat, että Inarin kunnasta saa lähes kaiken, mitä ihminen tarvitsee arjessaan. Maaseudulle muuttaessa palvelut tai niiden läheisyys eivät olekaan ratkaisevin tekijä, vaan enemmän kiinnitetään huomiota rauhalliseen ympäristöön (Tuorila 2006, 41).

”Täältä saa melkeen kaiken, mitä ihminen tarvitsee [...] Täällä on niinkö tosi hyvät peruspalvelut verrattuna joihinki muihin kuntiin. Täällä on kuitenkin ihan ok:n kokonen lukio, ku vertaa johonki muualle. Ja täällä on terveyskeskus ja kuitenkin ruokakauppoja. Ei kaikissa kunnissa oo näin hyvä tilanne. Niinkö Lapissa. [...] Mun mielestä täällä on tosi helppo päästä tonne hammashoitolaan ja lääkäriin ja joka paikkaan.” H4

”Itelle on kyl tällä hetkellä riittänyt Ivalon palvelut. En mä koe, että mä tarvisin mitään muuta. [...] Loppupeleissä aika vähällä pärjää. Mitähän mä niinku ees kaipaisin tänne? En mä tiä. (naurua)” H2

”Semmoset perusasiat kyllä löytyy tästä. Niinku autonhuoltoon liittyvät ja tämmöseen arkiseen elämään liittyvät, että... Vaatteita en tykänny etelässäkään shoppailla. Muutaku retkeilyvarustusta ja retkeilyvaatteita. Tuntuu, et tääl on kaikki.” H6

Taajama-alueiden lähellä asuvat käyttävät palveluja jopa päivittäin. Esimerkiksi ruokakaupassa saatetaan käydä useamman kerran viikossa. Syrjemmässä asuvat muuttajat käyttävät palveluja harvemmin, ja yhdellä kertaa pyritään hoitamaan useampi asia. Kauempana asuvat muuttajat suosivat suurempien ruokaostosten tekemistä noin kerran viikossa. Isoilla ruokaostoksilla pyritään säästämään aikaa, rahaa ja bensaa. Ruokakaupan kaukainen sijainti tarkoittaa myös sitä, että ostoslista on suunniteltava tarkasti etukäteen ennen kaupassa asiointia. Esimerkiksi unohtuneen kahvipaketin vuoksi ei kannata ajaa uudelleen kauppaan. Organisointikyky muodostuukin usein maaseudulla asuvien tärkeäksi arjen taidoksi (Hämeenaho 2014, 95).

”Kun kaupungissa asuit, niinku ihan kaupan vieressä, niin sit tuli käytyä melkein joka päivä. Nyt erityisesti niinku korona-aikaan on ollu ihana, ku käy kerran viikossa kaupassa ja sitte voi olla kotona. Ja muutenki ehkä tulee käytyä harvemmin, ku asuu syrjässä. Se on jotenki vapauttavaa.” H2

Tuorilan (2006, 40) mukaan maaseudun hyvänä puolena pidetään sitä, että siellä on helpompaa olla kuluttamatta kuin kaupungissa. Myös Inariin muuttajat kokevat omien kulutustottumusten muuttuneen. Kulutustottumuksiin on vaikuttanut sekä Inarin kunnan heikompi palveluntarjonta, mutta myös muuttuneet käsitykset siitä, mikä on elämässä tärkeää. Siinä missä kaupungissa asuessa erikoisliikkeissä ja ravintoloissa käyminen oli arkipäivää, Inariin muutettua siitä on tullut luksusta. Kaupungissa rahaa meni enemmän esimerkiksi ravintoloihin, kahviloihin, vaatteisiin ja kodinsisustukseen. Inarissa asuessa on helpompaa olla käyttämättä rahaa, koska elinympäristö tarjoaa vähemmän houkutuksia. Esimerkiksi vaatteisiin ja kosmetiikkaan tulee käytettyä vähemmän rahaa, sillä ulkoisiin seikkoihin ei tarvitse kiinnittää yhtä paljon huomiota kuin kaupungissa. Erään muuttajan sanoin: *”Ei tarvii välittää miltä näyttää”*. Myös heräteostosten määrä on laskenut, sillä toisin kuin kaupungissa, Inarissa kaikkia tarpeita ei ole mahdollista tyydyttää välittömästi.

Valtaosa muuttajista käyttää rahaa harkitusti. Rahaa käytetään myös laadukkaampiin asioihin, kuten hyvään ruokaan ja harrastusvälineisiin. Moni kertoo panostavansa etenkin retkeilyvaatteisiin ja -tarvikkeisiin, sillä niitä tarvitaan lähes joka päivä. Pitkien välimatkojen vuoksi rahaa menee paljon myös bensaan. Verkkokauppoja suositaan silloin, kun tulee tarve hankkia jotain, mitä ei Inarin kunnasta saa. Toisaalta myös paikallisten yrittäjien aktiivisuutta kehuaan: jos jotain tuotetta ei ole saatavilla, sitä pyritään tilaamaan.

”Rahan kulutuski on muuttunu kyl tosi paljon. Ei käy ulkona syömässä, ei shoppaile. Paitsi sitte ehkä mulla niinkun tohon tommoseen retkeilykampeeseen ja tommoseen tarvikkeeseen mulla sit menee aina niinku nettikaupoista tilaa, mut sit mä jotenki suon sen ittelleni. Et mä niinku sijotan johonki tommosiin loppuelämän niinku juttuihin.” H2

”Ostaa paljon vähemmän ja paljon harkitummin. Mä aina niinkö toivotin itelleni [kaupungissa], että osta vähemmän, mutta laadukkaampaa ja semmosta, mistä oikeesti tykkää. Niin se oikeesti toimii täällä.” H4

”No ehkä noi kulutustottumukset just, että ei osta niin usein. Ja just että ennemmin ettii, että just jos jostain sais käytettynä ja... Näin. Mut sit tietenki, mihin se vaikuttaa ehkä on se, että ei just käy niin usein ulkona syömässä tai ulkona ostaa kahvia. [...] ...mä en heti osta asioita, et mä annan niinku sen tarpeen kasvaa niin sanotusti. Et miettii, että tarviinks mä oikeesti tätä niin usein, että se pitää hankkii?” H5

Vaikka Inarin kunnan palveluntarjontaan ollaan tyytyväisiä, välillä täytyy kääntyä kauempana sijaitseviin kuntien ja kaupunkien palveluntarjonnan puoleen. Osa kertoo asioivansa säännöllisesti Sodankylässä lähes 200 kilometrin päässä. Syynä tälle on esimerkiksi siellä sijaitseva maailman pohjoisin Lidl-myymälä. Rovaniemellä asioidaan erityisesti silloin, kun halutaan päästä ostoksille, juna-asemalle tai laajemman kulttuuri-, kahvila- ja ravintolatarjonnan äärelle. Rovaniemellä käydään myös silloin, kun tarvitaan erikoissairaanhoidon palveluja. Eräs aikanaan raskaana ollut muuttaja oli joutunut käymään Rovaniemellä saakka niin ultraäänitutkimuksissa kuin synnyttämässäkin.

Inarin kunnan palvelujen kehittämis ehdotukset ovat samankaltaisia kuin Mattilan ja Vesterisen (2020, 56–57) opinnäytetyötutkimuksessa, ja ne liittyvät erityisesti harrastusmahdollisuuksien edistämiseen, vuokra-asuntojen saatavuuden parantamiseen sekä kahvila- ja ravintolatarjonnan kehittämiseen. Kuntaan kaivataan parempaa kuntosalia, kahviloita sekä ravintoloita, joissa tarjottaisiin muutakin kuin pubi- ja grilliruokaa. Myös etämahdollisuuksien toivotaan kehittyvän niin, että erilaisille kursseille ja luennoille olisi mahdollisuus osallistua Inarista käsin. Myös asuntopulaan toivotaan ratkaisuja. Eräs muuttaja pohtii: *”...mitä järkee rakentaa noita uusia hotelleja, kun ei oo työntekijöille asuntojakaan? Et ku tääl on ollu niin hirveen kortilla nää kaikki asunnot.”* Tulevaisuudessa vuokra-asuntojen laadun ja määrän toivotaan kehittyvän, sillä tällä hetkellä saatavilla olevat asunnot koetaan huonokuntoisiksi ja kalliiksi.

”Mä kaipaaisin tänne kunnon kuntosalin. Sellasen nykyaikaisen ja tilavan. Sitte varmaan noita siis semmosia oikeesti hyviä ravintoloita. Sellasia, missä sais niinkö semmosta... Ei tommosta pubi- ja grilliruokaa.” H4

”Välillä on sit ehkä semmosta, että joo, nyt tekis mieli jotain kiinalaista ruokaa, että haenpa takeawayna. Öö, eipäs sitä saakaan. Paitsi jostain Rovaniemeltä.” H2

Vaikka arki on pienempää ja tiloja on määrällisesti vähemmän kuin kaupungissa, muuttajat ovat onnellisia siitä, että Inarin kunnassa on niin paljon paikkoja, joissa voi tuntea olevansa turvassa ja kotona. Kun on vähemmän mahdollisuuksia ja paikkoja, joissa käydä, on toisaalta myös helpompi keskittyä niihin asioihin, joista nauttii.

”Arki on pienempää ehkä. Mut kyl mä koen, että mä saan tästä paljon enempi silti. Että jotenki se semmonen ilmaseks saatava hyvä on paljon tärkeempi mulle, ku mitä mä vois rahalla ostaa jossain kaupungissa.” H2

7.1.6 Arjen tilasta toiseen liikkuminen

Suurin muuttajien liikkumiseen vaikuttanut tekijä on ollut julkisten liikenneyhteysien puute. Vaikka Inarin kunnan liikenneyhteydet Etelä-Suomeen ovat etenkin Ivalon lentoaseman ansiosta hyvät, kunnan sisäistä julkista liikennettä on vähän. Mitä kauempana taajamista asutaan, sitä heikommat julkiset kulkuyhteydet ovat. Heikon julkisen liikenteen vuoksi maaseudulla asujalle oma auto on usein välttämättömyys (Lehtola 2008, 5). Myös muuttajat kokevat, että auto on tärkein kulkuväline arjessa. Oma auto tuo vapautta arjessa tapahtuvaan liikkumiseen (ks. myös Pekkanen 1996, 83). Osa kokee, että taajama-alueilla olisi mahdollista asua ilman autoakin. Tällöin arjen elinpiiri jäisi kuitenkin kapeaksi, ja arjessa tapahtuvaa liikkumista ja toimintaa tulisi suunnitella enemmän.

”...enhän mä pystyis asuun [Inarin kunnan kylässä], jos mulla ei olis autoo. Ku ei täällä oo mitään julkista liikennettä.” H5

Puolella muuttajista on yksi auto ja puolella kaksi autoa käytettävissään kotitaloudessaan. Kaksi autoa koetaan tarpeelliseksi etenkin silloin, kun koti sijaitsee syrjemmässä tai kotitalouteen kuuluu puoliso tai lapsia. Toinen auto koetaan tärkeäksi myös silloin, kun perheessä on kaksi työssäkäyvää ihmistä. Kun arjen sujuvuus ei ole yhden auton varassa, säästää aikaa. Myös turvallisuuden ja vapauden tunteet lisääntyvät, kun esimerkiksi puolison menemisistä ei tarvitse olla riippuvainen.

Muuttajista kaksi ei ollut omistanut autoa ennen Inariin muuttoa. Muuton varmistuttua molemmat olivat päätyneet hankkimaan auton ajatellen, että se on välttämättömyys arjen sujuvuuden kannalta. Kaupungissa asuessa autottomuuden syinä olivat etenkin kaupungin hyvät liikenneyhteydet sekä ekologisuusajattelu. Vaikka julkisilla kulkuvälineillä liikkuminen koettiin toisinaan vaivalloiseksi ja aikaa vieväksi, yksityisautoilu olisi kaupungissa asuessa sotinut omia arvoja vastaan. Lisääntynyt yksityisautoilu ovatkin tuottaneet monelle henkisiä haasteita. Moni kokee ristiriitaisia tunteita sen

suhteen, että asuu luonnon keskellä, mutta on kuitenkin riippuvainen ympäristölle haitallisesta yksityisautoilusta. Samanlaisia ristiriitaisia kokemuksia nousi esiin myös Tuorilan (2006, 11) tutkimuksessa, jossa koettiin, että itselle tärkeitä vihreitä arvoja voi olla vaikea toteuttaa maaseudulla asuessa.

”Se oli mulla ehkä niinku yks isoimmista kipukynnyksistä, kun mä tulin tänne, että kun mä en ollu käyttäny tai omistanu autoo, vaan siellä pääs julkisilla. Niin sit se, että se yksityisautoilun määrä kasvo ihan älyttömästi täällä. [...] Edelleenkin vähän kipuilen sitä [yksityisautoilua] välillä ja mietin, että onks tää nyt ihan kauheen ekologista, että asuu näin ihanassa paikassa, mut samaan aikaan on pakko olla se auto.” H5

Auto ei ole aina se nopein ja vaivattomin liikkumisväline Inarin kunnassa asuessa. Autoilun lisäksi muuttajat liikkuvat myös polkupyörällä, moottorikelkalla ja veneellä. Polkupyöräilyä suositaan erityisesti kesäisin. Eräs taajaman läheisyydessä asuva muuttaja kulkee kesällä mielellään polkupyörällä, sillä kaikki arjen tilat työpaikasta ruokakauppaan ja lapsen hoitopaikkaan löytyvät muutaman kilometrin etäisyydellä toisistaan. Yksi muuttajista olisi valmis pyöräilemään talvisinkin, mikäli taajamaan johtavalla tiellä olisi leveämpi kaistale jalankulkijoille ja pyöräilijöille. Myös moottorikelkkailu on osa monen muuttajan elämää. Kelkkailu ei ole vain harrastus, vaan myös työnteon ja liikkumisen väline. Moottorikelkka mahdollistaa pääsyn sellaisiin paikkoihin, joihin ei muuten pääsisi esimerkiksi suuren lumimäärän takia. Osa muuttajista käyttää moottorikelkkaa myös talvisin työmatkan taittamiseen. Kodin sijaitessa Inarijärven tai muiden vesireittien varrella, liikkuminen vettä pitkin on toisinaan nopeampaa kuin autoteitä pitkin. Pinta-alaltaan suuri Inarijärvi helpottaa talvella monen elämää, sillä jäätynyttä järveä pitkin pääsee oikaisemaan ja liikkumaan nopeammin paikasta toiseen. Vastavuoroisesti kesällä saman matkan voi taittaa veneellä.

Inarissa asuessa ja liikkeessa on huomioitava arjen elinympäristön luonnonläheisyys ja se, että eläimet ovat osa inarilaista arkea. Esimerkiksi poroja näkyy niin taajamien urheilukentillä kuin ruokakauppojenkin edustoilla. Tiettyyn aikaan vuodesta poroja saattaa olla niin paljon teillä, että ne hidastavat matkantekoa. Myös sääolosuhteet vaikuttavat liikkumiseen. Koska pohjoisessa on talvi noin puolet vuodesta, autossa on oltava lämmintä vaatetta siltä varalta, että auto jättää tielle. Vaatteiden lisäksi on hyvä pitää mukana lapiota etenkin autolla ja moottorikelkalla liikkeessa. Lapiolla saa kaivettua niin kelkan kuin autonkin pois lumesta. Lapiota voi tarvita myös eläimeen, kuten poroon, osuessa. Jos eläin loukkaantuu, sitä ei saa jättää kitumaan, vaan autossa on oltava jotain, jolla sen voi tappaa.

”Vaatteet pitää olla siellä autossa talvella, koska jos auto jumahtaa tonne eikä oo kuuluvuutta, niin... Sit sä ootat siellä tien varressa. Ja se, että pitää olla lapio. Että jos osut poroon, niin sun pitää pystyä tappaan se.” H5

Inariin kunnassa asuminen on tuonut uutta näkökulmaa liikkumiseen liittyviin teemoihin. Osa kertoo vielä kaupungissa asuessaan kannattaneensa sähköautoilua sekä auto- ja bensaveron nostamista. Harvaan asutulla alueella ja heikkojen julkisten liikenneyhteyksien äärellä asuminen on kuitenkin lisännyt ymmärrystä maaseudulla asuvien ihmisten arjesta sekä siitä, että samat asiat ei ole kaupungissa ja maaseudulla asuville välttämättä mahdollisia.

”Sillon kannatti hirveesti sitä, että kuljetaan julkisilla ja automaksut kauheen korkeiksi (naurua). Sitte kun ei mee mitään busseja, ei vaan kerta kaikkiaan kulje, niin sit on pakko tavallaan toivoo, että voi että, kunpa tuo autovero pysyis kohtuullisena.” H4

”Ne on jänniä keskusteluja, kun Helsingin keskustassa asuva on sitä mieltä, että kaikkien pitää vaihtaa sähköautoihin nyt, ja sitten asut täällä ja mietit, että joo... Että ei se vaan niinku toimi täällä se ajatusmaailma.” H6

7.1.7 Välimatkat

Koska tutkimuksenkohteena on pinta-alaltaan Suomen suurin kunta, pitkät välimatkat ovat osa Inarin kunnan asukkaiden jokapäiväistä elämää. Muuttajat kokevat, että Inarissa asuminen on muuttanut omia käsityksiä välimatkoista. Paunikallion (1997, 22) mukaan maaseudun pitkät välimatkat koetaan yleensä ongelmana. Muuttajat ovat kuitenkin sopeutuneet välimatkoihin hyvin ja ne nähdään tavallisena osana arkea. Koska liikenneruuhkaa ei ole nimeksikään, paikasta toiseen liikkuminen ja erityisesti autolla ajaminen ei tunnu niin työläältä kuin kaupungissa. Kauniiden tunturimaisemien ja rauhallisen liikenteen vuoksi autolla ajamista pidetään jopa rentouttavana. Mielenkiintoista on, että Inarin kunnassa matkaa mitataan kilometrien sijaan ajassa. Se antaa totuudenmukaisemman kuvan paikkojen saavutettavuudesta.

”Mun mielestä toi on aina ihanaa, kun ajelee tuolta etelästä tänne. Niin siinä joskus Rovaniemen jälkeen sitten ku tiet alkaa vaan tyhjentyä ja sit sä saat niinku ajaa ihan omaa matkaas silleen, ettet mee missään letkassa. Ni se on must jotenki ihanan vapauttavaa.” H2

Muuttajat ovat valmiita liikkumaan kauas pienelläkin varoitusajalla. Sen sijaan kaupungissa asuessa muutaman kymmenen kilometrin päähän matkustamista tuli pohdittua päiviä tai jopa viikkoja. Inarissa asuessa esimerkiksi Rovaniemelle, satojen kilometrien päähän, saatetaan lähteä hetken

mielijohteesta päiväreissulle. Sodankylässä, noin 200 kilometrin päässä, saatetaan käydä päiväseltään asioilla tai tapaamassa ystävää lenkkeilyn merkeissä, joka on sama kuin Tampereella asuva kävisi tekemässä ruokaostokset Helsingin Kauppakeskus Redissä.

”Sitä voi lähtee Rovaniemellä käymään asioilla ihan tosta vaan. Ei sitä pohdi. Mut sillon, kun asu [kaupungissa] ja piti [alle 100km päässä sijaitsevaan kaupunkiin] mennä, niin piti miettiä viikko, koska lähtee.” H1

”Eikä tunnu enää pitkältä ajaa joku kolmesataa kilometriä. Että täällä saattaa olla silleen, että tekee mieli lähtee shoppaileen, niin ajetaanpa aamusta Rovaniemelle ja käydään shoppaileen ja tullaan illalla takasin. (naurua) On se kyllä aika hurja matka.” H4

Vaikka arjen välimatkoihin on totuttu, on tilanteita, joissa pitkät välimatkat tuottavat päänvaivaa. Osa kokee, että joistain ylimääräisistä asioista on täytynyt luopua pitkien välimatkojen vuoksi. Erään muuttajan mukaan valtaosa itseä kiinnostavista koulutusmahdollisuuksia järjestetään useimmiten niin kaukana, ettei niihin kannata osallistua, sillä se veisi liikaa aikaa ja rahaa. Pitkien välimatkojen luomat haasteet korostuvat myös silloin, kun on tarvetta erikoissairaanhoidon palveluille. Eräs muuttaja oli herännyt pohjoisen pitkiin välimatkoihin raskaaksi tullessaan ja ymmärtäessään, että ultraäänessä ja synnyttämässä täytyy käydä Rovaniemellä asti. Toinen muuttaja pohti, kuinka haastavaa on esimerkiksi utsjokelaisella odottavalla äidillä: *”Jos Helsingissä muuttais synnytysosasto Vaasaan, niin mites hesalaiset suhtautuis? [...] Se on sama matka.”* Keskussairaalan kaukainen sijainti mietityttää jonkin verran myös ikääntyviä haastateltavia, jotka miettivät iän myötä lisääntyviä terveysriskejä. Pitkä välimatka ei kuitenkaan vielä pelota.

”Se, missä niinkö huomaa, että palvelut on kaukana, niin on tuo keskussairaala. Varsinki ton lapsen suhteen niinkö kaikki synnytyshomma ja tämmöset, niin ne oli shokki. [...] Se oli silleen, että mä menin kaverille punkkaamaan sillon, kun mulla oli laskettu aika. Mut mullahan meni kaks viikkoa yliajalle se raskaus, niin mä olin kaks viikkoa siellä kavereiden nurkissa... Se oli aivan kauheeta! Mutta se oli kuitenkin helpotus, ettei tarvinnu sitte täältä lähteä kipiänä. [...] Mutta se on tosi turhauttavaa lähtee käymään jossaki ultrakuvassa tai jossain Rovaniemellä asti.[...] Siinä menee koko päivä ja 600 kilometriä. Päälle.” H4

Pitkät välimatkat haastavat arkea myös silloin, kun halutaan nähdä etelässä asuvia läheisiä. Valtaosa muuttajien perheenjäsenistä ja ystävistä asuvat satojen kilometrien päässä, joten matkustamiseen on varattava melkein yksi kokonainen päivä suuntaansa. Pitkien välimatkojen vuoksi valtaosa matkustaminen tapahtuu usein lomien aikaan. Vaikka läheisiä on ihana nähdä, moni kokee etelässä käymisen stressin aiheena. Pitkät ajomatkat kuormittavat. Lomien aikaan ei jaksettaisi aina lähteä

jonnekin – joskus olisi kiva jäädä vain kotiin. Kerta toisensa jälkeen autonratin taakse kuitenkin istutaan, koska muuten läheisiä ei välttämättä koskaan nähdä.

”Ku tuli tuo lapsi ja sitte ei oo niitä mummoloita ja semmosia tukiverkkoja lähellä, niin se niinku välillä arvelluttaa, että jaksetaanko me oikeesti tätä 20 vuotta eteenpäin? Aina kulkea tuolla jossain sukulaisissa niinkö 800 kilometrin päässä? Se on semmonen, mitä mieltii. [...] Aina ku on joku loma tai joku, niin sitten se on melkeen aina lähettävä sinne omien vanhempien luo. Tai aina lähettävä jonnekki, koska muuten niitä ei nää ikinä. (naurua)” H4

7.2 Arjen rytmi Inarissa – *”On paljon kotona ja luonnossa, ja siellähän ei niinku kummassakaan oo silleen tavallaan kiire.”*

Maaseutumainen elämä yhdistetään usein kiireettömyyteen ja rauhalliseen elämänrytmiin. Inarin kunnassa eletty arki koetaankin pääasiassa rauhallisena ja hitaana osittain omien valintojen, mutta myös asuinympäristön tekijöiden vuoksi. Muuttajien kokemus on, että kaupungin kiireinen ilmapiiri loi helposti kiireellisyyden tunteen, vaikka itsellä ei olisikaan ollut kiire. Lisäksi arki sisälsi paljon odottamista: joka päivä odotettiin joko bussin saapumista, Wolt-kuskia, liikennevalojen vaihtumista, autojonon etenemistä tai omaa vuoroa kassajonossa. Koska Inarin kunnassa on vähemmän ihmisiä, palveluja ja liikennettä, myös odotettavaa on vähemmän. Kun mahdollisuuksia on vähemmän, eikä aikaa kulu toiminnosta toiseen siirtymiseen, myös suoritettavaa on vähemmän – ja aikaa jää itselle merkityksellisille asioille.

Aineistossa korostuu tunnepohjaisuus ja suunnittelemattomuus. Arkea ei haluta aikatauluttaa kovin pitkälle, vaan asioita tehdään mielellään spontaanisti omaa tunnetta ja jaksamista seuraten. Erityisesti korona-aika on vahvistanut ajatusta siitä, ettei arkea haluta täyttää erilaisilla aktiviteeteillä. Ajatus on vahvistunut erityisesti niillä, jotka olivat haastatteluhetkellä työttömänä. Moni myöntää, että ei haluaisi aikatauluttaa elämää liian pitkälle. Vapaapäiville sovitaan mieluusti vain yksi aikataulutettu toiminto, kuten hiihtoretki tai tapaaminen ystävän kanssa. Esimerkiksi vuorotyössä työskentelevien tai kaukana asuvien ystävien näkemistä on kuitenkin aikataulutettava.

”Just eilen näin paria luokkakaveria ja puhuttii siitä, että et ku ei jaksu hirveesti suunnitella elämää tai silleen, et no millo nähään. Et sit se on vähän niinku silleen extempore, et no, mennäänkö huomenna tekeen ruokaa notskille? [...] Että niinku yks asia per päivä. Sit ehkä mä oon jollain tavalla semmonen extemporetyyppi, että mä en niinku jaksu mieltii, että no viikon päästä keskiviikkona mä nyt lähen jonkun kaverin

kanssa hiihtämään. Et sitku tulee vaikka se ens viikon keskiviikko, niin jos aamulla tuntuu, että ooh hieno keli, et nyt mä lähden. Niin sit mä saatan lähtee yksikseni.” H2

Muuttajat kokevat, että Inarin kunnassa – ja ylipäätään Lapissa – ajankulua kuvaavat käsitteet ovat jokseenkin subjektiivisia ja poikkeavia. Esimerkiksi *nyt, kohta, lähiaikoina* tai *pian* koetaan laajoina käsitteinä, jotka voivat tarkoittaa oikeastaan mitä tahansa.

”Ehkä mä kuitenkin aattelin, että ollaan sillai semijoustavia täällä. Et se kohta tai niinku lähiaikoina tai pian, ni se voi tarkoittaa niinku... Se on aika laaja käsite, että mitä se tarkoittaa. Viis minuuttia? Viis tuntii? Viis päivää? (naurua)” H2

Inarin kunnassa pidempään asuvat kokevat, että Inarin kunnassa vallitseva käsitys ajasta on vuosikymmenten aikana jokseenkin ”eteläistynyt”, ja sovitusta aikatauluista pidetään kiinni niin, että paikalle saavutaan suurin piirtein siihen aikaan, kun on sovittu. Yksi muuttajista kokee, että nykyään arki on ”ryhdikkäämpää”. Silti arjessa ei ole vielääkään kiire. Arki on enemmän hetkessä kuin tulevassa elämisestä. Erään muuttajan sanoin: *”Täällä ei kaikki onnistu ihan viidessä minuutissa, niinku etelässä.”*

”Siihen aikaan ei ollu puhelimia, ei mitään. Ni siis kännyköitä. [...] On se paljon kiriny siitä. Mut kyl se vieläkin on vähän sillai, että ei oo hoppu. Mutta tota kyllä voi sanoo näin, että jos jotain sovitaan, esimerkiks tilaat vaikka lika-auton tähän tai sähkömiehen, niin kyllä se tulee sillon, kun... Suurinpiirtein. Ainaki sen päivän aikana.” H1

Rauhallinen arjen rytmi vaatii myös kärsivällisyyttä ja kykyä antaa asioille aikansa. Vaikka muuttajien arjessa korostuu eräänlainen spontaanius ja suunnittelemattomuus, arjessa on aina oltava varasuunnitelma valmiina, jotta arki pyörii. Luonnon ja pitkien välimatkojen keskellä asuessa voi tapahtua yllättäviä asioita, joihin on varauduttava. Jos kulkuväline, kuten auto tai moottorikelkka, menee talvipakkasilla rikki, ensimmäisenä on huolehdittava, kuinka pysytään lämpimänä. Vasta sitten soitetaan apua.

”Täällähän on tällänen sanonta, että jos kelkka menee rikki, ni ensimmäiseks sytytetään tulet ja keitetään kahvit. Ja sit ruvetaan miettimään, että mitäs tehdään. [...] Jos ei A-suunnitelma onnistu, niin sit on heti B-suunnitelma valmiina. Elikkä tääl on ainaki meillä se, että me ei kuljeta niinku yhden suunnitelman varassa tavallaan. Et meil on heti sit tilalle. Et tilanne jatkuu eteenpäin.” H3

Vaikka arki on henkilökohtaista, yhteiskunta ja sen rytmit vaikuttavat myös yksilöiden rytmiin. Erityisesti työelämä, koulut ja eri palveluiden aukioloajat ohjaavat ajankäyttöä. (Hämeenaho 2014,

38; Jokinen 2005, 13.) Sen lisäksi, että Inarin kunnasta puuttuvat matkaa hidastavat liikenneuhkat, kunnasta puuttuvat myös ympäri vuorokauden auki olevat ruokakaupat ja apteekit. Kaupunkia rajallisemmat aukioloajat pakottavat asukkaat mukautumaan ja toimimaan palveluiden aukioloaikojen mukaisesti. Samalla ne vapauttavat myös päätöksenteolta ja suorittamiselta.

Jokisen (2005, 21) mukaan modernin kapitalismin pakkorytmit, kuten työajat ja kaupungin liikenneuhkat eroavat ihmisen luontaisesta rytmistä. Arki tuottaa hyvinolontunteen, kun ihminen saa toimia itselle sopivassa rytmissä (Heller 1984). Muuttajat kokevatkin, että Inarissa vallitseva elämänrytmi tuntuu itselle luontaisemmalta. Kun ympärillä on vähemmän ärsykeitä, mahdollisuuksia ja velvollisuuksia, on helpompi kääntyä sisänpäin, kuunnella omia tarpeita sekä vaikuttaa oman arjen rakentamiseen. Autonomisuus lisää hyvinvointia (Korvela 2014, 339). Valtaosa kokee, että suorittaminen tai kiireen ylläpitäminen on vaikeaa, kun ympärillä on vähemmän ärsykeitä ja paljon luontoa – ja luonnossa ei voi koskaan olla kiire.

”Kyl mä ehkä miellän, että täällä on jotenki rauhallisempi se tahti. Mut ehkä se nyt myös johtuu siitä, että täällä on jotenki vähemmän sitä niinku virikettä ja ärsykettä. Et se on jotenki ehkä semmonen niinku... On paljon kotona ja luonnossa, ja siellähän ei niinku kummassakaan oo silleen tavallaan kiire.” H2

”Jotenki on alkanu miettiä, et mikä on oikeesti oleellista täs elämässä. [...] No ehkä vähän sille omalle suorittamisellekin on tullu vastapainoo siihen, että elämää ei tarvii suorittaa, vaan siitä voi niinku nauttia.” H5

Vaikka rauhallisempi arjen rytmi tukee hyvinvointia, se luo myös haasteita. Koska elämä ei ole enää minuuttiaikataulua, on enemmän aikaa ajatella ja kohdata mielensisäisiä mörköjä.

”Koska se elämä etelässä oli sitä hektistä minuuttiaikataulua. Ei ehtiny pysähtymään ja miettimään niin paljon omaa elämää kuin täällä. Täällä on enemmän aikaa istuskella sohvilla ja pyöritellä peukaloita. Niin ehkä haastavinta on se... Pärjätä omien ajatusten kanssa.” H6

7.2.1 Työ arjen rytmittäjänä

Työ on tärkeä arjen rytmittäjä. Vain yksi muuttajista työskentelee kahdeksasta neljään työssä. Loput työskentelevät joko yrittäjinä tai vuorotyössä, jossa työajat ovat joustavia ja voivat muuttua lyhyelläkin varoitusajalla. Vuorotyössä ja yrittäjänä työskentelevät kokevat, ettei eroa viikonloppujen tai vapaapäivien ja arkipäivien välillä juuri ole. Erään yrittäjänä työskentelevän muuttajan mukaan

kaikki päivät ovat niin samanlaisia, että aamulla on oikein pohdittava, mikä päivä on. Haastatteluhetkellä ilman työtä olleet muuttajat eivät kokeneet tilannettaan ongelmana, vaan enemmänkin väliaikaisena nautintona, joka mahdollistaa sen, että työaikojen sijaan omaa arkea voikin rytmittää itse. Koska työpaikalle ei tarvitse lähteä, kotoa poistutaan mielellään lähes päivittäin jonnekin: ulkoilemaan, ruokakauppaan tai ystävän luo kahville. Kun kotoa tulee välillä poistuttua, kotiin palaaminen ja siellä oleminen tuntuu nautinnollisemmalta.

Koska yrittäjänä työskentelevien muuttajien työ on lähes ympärivuorokautista, työtä on vaikea erottaa muusta elämästä. Pitkistä työpäivistä huolimatta työ koetaan vähemmän hektiseksi kuin kaupungissa. ”Voi, miten mä oon nauttinu, kun ei puhelin soi”, toteaa eräs yrittäjänä työskentelevä muuttaja. Koronapandemia on rauhoittanut arkea entisestään, sillä pandemian alkaessa asiakkaat peruuttivat tulonsa, ja kalenteri tyhjentyi täysin.

”Nyt me ollaan niin onnellisessa asemassa, että me ei olla tehty noita miljoonainvestointeja. Pantiin työntekijä lomalle ja pienet kulut on, niin me pärjätään hyvin. [...] Kaikki peruuttivat. Olis erittäin hyvä kevät tullu.” H1

Paikallisten arjen kiireettömyys näkyy myös työelämässä. Rauhallisempi työtahti saattaa näkyä kahvi- ja ruokataukojen määrässä ja pituudessa tai hitaampina askeleina työpaikan käytävillä. Kiireettömämpi työtahti aiheuttaa toisinaan ihmetystä, sillä aiemmissa työpaikoissa on totuttu siihen, että töissä on lähes aina kiire. Osa kokee, että töissä myös myöhästelyä siedetään paremmin. Vaikka liikenneuhkia ei olekaan, elämä pohjoisessa tarjoaa usein muita työmatkantekoa hidastavia tekijöitä. Esimerkiksi pakkaseen hyytynyt auto, tien tukkeeksi ilmestynyt porolauma tai auraamattomat tiet ovat tekijöitä, joihin on vaikeampi vaikuttaa itse.

”Mä nyt osaan luoda vaikka tuolla työpaikalla kiireen ittelleni, mutta siis kyllä mä aina välillä katon sitä meininkiä tuolla meillä töissäki, että miten ne voi astella niin rauhalliseen tahtiin töissä? (naurua) Siis ne on ihan uskomattomia. Ja sitte mä oon silleen, joo teillä on tota kaks taukoa ja ruokatauko. Sitte ne on sielä silleen häh, me ollaan aina pietty viis taukoo päivän aikana. [...] Niinku työelämässä sen näkkee, että siellä on niinku rauhallista.” H4

Rauhallisempi elinympäristö ei kuitenkaan suojele liialliselta työnteolta ja uupumiselta. Työtehtävissä, joissa ei ole kiinteää työaikaa, on helppo omistautua työlle oman hyvinvoinnin kustannuksella. Työ rytmittää erityisesti sesonkityötä tekevien muuttajien arkea, jossa mentaliteettina on, että töitä tehdään silloin, kun niitä on tarjolla. Sesonkityössä eletään noin puoli vuotta kerrallaan, eikä varmuutta seuraavan sesongin töistä välttämättä ole. Sesonkien välille pyritään etsimään muita

määräaikaista työtehtäviä. Eräs eräoppaana työskentelevä muuttaja kokee, ettei sesongin aikana omaa elämää ole ollenkaan, sillä työpäivät ovat 10–15 tuntisia, ja töitä tehdään noin 50–60 tuntia viikossa. Vaikka kuukausien aikana pystyy tekemään ”ihan hyvän tilin”, palkan ei nähdä olevan riittävä korvaus menetetyistä vapaa-ajasta. Sesonkityö herättääkin ristiriitaisia tunteita. Työ on stressaavaa ja saa kaipaamaan pysyvyyttä, mutta toisaalta se lisää myös vapauden tunnetta: jokaisen sesongin jälkeen voi päättää, haluaako työtä jatkaa vai ei.

Osa muuttajista kokee, että erityisesti ensimmäisinä vuosina on ollut vaikea luopua lähtöalueella vallinneesta hektisestä elämänrytmisestä. Suorittaminen on ikään kuin jäänyt päälle, ja siitä on ollut vaikea luopua. Eräällä muuttajalla suorittaminen sekä erilaisten työtehtävien ja projektien haaliminen ovatkin johtaneet työuupumukseen.

”...mähän kävin sitte läpi burn outin. Ja se oli niinku semmonen hetki, mikä on taas tuonu tähän näin. Nyt mä kuivattelen lipstikkaa ja hoidan kasvimaata, että... Just, että mä en niinku enää täytä päiviäni sillä työllä.” H2

7.2.2 Vuodenajat ja valon määrä vaikuttavat arjen toimintoihin

Vuodenajat ja niiden mukana vaihtuvat sääolosuhteet rytmittävät haastateltavien arkea, ja auttavat hahmottamaan ajankulkua. Lisäksi ne vaikuttavat arjen modaalisuuteen eli arjen rutiineihin ja toiminnan laatuun. Vaikka talvella arki hidastuu, erityisesti omakotitaloasujilla arjen toiminnallisuus lisääntyy. Esimerkiksi aamutoimiin on varattava enemmän aikaa, sillä kotipihaan auraaminen sekä kodin ja auton lämmittäminen vievät aikaa. Kaamoksen aikaan erityisesti kodin ja levon merkitys korostuu, ja asioita tehdään luonnon ja valon määrän ehdoilla. Muuttuva valon määrä vaikuttaa erityisesti nukkumiseen, vapaa-ajan viettoon ja työntekoon. Moni nauttii kaamoksen tuomasta hitaudesta ja rauhasta. Talvella valoisista tunneista pyritään ottamaan kaikki irti: luonnonvalon aikaan ulkoillaan, retkeillään ja tehdään piha-askareita. Alkukevät tuo mukanaan yöttömät yöt ja jatkuvan valoisuuden, joka saattaa heikentää unenlaatua.

”Tammikuussa alkaa tuntuu sillee, et millon se aurinko näkyy, et ei jaksa enää tätä. [...] Tottakai sitä tarvitsee enempi unta, mutta tota... Mää kyl jollain tavalla tykkään siitä, et saa olla jotenki hidas ja hiljanen ja olla kotona ja käpertyä ja sulkeutua omaan kuplaansa.” H2

”Mut mulle ei vaikka toi kaamosaika tai tommonen pimeys, niin se ei oo ollu mitenkään silleen vaikeeta. Pikemminki vaikeeta on tämä, ku täällä on koko ajan niin valosaa.

Enkä mä oo tottunu siihen niinkö silleen. Tottunu nukkumaan valosassa, ni nyt tuntuu kesäsin, ettei saa millään unta.” H4

Vuodenajat vaikuttavat luonnollisesti myös harrastusmahdollisuuksiin. Esimerkiksi osa paikallisista kursseista saattaa olla huhtikuun alussa vähintään pari viikkoa tauolla, jotta halukkaat pääsevät kevätauringon alle nauttimaan parhaista hiihtokeleistä. Luonnossa ja sääolosuhteissa tapahtuvat muutokset auttavat hahmottamaan ajankulua. Myös osittain luonnon rytmeille perustuvat matkailun sesongit rytmittävät arkea ja harrastamista. Turistien suosimia asioita ei haluta välttämättä tehdä silloin, kun sesonki on päällä. Koska luonnossa halutaan olla rauhassa, turistien suosimiin paikkoihin lähdetään retkeilemään tai vaeltamaan mieluummin sesongin ulkopuolella. Turistien lomasesongit vaikuttavat merkittävästi myös matkailualalla työskentelevien elämänrytmiin. Etenkin joulusesongin aikaan arki on hyvin ulkoapäin ohjattua ja hektistä. Töitä tehdään jopa aamuvanhaisesta iltamyöhään, ja työt ovat se asia, jonka ympärille muu arki rakennetaan.

7.3 Vapaa-aika ja harrastukset – ”...käyn luonnossa hiihtämässä, et saan sen sielunhoidon samalla”

Harrastamisen määrä ja laatu ovat muuttuneet Inariin muuttamisen jälkeen. Siinä missä harrastaminen oli kaupungissa asuessa usein aikataulutettua ja kodin ympäristön ulkopuolelle sijoitettavaa harrastustoimintaa, Inarissa harrastaminen on omaehtoisempaa ja spontaanimpaa. Harrastamiseen vaikuttavat Inarin kunnan rajallisemmat harrastusmahdollisuudet, pidemmät välimatkat sekä halu viettää vapaa-aikaa tunne ja jaksaminen edellä. Tuorilan (2006, 15) muuttajilta löytyy samankaltaisia kokemuksia: ohjattua toimintaa ei juurikaan kaivata, sillä maaseudulla vapaa-aikaa halutaan viettää ilman aikatauluja. Harrastamisen laadun lisäksi moni muuttaja kertoo luontoon ja liikuntaan liittyvien vapaa-ajan toimintojen lisääntyneen muuton jälkeen. Kytö ja Aatola (2006) tekivät samanlaisen havainnon tutkimuksessaan, jossa esimerkiksi kuntoilu oli lisääntynyt 50 prosentilla vastanneista maallemuuttajista.

Muuttajien harrastuksia ovat muun muassa retkeily, vaeltaminen, käsityöt, metsästys, lukeminen, puutarhanhoito, kalastus, moottorikelkkailu, laulaminen, kävely, jääkiekko, jooga, sienestys, hiihtäminen, veneily, suunnistus sekä järjestötoiminta paikallisyhdistyksissä. Lisäksi osa muuttajista haluaisi tulevaisuudessa harrastaa esimerkiksi lihaskuntoharjoittelua, erilaisten käsitöiden tekemistä sekä omavaraistalouden harjoittamista. Vaikka koronapandemia oli laittanut joitain harrastuksia

tauolle tai siirtänyt niitä verkkoon, korona-ajan koettiin vaikuttaneen vapaa-aikaan ja harrastamiseen melko vähän, sillä valtaosa harrastuksista tapahtui ennen pandemiaakin joko kotona tai luonnossa.

Vaikka Inarissa harrastusmahdollisuuksia – ja erityisesti järjestettyä harrastustoimintaa – on vähemmän kuin kaupungissa, tapahtumien ja toiminnan määrästä on yllätetty positiivisesti. Inarin nähdään tarjoavan sellaisia harrastusmahdollisuuksia, joita lähtöalueella ei ole voinut harrastaa. Kaupungissa harrastukset vaativat usein suunnittelua ja kodin ulkopuolelle siirtymistä, mutta Inarissa erityisesti urheiluharrastusten pariin voi siirtyä matalammalla kynnyksellä. Kun luonto alkaa suoraan kotiovelta, esimerkiksi hiihtämään, retkeilemään tai moottorikelkkailemaan on mahdollista lähteä lähes koska tahansa ja silloin, kun sää on parhaimmillaan. Myös metsästyksen koetaan olevan helpompaa, sillä kunnassa on enemmän valtion maita kuin etelässä. Vaikka kaupunkielämän laajoja harrastusmahdollisuuksia toisinaan kaivataan ja joitakin harrasteita täytyy hakea kauempaa, muuttajat ovat tyytyväisiä siihen, mitä ympäröivä luonto pystyy tarjoamaan. Moni valitsee koti- tai kuntosalitreenin sijaan ulkoliikunnan, koska siinä saa liikuntasuorituksen lisäksi raitista ilmaa ja sielunravintoa.

”Siis pitäis harrastaa enempi semmost lihaskuntoo ja tämmöstä. Mut sit jotenki mää koen sen itelle arvokkaamana, et mä käyn luonnossa hiihtämässä, et saan sen sielunhoidon samalla.” H2

”Luonto on ollu itelle tärkeä juttu aina. Tääl on enemmän mahdollisuuksia. Ja sitte koska mie oon tykänny Lapissa käydä vaelluksilla ja hiihtovaelluksilla, niin koska se on täällä niinku niin nurkan takana, niin tuntuu, että ne omat harrastuksetki on tuota lähempänä ja helpommin saavutettavissa.” H6

Moni kokee, että Inarin luonnonläheinen elinympäristö on kannustanut lisäämään vapaa-aikaan kokonaisvaltaista hyvinvointia edistäviä rutiineja ja harrastuksia. Monet harrastuksista ovat sellaisia, joita muuttajat eivät olisi välttämättä koskaan uskoneet tekevänsä. Kydön ym. (2006, 14; 47) mukaan asuinympäristö ja elämäntavat ovatkin jatkuvassa vuorovaikutuksessa, ja asuinympäristö vaikuttaa elämässä tärkeäksi koettuihin asioihin. Osa muuttajista kokee, että uuden elinympäristön luomat mahdollisuudet ovat tehneet heistä aivan uudenlaisia ihmisiä.

”Jos joku olis sanonu mulle kymmenen vuotta sitten, että sä tuut just oleen ihan hurahnanu johonki retkeilyyn ja et mä tuun kerään tääl jotain nokkosta tai lipstikkaa, niin en mä ois uskonu itestäni. En mä ois uskonu, et mä olisin tullu tälläseks.” H5

”Ihmisestä tulee semmonen outo erakko, ku muuttaa tänne. Niinkö nauttii siitä, että voi vaan olla. [...] Täällä pääsee niin äkkiä jonneki mettään, ja jotenki oikeesti arvostaa tota luontoa, ja että pääsee vaeltaan ja hiihtään.” H4

Vaikka Inarin kuntaan muuttaminen on muuttanut ajankäyttöä ja on rauhoittanut arkea, se ei tarkoita, että arjessa olisi vähemmän tekemistä. Päinvastoin erityisesti omakotitaloasujien elämä on kaupunkielämää työläämpää. Omakotitaloasuminen vaatii aikaa ja toiminnallisuutta, eikä varsinaiselle harrastamiselle välttämättä nähdä edes tarvetta. Lumen luominen, puutyöt ja muut kotityöt otetaan usein urheilun kannalta. Kotitöitä tehdään, jotta arki rullaisi eteenpäin.

”Täällä kaikki tavallaan liittyy siihen, et pärjää. Sä teet puita sen takia, et sun kämppä ois ees lämmin. Et sä pystyt nukkuun siellä yön. Saat järvestä veden, et sä voit saunoo, voit peseytyä.” H1

”Talvisin on kyllä ne lumityöt. (naurua) Se on ihan hirveetä! Mua aina naurattaa, että ku mies lähtee reissuhommiin, niin silloin tulee kaikista eniten lunta ja sitte mä käsin kolaan siellä aina silleen, että ei tää voi olla mahdollista! Mut siihenki on jotenki tottunu, että se pitää ottaa vaan treenin kannalta. Että urheilua tämä lumitöitten teko.” H4

Kodin ympäristöön ja luontoon sijoittuvien harrastusten suosiminen vaikuttavat myös kotitöiden, harrastusten ja työn sekoittumiseen. Esimerkiksi yrittäjinä työskentelevät haastateltavat kokevat, että yrittäjänä oleminen on samanaikaisesti sekä työ että harrastus, sillä työnteko vie lähes kaiken ajan elämästä. Yrittäjille esimerkiksi kalastus, veneily, sienestys ja marjastus ovat samanaikaisesti harrastuksia, mutta myös toimintaa, jolla saadaan lisätuottoa yritykselle. Harrastuksen ja työn rajan häilyminen ilmenee myös eräoppaana työskennelleiden muuttajien työssä, jossa tehdään samanaikaisesti sekä töitä että toimitaan itselle rakkaiden harrastusten, kuten vaeltamisen tai moottorikelkkailun parissa.

7.4 Sosiaalisten suhteiden moniulotteisuus – *”Aina, ku sä oot jostain muualta, niin sä oot jostain muualta”*

Kaikki maallemuuttajat eivät hae sosiaalista yhteisöllisyyttä, vaan paikkaa, jossa voi olla omissa oloissaan (Tuorila 2006, 28). Kuten Pekkasen ym. (1997) tutkimuksessa, myös tässä tutkimuksessa asuinympäristön valinta on ollut pääasiassa fyysisen eikä sosiaalisen ympäristön valintaa. Monelle on tullut yllätyksenä, ettei harvaan asuttuun Inarin kuntaan muuttaminen olekaan välttämättä tarkoittanut lisääntyvää yksinäisyyttä, vaan sosiaalisten suhteiden määrä on jopa kasvanut Inariin

muuttamisen jälkeen. Jopa ruokakaupassa voi olla mahdotonta käydä ilman, että törmää tuttuihin. Myös Kydön ja Aatolan (2006) tutkimuksessa sosiaalisten suhteiden havaittiin lisääntyvän eniten harvaan asutulle maaseudulle ja ydinmaaseudulle muuttaessa.

Sosiaalisten suhteiden laatu ja määrä ovat muuttuneet Inariin muuttamisen jälkeen. Kaupungissa asuessa ystäviä nähtiin usein harrastusten parissa tai keskusta-alueilla. Yhteinen ajanvietto oli melko kulutuskeskeistä: aikaa vietettiin usein kahviloissa, harrastuksissa, elokuvissa tai ravintoloissa. Osa kokee, että lyhyistäkin välimatkoista huolimatta ystäviä tuli nähtyä suhteellisen harvoin. Aikatauluja oli usein vaikea sovittaa yhteen, ja tapaamisia täytyi toisinaan sopia viikkojen tai jopa kuukausien päähän. Ystäviä nähtiin usein isolla porukalla, johon saattoi kuulua myös itselle ei-läheisiä ihmisiä.

”Sillonhan se kavereittenki kans ajan viettäminen oli aika paljon sitä, et istuttiin siel [kaupungissa] niinku jonku hipsterijuoman kanssa.” H5

Inarissa uusia ystäviä ja tuttavuuksia on löydetty pääasiassa töiden, opintojen tai harrastusten kautta. Kaupunkielämästä poiketen yhdessäolo on toiminnallisempaa, ja aikaa vietetään paljon luonnossa. Ystävien kanssa halutaan kokea elämyksiä, jotka eivät välttämättä vaadi rahankäyttöä. Yhdessäolo voi olla hiihtämistä, retkeilyä, ruuanlaittoa tai päiväkahvittelua. Toiminnallisen ja luontokeskeisen yhdessäolon nähdään rikastuttavan sosiaalisia suhteita, sillä luonnossa ei voi kiirehtiä – on vain keskittyttävä hetkeen.

”...täällä, ku mä tapaan kavereita, mä meen jonku kotiin yleensä tai et me mennään luontoon tai jotain tällästä. Sit ku sä meet kotiin, ni sitte sä saat aina, et tehään yhdessä sit jotain ruokaa tai tarjotaan kahvit tai tällein näin. Mut siellä [asuinpaikkakunta] on lähes poikkeuksetta silleen, et me tavataan niinku aina kaupungissa, koska seki, jos mä alan käymään niit kaikkii kavereita läpi julkisilla, ni...” H5

Koti-ihmisinä muuttajat kaipaavat paljon yksityisyyttä ja omaa rauhaa, eikä Inariin olla muutettu vilkkaan sosiaalisen elämän toivossa. Sosiaalisia ja erityisesti syvällisiä kontakteja kuitenkin kaivataan. Sosialisoitumista kaipaavat erityisesti yksinelävät, nuoremmat sekä työelämän ulkopuolella olevat muuttajat. Yhteistä muuttajille on, että he haluavat pystyä säätelemään sosiaalista kanssakäymistä itse. Kun muita ihmisiä kaivataan, liikutaan mielellään kodin ulkopuolelle, niin sanotusti ihmisten ilmoille. Osa kokee, että korona-aikana lisääntynyt kotona oleskelu on vaikuttanut siihen, että sosiaaliset akut täyttyvät aiempaa herkemmin. Jo pelkästään ruokakaupassa käyminen tai naapurin kanssa juttelu riittävät lataamaan akkuja. Samalla ne lisäävät paikkaan kiinnittymisen ja kuulumisen tunteita.

Myös työn luonteella ja määrällä on vaikutusta sosiaalisiin suhteisiin. Kun töitä tehdään paljon tai työ on itsessään sosiaalista, sosiaalisia tilanteita kaivataan vähemmän. Erityisesti yrittäjinä työskentelevät kokevat, että lähes ympärivuorokautinen on johtanut siihen, että sosiaalinen elämä rajoittuu pääasiassa työpaikalle ja kotiin. Koska työpäivät sisältävät paljon sosiaalisia kohtaamisia, päivän päätteeksi halutaan ”ladata akkuja” ja viettää aikaa perheen kanssa.

”No tämmönen ala, niin täs ei... Tää on ympärivuorokautista. Täällä ollaan 12–14 tuntia. Ni sen jälkeen ne sosiaaliset suhteet on tuol kotona sängyssä. (naurua)” H3

Koska paikallisten sisäpiireihin on vaikeampi päästä sisään, vapaa-ajalla vietetään mielellään aikaa muiden ulkopaikkakuntalaisten kanssa. Yhteinen muuttokokemus, samanlaiset mielenkiinnonkohteet ja ”junantuomana” oleminen koetaan yhdistävinä tekijöinä. Muihin ulkopaikkakuntalaisiin tutustuminen on lisännyt yhteisöllisyyden tunnetta sekä ymmärrystä siitä, ettei ole yksin ulkopuolisuuden tunteidensa kanssa. Myös Tytti Viinikaisen ja Sari Puustisen (2000, 77) tutkimuksessa nousi esille, etteivät kylän alkuperäisasukkaat ja uudet muuttajat ole erilaisten intressien vuoksi kovinkaan paljon tekemisissä keskenään.

”Se on jotenki ihanaa, et on täällä omiensa joukossa.” H2

”Ehkä sitä on helpommin semmosten ihmisten kans, jotka myös on muuttanu tänne. Ni meil on jotain samaa. Tai jotenki se toinen ymmärtää, et sie oot tullu tänne niinkun uudelle paikkakunnalle.” H6

”Mun mielestä täällä niinku ihmiset pitää ihan eri tavalla yhtä. Mut sit mä huomaan toki, et sit se liittyy tietenki myös siihen, et jos ollaan niinku junantuomii, et sit ne niinku kokee sen saman kohtalon. Et ku ei oo sitä lähiverkostoo, niin sit me ollaan toistemme perhe.” H5

Vaikka sosiaaliset suhteet ovat lisääntyneet ja muuttajilla on kunnassa paljon tuttuja, syvälisten ihmissuhteiden luominen koetaan vaikeaksi. Erityisesti paikallisasukkaiden vähyys ja samanikäisten ihmisten puute nähdään haasteina. Kaikkiin potentiaalsiin ystäviin ei välttämättä edes viitsitä tutustua, koska pelkona on, että valtaosa uusista kasvoista on vain kääntymään tulleita sesonkityöläisiä.

”Tavallaan niinku iteki ehkä jo vähän jollain tavalla kyllästyny siihen, että tota porukkaa tulee ja menee. Et vähän niinku semmonen, et no emmä jaksa ees tutustua, ku noiki varmaan nyt sitte on vuoden ja sit ne varmaan lähtee pois.” H2

Myös yksinäisyyden tunteet ovat arjessa läsnä. Yksinäisyydestä on kärsitty erityisesti ensimmäisen muuttovuoden aikana, jolloin kaikki on ollut vielä uutta. Osa kertoo kärsivänsä satunnaisesta yksinäisyydestä edelleen. Yksinäisyyden tunteiden ei koeta johtuvan niinkään asuinpaikasta, vaan omasta elämäntilanteesta. Yksinäisyyden tunteista kertovat etenkin kolmekymppiset, ikäistään seuraava kaipaavat muuttajat, mutta myös perheettömät, jotka kaipaavat rinnalleen puolisoa yhteistä arkea jakamaan.

”Oon kumminki sen ikänen, et vois niinku jakaa elämänsä jo jonku kanssa ja näin, ni se liittyy siihen. Mut just, että siinä mielessä mä en usko, et se yksinäisyys liittyy tähän paikkakuntaan, vaan et se liittyy mun henkilökohtaiseen elämään.” H5

Paikallisten ystävien erilaisten koulutus- ja kulttuuritaustojen nähdään haastavan vuorovaikutustilanteita. Lehtolan (2001, 195) mukaan erilaiset kulttuuritaustat ja ennakkoluulot voivatkin hankaloittaa suhteiden luomista paikallisiin. Esimerkiksi ystävien poikkeavat poliittiset näkemykset herättävät toisinaan erimielisyyttä ja tunnetta siitä, ettei ole täysin omanhenkisessä porukassa. Tällaisissa tilanteissa syntyy helposti kaipuu vanhojen ”kaupunkiystävien” pariin. Toisaalta ystävien eriävät näkökulmat nähdään myös rikkautena ja hyvänä muistutuksena ihmisten erilaisuudesta.

”Määrä on vähentynyt... ja laatu on huonontunu. (naurua) Kauheeta sanoa tuollein! No ei nyt oikeesti. Mutta tota välillä kyllä kokee, että on niin erityyppinen niitten nykyisten kavereitten kanssa... [...] Täällä on jotenkin vaikea löytää semmosta niinkö oman henkistä seuraa. Siis välillä. Et tuntuu ensinnäkin, et oman ikäisiä on täällä jotenkin vähän. Tai mä en tiää, missä ne piileskelee? (naurua) [...] Ei sais sanoa näin, mutta ku on ite käyny kouluja ja ne on käyny just jonku ammattikoulun. Ni en mä tiää näkeekö siinäki vähän sitä, että on niinkö vaikka tosi räikeesti eri poliittiset näkemykset.” H4

Erilaiset kulttuuritaustat korostuvat myös seurustelukulttuurissa, jonka osa kokee poikkeavan aiemmin totutusta. Osa kokee pettämisen olevan yleistä. Parisuhteen luomista haastaa myös paikallisyhteisössä havaittu, naisten ja miesten perinteisten roolien arvostus, joka näkyy paikallisten puheenparressa. Miehestä saatetaan puhua perheen elättäjänä, ja nainen on se, joka huolehtii kodista ja ”jäkättää”.

”Mut sitte toi pettämiskulttuuri... Niin tota, mä en tiedä, mistä se ees johtuu. Tai mitä se on. Mutta tiedän, että se on paljon yleisempää täällä, että petetään. Ja sitten kun on niin pienet piirit, niin siitä myös tiedetään. Ja sit mä oon kuullu aviopareista, jotka alkaa pettää toisiaan kilpaa. [...] Musta tuntuu, et ihmiset sietää sitä paremmin täällä.” H5

Pienen kunnan sisäisistä haasteista huolimatta moni kokee, että pienellä paikkakunnalla on parempi asua kuin kaupungissa. Muuttajat tuntevat kiitollisuutta siitä, että kunnasta on löytynyt edes yksi samanhenkinen ihminen, jonka kanssa on samat mielenkiinnonkohteet ja johon voi luottaa. Samanhenkisyyden nähdään tuovan ystävyysuhteelle suurempaa lisäarvoa kuin ystävien määrän.

”Jotenki ehkä nyt vielä enempi arvostaa sitä, et on ne muutamat ihmiset, joitten kaa jakaa paljon. Ja sit ehkä toisaalta jotenki täällä taas se, että on niin paljon samantyyllisiä ihmisiä. Ni se on tavallaan tuonu sit lisäarvoa niinku ihmissuhteisiin. Täällä jotenki kokee ne omanlaiset ihmiset, jotka harrastaa samoja juttuja. Et ehkä Tampereella mulla oli se halu ehkä niinku harrastaa näit eräjuttuja, mut sit mä olin vähän niinku yksin sen asian kanssa. Sit ku mä oon täällä, ni se on tosi normaali.” H2

7.4.1 Naapurusto – turvallisuutta vai tunkeilua?

Suomalaisten mielikuvissa maaseutuun yhdistetään usein yhteisöllisyys. Maaseudulla tunnetaan naapurit, luotetaan ihmisiin ja tehdään asioita yhdessä. (Lüthje 2005.) Naapureiden merkitys korostuu myös tässä tutkimuksessa. Valtaosa muuttajista ei ole kaupunkimaisessa ympäristössä asuessaan tuntenut naapureitaan. Inariin muutettua kaupunkielämän kasvottomuus on kuitenkin vaihtunut pyyteettömään naapuriapuun. Erään muuttajan mukaan Inarissa kerrostalossakin asuvat kaikki tuntevat toisensa. Naapureiden vastaanotto on koettu lämpimäksi, ja moni kokee olevansa osa kyläyhteisöä tai naapurustoa. Alla olevassa sitaatissa muuttaja kuvaa, kuinka uudet naapurit ovat halunneet itse kutsua itsensä tupaantuliaisiin. Naapureiden ele on tuntunut samanaikaisesti normaalista poikkeavalta, mutta kuitenkin hyvältä. Siltä, että on tervetullut naapurustoon.

”Nii me muutettii ja niinkö ilmoitettiin heille niinkö, että anteeks, että häiritsiskö teitä, että jos me piettäis tuparit, että meteliä on noin puoleen yöhön ja sitte me häivyttään. Ni sitte ne mejän naapurit oli niinkö silleen, että mitä ihmettä, että miks te tämmöstä sanotte? Että miks te ette oo kutsunu meitä sinne tupareihin? (naurua) Mä olin ihan silleen, että mitä ihmettä! Ei mulla ois tullu [kaupungissa] mieleenkää jotaki naapureita kutsua tupareihin. [...] Sitte me kutsuttiin ne mejän tupareihi.” H4

Moni kokee, että Inarissa – ja etenkin sen syrjemmillä alueilla – asuessa on välttämätöntä olla naapureiden kanssa väleissä. Naapureiden kanssa ollaan lähes päivittäin tekemisissä, eikä heiltä pelätä pyytää tarvittaessa apua. Naapureiden läsnäolo luo turvallisuuden tunteen. Myös Pehkosen (2005) tutkimuksessa maallemuuttajat kokivat ihmisten tuttuuden lisäävän turvallisuuden tunnetta ja helpottavan arjen asioiden hoitamista. Erityisesti perheelliset muuttajat arvostavat naapurustoa, sillä se tarjoaa samanaikaisesti sekä paljon kaivattua aikuisten turvaverkkoa että leikkiseuraa lapsille.

Osalla naapureiden kanssa seurusteleminen on syventynyt niin, että voidaan puhua huolenpidosta. Huolenpito saattaa tarkoittaa konkreettista naapureiden auttamista: naapureilta saa käynnistysapua auton kanssa tai ruokaa kipeänä ollessa. Naapurusto koetaan yhteisönä, jossa kaikki katsovat ja kyselevät toistensa perään. Eräs muuttaja kuvaa naapurustoaan yhtenä suurena perheenä.

”Täällä myös se lähimmäisen auttaminen on ihan eri luokkaa tietenki ku kaupungissa. Että täällä, kun mä oon ollu kipeenä, niin mä voin aina luottaa siihen, et joku kaveri käy mun puolesta kaupassa. Et jos miettii sillon, kun oli siel kaupungissa, niin sit sä vaan vääntäydyit kipeenä sinne kauppaan ite.” H5

”Sie tarvitset naapureita. Tarvit naapuriapua enemmän ehkä ku etelässä. [...] Joillaki voi olla se ajatus, että ku muutat Lappiin, niin sä pääset rauhaan ja siel on paljon rauhallisempaa ja semmosta, että et nää paljoo ihmisiä. Ni se voi olla päinvastoin. Että täällä naapurit kyselee, että mihi oot menossa ja tuliko kalaa ja saitko hilla sieltä jängältä. Saattaa olla jopa uteliaampia kyselemään, mistä tuut, miksi tulit. Kuin etelässä sitte taas kaupungissa kerrostalossa asut, ni kukaan ei kysele. Kukaan ei ees tervehdi välttämättä.” H6

”Täs kämpässä ollu kiva se, et on tos tommost naapurit. Että siinä ei oo mitään kynnystä mennä sinne koputteleen tai ja sinne välillä, ku käy hakeen postit, hei tuu käymään. Sit mä istun siellä vaikka kymmenen minuuttii tai vartin vaan ja sitte. Se on varmaan osaltaan tätä, en tiä onks se sitte lappilaista kulttuurii että niinku poiketaan.” H2

Vaikka valtaosa kokee tiiviit naapurisuhteet positiivisena asiana, osa muuttajista kertoo myös sen kääntöpuolista. Kokemus on osoittanut, että pienissä piireissä sana saattaa kiiriä nopeasti. Tästä syystä henkilökohtaisista asioista ei uskalleta avautua kelle tahansa. Myös Högbackan (2003) muuttajat kokivat, ettei maaseudulla henkilökohtaisista asioista kannata puhua liian avoimesti. Juoruilu koetaankin maaseudulle tyypilliseksi haasteeksi, sillä maaseudulla asukkaat ja heidän taustansa tunnetaan yleensä paremmin (Tuorila 2006, 32). Pienen kunnan juoruilukulttuurin nähdään vaikeuttavan syvällisten ihmissuhteiden luomista.

”Sitte se on myös vähän haastavaa, ku täällä on ihmiset välillä niin hirveän uteliaita ja niin hirveän semmosia, että kaikki tietää kaikki asiat. [...] Ni pitää olla hirveen vaikee, tai silleen hirveen varovainen, että mitä sanoo. [...] Ja sitte saman tien tietää, että jos erehtyy jotaki sanoa, niin sen tietää kylän toisella puolella niinkö kaikki jo.” H4

”...on kolikon toinenki puoli tällä. Sit kun tavallaan kaikki tuntee toisensa, niin sit joku tuntee liikaakin sitten.” H3

Vaikka itsestä levitettyihin perättömiin juoruihin on opittu vuosien mittaan suhtautumaan kevyemmin, juoruilukulttuuri herättää edelleen jonkinlaista huolta. Osa pelkää, että ihmisten saama

virheellinen käsitys itsestä voi ystävystymisen lisäksi vaikeuttaa esimerkiksi työelämässä etenemistä – ja mahdollisesti johtaa jopa työpaikan menetykseen.

”Sit ku tääl on myös tää pienen kylän juoruilukulttuuri. Et ihmiset puhuu, et sä oot tommonen ja näin. Ja sit sä kuulet niit juttuja ja sä oot ihan, että okei... Niin se on opettanu sen, että pitää olla tosi kotona omissa nahoissaan. Et pitää olla jotenkin vahvasti, että mä tiedän totuuden itsestäni, ja luottaa siihen, että kyllä ne ihmisetkin oppii tietään sen totuuden musta. [...] Sit sä oot ihan paskana silleen, että ah, mitä jos mulla lähtee työt täältä sen takia, että ihmiset alkaa puhuun rumia asioita?” H5

Ihmissuhteiden ylläpitäminen vaatii jatkuvaa tasapainoilua yhteisöllisyyden ja yksityisyyden välillä, ja raja oman rauhan ja tilan sekä paikallisyhteisön välillä on häilyvä (myös Pekkanen 1995, 155). Rajaa pyritään vahvistamaan henkisen etäisyyden ottamisella, ja sillä, ettei kaikkien kanssa ryhdytä liian tuttavalliseksi. Seuraavissa sitaateissa kuvataan, kuinka Inarissa vallitseva pistäytymiskulttuuri voi koitua myös rasitteeksi, ja liika tuttavallisuus saattaa johtaa yllätysvierailuihin.

”Tässä ammatissa se on tavallaan hyväkin, ettet sä oo liian tuttu. Katos kun aina on se pelko, et sit ne tulee istumaan kotio illalla. [...] Nii, että siinä on tämmösetki puolet näissä tämmösissä kylissä.” H1

”Eikä me tutustuta liikaa naapureihin, kun me halutaan olla siellä [kotona] ite. En mä niinku tykkää, jos joku pölähtää kelkalla illalla. Sä oot niinku vapaatas viettämässä siellä, niin ei mua kiinnosta.” H3

Muuttajien haaveet ovat samankaltaisia kuin Airaksisen (2011, 65) maallemuuttajilla: toiveena on elää sellaista elämää, jossa yhteisöllisyyttä voi säädellä itse. Etenkin kaupungin ihmispaljoutta paenneet muuttajat arvostavat yksityisyyttä ja sitä, että ihmisiä voidaan tavata oman jaksamisen mukaan. Muuttajat haluavat elää omaa elämää, jossa on vapaus nähdä tai olla näkemättä ihmisiä.

7.4.2 Yhteydenpito lähtöalueen ihmisiin

Yhteydenpito kaupunkiin ja etelään jääneisiin sukulaisiin ja ystäviin on valtaosalla jopa lisääntynyt muuton jälkeen. Moni kokee, että vanhoihin ystäviin tulee oltua jopa enemmän yhteydessä kuin kaupungissa asuessa. Sama havainto tehtiin Kydön ja Aatolan (2006) tutkimuksessa, jossa yhteydenpito sukulaisiin ja ystäviin säilyi maallemuuton jälkeen ennallaan tai lisääntyi useammin kuin vähentyi. Kasvokkaisen vuorovaikutuksen sijaan puheluiden, viestittelyn sekä sosiaalisen median merkitys korostuvat yhteydenpidossa. Yhteydenpidosta on tullut yksi ajankäytön muoto.

”On tullu niinku semmonen, et on ollu ehkä jopa enemmän yhteydessä heihin, mitä aikasemmin. Koska silloin, ku asu siellä, oli se vaikka joku lapsuudenystävä, ni me saatettiin nähä vuosikausia niin, että puolen vuolen välein, vaikka asuttiin 20 kilometrin päässä. [...] Ja nyt sen samaisen ystävän kans, ni me viestitellään vähintään viikoittain ja soitellaan. Me ollaan nyt enemmän yhteydessä, ku silloin.” H6

Se, että sukulaiset ja vanhat ystävät ovat kaukana, nähdään toisaalta myös vapauttavana asiana. Kaupungissa perheenjäseniä, sukulaisia ja ystäviä saatettiin toisinaan tavata velvollisuudesta. Eräs muuttaja kokee, että kaupungissa asuessa yleinen yhteiskunnallinen arvomaailma korostui niin paljon, että elämää tuli elettyä ”itsensä vierestä” ja asioita tuli tehtyä enemmän muiden mieliksi. Hän kokee, että Inariin muuttaminen on antanut rohkeutta tehdä asioita oma halu eikä opittu halu edellä. Inariin muuttaminen on mahdollistanut sekä fyysisen että henkisen etäisyyden ottamisen. Lähtöalueelle jääneitä ihmisiä voi tavata silloin, kun itse haluaa.

”Suku ja vanhat ystävät on tosi kaukana. Mut sit se on ehkä itelle ollu niinku myös vapauttava asia. Et sit mä huomaan, että silloin, ku asu tuolla etelässä ja kaupungissa ja kaikki kaverit ja hyvänpäiväntutut ja tutuntut asu siinä ihan niinku lähellä. Niin sit se oli viikottain sitä semmosta, että ollaan jossain porukalla. Ni mä en ehkä enää kaipaa sitä. [...] Jotenki täällä on tullu se vapaus, että ihanaa että mä en ees niinku... No tunnen ihmisiä ja mulla on ne omat piirit täällä, mutta että jokaisella on se oma elämä. Ja sitte. Niin. No nähään joskus.” H2

Valtaosa muuttajista kokee, että on heidän velvollisuutensa käydä säännöllisesti etelässä, koska he ovat muuttaneet vapaaehtoisesti kauas. Vaikka läheisten näkeminen on muuttajille tärkeää, pitkät ajomatkat ja kaupunkiympäristön hektisyyteen palaaminen tuntuvat kuormittavilta. Etelässä käyminen koetaan eräänlaisena suorituksena, josta on saatava kaikki hyöty irti: on nähtävä mahdollisimman montaa ihmistä lyhyessä ajassa ja hyödynnettävä niitä palveluja, joita Inarissa ei ole. Eräs muuttaja kuvaa: *”Ruohonjuuresta pakkaa sitte laukkunsa täyteen juttuja.”*

”Tossa etelässä käymisestä, niin se on vähän semmonen vuosittainen ressin aihe. [...] Mä en haluais aatella, et se on velvollisuus, koska on kiva nähä ihmisiä. Mut tavallaan silti koen, että se on niinku mun taakka, kun mä asun täällä näin kaukana, ja en mä en voi tavallaan mukamas olettaa, että kaikki tulis tänne käymään.” H2

Kasvanut välimatka on lisännyt läheisten arvostusta, mutta toisaalta myös tuottanut vanhoille ihmissuhteille haasteita. Moni on pelännyt ihmissuhteiden väljähtymistä – ja niin on joidenkin ihmissuhteiden kohdalla käynytkin. Kuten Tuorilan (2006, 30) tutkimuksessa, myös tässä tutkimuksessa kasvanut välimatka on auttanut tunnistamaan todelliset ystävät. Todelliset ystävät jaksavat nähdä itsekkin vaivaa ja tulevat Inariin asti kyläilemään.

7.4.3 Paikallisyhteisöön kuuluminen

Kuulumisen kokemukset herättävät haastateltavissa ristiriitaisia tunteita. Valtaosa kuvailee Inarin kuntaa kodin synonyyminä. Omasta asuinpaikasta puhutaan lämpimästi ja ylpeydellä, ja kodin lähiympäristöön ollaan kiinnittyneitä. Moni kuvailee Inarin kuntaa mielenmaisemana, jonne tullessa kokee saapuneensa kotiin. Kuuluminen onkin tunnetta siitä, että kuuluu johonkin paikkaan ja kokee olevansa kotona (Fenster 2005, 244; Yuval-Davis 2006, 197). Vaikka muuttajien suhde Inarin kuntaan paikkana on lämmin, monet kokevat, että paikallisyhteisöön on vaikea päästä mukaan. Haastatteluissa toistuu näkemys siitä, kuinka ”*kerran junantuoma on aina junantuoma*”. Samankaltainen havainto nousi esiin myös Mattilan ja Vesterisen (2020, 62–63) opinnäytetyötutkimuksessa, jossa vastaajat kuvailivat inarilaiseen paikallisyhteisöön kiinnittymisen olevan melko hankalaa. Lisäksi Inarin kunnan ilmapiiri koettiin ristiriitaiseksi, sisäänpäin lämpiäväksi ja varautuneeksi (em.). Myös Högbäckan (2003, 270) maallemuuttajat kokivat maaseutukylät kuppikuntaisiksi.

Kunnassa eletyn ajan pituudella ei näytä olevan vaikutusta kuulumisen kokemukseen, vaan jokainen haastateltava kertoo tuntevansa ulkopuolisuutta riippumatta Inarin kunnassa elettyjen vuosien määrästä. Jopa useita vuosikymmeniä Inarin kunnassa asunut muuttaja toteaa, ettei koe vielääkään olevansa osa paikallisyhteisöä. Myös toinen useita vuosia Inarin kunnassa asunut muuttaja kertoo edelleen kirjoittavansa erätupien vieraskirjoihin nimensä perään asuinpaikaksi sekä Inarin että edellisen kotikaupunkinsa nimen. Lapin liiton (2021, 25) mukaan Lapin kuntien paikallisyhteisöihin kiinnittyminen onkin koettu haastavaksi, ja siihen halutaan kiinnittää tulevaisuudessa tarkempaa huomiota.

”En mä tiä johtuukse se siitä, että tää kunta on sen verran pienikokonen vai johtuukse siitä, että tää on niin syrjässä kaikesta. Mut välillä tuntuu, että täällä paikallisten on tosi vaikea ottaa osaksi porukkaa niinku ulkopuolelta tulleita. En mä tiä mistä se johtuu.” H4

”Aina, ku sä oot jostain muualta, niin sä oot jostain muualta” H1

Paikallisyhteisöön kuulumattomuus näkyy sekä paikallisten puheenparressa että käytöksessä. Muuttajia kohtaan ollaan ennakkoluuloisia. Valtaosaa muuttajista on kutsuttu etelänveteläksi tai junantuomaksi – joko kasvotusten tai selän takana. Koska Inarissa työskentelee vuosittain paljon sesonkityöläisiä, asukkaiden vaihtuvuus on vilkasta. Muuttajien mukaan paikallisilla tuntuu olevan

oletus siitä, etteivät ulkopaikkakuntalaiset ole yleensä tulleet jäädäkseen. Osa muuttajista pohtii, voiko tämä ennako-oletus vaikuttaa siihen, ettei ihmisiin välttämättä lähdetä tutustumaan. Ulkopaikkakuntalaisten ja sesonkityöläisten onkin havaittu viettävän paljon aikaa keskenään – ja paikallisten keskenään. Erään useamman vuoden Inarin kunnassa asuneen muuttajan mukaan häneltä saatetaan edelleen kysyä: ”Ooksä täällä vaan sesongin ajan?”, ja keskellä erämaata vaeltaessa paikalliset poronhoitajat saattavat pysähtyä tiedustelemaan: ”Mistä oot pois?” Lisäksi paikalliset ovat epäilleet muuttajien sopeutumista maaseutumaiseen elämään ja inarilaiseen arkeen. Vastaavanlaisia kokemuksia nousi esiin myös Airaksisen (2011, 69) ja Kumpulaisen (1993, 88–89) tutkimuksissa. Inariin muuttaneiden luonnossa selviytymisen taitoja on kyseenalaistettu. Eräs muuttaja on kokenut, että erityisesti miesoletetut ovat suhtautuneet häneen ”*tytön hupakkona, joka ei voi osata ja ei voi tietää, miten tuolla tunturissa pärjätään.*”.

Muuttajien mukaan paljasjalkaisiin inarilaisiin ja paluumuuttajiin suhtaudutaan eri tavalla kuin Inarin kunnan ulkopuolelta tulleisiin muuttajiin. Suhtautumisen on havaittu olevan suopeampaa myös niitä kohtaan, joilla on sukujuuria Inarin kunnassa. Myös Susiluoman (1998, 64) mukaan paluumuuttajan sopeutuminen uudelle alueelle on helpompaa kuin täysin vieraille, sillä sukulaissuhteilla on suuri merkitys maaseudulla. Tutkimusten mukaan maaseudun haja-asutusalueilla ja erityisesti Lapin asukkailla onkin vahva paikallisidentiteetti (Pitkänen & Westinen 2018, 33, 50–51), jonka muodostumiseen sukujuuret, yhteinen historia sekä aiemmin muodostetut tunnesiteet vaikuttavat (Heinonen 2011, 97).

”Ihan suoraan voin sanoa, että onhan tää tosi vaikee yhteisö niinku tulla, koska tääl on niin tiivistä ja tääl on niin vuosikausia, vuosikymmeniä ja varmaan satojaki asuneita perheitä ja sukuja, jotka kokee just silleen: ”Minä olen ivalolainen” ja tälleen. Et se on vaikee yhteisö tulla sitte.” H5

Inarilaisten vahva paikallisidentiteetti sekä sukujuurten arvostus on noussut esiin esimerkiksi asuntoa etsiessä. Erityisesti omistusasunnon löytämisen on havaittu olevan vaikeaa, mikäli inarilaisia sukujuuria tai paikallisia siteitä ei ole. Muuttajien mukaan tontteja ja asuntoja ei haluta laittaa julkisesti myyntiin, vaan myytäviä kohteita halutaan tarjota ensin paikallisille. Joidenkin muuttajien mukaan Inarin kunnassa on edelleen kokonaisia teitä ja alueita, joilla asuu vain samaan sukuun kuuluvia ihmisiä. Samankaltaisia havaintoja on tehty muissakin maaseutututkimuksissa. Esimerkiksi Pehkosen (2005, 36) tutkimuksessa kyläläiset kokivat turvallisemmaksi ja helpommaksi myydä tontteja paluumuuttajille kuin täysin vieraille muuttajille. Heikkisen ym. (2003, 22) mukaan taustalla saattaa olla maanomistajien tunnesiteet ja halu säästää rakennukset omille lapsille.

”...nehän kulkee niinkö sisäpiiritietona. Et kuhan saa paikalliset ensin valita, että haluaako ne sen tontin tai haluaako ne sen talon. [...] Se on tosi turhauttavaa, ku meki sillon etittiin sitä kämppää, mut ei löydetty. Ja heti ku me oltiin ostettu se meijän oma talo, niin sit kuulu semmosta, et hei, onhan täällä se. Sillä on sillä (sukunimi) myynnissä se, mutta kun se on hys hys -juttu, et se haluaa myydä sen paikkakuntalaiselle. Ni kaikessa tämmösessä huomaa, että välillä täällä niinkö pärjäis helpommin, kun olis täällä edes joku sukujuuri. Niin sitte tavallaan täällä ihmiset jotenki auttaa toisia paikallisia.” H4

Vahva paikallisidentiteetti ja perinteiden arvostus nähdään viehättävinä, mutta myös työntekoa vaikeuttavina, tekijöinä. Esimerkiksi työelämässä havaittu muutosvastarintaisuus haastaa työyhteisöön integroitumista. Moni muuttaja kokee, että ulkopaikkakuntalaisten uudistusehdotuksiin ei suhtauduta tarpeeksi avoimesti, vaan koetaan helposti varpaille astumisena. Holmilan (2001, 95) mukaan epäluulo uutta kohtaan on yhteisön puolustuskeino mahdollisia uhkia vastaan. Eräs muuttaja kokee, että hänet nähdään vielä vuosien jälkeenkin työyhteisössä uhkana, koska hän on innostunut työntekijä, joka keksii toistuvasti uusia ideoita ja projekteja. Pientenkin muutosten läpivieminen tuntuu toisinaan ”hirveältä väännöltä”, sillä muutosehdotuksiin sanotaan yleensä aina ensimmäisenä ei – ja vähän ajan kuluttua ne saatetaan esittää omina ideoina.

”Eräs tämmönen kiertävä asiantuntija sano, että hän ei oo ikinä kokenut yhtä muutosvastarintasta kuntaa kuin mitä Inarin kunta on. [...] Ja sen mä oon myös itekin kokenu, että sit kun mä oon yrittäny [työpaikalla] ehdottaa jotain uutta juttua, niin mä nykyään tiedän, et se ensimmäinen vastaus on aina ei. [...] Sit menee vähän aikaa ja sitte he esittää sen omana ideanaan. (naurua)” H5

Kuulumisen kokemus tuntuu riippuvan myös siitä, kehen itseään vertaa. Harva kokee olevansa yhtä paikallinen kuin paljasjalkainen inarilainen. Toisaalta moni kokee olevansa paikallinen turisteihin tai sesonkityöläisiin verrattuna. Vaikka harva muuttaja identifioituu inarilaiseksi, moni mieltää itsensä lappilaiseksi. Kokemus paikallisuudesta ja lappilaisuudesta ilmenee myös muuttajien sanavalinnoissa: itsestä ja muista Inarin kunnan pitkäaikaisista asukkaista tai Lapin maakunnan asukkaista puhutaan ”meinä” – uusista ulkopaikkakuntalaisista, turisteista, sesonkityöläisistä ja Etelä-Suomessa asuvista ”heinä”. Susiluoma (1998) kutsuu kantaväestön ja maaseudun uusien asukkaiden välistä ristiriitaa ”me ja muut -ilmiöksi”. Me vastaan he -jaottelu kuvaa, kuinka muuttajat näkevät Inarin kunnan ja Lapin pitkäaikaisemmat asukkaat sisäryhmän jäseninä, ja muut osana ulkoryhmää. Sisäryhmä on se ryhmä, johon yksilö itekin kuuluu ja ulkoryhmä on se, johon yksilö ei koe kuuluvansa. (Tajfel & Turner 1986, 16.)

On mielenkiintoista, että vaikka paikalliset kokevat itse ulkopuolisuutta ja paikallisväestön sisäryhmään kuulumattomuutta, erityisesti pidemmän aikaa Inarin kunnassa asuneet suhtautuvat

itsekin tuoreisiin ulkopaikkakuntalaisiin varautuneesti. Uusien muuttajien sopeutumiskykyä epäillään, ja heidän nähdään usein muuttavan Inariin ilman ymmärrystä kunnan arkitodellisuudesta. Myös lisääntynyt tietous esimerkiksi saamelaisuudesta, porotaloudesta sekä Inarin kunnassa asuvien ihmisryhmien välisistä konflikteista on lisännyt kokemusta siitä, että on ”jotenkin paikallinen”, koska näkee pintaa syvemmälle ja tietää jotain, mitä vastamuuttaneet tai turistit eivät välttämättä tiedä.

”No kyl mä miellän itteni jo sillai lappilaiseksi. Ja sitte ehkä niinku ero siihen, miten mä vaikka ajattelin asioista silloin, ku mä muutin. Vaikka esimerkiks porot ja saamelaiset ja Lappi ja mikä tää mystiikka täällä on. Mitä enempi täällä asuu, ni sit tavallaan tulee paljon realistisemmaksi ja jotenki semmonen ymmärrys kasvaa. [...] Nyt ehkä näkee, et tääl on tosi paljon ristiriitoja niinku eri ryhmien välillä. Koen, että sitä kautta mä oon ymmärtäny ja oppinu tästä, ja tietää jotain semmosia asioita, mitä ulkopuolinen ei voi tietää. Tai näkee ja ymmärtää asioita, mitä joku täällä viikon lomalla käyvä ei vaan voi tietää, ni sit ehkä sitä kautta kokee olevansa jotenki paikallinen.” H2

Osa muuttajista kokee, että paikallisyhteisöön olisi helpompi kuulua, jos mielenkiinnonkohteet olisivat yhteneviä paikallisten kanssa. Esimerkiksi metsästyksen, moottorikelkkailun ja kalastuksen kaltaisten harrastusten kautta olisi helpompi tutustua uusiin ihmisiin – ja sitä kautta tuntea vahvempaa yhteenkuuluvuuden tunnetta paikallisyhteisöön.

”Mä oon varmaan vieläki vähän silleen ulkopuolinen. Ja just tuntuu, että täällä on aika isot erot sillai, että ootko syntyperänen täältä vai ootko jostaki muualta tullu. Ja just me ollaan miehenki kanssa puhuttu, ku meistä ei kumpikaan tykkää metsästä eikä kalastaa. Me kyl tykätään liikkua hirveesti luonnossa ja kaikkee. Mut ollaan puhuttu sitä, et täällä pääsis tosi paljon helpommin paikallisten kaa juttuun, ku ois tuolla jossaki metsästyssseurassa sillee, et hei lähetään metsästään tai jotaki.” H4

Yuval-Davisin (2006, 199) mukaan kuuluminen on prosessi, joka voi olla itse määriteltyä tai toisten määrittelemää. Aineistossa korostuu, kuinka suuri painoarvo myös ulkopuolisten määritelmällä ja hyväksynnällä on kuulumisen tunteen muodostumisessa. Osa haastateltavista kertoo kaipaavansa jonkinlaista tunnustusta siitä, että ulkopaikkakunnalta tullut muuttaja on hyväksytty ja inarilainen – ei vain kaupungista muuttanut etelänvetelä. Tunnustusta kaivataan nimenomaan paikallisilta.

”Ehkä mä jotenki ajattelen, että se vaatii jonkun tunnustuksen. Että kokis, että on jotenkin hyväksytty. Et se vaatis sen, että joku toinen niinku sanois vaik jossain lehtiartikkelissa, että inarilainen tai just paikallinen. [...] Toi [naapuri] on ollu tääl viistoista vuotta. Niin mä muistan, ku hän sanoi niinku, että kun häntä oli ekaa kertaa tituleerattu just jossai inarilaisena, niin tota... Että se oli hänelle iso juttu. Että hän koki, että hän on nyt osa yhteisöä, kun paikalliset sanoo.” H5

Harva muuttaja kertoo kuitenkaan tuntevansa suoranaista stressiä tai ahdistusta ulkopuolisuuden tunteestaan paikallisyhteisössä. Eräs muuttaja toteaa: *”...mulle on ihan sama, jos olen teille junantuoma, niin sitte olen.”* Muuttajat tuntevat kiitollisuutta arjen muista pienistä yhteisöistä, kuten työyhteisöistä, ystäväporukoista, kyläyhteisöistä, naapurustoista tai harrasteryhmistä. Ryhmien toimintaan osallistuminen lisää paikkakuntaan kiinnittymistä.

Muuttajat kokevat, että siinä missä paikalliset ja ulkopaikkakuntalaiset, myös paikalliset saamelaiset ja suomalaiset muodostavat omat sisäpiirinsä. Kuulumisen politiikassa kaksi puolta asettuvatkin usein vastakkain (Antonsich 2010, 2). Haastattelurungossa ei ollut saamelaisuutta käsitteleviä kysymyksiä. Se, että saamelaisuus nousi kuitenkin jokaisessa haastattelussa esiin, kertoo sen merkityksestä inarilaisessa arjessa. Noin kolmasosa Inarin kunnan asukkaista onkin saamelaisia (Inarin kunta 2022a). Valtaosalla ei ollut muuttaessaan juuri minkäänlaista ymmärrystä saamelaiskulttuurista. Eräs muuttaja kertoo, ettei nuorempana Inariin muuttaessaan tiennyt, että saamelaisia on edelleen olemassa. Työn ja harrastusten kautta saamenkielisiin yhteisöihin on kuitenkin päästy tutustumaan. Osalla on edelleen ennakkoluuloja saamelaisia kohtaan, mutta valtaosalla kokemukset ovat avartaneet omaa ajatusmaailmaa sekä lisänneet ymmärrystä saamelaisten kipeästä historiasta. Eräs muuttaja kuvaa itseään saamelaisten puolestapuhujana.

”Just ymmärtää paremmin tota saamelaisten tilannetta. Et se on semmonen, mitä on täällä oppinu ymmärtään. Ja just sitä, et miten hirveen huonosti niitä on koheltu ennen. Ja miten oikeesti toivoo, et he sais ylläpiettyä sitä kulttuuria ja kieltä ja kaikkee. Siinä on ainaki muuttunu ajatusmaailma tosi paljon.” H4

”...mä koen, että täällä, missä niinku saamelaiset joutuu vielä enemmän taisteleen siitä omasta elintilastaan ja ehkä enemmän siitä ymmärretyks tulemisesta. Ni täällä se on paljon niinku kipeämpää sitte.” H5

Muuttajat kokevat, että ilman saamelaisjuuria saamelaisyhteisöön on vaikea päästä osaksi, sillä myös saamelaiskulttuurissa arvostetaan perinteitä, sukujuuria ja yhteistä historiaa. Eräs muuttaja kokee, että saamelaisyhteisössä ja Inarin kunnassa onkin helpompi toimia, kun on muiden tavoin tietoinen ja ylpeä omista juuristaan. Muuttaja uskoo, ettei häntä olla sen takia nähty saamelaisyhteisössäkään uhkana. Valtaosa muuttajista kuitenkin jättäytyy vapaaehtoisesti saamelaisyhteisön ulkopuolelle.

”Ihmiset tietää niistä omista juuristaan. Oli ne suomalaisii tai saamelaisii, mutta täällä on mun mielestä enemmän läsnä se, että tiedetään, mistä ollaan tultu ja mitä perinteitä on ollu. [...] Saamelaisyhteisössä on ollut nimenomaan sen takia helpompi toimia, et mä oon niin tietoinen omista juuristani. [...] Ehkä he kokee, että mä en just oo jotenki riistämässä heidän kulttuuriaan.” H5

Saamelaiskulttuuriin tutustuminen on auttanut muuttajia ymmärtämään kunnan sisäisten ihmisryhmien välisiä suhteita ja jännitteitä. Pienessä, mutta monikulttuurisessa kunnassa on monia yhteisöjä, jotka taistelevat omasta tilastaan. Eri yhteisöihin tutustuminen on auttanut ymmärtämään myös omia ulkopuolisuuden tunteita sekä sitä, ettei paikallisten ennakkoluuloja tarvitse välttämättä ottaa henkilökohtaisesti. Jokaiseen yhteisöön ei voi mitenkään kuulua – on vain löydettävä ne omat ihmiset, joiden kanssa tuntee olevansa kotona.

8. TULEVAISUUS INARIN KUNNASSA

8.1 Ajatuksia poismuutosta ja Inarin kunnan pitovoimatekijöistä

Muuttajat olivat yllättyneitä siitä, kuinka hyvin Inarissa oli lopulta viihdytty. Haastatteluhetkellä kaikki olivat tyytyväisiä muuttopäätökseen, eikä kenelläkään ollut poismuuttosuunnitelmia. Asuinympäristöön oltiin tyytyväisiä erityisesti kunnan turvallisuuden, hyvien peruspalveluiden, väljyyden ja kiireettömyyden vuoksi. Keskeisimmät vetovoimatekijät – tai tässä tapauksessa pitovoimatekijät – liittyivät kuitenkin Inarin kunnan upeaan tunturimaiseen luontoon, sen puhtauteen sekä selkeisiin vuodenaikoihin. Luonto tukee hyvinvointia tarjoten rauhaa, mutta myös harrastusmahdollisuuksia.

Pitkäsen ja Westisen (2019, 34) mukaan asuinpaikasta tulee sitä kiinteämpi osa identiteettiä, mitä kauemmin asuinpaikassa asutaan. Inarin kunnassa pisimpään asuneet muuttajat haluaisivatkin asua kunnassa jopa loppuelämänsä. Muutamia tulevaisuus kuitenkin mietityttää. Erityisesti nuoremmat ja perheettömät muuttajat olisivat valmiita muuttamaan muualle puolison tai parempien työmahdollisuuksien perässä. Jokainen kuitenkin toivoo, että Inarin kunta olisi se paikka, jossa voisi tehdä unelmien työtä – ja jossa tuleva puolisoikin olisi valmis asumaan. Mikäli poismuutto joskus kuitenkin toteutuisi, moni haluaisi ostaa Inarista esimerkiksi mökin, jotta kunnasta löytyisi aina kodintuntuinen tila, johon palata.

”Kyl mä voisin ehkä kyllä kuvitella asuvani jossain muuallakin vielä. Että just että jos lähtee jonkun kans rakentaa kotiin, niin... Jos tää ei ookaan optimaalisin paikka hänelle.” H5

”Mulla ois semmonen haave, et mä voisin jäädä tänne ja mää vaan löytäsin täältä jonkun niin ihanan työpaikan, että mää en haluais enää mennä mihinkään. Mutta mä en tiä onko ne niinkö yks yhteen. [...] Työ on semmonen, mikä mua mietityttää.” H4

”Tää on niinku oma paikka. Ainaki toistaseks. [...] Että oon periaatteessa valmis muuttamaan, jos nyt joku hyvä syy tulee tai löytyy joku vielä parempi paikka. [...] Varmaan voisin, jos ois joku tosi ihana työ tai sit löytys joku ihana... joku paikka, asumispaikka tai mies tai joku tämmönen niinku syy.” H2

Inariin jäämisen lisäksi nuorempien muuttajien haaveet vaihtelevat puolison löytämisestä jatko-opiskeluun, kaksoiskuntalaisuuteen ja monipaikkaiseen asumiseen. Esimerkiksi eräs muuttaja haluaisi elää talvet Lapissa ja kesät saaristossa meren rannalla. Eläkeikää lähestyvät muuttajat haaveilevat eläköitymisestä ja vapaa-ajan lisääntymisestä. Unelmana on viettää eläkepäiviä

Inarijärven rannalla. Haastatteluhetkellä ilman työtä olleet muuttajat suhtautuivat tilanteeseensa toiveikkaasti. Toinen muuttajista kokee, että työttömyyttä enemmän häntä ahdistaisi ajatus etelään palaamisesta. ”Kyllä aina jotain töitä löytyy”, muuttaja toteaa. Inarin kunnassa eletty aika onkin vahvistanut käsitystä siitä, ettei kaupunkiin – tai ainakaan sen keskusta-alueille – ole enää paluuta. Kaupunkikulttuurin kuluttamisesta toisinaan nautitaan, mutta sen ärsykkeistä ja ytimessä asumisesta ei. Kodin sijaan kaupunkiympäristöstä on tullut kääntymisen paikka. Myös etelämmäksi muuttaminen epäilyttää monia. Etelä-Suomi yhdistetään lumettomiin talviin, ärsykkeisiin ja vähäisempään luonnonrauhaan. Eräs muuttaja ei haluaisi asua Oulua tai Kajaania etelämpänä, koska silloin hiihtokausi jäisi liian lyhyeksi.

”Me käytiin just tuolla [kaupungissa], niin oltiin, että äkkiä pois täältä. (naurua)” H3

”Kun me mentiin kaupunkiin, niin no ensinnäki se, että ääh, täällä on liikennevalot. Pitääkö tehdä jotain? Pitääkö tota nappulaa painaa? Ainiin, että pääsee yli. Ja sitte ku mentiin sinne kauppakeskukseen, jotka ei oo ennenkään mua niinku kiehtonu millään tavalla, enemmänki ahdistanu, mut nyt tuli vielä enemmän se, että aaa, täällä on aivan liikaa ihmisiä. (naurua) Hyvä ettei tullu paniikkikohtaus. Liikaa ihmisiä. Se on se ajatus.” H6

8.2 Inarin kunnan ja maaseudun tulevaisuus

Oman tulevaisuuden lisäksi muuttajat pohtivat myös Inarin kunnan tulevaisuutta. Toisaalta muuttajat kokevat, että ikääntyvään kuntaan on houkuteltava uusia asukkaita ulkopaikkakunnilta. Kunnan elinvoimaisuuden ylläpitämiseksi kunnan on kehitettävä etenkin sen palvelu- ja asuntotarjontaa. Muuttajat kokevat, että rauhallisuus ja luonnonläheisyys eivät ole tarpeeksi vahvoja vetovoimatekijöitä, vaan kunnan on tarjottava myös työpaikkoja. Toisaalta Inariin kohdistuvan muuttoliikkeen ei haluta kasvavan liian suureksi. Moni toivoo, että Inarin kunta pysyisi tulevaisuudessakin pienenä, rauhallisena ja ”takapajuisena”.

”Must on oikeesti ihan kivakin, että kaikki ei tiedä kuinka kiva tääl on asua. (naurua)” H6

”...mun mielestä tässä paikassa on just hienoo se, että tää on niinku pieni, kaukana, erämainen, ja semmonen ei kaikkien paikka. [...] Se ei oo huono asia, et vaikka palvelut kehitty täällä. Niinku että ilman muuta. Mutta kyl mä haluaisin silti, et tää säilyis jotenki vähän semmosen takapajuisena (naurua) jollain tavalla.” H2

Muuttajia mietityttää erityisesti pandemian vaikutukset matkailuun – ja sitä kautta kunnan talouteen. Koska Inari on matkailukunta ja matkailun kehitys vaikuttaa myös kunnan muihin toimialoihin, pandemian arvellaan aiheuttavan Inarin kunnalle suuria ongelmia, kuten konkurssseja, työttömyyttä ja muuttoliikkeen hidastumista. Muuttajat kokevat, että tulevaisuudessa kunnan olisi tärkeä panostaa myös muihin toimialoihin.

”Nyt kun on tämä korona, niin aika jännittäviä aikoja eletään. Ens talvi esimerkiksi matkailun suhteen, että tuota palaako se ennalleen? Todennäköisesti ei, ainakaan vielä. Kenelläkään ei oo kristallipalloa. [...] Mutta matkailuala on aika herkkä tällöisille yhteiskunnallisille muutoksille. Ja sitte taas Inarin kunnassa matkailu on aika suuri osa tätä yhteiskuntarakennetta ja tuo tuloja ja rahaa Inariin, että... [...] Että kyllähän se muuttoliike on paljolti ollu tän matkailun ansioo. Että tääl on paljon kausityöläisiä.” H6

”Mä luulen, et täst voi tulla aikamoinen seisahdus. Tähän koko touhuun, useammaks vuodeks. Täs on veijareita, jotka on nuoria kavereita, joil on kymmenien miljoonien investointeja ja... sääliks käy niitä kavereita. Nyt alkaa kauhee metsästys asiakkaista ja hinnat tulee todennäköisesti tippumaan.” H1

Vaikka pandemian taloudellisia vaikutuksia pelätään, osa muuttajista suhtautuu kansainvälisen matkailun hiljentymiseen varovaisen positiivisesti. Osa kokee, että Inarin kunnalla on mennyt viime vuodet ”liiankin kovaa”. Turistivirrat ovat vilkastuneet, muuttoliike on ollut voitokasta ja yritykset ovat tehneet suuria investointeja. Pandemian nähdään rauhoittavan kuntaan kohdistuvaa matkustamista ja erityisesti lentoliikennettä. Sitä kautta myös luonto saa levätä. Ulkomaanmatkailun sijaan kotimaanmatkailun toivotaan lisääntyvän tulevaisuudessa.

Myös ilmastokriisin vaikutus matkailualaan mietityttää monia. Osa pohtii, mitä Lapin matkailulle tapahtuu, jos tulevaisuuden talvet ovat vähälumisia – tai täysin lumettomia. Osa on huolissaan myös porotalouden tulevaisuudesta, sillä sen on havaittu reagoivan herkästi ilmastonmuutoksen negatiivisille vaikutuksille. Esimerkiksi nopeasti vaihtelevat sääolosuhteet saattavat synnyttää maanpintaan niin kovan jääpeitteen, että porojen ravinnonsaanti vaikeutuu. (Luonnonvarakeskus 2022.) Osa muuttajista kokee, että poroja on myös määrällisesti liikaa, josta johtuen jäkälää ei riitä kaikille. Ilmastonmuutoksen vaikutukset Inarin kuntaan eivät kuitenkaan vielä varsinaisesti huoleta, koska vuodet eivät ole enenkään olleet samanlaisia.

”Tääl ei oo koskaan ollu vuodet niinku veljeksiä. Et tääl on ollu niin erilaisia nää vuodet. Mä oon juhannuksena ajanu moottorikelkalla vielä Inarijärven jäällä. Sillon oli 55 astetta pakkasta kolme viikkoo sillon joskus taannoin. Lapset oli mielissään, ku ope sano lapsille, että ei tarvi mennä kouluun, että lämmittää pirttiä. (naurua)” H1

Elämä harvaan asutussa Inarin kunnassa on lisännyt muuttajien ymmärrystä maaseudun arjesta, Suomen sisäisistä kulttuurieroista ja siitä, kuinka sitkeässä maaseutua ja Lappia koskevat stereotyypit saattavat olla. Muuttajat ovat ymmärtäneet, kuinka tärkeä on kuulla maaseudun asukkaita heitä koskevassa päätöksenteossa. Moni kuitenkin kokee, että maaseudun asioista päättävät usein sellaiset ihmiset, jotka eivät ymmärrä maaseudun arkea – tai ylipäättään sitä, että maaseudulla on elämää. Myös ihmisten kapea kuva Lapista pelkkänä lomakohteena harmittaa.

”Siis musta on tullu sen verran paikallinen kuitenkin (naurua), että mua ärsyttää se, että välillä Inarista puhutaan niinkö se ois vaan joku lomapaikka. Tai et se ois vaan joku, että etelästä ihmiset tulee tänne pitään hauskaa ja oleen lomalla ja vaeltaan. Vaan tää on myös ihmisten koti.” H4

Osa muuttajista kertoo olevansa nykyään eräänlaisia maaseudun puolestapuhujia. Omalla asuinpaikan valinnalla halutaan viestiä, että elämä voi olla hyvää myös kaupunkimaisten elinympäristöjen ulkopuolella. He haluavat olla mukana elävöittämässä maaseutua. *”On elämää kehä kolmosen ulkopuolellakin”*, eräs muuttaja huomauttaa. Muuttajat toivovat, että haastava maailmantilanne korona- ja ilmastokriiseineen muuttaisikin ihmisten arvokäsityksiä sellaiseen suuntaan, että yhä useampi alkaisi nähdä maaseudun houkuttelevana elinympäristönä. Eräs muuttaja kokee, että ilmastokriisin ja ihmisten lisääntyneiden mielenterveysongelmien kaltaiset haasteet johtuvatkin osittain siitä, että ihmiset ovat kaupungistuneet ja vieraantuneet luonnosta.

”Tavallaan haluais ite olla just se, joka elävöittäis sitä maaseutua. Ei ehkä haluaiskaan ite kaupungistua, vaan mielellään muuttaa vaikka jonneki Pelkosenniemelle ja olla siellä silleen, että on täälläki vielä elämää. [...] Haluais, että ne ihmiset vois oikeesti elää siellä [maaseudulla] ja niillä ois niinkö tarvittavat palvelut. Ja sehän ei tuu tapahtuun, jos kaikki ihmiset muuttaa pois.” H4

Maaseudun asukkaiden lisäksi myös saamelaisten toivotaan vähemmistöryhmänä saavan ääntään vahvemmin kuuluviin. Valtaosa muuttajista toivoo, että tulevaisuudessa tietoisuus saamelaiskulttuurista kasvaisi, ja saamelaisten asema vahvistuisi.

”Mä uskon Inarin kunnasta ja ylipäättänsäkin tästä Pohjois-Lapin tulevaisuudesta, että saamelaisten toi niinku kulttuuri tulee elävöitymään ja niinku vahvistumaan. Mä toivon, et se tapahtuu silleen, että just suomalaiset ite heräis siihen ja alkais puhuun niiden puolesta. Ettei niiden tarviis aina jotenkin huudella ite tuolla, että hei, huomatakaa meidät!” H5

Julkisessa keskustelussa maallemuutosta puhutaan toisinaan tietyn väestönosan etuoikeutena, sillä maaseudulla on määrällisesti vähemmän töitä saatavilla – ja joidenkin alojen tehtävä ei ole saatavilla juuri lainkaan. Maallemuutto voidaan nähdä etenkin etätöitä tekevien etuoikeutena, koska heillä on paremmat mahdollisuudet valita asuinpaikkansa kuin henkilöllä, jolla ei tätä mahdollisuutta ole. Etätö on myös usein yhteydessä henkilön sosioekonomiseen asemaan (Nätti ym. 2010). Muuttajat kuitenkin kokevat, että Inarin kuntaan – ja ylipäätään maaseudulle – muuttaminen on mahdollista kaikille elämäntilanteesta ja sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Vaikka työ nähdään suurimpana muuton haasteena, töitä uskotaan löytyvän.

”Jotkut varmaan kokee sen, että jotenki tietyllä tavalla, että enhän mä voi lähteä, kun mulla on täällä vakituinen työ, omakotitalo ja asuntolaina. Et en mä voi. Että semmoiset voi, kenellä ei oo perhettä, kenellä ei oo vakituista työtä, ketkä ehkä vielä opiskelee. [...] Mut mun mielestä ne on tekosyitä. Mulla oli omakotitalo, asuntolaina, vakituinen työpaikka, kolme alaikäistä lasta, ku muutettiin. Ja yksinhuoltaja. [...] Voisko enää niinku jotenki ns. vaikeempi tilanne olla lähteä? Se on oikeestaan ihan omasta itsestä kiinni, mitä haluaa elämällään tehdä.” H6

Inarin kunnan ei kuitenkaan uskota olevan sopiva asuinpaikka kaikille. Erään muuttajan sanoin: *”Pitää olla tietyn tyyppinen ihminen, että täällä viihtyy.”* Monet tuntevatkin olevansa etuoikeutettuja ja ylpeitä siitä, että ovat itse pärjänneet ja viihtyneet Inarissa. Vaikka uusi asuinpaikka on vaikuttanut muuttajien elämäntapaan ja parantanut heidän elämänlaatuaan, muuttajat korostavat, ettei Inariin muuttaminen ole mikään oikotie onneen, vaan arki on arkea myös pohjoisessa. Erään muuttajan mukaan harmituksen määrä on asuinpaikasta riippumatta vakio, ja stressin aiheita keksii aina.

”Sillon se vähän ehkä tömähti rankemmin naamalle se märkä rätti. Että ei se elämä oo sen ihmeellisempää täällä. Aamukahvit keitetään aamulla ja lehtee ehkä luetaan. Et se on ihan samanlaista täällä, kun siellä etelässä se arki tietyllä tavalla.” H6

9. POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkasteltiin kaupungista Inarin kuntaan muuttaneiden ihmisten arkea. Tutkielman tavoitteena oli selvittää Inariin muuttaneiden muuttomotiiveja, kuntaan jäämisen syitä ja kokemuksia arjesta sekä paikallisyhteisöön kuulumisesta ja kiinnittymisestä. Tutkimuksen teoreettisena viitekehyksenä hyödynnettiin erityisesti Rita Felskin (2000) teoriaa, jonka mukaan arki koostuu kolmesta ulottuvuudesta: ajallisuudesta (*repetition*), tilallisuudesta (*home; sense of home*) ja modaalisuudesta (*habit*). Myös kuulumisen, arjen elinympäristön, paikkaan kiinnittymisen ja paikallisidentiteetin käsitteet olivat keskeinen osa tutkimuksen teoreettista viitekehystä.

Tutkimuksessa kysyttiin, millaiset tekijät ovat edesauttaneet Inarin kuntaan muuttamista ja sinne asumaan jäämistä, miten Inariin muuttaneet kuvaavat arkeaan ja miten Inarin kuntaan muuttaneet kertovat asuinpaikan paikallisyhteisöön kuulumisen ja kiinnittymisen haasteista ja mahdollisuuksista. Kysymyksiin etsittiin vastauksia osallistuvan havainnoinnin ja teemahaastattelujen avulla, joihin osallistui kuusi henkilöä. Aineistoa analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Tässä luvussa vedän tutkimuksen tuloksia yhteen ja pohdin, mitä johtopäätöksiä tutkimuksesta voi tehdä. Lisäksi syvennyn tutkimustuloksen merkitykseen ja esittelen mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

9.1 Yhteenveto ja pohdintaa tutkimuksen tuloksista

Aineisto osoittaa, että muuttajien muuttomotiivit ovat olleet moninaisia, ja kuten muissa maaseutututkimuksissa (esim. Pehkonen 2005, 31), myös tässä tutkimuksessa oli mahdotonta löytää yhtä ainutta muuttoon johtanutta vaikutinta. Muuton taustalla on ollut sekä Inarin kuntaan vetäviä että kaupungista poistyyntäviä tekijöitä. Pääasialliset Inariin vetävät muuttomotiivit liittyivät oman tai puolison työpaikan löytymiseen, koulutusmahdollisuuksiin, omanhenkisen seuran löytämiseen, asuinympäristön fyysisiin ominaisuuksiin tai muuton mahdollistaman elämänmuutoksen tekemiseen. Osalle Inariin muutto toimi myös irtiottona kaupungin oravanpyörästä ja mahdollisti rauhoittumista, itsetutkistelua ja omien elämänarvojen pohdintaa. Inariin vetävien motiivien lisäksi yli puolella muuttajista oli tietoinen halu päästä kaupunkiympäristöstä pois. Erityisesti melu, hektisyys, liikenne, suorituskeskeisyys, ihmisten kasvottomuus, asumisen ahtaus sekä luonnonläheisyyden puute korostuivat kaupunkiympäristön negatiivisina puolina. Koskisen ym. (2007, 245–255) mukaan kaupungeista muutetaan yleisimmin pois asumiseen, ympäristöön liittyvien tekijöiden vuoksi.

Muuttajilla ei ollut aiempaa kokemusta Inarissa asumisesta. Puolet olivat vierailleet Inarissa aiemmin, mutta puolelle muutto oli ollut hyppy tuntemattomaan, ja he olivat tulleet Inariin työmahdollisuuksien perässä. Heille muuttopäätös oli ollut enemmänkin spontaani päätös seikkailuun lähtemisestä kuin tietoinen valinta, jonka taustalla olisi ollut useita motiiveja. On mielestäni yllättävää, että niin moni oli muuttanut Inariin spontaanisti ilman sen suurempia Lappi-unelmia. Inarissa aiemmin vierailleilla muuttajilla oli useampia motiiveja: heillä unelma pohjoisesta ja sen tarjoamasta elämänmuutoksesta oli syntynyt jo vuosia – tai jopa vuosikymmeniä – ennen muuttoa. Näitä muuttajia yhdisti elämänmuutoksen tarve. He hakivat maaseutumaisesta elinympäristöstä parempaa elämänlaatua, kokonaisvaltaista hyvinvointia, laajoja ulkoilu- ja harrastusmahdollisuuksia sekä rauhallista, luonnonläheistä ja omien arvojen mukaista arkea. Lopulta kunnan koulutusmahdollisuudet olivat johtaneet muuttopäätökseen. Usean muuttajan kohdalla pehmeät vetovoimatekijät olivat siis ensin herättäneet kiinnostuksen, mutta lopulta kovat vetovoimatekijät olivat johtaneet muuttoon. Muuttajien motiivit olivat hyvin samankaltaisia kuin aiemmissa maaseutututkimuksissa (esim. Aho & Ilola 2004; Kytö & Aatola 2006; Korkiasaari & Söderling 2007). Myös sopiva elämäntilanne, kuten vastavalmistuminen tai lapsettomuus, auttoivat muuttopäätöksessä. Osalla muuttoa hidastivat taloudelliset ja sosiaaliset tekijät, kuten työpaikan tai asunnon puute, tai etelästä löytyvä vakituinen työpaikka, omakotitalo, asuntolaina tai alaikäiset lapset. Muuttajien kova tahtotila ja motivaatio auttoivat kuitenkin sivuuttamaan haasteet ja toteuttamaan muuton.

Maallemuuttoa tutkittaessa on havaittu, että maallemuutto on koettu pääosin positiivisena, elämänlaatua kohentavana tapahtumana, joka mahdollistaa vapaan, omien arvojen mukaisen elämän (esim. Heikkilä ym. 2002; Tuorila 2006, 24; Kytö & Aatola 2006, 8). Myös tämän tutkimuksen muuttajat olivat tyytyväisiä muuttopäätökseensä. Muuttajien kaupunkilaistaustasta huolimatta Inarin kuntaan oltiin sopeuduttu hyvin ja maaseutumainen elinympäristö koettiin viihtyisäksi elinympäristöksi. Inaria kuvailtiin turvalliseksi, rauhalliseksi ja luonnonläheiseksi paikaksi, jossa voi elää omannäköistä ja elämänlaatua parantavaa arkea. Osa muuttajista koki, että vähemmän suorituskeskeisessä ympäristössä on helpompi tunnistaa oma halu opitusta halusta ja antaa aikaa itselle merkityksellisille asioille. Valtaosalle muutto oli tuntunut siltä kuin olisi saapunut kotiin. Positiivisesta asumiskokemuksesta kertoo myös se, että kaikki muuttajat kertoivat haluavansa asua Inarin kunnassa myös tulevaisuudessa. Vaikka kaupunkikulttuurin kuluttamisesta toisinaan nautittiin, muuttajilla ei ollut kiinnostusta palata vanhaan kaupunkielämään. Muutamat olivat kuitenkin avoimia kaksoiskuntalaisuudelle ja monipaikkaiselle asumiselle.

Muuttajien arkea tarkasteltiin ensisijaisesti Felskin (2000) kolmen analyttisen ulottuvuuden, ajallisuuden, tilallisuuden ja modaalisuuden, kautta. Tilallisuuden näkökulmasta tarkasteltuna muuttajien arjen keskeisimpiä tiloja olivat koti, työpaikka ja luonto. Myös kunnan peruspalvelut, harrastetilat sekä virtuaaliset tilat, kuten sosiaalinen median kanavat, olivat tiloja, joissa arkea tuotettiin. Osa muuttajista kuvaili elämäänsä kuplana, jossa arjen tilat, toiminnot ja sosiaaliset kontaktit sijoittuvat pienelle alueelle. Arjen tilallisesta pienuudesta huolimatta arjesta koettiin saavan enemmän irti kuin kaupungissa. Felskin (em. 81) mukaan arjen tilallisuus on myös kodintuntua. Muuttajat kertoivatkin viettävänsä mieluiten ja eniten aikaa paikoissa, joissa he tunsivat olevansa kotona. Oman vuokra- tai omistusasunnon lisäksi myös naapurustosta, kodin lähiympäristöstä, kyläyhteisöstä ja Inarin kunnasta sekä sen luonnosta puhuttiin usein kodin synonyymeinä.

Luonnolla oli suuri merkitys jokaisen muuttajan arjessa. Muuttajien mukaan Inarin kunnan luonnon parhaita asioita ovat muun muassa puhdas ilma, Inarijärvi, tunturimaisemat, luonnonrauha, hiljaisuus sekä neljä rehellistä vuodenaikaa. Luonto ei ole pelkkä katseen kohde, vaan tila, jossa samanaikaisesti kohdataan, tuotetaan ja paetaan arkea. Luonnossa harrastetaan, tehdään töitä, rentoudutaan, hiljennytään ja vietetään aikaa itselle tärkeiden ihmisten kanssa. Parasta on, ettei luontoon tarvitse tietoisesti hakeutua, sillä sitä on kaikkialla. Inariin muutettua luonnossa vietetty aika olikin kasvanut jokaisen muuttajan kohdalla. Lisäksi Inarissa asuminen on lisännyt muuttajien ympäristötietoisuutta ja luonnon arvostusta, mutta myös syventänyt luontoyhteyttä. Vaikka vihreiden arvojen toteuttaminen nähdään toisinaan maaseudulla vaikeana (esim. Tuorila 2006, 11), aineisto osoittaa, että luonnon lähellä asuminen voi päinvastoin lisätä luonnon kunnioitusta ja kannustaa elämään ekologisempaa elämää. Koska muuttajat kokivat luonnon antavan heille paljon hyvää, luonnolle haluttiin antaa hyvää myös takaisin. Muuttajat kertoivat esimerkiksi kierrättävänsä, vähentäneensä lentomat kustamista tai muuttaneensa kulutuskäyttäytymistään. Inariin muuton myötä muuttajille oli muodostunut yhä syvempi rakkaus Suomen ja pohjoisen luontoa kohtaan, ja halu matkustaa kauemmas oli monelta poistunut.

Myös erilaiset liikkumistavat ovat osa arjen tilallisuutta (Felski 2000, 85). Pitkien välimatkojen ja heikon julkisen liikenteen vuoksi muuttajien arjessa liikkuminen tapahtui pääasiassa autolla, mutta tilasta toiseen liikuttiin myös esimerkiksi moottorikelkalla, veneellä ja polkupyörällä. Liikkuminen oli ainut teema, jonka kohdalla muuttajat puhuivat nousseista asumiskustannuksista. Pitkien välimatkojen vuoksi yksityisautoiluun, ja erityisesti bensaan, kului enemmän rahaa. Lisääntynyt yksityisautoilu tuotti osalle muuttajista henkisiä haasteita ja arvoristiriitaa. Myös Tuorilan (2006, 11) tutkimuksessa koettiin, että maaseudulla voi olla vaikea toteuttaa itselle tärkeitä vihreitä arvoja.

Vaikka muuttajat kokivat yksityisautoilun ympäristölle haitallisena, autoilusta toisaalta myös nautittiin. Matkan taittaminen kauniissa ja ruuhkattomissa tunturimaisemissa koettiin rentouttavana ja nopeana. Muuttajat mittasivatkin matkaa kilometrien sijaan ajassa.

Moni oli muuttaessaan pohtinut kunnan palveluntarjonnan laajuutta ja sen vaikutusta arjen sujuvuuteen. Palvelujen laatu ja määrä oli kuitenkin yllättänyt positiivisesti, ja palvelut koettiin riittäviksi kodin sijainnista riippumatta. Maaseudulle muutettaessa palvelut ja niiden läheisyys ei olekaan se ratkaisevin tekijä (Tuorila 2006, 41). Toisinaan palveluita täytyi hakea kauempaa. Vaikka pitkät välimatkat koetaan usein ongelmana (Paunikallio 1997, 22), tämän tutkimuksen muuttajat olivat kuitenkin tottuneet pitkiin välimatkoihin, ja valtaosa koki välimatkat enemmänkin harvaan asutun kunnan ominaisuutena eikä ongelmana. Erityisesti palveluiden ja läheisten vuoksi oltiin valmiita matkustamaan kauas. Satojen kilometrien päässä käytiin niin ostoksilla, ystävien luona kuin synnyttämässäkin. Pitkä välimatka palveluiden äärelle oli se hinta, joka Inarissa asumisesta oltiin valmiita maksamaan. Osa näki välimatkat ja heikomman palveluntarjonnan osittain jopa positiivisena asiana, sillä niiden nähtiin vähentävän rahankäyttöä. Myös Tuorilan (2006, 40) mukaan maaseudulla on helpompi olla kuluttamatta kuin kaupungissa.

Ajallisuuden näkökulmasta muuttajien arki näyttäytyi rauhallisena ja kiireettömänä sekä omien valintojen että asuinympäristön tekijöiden vuoksi. Aineiston perusteella vaikuttaa siltä, että Inarin kaltaisessa, harvaan asutussa, paikassa on helpompi irrottautua niin sanotuista modernin kapitalismin pakkorytmeistä, joiden nähdään eroavan ihmisen luontaisesta rytmistä (Jokinen 2005, 21). Ympäröivällä kulttuurilla ja yhteisöillä onkin vaikutusta arjen rytmittymiseen (Korvela 2003). Muuttajat kokivatkin suorittamisen ja kiireen ylläpitämisen olevan vaikeaa erityisesti elinympäristön vähäisten ärsykkeiden, luonnonrauhan ja paikallisten kiireettömän asenteen takia. Inarissa on helpompi elää kiireettömästi hetkessä – eikä aina matkalla jonnekin.

Työ oli yksi muuttajien arkea rytmittävä tekijä. Osa koki työnsä unelmatyökseen ja tärkeäksi osaksi identiteettiään. Osalle työ merkitsi kuitenkin vain työtä. Heille työ ei ollut välttämättä omien arvojen mukaista, mutta sitä tehtiin, koska se mahdollistaa muuttajien rakastamassa paikassa elämisen. Muuttajat arvostivatkin vapaa-aikaa ja sitä, että arjessa on tarpeeksi aikaa palautumiselle ja itselle tärkeille asioille. Vaikka järjestettyä harrastustoimintaa koettiin olevan vähemmän kuin kaupungissa, sitä ei juurikaan kaivattu. Moni toivoi harrastamisen olevan omaehtoista ja spontaania. Myöskään Tuorilan (2006, 15) maallemuuttajat eivät kaivanneet ohjattua toimintaa, sillä maaseudulla vapaa-aikaa haluttiin viettää ilman aikatauluja. Omaehtoisen harrastamisen suosiminen ei tulekaan suurena

yllätyksenä huomioiden, että valtaosa muuttajista kertoi välttävänsä liiallista aikatauluttamista arjessaan. Huomioitavaa kuitenkin on, että valtaosa muuttajista oli joko vuorotyötä tekeviä tai lähes ympärivuorokautista työpäivää tekeviä yrittäjiä. Epäsäännölliset työajat saattavat olla yksi osatekijä sille, miksi aikataulutettuja harrastuksia ja arkea ei kaivata.

Myös vuodenajat ja matkailun sesongit vaikuttivat arjen rytmiin ja rutiineihin. Valtaosa muuttajista ei halunnut aikatauluttaa ja suunnitella arkeaan liian pitkälle, vaan asioita tehtiin mieluummin spontaanisti ja omaa jaksamista kuunnellen. Arki vaati kuitenkin myös organisointikykyä ja varasuunnitelmien tekemistä, sillä pitkät välimatkat, vaihtelevat sääolosuhteet ja luonnonläheisyys loivat omia haasteitaan arjen keskelle. Kiireettömyys näkyi myös työelämässä ja ajankulua kuvaavien käsitteiden subjektiivisessa luonteessa. ”Pian” saattoi tarkoittaa mitä tahansa tunnin ja vuorokauden väliltä. Arjen rauhallisempi rytmi vähäisimpine ärsykkeineen loi myös haasteita: koska elämä ei ollut enää minuuttiaikataulua, arjessa oli enemmän aikaa ajattelulle ja niin sanottujen mielensisäisten mörköjen kohtaamiselle.

Felskin (2000) kolmas arjen ulottuvuus on modaalisuus, jolla viitataan tavanmukaisuuteen eli tapoihin ja rutiineihin, jotka ovat usein tiedostamattomia arjessa. Muuttajat kuvasivat arkeaan ”tavalliseksi arjeksi”, jossa juodaan aamukahvit, käydään töissä, harrastetaan, tehdään ruokaostoksia, taitetaan pitkiä välimatkoja, liikutaan luonnossa, tavataan ihmisiä ja ollaan kotona – eli toteutetaan arjen rutiineja. Valtaosa muuttajista koki, että luonnonläheisessä elinympäristössä asuessa on helppo pitää kiinni hyvinvointia tukevista rutiineista ja harrastuksista, kuten ulkoilusta, kalastuksesta ja sienestyksestä. Toisin kuin kaupungissa, Inarissa luontoon ei tarvitse tietoisesti siirtyä, sillä luonto alkaa monella kotiovelta. Modaalisuudella tarkoitetaan myös toiminnan laatuun liittyvää ulottuvuutta (Felski 2000, 89). Tavallisuudesta huolimatta muuttajat kokivat arkensa pääasiassa hyväksi ja mielekkääksi. Arjessa tapahtuvien toimintojen mielekkyyttä loivat viihtyisä koti, työ, harrastukset, asuinympäristön luonnonläheisyys sekä ihmissuhteet, kuten perhe, ystävät ja naapurit. Arjessa koettiin toisinaan myös stressiä, ulkopuolisuuden tunteita ja yksinäisyyttä, mutta niiden ei koettu vaikuttavan merkittävästi arjen mielekkyyteen.

Jokapäiväiset kontaktit ovat olennainen osa arkea (Heller 1984, 4). Kuten Pekkasen ym. (1997) ja Tuorilan (2006, 28) tutkimuksissa, myös tässä tutkimuksessa asuinympäristön valinta oli ollut pääasiassa fyysisen eikä sosiaalisen ympäristön valintaa. Inariin ei oltu muutettu vilkkaan, vaan enemmänkin laadukkaan, sosiaalisen elämän toivossa. Muuttajat hakivat paikkaa, jossa sosiaalisia kontakteja voisi säädellä helpommin itse. On mielenkiintoista, että valtaosa kuitenkin koki

sosiaalisten suhteiden määrän kasvaneen Inariin muutettua. Myös yhdessäolon tilallisuus ja toiminnan laatu olivat muuttuneet: julkisten tilojen sijaan ystäviä nähtiin enemmän luonnossa ja kotona. Samassa kotitaloudessa asuvien henkilöiden lisäksi erityisesti naapureiden merkitys korostui. Naapurit tarjosivat henkistä turvaa, huolenpitoa ja seuraa. Osa kuitenkin koki naapurisuhteet liiankin tiiviinä ja pyrki tietoisesti välttämään liiallista yhdessäoloa. Vaikka muuttajat olivat Inariin muutettuaan luoneet uusia ihmissuhteita, syvälisten ihmissuhteiden luominen koettiin haastavaksi esimerkiksi kunnassa vallitsevan juoruilukulttuurin, asukkaiden vilkkaan vaihtuvuuden, erilaisen seurustelukulttuurin sekä omanikäisen seuran puutteen vuoksi. Samankaltaisia haasteita nousi esiin myös Högbackan (2003) ja Tuorilan (2006, 32) tutkimuksissa.

Myös yhteydenpito lähtöalueen ihmisiin oli monella lisääntynyt. Samankaltaisia havaintoja oli myös Kydön ja Aatolan (2006, 61–63) tutkimuksessa, jossa sosiaaliset suhteet lisääntyivät harvaan asutulle ja ydinmaaseudulle muutettaessa. Lisäksi yhteydenpito sukulaisiin ja tuttaviiin säilyi ennallaan tai lisääntyi muuton jälkeen useammin kuin väheni (em.). Mielenkiintoista oli, kuinka moni muuttaja koki lähtöalueella vierailun omaksi velvollisuudekseen. Osa koki, ettei näkisi läheisiään koskaan, ellei itse vierailisi säännöllisesti etelässä. Mistä se johtuu, että muuttajat ovat ottaneet kasvokkaiset kohtaamiset omalle vastuulleen? Muuttajien kokemukset vahvistavat näkemystä siitä, kuinka etelä ja kaupungit nähdään helposti keskuksina. Siinä missä pohjoisessa ja maaseutualueilla ollaan ”keskellä ei-mitään”, etelässä ja kaupungeissa ollaan ”keskellä kaikkea”. Toisaalta pohdin, voiko kaupunkialueilla asuvien läheisten elämä olla yksinkertaisesti niin hektistä, että pohjoisen vierailuille on vaikea raivata kalenterista tilaa? Vai nähdäänkö vierailu muuttajien vastuuksi, koska he ovat vapaaehtoisesti itse muuttaneet pois?

Kuuluminen on tunnetta siitä, että kuuluu johonkin paikkaan ja tuntee olevansa kotona (Fenster 2005, 244, Yuval-Davis 2006, 197). Muuttajat olivat kiinnittyneitä erityisesti kodin lähiympäristöön ja naapurustoon, ja valtaosassa Inari herätti tunteen, joka viestii: tänne minä kuulun. Muuttajat kuitenkin kokivat, että Inarin paikallisyhteisöön on vaikea päästä mukaan, ja muihin ulkopaikkakuntalaisiin on helpompi tutustua kuin paikallisiin (ks. myös Viinikainen & Puustinen 2000, 77). Kunnassa eletyn ajan pituudella ei ollut vaikutusta kuulumisen kokemuksiin, vaan jokainen koki olevansa ”junantuoma” ja ulkoryhmään kuuluva. Muuttajat kertoivat edelleen saavansa kysymyksiä, kuten: ”Mistä oot pois?” ja ”Ooksä täällä vaan sesongin ajan?” Koska Inarin kunnassa on pienet piirit ja paikalliset tuntevat toisensa, tällaiset kysymykset saattavat vain vahvistaa omaa ulkopuolisuuden kokemusta ja tunnetta siitä, ettei ole tarpeeksi paikallinen, koska paikalliset eivät tunnista – ja tunnusta – sellaiseksi.

Tutkimusten mukaan maaseudun haja-asutusalueilla ja Lapin maakunnan asukkailla on vahva paikallisidentiteetti (Pitkänen & Westinen 2018, 33, 50–51), ja paikallisyhteisöihin kiinnittyminen on nähty haastavaksi myös muissa Lapin kunnissa (Lapin liitto 2021, 25). Muuttajat kokivat inarilaisten arvostavan sukujuuria, perinteitä ja yhteistä historiaa, sillä suhtautumisen oli nähty olevan vähemmän ennakkoluuloista niitä kohtaan, joilla oli sukua Inarissa. Susiluoman (1998, 64) mukaan sukulaissuhteilla onkin suuri merkitys maaseudulla, josta johtuen paluumuuttajan sopeutuminen uudelle alueelle voi olla helpompaa kuin täysin vieraan. Aineistossa korostui, kuinka muuttajien syvällisten suhteiden luomista vaikeutti myös heidän oma henkilökohtainen pelko asukkaiden vilkkaasta vaihtuvuudesta ja siitä, etteivät vastamuuttaneet ole tulleet jäädäkseen. Pohdin, voiko myös paikallisväestöllä olla samanlainen ennako-oletus muuttajien väliaikaisuudesta? Se voisi osittain selittää sitä, miksi paikallisten ja ulkopaikkakuntalaisten on vaikeampi luoda syvällisiä ihmissuhteita.

Vaikka harva muuttaja identifioitui inarilaiseksi, moni mielsi itsensä lappilaiseksi ja maaseudun asukkaaksi. Kuulumisen kokemus vaihteli myös sen mukaan, kehen muuttajat itseään vertasivat. Muuttajat kokivat olevansa ”enemmän paikallisia” kuin vastamuuttaneet tai sesonkityöläiset, koska he tiesivät heitä enemmän inarilaisesta arjesta. Silti moni kaipasi kuulumisen tunnustusta paikallisilta. Yuval-Davisin (2006, 199) mukaan kuulumisen kokemus ei olekaan vain itse määriteltyä, vaan myös ulkopuolisten määritelmällä ja hyväksynnällä on painoarvoa. On mielenkiintoista, ettei ulkopuolisuuden tunteilla näyttänyt olevan merkittävää vaikutusta muuttajien kunnassa viihtymiseen, vaan monelle riitti tunne kodin lähiympäristöön kiinnittymisestä sekä pienempiin yhteisöihin, kuten naapurustoon tai kyläyhteisöön, kuulumisesta. Oma kylä- ja kotiyhteisö onkin keskimääräistä tärkeämpi etenkin maaseudun haja-asutusalueella asuville (Pitkänen & Westinen 2018, 33). Kaikesta huolimatta Inari koettiin yhteisölliseksi paikaksi, jossa ihmiset kohdataan ihmisinä eikä massana.

Sen lisäksi, että Inariin muutto oli parantanut muuttajien arjessa koettua kokonaisvaltaista hyvinvointia, vahvistanut luontoyhteyttä sekä muuttanut kulutustottumuksia, se oli muuttanut heidän käsitystään hyvästä elinympäristöstä ja arjesta. Asuinympäristö ja elämäntavat ovatkin jatkuvassa vuorovaikutuksessa, eli asuinympäristö vaikuttaa elämässä tärkeiksi koettuihin asioihin (Kytö ym. 2006, 14; 47). Usein hyvään elinympäristöön yhdistetään urbaanit piirteet, kuten hyvä palveluntarjonta, julkiset liikenneyhteydet, autottomuus ja luonnonläheisyys (Koistinen ja Tuorila 2008, 51). Luonnonläheisyyttä lukuunottamatta mikään edellä mainituista asioista ei kuitenkaan toteudu Inarissa. Puutteista huolimatta muuttajat kokivat, että Inarissa on helpompaa elää omannäköistä elämää. Elämää, jota ei kaupungissa asuessaan edes tiennyt haluavansa elää.

Tulevaisuuteen suhtauduttiin toiveikkaasti. Osa haaveili eläköitymisestä, osa parisuhteesta ja osa siitä, että saisi asua Inarissa koko loppuelämänsä. Muutamia mietitytti oma tulevaisuuden työ- ja jatkokoulutusmahdollisuudet sekä se, olisiko mahdollinen tuleva puoliso valmis asumaan Inarissa. Koen tutkimuksen tukevan Aron (2014, 42) sekä Lehtosen ja Kotavaaran (2021) ajatuksia pehmeiden vetovoimatekijöiden mahdollisesti kasvavasta merkityksestä. Aineistossa asuinympäristön viihtyisyys ja luonnon tuottama hyvinvointi nähtiin niin merkittävänä veto- ja pitovoimatekijöinä, ettei esimerkiksi arvostirittää tuottava työpaikka tai työttömyys kannustaneet ainakaan toistaiseksi muuttajia vaihtamaan asuinpaikkaa. Inarin kunnan tulevaisuus sekä erityisesti koronapandemian vaikutukset kunnantalouteen ja kuntaan suuntaavaan muuttoliikkeeseen kuitenkin mietityttivät monia. Erityisesti vuokra-asuntojen, työpaikkojen ja palvelujen tarjontaa toivottiin kehitettävän, jotta kunta säilyisi vetovoimaisena. Moni kuitenkin toivoi, ettei asukasluku kasvaisi liikaa, jotta Inari pysyisi tulevaisuudessa pienenä ja rauhallisena kuntana, jossa niin luonnolla kuin ihmisilläkin on tilaa olla ja hengittää.

9.2 Johtopäätökset

Tutkimuksen tavoitteena on ollut lisätä ymmärrystä kaupungista Inarin kuntaan muuttaneiden ihmisten arkitodellisuudesta. Samalla on pyritty haastamaan metodologista urbanismia. Stereotyyppisen ja kapean Lappi-kuvan sijaan tutkimuksen tarkoituksena on ollut lisätä tietoa siitä, minkälaista arki pohjoisessa ja harvaan asutussa Inarin kunnassa on. Tavoitteena ei ollut lisätä maaseudun ja kaupungin vastakkainasettelua, vaan tuoda esille, kuinka kaupunkielämän mahdollisuuksiin tottuneet ihmiset ovat sopeutuneet elämään harvaan asutulla maaseudulla, ja mitkä tekijät tekevät arjesta sellaista, että Inariin halutaan jäädä asumaan.

Tutkimus vahvistaa ajatusta siitä, että maallemuuttajat eivät ole homogeeninen ryhmä (Aho & Ilola 2004, 26), jolla on samat muuttomotiivit, vaan maalle muuttaa erilaisia ihmisiä, erilaisissa elämäntilanteissa. Tutkimus kuvaa, kuinka asuinympäristön erilaiset tekijät vaikuttavat ihmiseen psykofyysisenä kokonaisuutena. Muuttajat ovat hyvä esimerkki siitä, kuinka elämän ojentamat mahdollisuudet, yhdistettynä ihmisen seikkailunhaluun, voivat yhdessä johtaa siihen, että vannoutuneimmastakin kehä kolmosen kasvatista ja kaupunkielämää ihannoivasta ihmisestä voi tulla puolivahingossa maaseudun puolestapuhuja.

Tutkimus osoittaa, ettei arki Inarin kunnassa ole niin mustavalkoista kuin julkinen keskustelu tai Instagramissa vilahtavat lomakuvat antavat ymmärtää. ”Keskellä ei-mitään” eläminen on kaikkea muuta kuin mitä sanayhdistelmä antaa olettaa. Inarilainen arki sisältää asioita, joita Lapin markkinoinnissa tuodaan esille. Siitä huolimatta Inari on lomakohteen lisäksi paikka, jossa voi samanaikaisesti myös asua, tehdä töitä ja harrastaa. Arkitodellisuuden ymmärtäminen vaatii kuitenkin aikaa ja tarkkaavaisuutta sekä itse kohteessa että matkan varrella (Tedre 2016, 19). Ilman yhdeksän kuukauden asumisjaksoa Inarissa en olisi päässyt samalla tavalla käsiksi inarilaisen arkeen. Ajattelinhan itsekkin muuttoa tehdessäni, että olen matkalla keskelle ei-mitään. Toivon, että tämä tutkimus voisi lisätä myös muiden ihmisten ymmärrystä inarilaisesta arjesta, mutta toisaalta myös siitä, ettei elämä romantisoidussa, maaseutumaisessa ympäristössä välttämättä ole oikotie onneen. Arki löytää perille myös Inariin. Eksoottisilta tuntuvat asiat, kuten revontulet, maanteillä talsivat porot ja kevään yöttömät yöt, tulevat ajan kuluessa tavanomaisiksi. Tavallisuus ei ole kuitenkaan huono asia. Se on osa arkea. (Felski 2000.) Arjen tavallisuuden kokemuksella on ollut positiivinen vaikutus myös muuttajiin, sillä se on lisännyt kuulumisen tunnetta ja kodintuntua. Fensterin (2005, 244) mukaan tavallinen arki, oman asuinalueen tunteminen ja arjen rutiinit voivatkin vahvistaa asuinpaikkaan kiinnittymistä – ja lisätä sitä kautta hyvinvointia. Tärkeintä on löytää paikka, jossa arki kaikkine ulottuvuuksineen tuntuu niin hyvältä, ettei sitä tarvitse paeta.

Vaikka muuttajien mainitsemat haasteet, kuten heikko asuntotarjonta, heikot julkisen liikenteen yhteydet sekä paikallisyhteisön varautuneisuus, eivät ole toistaiseksi vaikuttaneet muuttajien viihtyvyyteen merkittävästi, ne ovat asioita, joita olisi tulevaisuudessa tärkeä kehittää. Se, että jokaisella muuttajalla oli samanlainen kokemus esimerkiksi paikallisväestöön kuulumisesta kertoo mielestäni siitä, että kyseessä saattaa olla laajempikin ilmiö. Mikäli kunta halutaan pitää tulevaisuudessakin elinvoimaisena, asuntokannan on oltava riittävää ja kohtuuhintaista, peruspalveluiden saavutettavia sekä liikenne- ja tietoliikenneyhteyksien toimivia (Lapin liitto 2021, 5–6). Myös vastaanottavaisella ja positiivisella asenneilmapiirillä voidaan vaikuttaa muualta muuttaneiden ihmisten viihtymiseen (em., 25) – ja sitä kautta kunnan elinvoimaisuuteen.

9.3 Tutkimuksen merkitys ja jatkotutkimusaiheet

Maaseutualueet tarvitsevat lisää ihmisiä maaseutualueiden ulkopuolelta, jotta palvelut saadaan säilytettyä ja välimatkat pidettyä kunnissa kohtuullisina. Mikäli maaseutualueiden muuttotappio jatkuu ja Suomen syntyvyys jatkaa laskuaan, alueellinen eriarvoisuus tulee lisääntymään entisestään.

Koska valtaosa suomalaisista asuu kaupungeissa (Helminen ym. 2020, 14), on selvää, että asukkaita täytyy houkutella myös kaupunkialueilta. Tästä syystä koin tärkeäksi antaa paikallisväestön sijaan äänen kaupunkilaistaustaisille ihmisille. Kohderyhmän rajauksen taustalla oli myös ajatus siitä, että alueen ulkopuolelta tulleet muuttajat osaisivat helpommin kiinnittää arjessaan huomiota sellaisiin asioihin, jotka ovat paljasjalkaisille inarilaisille tavallista arkipäivää – ja näin ollen tietoisien tarkastelun saavuttamattomissa.

Tutkimusaineiston laajuus herättää itsessäni ristiriitaisia tunteita. Toisaalta toivon, että olisin päässyt haastattelemaan useampaa ihmistä, mutta toisaalta olen otantaan tyytyväinen. Koska muuttajat olivat erilaisia niin iältään, sosioekonomiselta taustaltaan kuin asuinpaikaltaankin, tutkimusaineisto oli hyvin rikasta. Useamman henkilön haastattelu olisi saattanut johtaa liiankin runsaaseen aineistoon ottaen huomioon, että kyseessä on pro gradu -tutkielma eikä esimerkiksi väitöskirjatutkimus. Koska tutkimusaineisto koostuu vain kuuden ihmisen haastatteluista sekä omista havainnoistani, tuloksia ei voida yleistää. Tosin, yleistettävyyys ei ole laadullisen tutkimuksen tavoitteena. Sen sijaan tarkoituksena on ymmärtää ilmiötä. Yleistyksiä ei siis voida tehdä suoraan aineistosta, vaan aineistosta tehdyistä tulkinnoista. (Hakala & Vesa 2013, 222.) Vaikka koronapandemia toi tutkimukseen omat haasteensa, olen tyytyväinen tutkimusmetodeihin ja siihen, että pääsin lopulta kohtaamaan Inariin muuttajat – eli arjen kokemusasiantuntijat – heidän omissa asuinympäristöissään. Se tuntui lopulta ainoalta oikealta vaihtoehdolta, sillä kaupunkilaistaustaisten ihmisten maaseudulle, ja erityisesti Lappiin, suuntaavaa muuttoliikettä ja arkikokemuksia on aiemmin tutkittu varsin vähän.

Yhdeksän kuukauden mittainen asumisjaksoni Inarissa mahdollisti sen, että pystyin haastattelujen lisäksi keräämään aineistoa myös osallistuvan havainnoinnin kautta. Sillä on ollut tutkimuksen onnistumisen kannalta suuri merkitys, että olen saanut jakaa saman arkitodellisuuden ja elinympäristön muuttajien kanssa. En olisi saanut kerättyä näin rikasta aineistoa, jos olisin vain vierailnut Inarin kunnassa tekemässä muutamat haastattelut – ja palannut sitten takaisin Tampereen kaupunkiympäristöön. Mitä kauemmin olin Inarissa asunut, sitä enemmän aloin kiinnittää huomiota uusiin, aiemmin näkymättömissä olleisiin tekijöihin. Turistikokemuksen sijaan sain maistiaisen siitä arjesta, jonka keskellä muuttajat elivät. Kuukausien kuluessa porolaumat, saamenkieliset tienviitat, naapuriapu ja revontulet tulivat lähes tiedostamattomaksi osaksi arkipäivää. Lisäksi sain kokea Inarin kunnan kaikkina vuodenaikoina. Seurasin Inarijärven rannalla sijainneen kotini ikkunasta, kuinka vuodenaikat seurasivat toisiaan. Näin, kuinka kaamosaika ja jäätyneen Inarijärven päällä kulkevat porot sekä moottorikelkat vaihtuivat muutamassa päivässä yöttömiin öihin ja moottoriveneisiin.

Myöhemmin tilalle tulivat hyttyset ja soutuveneet kalastajineen. Pois muuttaessani ikkunasta näkyivät ruskan värittämät tunturimaisemat.

Asumiskokemukseni ja osallistuvan havainnoinnin ansiosta ymmärrän, mitä Tedre (2006, 19–20) tarkoittaa sanoessaan, että ”keskellä ei-mitään” -tyyppisesti kuvattu paikka on täynnä merkityksellisiä sisältöjä, joita ei helposti huomaa. Huomioiden tekeminen vaatii arjen ulottuvuuksien saavuttamista. Sitä, että arki toistoineen, rytmeineen ja rutiineineen löytää perille. Ymmärrän myös, mitä muuttajat tarkoittivat sanoessaan, että Inarin kuntaan muuttaminen oli tuntunut siltä kuin olisi saapunut kotiin. Vaikka en tiennyt Inariin muuttaessani mitään uudesta elinympäristöstäni, Inarista muodostui pian minullekin koti. Kodintunne oli niin vahva, että Tampereelle palatessani en yllätykseksi tuntenutkaan iloa kotiinpaluusta. Sen sijaan koin hetkellistä ulkopuolisuuden tunnetta. Tampereelle palaaminen oli kuitenkin tutkimuksen kannalta positiivinen asia. Henkinen ja fyysinen etäisyys tutkimuskohteeseen mahdollistivat sen, että pystyin tarkastelemaan tutkimuskohdetta ja inarilaista arkea objektiivisemmin.

Aineisto osoittaa, että kaupunkilaiset ja muut ulkopaikkakuntalaiset voivat tulevaisuudessa tarjota uusia näkemyksiä ja ideoita maaseutualueiden vetovoimaisuuden sekä elinvoimaisuuden lisäämiseksi. Kehittämisehdotukset saatetaan kuitenkin helposti nähdä uhkana ja ne voivat herättää muutosvastarintaa. Maalla asuvien ihmisten lisäksi myös ulkopaikkakunnilta tulleita muuttajia tulisi tulevaisuudessa kuitenkin kuulla enemmän, jotta palveluita voidaan kehittää ja asukkaita saadaan houkuteltua maaseudulle. On annettava ääni niille harvoille, jotka ovat mukana elävöittämässä maaseutua. Samaan aikaan on hyvä tunnistaa alueen mahdolliset kohderyhmät ja suunnitella alueen tarjonnan sisältöä niiden mukaan (Zimmerbauer & Korpimäki 2006). Pehmeisiin vetovoimatekijöihin on tärkeä kiinnittää tulevaisuudessa huomiota, koska kovat vetovoimatekijät ovat verrattain helposti jäljiteltävissä, mutta pehmeät vetovoimatekijät ovat niitä, jotka auttavat kuntia erottautumaan toisistaan (Rainisto 2003, 72–73).

Arki on kiehtova tutkimuskohde, sillä ihmisten arki ja henkilökohtainen elämä kertovat aina jotain myös yhteiskunnasta. Tutkimusta tehdessäni ymmärsin, miksei arjen käsitteestä ole olemassa konsensusta, ja miksi sen tutkiminen voi olla haastavaa. Aineistossa arkea tuntui olevan kaikkialla. Arjen ulottuvuudet kietoutuivat niin vahvasti toisiinsa, että niitä oli suorastaan mahdotonta tarkastella toisistaan irrallisina. Esimerkiksi modaalisuutta, eli arjessa tapahtuvia tekoja ja rutiineja, ei voinut tarkastella ajallisuudesta ja tilallisuudesta erillisinä, sillä modaalisuutta tuotetaan aina jossakin ajassa ja paikassa. Koin kuitenkin tutkimusaiheeni niin mielenkiintoiseksi, että voisin kuvitella tekeväni

aiheeseen liittyvää tutkimusta myös tulevaisuudessa. Olisi tärkeä kuulla myös paikallisväestöä – niitä, jotka ovat asuneet Inarin kunnassa koko ikänsä. Kuinka he kokevat inarilaisen arjen? Toisaalta myös paikallisyhteisöön kiinnittymisen haasteisiin on kiinnitettävä tulevaisuudessa huomiota, sillä se on tunnistettu ongelma Lapin kunnissa (Lapin liitto 2021, 25). Olisi mielenkiintoista tutkia, onko paikallisyhteisöön kuulumisen ja kiinnittymisen kokemuksissa kuntakohtaisia eroja esimerkiksi Lapin maakunnan sisällä. Koska tämän tutkimuksen muuttajilla oli hyvin yhtenäinen näkemys paikallisyhteisöön kiinnittymisen vaikeuksista, olisi antoisaa kuulla myös paikallisten näkemyksiä aiheesta. Mikä on heidän kokemuksensa ulkopaikkakuntalaisista? Mistä mahdolliset ennakkoluulot kumpuavat?

Tällä hetkellä niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa on käynnissä lukuisia kriisejä. On ilmastokriisiä, humanitaarisia kriisejä, koronakriisiä, Ukrainan kriisiä, ruokakriisiä ja energiakriisiä. On mielenkiintoista nähdä, millaisia välillisiä ja välittömiä vaikutuksia kriiseillä on niin Inarin kuntaan kuin koko Lapin maaseudulle suuntautuvaan muuttoliikkeeseen – ja ennen kaikkea alueilla asuvien ihmisten arkeen. Toteutuvatko pahimmat kauhuskenaariot autioituvan Lapin osalta, vai pitävätkö ennustukset Lappiin – ja erityisesti Inarin kuntaan – muuttavien ihmisten kasvavasta määrästä paikkaansa? Selvää on, että maaseutututkimusta kaivataan tulevaisuudessa lisää. Mikäli koko Suomi halutaan pitää asuttuna, on lisättävä vuoropuhelua erilaisten alueiden ja niiden asukkaiden välillä. Stereotyyppistä maaseutukäsitystä ylläpitävän keskustelun sijaan on tärkeä lisätä keskustelua arjen sujumisesta maaseutualueilla, jotta ihmiset voivat tulevaisuudessakin kutsua Inarin kuntaa – ja muita maaseutualueita – kodikseen.

10. LÄHDELUETTELO

Aarnos, Eila (2001) Kouluun lapsia tutkimaan: havainnointi, haastattelu ja dokumentit. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 144–157.

Aho & Ilola (2004) Maaseutu suomalaisten asenteissa, toiveissa ja kokemuksissa. Lapin yliopiston kauppatieteiden ja matkailun tiedekunnan julkaisuja, B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 2. Lapin yliopisto, Rovaniemi.

Ahonen, Sirkka (1994) Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa Leena Syrjälä & Sirkka Ahonen & Eija Syrjäläinen & Seppo Saari. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä, 113–160.

Airaksinen, Tanja (2011) ”Tää on mejjän arkkee täällä”. Hyvinvointi harvaan asutulla maaseudulla sinne muuttaneiden kokemana. Sosiologian syventävien opintojen tutkielma. Yhteiskuntatieteiden laitos. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu.

Allas, Anja (1991) Kaupungin imago – kaupunkilaisten kokema todellisuus ympäristöstään. Teoksessa Marjomaa, Ilkka & Nykyri, Jukka (toim.) Pohjolan kansainvälinen kaupunki. Kaupunkikulttuurin ulottuvuuksia alkavalle vuosituhanalle. Oulun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksen julkaisuja 13.

Anaya, James (2011) Erityisraportoijan raportti alkuperäiskansojen ihmisoikeustilanteesta ja perusvapauksien toteutumisesta. Saamelaisväestön tilanne Saamenmaalla Norjassa, Ruotsissa ja Suomessa. Yhdistyneiden Kansakuntien Ihmisoikeusneuvoston pöytäkirja SA/HRC/18/XX/Add.Y. Tarkistamaton ennakkoversio.

Anderson, Benedict (2007) Kuvitellut yhteisöt. Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua. Tampere: Vastapaino.

Antonsich, Marco (2010) Searching for Belonging – and Analytical Framework. Teoksessa Geography Compass 4/6. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 644–659.

Aro, Timo (2013) Kuuden suuren kaupunkiseudun demografinen kilpailukyky. Muuttoliikkeen määrä ja rakenne suurilla kaupunkiseuduilla 2000-luvulla. https://vm.fi/documents/10623/357692/3%20Kuusi_kaupunkiseutua_raportti_ARO_final.pdf/1bf3fed6-5eec-41aa-b5e0-ea7766730ae3 Viitattu 12.10.2021.

Aro, Timo (2014) Muuttoliikkeen voittajat ja häviäjät. Esitys 14.11.2014. <https://www.slideshare.net/TimoAro/muuttoliikkeen-voittajat-ja-hviijt> Viitattu 12.1.2022.

Aro, Timo (2016) Kaupunkien kovat ja pehmeät vetovoimatekijät. Oulu: Oulun kaupunki.

Aro, Timo (2021) Maaseutualueet kukoistavan alueen viitekehyksessä. Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI. PowerPoint-esitys 18.3.2021. <https://www.phkylat.fi/wp-content/uploads/2021/03/TIMO-ARO-Yhteiso%CC%88tKasvualustana-18.3.2021.pdf> Viitattu 11.2.2022.

Aro, Timo & Aro, Rasmus & Mäkelä, Iida (2020) Väestöselvitys 2040. Ikäryhmäkohtaiset ja alueelliset väestöennusteet sekä uusien opiskelijoiden määrien ennuste kaikilla koulutusasteilla Suomessa 2018–2040. Sitra taustaraportti. <https://media.sitra.fi/2020/06/09115815/vaestonselvitys-2040.pdf> Viitattu 12.10.2021.

Arola, Laura (2021) Saamelaisbarometri 2020 – selvitys saamenkielisten kielellisten oikeuksien toteutumisesta. Oikeusministeriön julkaisuja, selvityksiä ja ohjeita 2021:1. Oikeusministeriö, Helsinki.

Becker, Regina & Teney, Céline (2018) Understanding High Skilled Intra-European Migration Patterns: The Case of European Physicians in Germany. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 46 (9), 1737–1755.

Dufva, Mikko & Hellström, Eeva & Hietaniemi, Tuuli & Hämäläinen, Timo & Ikäheimo, Hannu-Pekka & Lähdemäki-Pekkinen, Jenna & Poussa, Liisa & Solovjew-Wartiovaara, Anna & Vataja, Katri & Wäyrynen, Anna (2020) Megatrendit koronan valossa. Sitran selvityksiä 171.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (2021a) Lapin alueellinen maaseudun kehittämissuunnitelma 2023–2027. https://www.ely-keskus.fi/documents/10191/57366/Lapin_alueellinen_maaseudun_kehittämissuunnitelma+_2023-2027.pdf/30143130-8bee-c7ad-d42c-0639d53b9014?t=1630928113632 Viitattu 9.11.2021.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (2021b) Lapin alueelliset kehitysnäkymät. Syksy 2021. <https://lapinluotsi.fi/wp-content/uploads/2021/10/lapin-alueelliset-kehitysnakymat-syksy-2021.pdf> Viitattu 12.11.2021.

Eskola, Jari (2007) (Teema)haastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa Leena Viinamäki & Erkki Saari & Anja Ahola (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi, 32–46.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2014) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana (2015) Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Juhani Aaltola & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 27–42.

Featherstone (1992) ”The Heroic Life and Everyday Life”, *Theory, Culture & Society* 9 (1), 159–182.

Felski, Rita (2000) *Doing Time. Feminist Theory and Postmodern Culture*. New York University Press: New York, 78–98.

Fenster, Tovi (2005) *Gender and the City: The Different Formations of Belonging*. Teoksessa Lise Nelson & Joni Seager (toim.) *A Companion to Feminist Geography*. Oxford: Blackwell, 242–257.

Giddens, Anthony (1991) *Modernity and Self Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.

- Hakala, Juha (2018) Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-Kustannus, 14–26.
- Hakala, Salli & Vesa, Juho (2013) Verkkokeskustelut ja sisällön erittely. Teoksessa Salla-Maaria Laaksonen & Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.) Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät. Tampere: Vastapaino, 216–244.
- Hakanen, Maija (1993) Asuinympäristö ja kestävä kehitys. Periaatteita ja käytäntöjä. Selvitys 6/1993. Ympäristöministeriö. Kaavoitus- ja rakennusosasto. Painatuskeskus. Helsinki.
- Haliseva-Soila, Merja (1993) Maaseudun uudet asukkaat. Kaupunkilaisten maaseutukuva ja maallemuuttopotentiaali maaseudun kehittämisen mahdollisuutena. Seinäjoki: Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Harinen, Päivi & Kivijärvi, Antti (2009) Omat ja vieraat. Rajanvetoja monikulttuuristuvassa yhteiskunnassa. Teoksessa Päivi Harinen, Veronika Honkasalo, Anne-Mari Souto & Leena Suurpää (toim.) Ovet auki! Monikulttuuriset lapset, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, 5–22.
- Harinen, Päivi & Koski, Leena (2007) ”Arjen ahtaus ja turva”. Teoksessa Päivi Harinen & Leena Koski (toim.) Arjen askeleet. Otteita elämän järjestyksistä. Joensuun yliopisto: Sosiologian tutkimuksia 7. 7–13.
- Hasu, Eija (2010) Asumisen päätöksiä – järjellä vai tunteella? Teoksessa Anneli Junnto (toim.) Asumisen unelmat ja arki. Suomalainen asuminen muutoksessa. Helsinki: Helsinki University Press, 59–90.
- Heikkilä, Matti & Rintala, Taina & Airio, Ilpo & Kainulainen, Sakari (2002) Hyvinvointi ja tulevaisuus maalla ja kaupungissa. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia 126. Helsinki.
- Heikkilä, Tuomas & Järvinen, Antero (2011) Saamelaisalueen luonto ja sen muutokset. Teoksessa Irja Seutujärvi-Kari, Petri Halinen & Risto Pulkkinen (toim.) Saamentutkimus tänään. Helsinki: SKS, 56–76.
- Heikkinen, Timo & Hirvonen, Jukka & Maijala, Olli (2003) Tarjolla maaseutu. Tutkimus maallemuuton tarjonnan toimijoista ja maallemuuttajamielikuvista. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja.
- Heinonen, Jouko (2011) Päijäthämäläinen kuntaidentiteetti. Kuntien palvelurakenteiden kehittämisprojekti. Päijät-Hämeen liitto.
- Heinonen, Visa (2012) Arkielämän tutkimusperinteet, kulutus ja rutiinit. Kulutustutkimus. Nyt: Kulutustutkimuksen seuran julkaisu. (1), 60–74.
- Heller, Agnes (1984) *Everyday life*. London and New York: Routledge & Kegan Paul.

Helminen, Ville & Nurmio, Kimmo & Rehunen, Antti & Ristimäki, Mika & Oinonen, Kari & Tiitu, Maija & Kotavaara, Ossi & Antikainen, Harri & Rusanen, Jarmo (2014) Kaupunki-maaseutu-alueuokitus. Paikkatietoihin perustuvan alueuokituksen muodostamisperiaatteet. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 25. Suomen ympäristökeskus.

Helminen, Ville & Nurmio, Kimmo & Vesanen, Sampo (2020) Kaupunki-maaseutu-alueuokitus. Paikkatietopohjaisen alueuokituksen päivitys. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 21. Suomen ympäristökeskus.

Henttinen, Annastiina (2009) Maaseutu politiikan tantereena. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä 1988–2008. Juvenes Print, Tampereen yliopistopaino.

Hiltunen, Kaisa & Oisalo, Niina (2016) Rajantekoja, kaipausta, kapinaa. Lähikuva, 29 (4), 3–7.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2015) Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press. E-kirja.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (2009) Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Holmila, Marja (2001) Kylä kaupungistuvissa yhteiskunnassa. Yhteisöelämän muutos ja jatkuvuus. Suomen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

House of Lapland (2018) Lappiin potentiaalisesti muuttavien profilointi- ja segmentointitutkimus. <https://www.lapland.fi/uploads/2018/06/07dac707-lappiin-potentiaalisesti-muuttavien-profilointi-suomi-house-of-lapland-web.pdf> Viitattu 9.4.2021.

House of Lapland (2021) Lapin muuttajapotentiaalitutkimus – Tiivistelmä tuloksista. https://www.lapland.fi/uploads/2021/09/97c7aa0d-talent_lapin-muuttajatutkimus_tiivistelma_tuloksista.pdf Viitattu 10.2.2022.

Hunnakko, Pekka & Palm, Jarmo (2002) Suurten ikäluokkien eläkeläisten maallemuuttopotentiali. Vaasan yliopisto. Levón-instituutti. Julkaisuja No. 100.

Huovinen, Terhi & Rovio, Esa (2007) Toimintatutkija kentällä. Teoksessa Hannu L.T. Heikkinen, Esa Rovio & Leena Syrjälä (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Dark Oy, 106–110.

Högbacka, Riitta (2003) Naisten muuttuvat elämänmuodot maaseudulla. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 947. Helsinki.

Hämeenaho, Pilvi (2014) Hyvinvoinnin verkostot maaseudulla asuvien äitien arjessa. Etnologinen tutkimus palvelujen käytöstä ja hyvän arjen rakentumisesta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Suomen yliopistopaino.

Häyrynen, Tanja & Asiala, Johanna & Ristioja, Anne (2019) Lapin maaseutuohjelma 2021–2027. Lapin liitto. https://issuu.com/lapinliitto/docs/lapin_maaseutuohjelma_2021-2027 Viitattu 12.11.2021.

Iisakkala, Jari (1994) Uustorppariprojekti. Kokkola: Chydenius-Instituutti.

- Inarin kunta (2020) Tervetuloa Inarin kuntaan, kahdeksan vuodenajan upeisiin maisemiin. https://www.inari.fi/media/tiedostot-2020/hallinto-2020/inari2020_18.6.2020.pdf Viitattu 12.10.2021.
- Inari-Saariselkä (2022) Kansallis- ja luonnonpuistot. <https://www.inarisaariselka.fi/fi/tietoa-alueesta/kansallis-ja-luonnonpuistot/> Viitattu 12.1.2022.
- Inarin kunta (2022a) Suurin ja kaunein. <https://www.inari.fi/fi/inari-info.html> Viitattu 2.2.2022.
- Inarin kunta (2022b) Tilastotietoa Inarin kunnasta. <https://www.inari.fi/fi/inari-info/tilastotietoa.html> Viitattu 2.2.2022.
- Inarin kunta (2022c) Matkailukylät. <https://www.inari.fi/fi/matkailu/matkailukylat.html> Viitattu 2.2.2022.
- Inarin kunta (2022d) Kartat. <https://www.inari.fi/fi/inari-info/kartat.html> Viitattu 2.2.2022.
- Isserman, Andrew & Taylor, Carol & Gerking, Shelby & Schubert, Uwe (1986) Regional Labor Market Analysis. Teoksessa Peter Nijkamp (toim.) Handbook of Regional and Urban economics. Amsterdam: Elsevier.
- Jokinen, Eeva (2005) Aikuisten arki. Helsinki: Gaudeamus Kirja Oy.
- Karvonen, Erkki (2000) Myyttien maaseutu on yhteisöllinen takapajula – median stereotyyppisen maaseutukuvan tarkastelua. Teoksessa Riitta Salo & Anu Seppälä (toim.) Maaseudun ympäristöarvojen tuotteistaminen – kenellä valta ja vastuu. Maatalouden tutkimuskeskuksen julkaisuja. Sarja A; Nro A 72, 30–39.
- Keränen, Heikki & Malinen, Pentti & Aulaskari, Olli (2000) Suomen maaseututyypit. Suomen Aluetutkimus FAR. Selvityksiä: 20. Sonkajärvi.
- Keränen, Reijo & Malinen, Pentti & Keränen, Heikki & Heiskanen, Tiina (1993) Suomen maaseututyypien alueellistaminen. Tutkimusraportti 6:1. Ylä-Savon Instituutti.
- Keskinen, Suvi & Vuori, Jaana (2012) Erot, kuuluminen ja osallisuus hyvinvointiyhteiskunnassa. Teoksessa Suvi Keskinen & Jaana Vuori & Anu Hirsiaho (toim.) Monikulttuurisuuden sukupuoli: kansalaisuus ja erot hyvinvointiyhteiskunnassa. Tampere University Press, 7–35.
- Keyriläinen, Marianne (2020) Työolobarometri 2019. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 53/2020. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162527/TEM_2020_53.pdf?s%20equenue=1&isAllowed=y Viitattu 10.11.2021.
- Kluukeri, Iina (2020) Koronakriisi sai suomalaiset muuttamaan suurista kaupungeista maaseutumaisiin kuntiin – ”Ilmiö on poikkeuksellinen”, sanoo muuttoliiketutkija. Yle Uutiset. <https://yle.fi/uutiset/3-11494111> Viitattu 9.10.2021.
- Koistinen, Katri & Tuorila, Helena (2008) Millainen olisi hyvä elinympäristö? – Aukkaiden näkemyksiä elinympäristöstä, asumisesta ja palveluista eri elämänvaiheissa. Kuluttajatutkimuskeskus. Julkaisuja 9.

Korkiasaari, Jouni & Söderling, Ismo (2007) Muuttoliike. Teoksessa Seppo Koskinen, Tuija Martelin, Irma-Leena Notkola, Veijo Notkola, Kari Pitkänen, Marika Jalovaara, Elina Mäenpää, Anne Ruokolainen, Markku Ryyänen, Ismo Söderling (toim.) Suomen väestö. Helsinki: Gaudeamus, 239–270.

Korvela, Pirjo (2003) Yhdessä ja erikseen – perheenjäsenten kotona olemisen ja tekemisen dynamiikka. Tutkimuksia 128. Helsinki: Stakes.

Korvela, Pirjo (2014) Arjen rakentumisen ja rytmien kokoavaa tarkastelua. Teoksessa Pirjo Korvela & Terttu Tuomi-Gröhn (toim.) Arjen rakentuminen ja rytmit perhe-elämän käänkökohdissa. Kuluttajatutkimuskeskus, 318–341.

Koskinen, Seppo & Martelin, Tuija & Notkola, Irma-Leena & Notkola Veijo & Pitkänen, Kari & Jalovaara, Marika & Mäenpää, Elina & Ruokolainen, Anne & Ryyänen, Markku & Söderling, Ismo (2007) Suomen väestö. Helsinki: Gaudeamus.

Kotimaisten kielten keskus (2022) Saamenmaa: mihin nimi viittaa? <http://www.kielitoimistonohjepankki.fi/haku/alueiden%20nimet/ohje/572> Viitattu 3.11.2021.

Kotler, Philip & Asplund, Christer & Rein, Irving & Haider, Donald (1999) Marketing Places Europe: How to Attract Investments, Industries, Residents and Visitors to Cities, Communities, Regions, and Nations in Europe. Lontoo: Financial Times.

Kumpulainen, Mikko (1993) Maallemuuttajat. Tutkimus Joensuusta ympäristökuntiin suuntautuvista muutoista. Kulttuuri- ja suunnittelumaantieteen tutkimuksia. Joensuun yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Joensuu.

Kuokkanen, Rauna (2007) Saamelaiset ja kolonialismin vaikutukset nykypäivänä. Teoksessa Joel Kuortti, Mikko Lehtonen & Olli Löytty (toim.) Kolonialismin jäljet – Keskustat, periferiat ja Suomi. Helsinki: Gaudeamus.

Kuula, Arja (2011) Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.

Kuula, Arja & Tiitinen, Sanni (2010) Eettiset kysymykset ja haastattelujen jatkokäyttö. Teoksessa Johanna Ruusuvoori, Pirjo Nikander & Matti Hyvärinen (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino, 446–459.

Kytö, Hannu (1998) Muuttajan muuttuvat motiivit eräissä suomalaisissa kaupungeissa 1980- ja 1990-luvulla. Suomen Kuntaliitto. Helsinki.

Kytö, Hannu & Aatola, Leena (2006) Muuttuva maallemuuttaja. Maallemuuttajien elämäntavat ja maallemuuton mukanaan tuomat muutokset. Julkaisuja 3. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

Kytö, Hannu & Tuorila, Helena & Leskinen, Johanna (2006) Maaseudun vetovoimaisuus ja kuluttajien yksilölliset elämäntavat. Tutkimuskokonaisuuden loppuraportti. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

Kytö, Hannu & Kral-Leszczynska, Monika (2013) Muuttoliikkeen voittajat ja häviäjät – Tutkimus alueiden välisistä muuttovirroista. Kunnallisan kehittämissäätiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 76. Kunnallisan kehittämissäätiö. Vammalan Kirjapaino Oy: Sastamala.

Kytö, Hannu (2015) Muuttovirrat muokkaavat pääkaupunkiseutua. Talous ja yhteiskunta (3).

Laamanen, Elina (2007) Vapaaehtoiset pakkoliitokset? Diskurssianalyttinen tutkimus kuntarakennetta koskevasta julkisesta keskustelusta. Acta nro 194. Helsinki: Suomen Kuntaliitto. Tampereen yliopisto.

Laki saamelaiskäräjistä (974/1995) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950974>

Lapin ammattikorkeakoulu (2021) Lapin AMKin hakijamäärä nousi ennätyslukuihin. <https://www.lapinamk.fi/news/Lapin-AMKin-hakijamaara-nousi-ennatyslukuihin/fuu3sfdb/e2e57afd-9d7b-41bd-ba74-879ddb7a7ea> Viitattu 10.11.2021.

Lapin liitto (2021) Lapin veto- ja pitovoima -tiekartta. <https://lapinluotsi.fi/wp-content/uploads/2021/07/tiekartta-final.pdf> Viitattu 1.12.2021.

Lapin liitto (2020) Lappi-sopimus – maakuntaohjelman toimeenpanosuunnitelma vuosille 2021–2022. https://www.lapinliitto.fi/wp-content/uploads/2021/07/Lappi-sopimuksen-toimeenpanosuunnitelma_2021-2022.pdf Viitattu 10.11.2021.

Lapin yliopisto (2021) Lapista etätöön edelläkävijä. 27.8.2021. <https://www.ulapland.fi/news/Lapista-etatyon-edellakavija/gbiopumv/d03efae8-e41d-40ec-bde1-9aba9752c51e> Viitattu 4.11.2021.

Lefebvre, Henri (1971) Everyday Life in the Modern World. New Brunswick ja Lontoo: Transaction Publishers.

Lefebvre, Henri (1991) The Production of Space. Oxford: Blackwell.

Lehtola, Veli-Pekka (1997) Saamelaiset – historia, yhteiskunta, taide. Inari: Kustannus-Puntsi.

Lehtola, Ilkka (2001) Palvelujen muutos ja syrjäkyläläisen arki. Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja, N:o 50, Joensuu.

Lehtola, Ilkka (2008) Maaseutu tyhjenee, mutta liikkumistarpeet säilyvät. Tulevaisuuden näkymiä 4/2008. Tiehallinto, 5–12.

Lehtonen, Olli & Kotavaara, Ossi (2021) Havaintoja ihmisten liikkuvuudesta ja nettomuuttoliikkeestä koronapandemian aikana. Maaseutututkimus, 29 (1), 32–59.

Lipasti, Laura (2021) Kuntien välinen muuttoliike vilkasta koronavuonna – muuttuuko suunta? Blogikirjoitus 21.1.2021. Tieto & Trendit. Tilastokeskus. <https://www.stat.fi/tietotrendit/blogit/2021/kuntien-valinen-muuttoliike-vilkasta-koronavuonna-muuttuuko-suunta/> Viitattu 19.12.2021.

Luonnonvarakeskus (2022) Porot ja ilmastonmuutos. <https://www.luke.fi/tietoa-luonnonvaroista/maatalous-ja-maaseutu/porotalous/porot-ja-ilmastonmuutos/> Viitattu 2.2.2022.

Lüthje, Monika (2005) Se mukava maaseutu siellä jossain. Maaseutumatkailu kokemusten, mielikuvien ja markkinoinnin kohteena. Lapin yliopisto. Acta Universitatis Lapponiensis 91. Rovaniemi.

Lähdesmäki, Tuuli & Saresma, Tuija & Hiltunen, Kaisa & Jäntti, Saara & Säaskilahti, Niina & Vallius, Antti & Ahvenjärvi, Kaisa (2016) Fluidity and flexibility of "belonging": Uses of the concept of contemporary research. *Acta Sociologica*, 59 (3), 233–247.

Maa- ja metsätalousministeriö (2022) Tietoa Suomesta. <https://mmm.fi/eu2019fi/tietoa-suomesta> Viitattu 12.11.2021.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR (2009) Maaseutu ja hyvinvoiva Suomi. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2009–2013. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän julkaisuja 2009/5.

Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä YTR (2014) Mahdollisuuksien maaseutu. Maaseutupoliittinen kokonaisuohjelma 2014–2020. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Alueiden kehittäminen 9/2014.

Malmsten, Jarmo (2004) Maaseutu mediassa. *Maaseudun Uusi Aika* 1/2004.

Mattila, Jenni & Vesterinen, Minna (2020) Suomen suurimpaan kuntaan muutto vuonna 2019. Opinnäytetyö. Lapin ammattikorkeakoulu.

MDI (2021) Lapin poismuuton syyt. https://www.lapinliitto.fi/wp-content/uploads/2021/06/Lapin-muuttoliike_loppuraportti_toukokuu-2021.pdf Viitattu 12.11.2021.

Nieminen, Jouko & Ahtinen, Sini-Maaria & Henriksson, Anu (2021) Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2021. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 31. Helsinki.

Nivalainen, Satu (2002) Maallemuuttajat – millaisia he ovat? Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen työpapereita N:o 59, Helsinki.

Nätti, Jouko & Pyöriä, Pasi & Ojala, Satu & Anttila, Timo (2010) Suomalaisten palkansaajien kotona työskentely ja työssä liikkuminen. *Alue ja ympäristö* 39(2), 53–60.

Paunikallio, Merja (1997) Kuka jää maaseudulle? Maaseudun nuorten näkemyksiä maaseudusta asuin-, työ- ja elinympäristönä. Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus. Sarja B:17.

Pehkonen, Aini (2005) Maalle muuttajien motiivit ja sosiaalinen verkosto kyläyhteisössä. *Siirtolaisuus – Migration* 1, 28–36.

Pekkanen, Johanna (1996) Kaavoihin kangistumattomat. Aukkaiden haastattelututkimus haja-asumisen eduista ja haitoista. Yhdyskuntasuunnittelun täydennyskoulutuskeskus. Julkaisu A-sarja nro 25, Espoo.

Pietikäinen, Sari (2000) Discourses of Differentiation. Ethnic representations in Newspaper texts. *Jyväskylä studies in communication* 12. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Pitkänen, Ville & Westinen, Jussi (2018) Sittenkin samanlaisia? Tutkimus suomalaisten identiteeteistä. Suomen Kulttuurirahaston ja ajatuspaja e2:n tutkimushankkeen raportti 1. Helsinki: e2.

Probyn, Elspeth (1996) *Outside belongings*. New York: Routledge.

- Przybylski, Andrew K., Murayama Kou, DeHaan, Cody R. & Gladwell, Valeria (2013) Motivational, emotional and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior* 29, 1841–1848.
- Puusa, Anu & Juuti, Pauli (2020) Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. *Gaudeamus*.
- Pyysiäinen, Jarkko & Vihinen, Hilikka (2020) Maaseutubarometri 2020. Tutkimusraportti osa 1. Luonnonvarakeskuksen julkaisu. <https://www.maaseutupolitiikka.fi/uploads/MANE-raportit/Maaseutubarometri-2020-osa-1.pdf> Viitattu 12.12.2021.
- Rainisto, Seppo (2003) Success factors of place marketing: a study of place marketing practices in Northern Europe and the United States. *Akateeminen väitöskirja*. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.
- Ranta, Kukka & Kanninen, Jaana (2019) *Vastatuuleen. Suomen kansan pakkosuomalaistamisesta*. Kustantamo S&S: Helsinki.
- Robertson Roland (1995) Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity. Teoksessa Mike Featherstone, Scott Lash & Roland Robertson (toim.) *Global Modernities*. Thousand Oaks & New Delhi. London, 25–42.
- Rouhiainen, Vesa (2000) Suomalaisia mielikuvia maaseudusta. *Maaseudun Uusi Aika*, 3/2000, 32–37.
- Rouhiainen, Vesa (2002) Suomalaisten maaseutukuvat. Teoksessa Torsti Hyyryläinen & Hannu Katajamäki (toim.) *Muutoksen maaseutu. Monitieteiset maaseutuopinnot*. Rural Studies -verkosto. Helsingin yliopisto. Maaseudun tutkimus- ja koulutuskeskus, 139–150.
- Saamelaiskäräjät (2022) Saamelaiset Suomessa <https://www.samediggi.fi/saamelaiset-info/> Viitattu 15.1.2022.
- Saartenoja (2004) Kaupungin ja maaseudun vuorovaikutus alueellisessa kehittämissä politiikassa. Väitöskirja. Turun yliopisto. Maantieteellinen tiedekunta.
- Schultz, Theodore W. (1971) *Investment in Human Capital. The Role of Education and of Research*. The Free Press: New York.
- Simmel, Georg (1903) *Suurkaupunki* (alkup. *Die Grossstädte und das Geistesleben*). Teoksessa Georg Simmel (toim.) *Suurkaupunki ja moderni elämä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Strandell, Anna (2017) *Asukasbarometri 2016 – Kysely kaupunkimaisista asuin ympäristöistä*. Suomen ympäristökeskuksen raportteja 19. Suomen ympäristökeskus (SYKE).
- Suomen ympäristökeskus (2020) *Kaupunki-maaseutuluokitus päivitetty: Suomen kaupungistumisaste noussut yli 72 prosenttiin*. Tiedote 29.5.2020.
- Suopajarvi, Leena (1999) Lappi etelän peilissä. Lapin ja lappilaisuuden rakentuminen Vuotos- ja Ounasjoki-kamppailuissa. Teoksessa Marja Tuominen, Seija Tuulentie, Veli-Pekka Lehtola & Mervi Autti (toim.) *Tunturista tupaan. Pohjoiset identiteetit ja mentaliteetit*. Lapin yliopiston tiedekunnan julkaisuja C. Katsauksia ja puheenvuoroja 17. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 15–22.

Susiluoma, Heikki (1998) Yrittäjäksi maalle. Maaseudun näyttämöt kaupungista muuttaneiden kokemana. Jyväskylän yliopisto: Chydenius-Instituutti. 2/98.

Tajfel, Henri & Turner, John C. (1986) The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. Teoksessa Stephen Worchel & William G. Austin (toim.) Psychology of Intergroup Relations. Chicago: Nelson-Hall Publishers, 9–24.

Tedre, Silva (2016) Vastaansanomista metodologiselle urbanismille. Teoksessa Silva Tedre & Sonja Pöllänen & Mari Voutilainen (toim.) Maaseudun näkökulmasta – Tarkennuksia hyvinvointipalveluiden muutoksiin. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy.

Tedre, Silva & Pöllänen, Sonja (2016) Harvaan palveltu maaseutu. Teoksessa Silva Tedre & Sonja Pöllänen & Mari Voutilainen (toim.) Maaseudun näkökulmasta – Tarkennuksia hyvinvointipalveluiden muutoksiin. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy.

Test World Oy (2021) <https://www.testworld.fi/> Viitattu 10.11.2021.

Tietoarkisto (2022) Tunnisteellisuus ja anonymisointi. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/aineistonhallinta/tunnisteellisuus-ja-anonymisointi/> Viitattu 10.3.2022.

Tikkanen, Helena (2018) ”Täällä on aika iso vapaus tehdä asioita”. Maaseudun nuorten miesten kokemuksia arjesta. Pro gradu -tutkielma. Yhteiskuntatieteiden laitos. Itä-Suomen yliopisto.

Tilastokeskus (2019) Laatuseloste: Väestöennuste 2019–2070. https://stat.fi/til/vaenn/2019/vaenn_2019_2019-09-30_laa_001_fi.html Viitattu 13.11.2021.

Tilastokeskus (2021) Pääkaupunkiseutu menetti väestöä muualle Suomeen vuonna 2020. https://www.stat.fi/til/muutl/2020/muutl_2020_2021-05-12_tie_001_fi.html Viitattu 11.11.2021.

Tilastokeskus (2022a) Kuntien avainluvut. Inari. <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?active1=148&year=2021&active2=109> Viitattu 12.3.2022.

Tilastokeskus (2022b) Kuntien välinen muutto iän (5-v.), sukupuolen ja muuton suunnan mukaan alueittain 1990–2020. https://statfin.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_muutl/statfin_muutl_pxt_11a2.px/ Viitattu 13.3.2022.

Tilastokeskus (2022c) Kuntien välinen muutto tulo- ja lähtöalueittain, 1990–2020. https://statfin.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_muutl/statfin_muutl_pxt_11a1.px/ Viitattu 13.3.2022.

Tilastokeskus (2022d) Tunnuslukuja väestöstä alueittain, 1990–2020. https://statfin.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vaerak/statfin_vaerak_pxt_11ra.px/ Viitattu 13.3.2022.

Tilastokeskus (2022e) Väestöennuste 2021: Väestö iän ja sukupuolen mukaan alueittain, 2021–2040. https://pxnet2.stat.fi/PXWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vrm_vaenn/statfin_vaenn_pxt_139f.px/ Viitattu 13.3.2022.

Tilastokeskus (2022f) Väestörakenteen ennakkotiedot alueittain. https://statfin.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin_vamuu/statfin_vamuu_pxt_11lj.px/ Viitattu 13.3.2022.

Torkington, Kate (2012) Place and Lifestyle Migration: The Discursive Construction of “Glocal” Place-Identity. *Mobilities*.

Tuomi-Gröhn, Terttu (2009) Kodin arki ja arjen taidot tutkimuskohteena. Teoksessa Hille Janhonen-Abruquah (toim.) Kodin arki. Helsingin yliopisto. Käyttäytymistieteellinen tiedekunta. Kotitalous- ja käsityötieteiden laitoksen julkaisuja 19, 147–156.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tuorila, Helena (2006) Täällä maalla on hyvä asua. Kokemukset maaseudusta uutena asuinympäristönä. Kuluttajatutkimuskeskuksen julkaisuja 4/2006. Kerava: Savion kirjapaino Oy.

Tuulentie, Seija (2001) Meidän vähemmistömme: valtaväestön retoriikat saamelaisten oikeuksista käydyissä keskusteluissa. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Vesala, Mikko & Vihinen, Hilikka & Rantamäki-Lahtinen, Leena (2011) Maamerkit-barometri. Sitra.

Viinikainen, Tytti & Puustinen, Sari (2000) Kylä kaupungin kyljessä. Tutkimus maaseudun ja kaupungin vuorovaikutuksesta. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksen julkaisuja. Teknillinen korkeakoulu. Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskus. Espoo: Otamedia Oy.

Virtanen, Vesa (2003) Valta- ja vastavirtaan. Selvitys maassamuuttajien elinoloista, uuteen kiinnittymisestä ja arvotaustasta Suomessa. Sisäasiainministeriö.

Ympäristöhallinto (2019) Yhdyskuntarakenne – Lappi. [https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Yhdyskuntarakenne_Lappi\(28061\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Yhdyskuntarakenne_Lappi(28061)) Viitattu 10.10.2021.

Yuval-Davis, Nira (2006) Belonging and the politics of belonging. Teoksessa *Patterns of Prejudice*, Vol. 40, No. 3, 197–214.

Yuval-Davis, Nira (2011). *The politics of belonging. Intersectional Contestations*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore & Washington DC: SAGE.

Zimmerbauer, Kaj (2008) Alueellinen imago ja identiteetti liikkeessä. *Ruralia-instituutin julkaisuja* 15. Helsinki: Yliopistopaino.

Zimmerbauer, Kaj & Korpimäki, Ulla (2006) ”Houkuttimet ja imago maaseutumaisten kuntien muuttoliikkeen hallinnassa – Kuntajohdon näkemyksiä kolmessa eteläpohjalaiskunnassa”. Helsingin yliopisto, Ruralia-instituutti.

LIITE 1: Tutkimustiedote

Tiedote tutkimukseen osallistujille

Olen sosiaalipolitiikan opiskelija Tampereen yliopistosta ja teen pro gradu -tutkielmaa kaupungista Inarin kuntaan muuttaneista ihmisistä. Olen kiinnostunut siitä, kuinka uudenaikaisessa elinympäristössä vietetty arki koetaan, ja mistä syistä Lappiin on päätetty jäädä asumaan.

Tutkimus toteutetaan yksilöhaastatteluina vuoden 2020 kevään ja kesän aikana. Haastattelut kestävät noin tunnin ja ne nauhoitetaan analysointia varten. Aineisto anonymisoidaan, eli henkilökohtaiset tiedot muokataan muotoon, jossa tunnistamista mahdollistavat tiedot eivät käy ilmi. Haastateltavien henkilöllisyys ei siis tule tutkimuksessa esille. Nauhoitettuja haastatteluja käsitellään luottamuksellisesti ja käytetään ainoastaan tutkimustarkoitukseen.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja haastateltavilla on oikeus kieltäytyä milloin tahansa syystä ilmoittamatta ja pyytää, että mahdollisesti jo nauhoitettu aineisto tuhoetaan.

Kaupungista Lappiin – ja erityisesti Inarin kuntaan – kohdistuvaa muuttoliikettä on tutkittu toistaiseksi hyvin vähän. Kiitos, että olet mukana luomassa uutta tietoa tärkeästä ja mielenkiintoisesta ilmiöstä.

Mikäli tutkimukseen liittyen herää kysymyksiä, otathan minuun yhteyttä!

Ystävällisin terveisin ja avusta kiittäen

Salla Janhonen

Puh. xxxxxxxxxx

Sähköposti xxxxxxxxxx

LIITE 2: Haastateltaville jaetut lomakkeet

Tietosuojailmoitus henkilötietojen käsittelystä *Kaupungista Inarin kuntaan muuttaneiden kokemukset arkitodellisuudesta* -pro gradu -tutkielmassa

Aineisto kerätään *Kaupungista Inarin kuntaan muuttaneiden kokemukset arkitodellisuudesta* -pro gradu -tutkielmaa varten, jonka tekijänä toimii Salla Janhonen. Tutkielma käsittelee kaupungista Inarin kuntaan muuttaneita ihmisiä ja sitä, kuinka uudenaikaisessa elinympäristössä vietetty arki koetaan ja mistä syistä Lappiin on päätetty jäädä asumaan. Aineistosta syntyy rekisteri, jonka rekisterinpitäjänä toimii Salla Janhonen.

Tutkielmassa henkilötietoja käsitellään EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdassa tarkoitetun yleisen edun ja tietosuojalain 4 §:n 3 kohdan perusteella. Henkilötietojasi ei käytetä automaattiseen päätöksentekoon tai profilointiin. Henkilötietojen antamiseen ei ole lakiin tai sopimukseen perustuvaa velvollisuutta. Tutkimukseen osallistuminen ja tietojen luovutus sitä varten on täysin vapaaehtoista. Henkilötietojasi ei luovuteta ulkopuolisille, eikä niitä näin ollen myöskään siirretä EU-ETA:n ulkopuolelle. Henkilötietoja sisältävää aineistoa käsittelevät vain tutkielman tekijä ja tarvittaessa hänen ohjaajansa.

Henkilötietojasi käsitellään vain niin kauan kuin tutkielma on saatu valmiiksi. Tutkielman valmistuttua aineistosta poistetaan henkilötiedot ja se arkistoidaan Tietoarkistoon opiskelu-, opetus- ja tutkimuskäyttöön luovutettavaksi. Henkilötietojesi käsittelyn ajan sinulla on rekisteröitynä seuraavia tietosuojalainsäädäntöön kuuluvia oikeuksia, joista tutkimuksen yhteydessä voidaan poiketa vain lainsäädännön mukaisesti: oikeus saada pääsy tietoihin; oikeus saada virheelliset tiedot oikaistua; oikeus tietojen poistamiseen ("oikeus tulla unohdetuksi") tietyissä tilanteissa; oikeus käsittelyn rajoittamiseen tietyissä tilanteissa; oikeus käsittelyn vastustamiseen tietyissä tilanteissa; oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle: tietosuoja.fi, puh: 0295666700, sähköposti: tietosuoja@om.fi.

Tutkielman tekijä:

Salla Janhonen (sähköposti xxxxxxxx)

Tutkielman ohjaaja:

Marita Husso (sähköposti xxxxxxxx)

Osallistumissuostumuslomake

Olen saanut tiedot tutkimuksesta ja sen tavoitteista, haastattelun käytännön toteutuksesta ja haastattelussa käsiteltävistä aiheista. Minulle on annettu mahdollisuus esittää lisäkysymyksiä tutkimuksesta.

Olen saanut tiedot henkilötietojen käsittelystä tutkimuksessa. Minulle on luvattu, että henkilötietojani käsitellään huolellisesti ja tietoturvallisesti, eikä niitä luovuteta ulkopuolisille.

Tiedän, että osallistumiseni haastatteluun on vapaaehtoista. Voin halutessani olla vastaamatta joihinkin kysymyksiin, voin keskeyttää haastattelun tai peruuttaa osallistumiseni tutkimukseen.

Paikka ja päivämäärä

Paikka ja päivämäärä

Suostumuksen vastaanottaja

Haastateltavan allekirjoitus

Tutkijan allekirjoitus

LIITE 3: Haastattelurunko

1. Taustatiedot

- Kertoisitko omin sanoin, kuka olet?

2. Asumishistoria

- Missä olet syntynyt?
- Missä kaikkialla olet asunut?
- Mistä muutit Lappiin?
- Millainen oli tavallinen arkipäiväsi kaupungissa?
- Miten kuvailisit arjen rytmiä kaupungissa?
- Mitkä asiat rytmittivät arkeasi?
- Viihdytkö kaupungissa?
- Tunsitko naapurisi kaupungissa?

3. Muutto Lappiin

- Miten kuvailisit omin sanoin paikkaa, jossa tällä hetkellä asut?
- Miksi muutit juuri Inarin kuntaan?
- Oliko kunta sinulle tuttu vai tuntematon?
- Arveluttiko mikään Lappiin muuttamisessa?
- Koetko olevasi nyt ”kotona”?
- Oletko kohdannut sinuun kohdistuvia ennakkokäsityksiä?

4. Muuton vaikutukset arkeen

Arki Inarin kunnassa

- Millainen on tavallinen arkipäiväsi?
- Jos arkea vertaa kaupunkielämään, onko sinulle muodostunut uusia rutiineja?
- Onko arjessasi jonkinlaisia haasteita?
- Eroavatko viikonloput ja arkipäivät toisistaan?
- Miten kuvailisit arjen rytmiä Inarin kunnassa?
- Onko mikään asia arjessa yllättänyt?

Vapaa-aika

- Mitä harrastat tai teet vapaa-ajalla?
- Onko muutto tuonut mukanaan uusia harrastuksia?
- Oletko joutunut luopumaan joistain harrastuksista?
- Koetko, että työ ja vapaa-aika ovat tasapainossa?
- Onko ruutuajan käyttö muuttunut?

Sosiaaliset suhteet

- Kuinka perhe ja ystävät suhtautuivat muuttoon?
- Koetko olevasi osa paikallisyhteisöä?
- Onko sosiaalisten suhteiden laatu tai määrä jotenkin muuttunut?
- Oletko tuntenut yksinäisyyttä?
- Tunnetko tämänhetkiset naapurisi?
- Onko yhteydenpito vanhoihin ystäviin muuttunut?
- Oletko saanut uusia ystäviä?

Liikkuminen

- Miten ja millä liikut Inarin kunnassa?
- Ovatko käsitykset välimatkoista muuttuneet?

Palvelut

- Koetko, että palvelut ovat helposti saatavilla?
- Koetko, että Inarin kunnasta puuttuu jotain palveluita?
- Onko muutto vaikuttanut palveluiden käyttöösi?

Hyvinvointi

- Onko muutto vaikuttanut kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin? Jos, niin miten?
- Mitkä asiat tukevat ja mitkä heikentävät hyvinvointiasi?
- Miten rentoudut arjessa?
- Onko ajatusmaailmasi muuttunut?

Asuinympäristö

- Mikä on parasta asuinympäristössäsi? Entä ikävintä?

- Tunnetko olosi turvalliseksi?
- Kaipaako jotain kaupungista?
- Mitä Lappi on sinulle tähän mennessä opettanut?

5. Tulevaisuus

- Mistä haaveilet tällä hetkellä?
- Mikä saisi sinut muuttamaan pois Inarin kunnasta?
- Millaisena näet Inarin kunnan ja Lapin maakunnan tulevaisuuden?
- Muuttoliike Inarin kuntaan on kasvanut. Mistä se mielestäsi johtuu?
- Tuleeko mieleesi sellaisia Lappia koskevia asioita, joita ei julkisessa keskustelussa nosteta tarpeeksi esille?

6. Vapaa sana

- Unohdinko kysyä jotain olennaista arjestasi? Haluatko kommentoida vielä jotain?

Kiitos haastattelusta!